5. 9. 155

5EF9.

LVCCH.

1700

Digitized by Google

JOANNIS LAURENTII
LUCCHESINII LUCENSIS
E Societate JESU

S. Congregationis Rituum Conſultoris

ENCYCLOPÆDIA,
PANEGYRICI, ET SATYRÆ,
VARIO VETERUM POETARUM STYLO,

Et aucta Præcepta Rhetoricæ Artis Numeris incluſa.

Editio Altera Primi Libri,

Recens verò Secundi, ac Tertii.

Cum quadruplici Indice, quorum Primus erit Præcepto-rum Rhetoricæ, & varii Poetarum Styli. Sec[illegible] Concionum. Tertius Deſcriptionum[illegible] Et Quartus aliarum Rerum.

ROMÆ, Typis, & Sumptibus Georgii Plac[illegible]
Platea Eccleſiæ S.MARCI. MDCCVIII.

SUPERIORUM LICENTIA.

Digitized by Google

CANDIDO
LECTORI.

MIRABITUR fortaſſe aliquis, quod pluribus editis Voluminibus congreſſus cum hoſtibus Fidei, & Pſeudopoliticis, nunc Poeta prodire amem, quaſi ſerii laboris pertæſus. Verùm, utcumque ad pangenda Carmina regreſſus fuiſſem, carpendus proinde minimè forem; Exem-

Digitized by Google

plar enim mihi eſſet Sanctiſſimus, Sapientiſſimuſque Gregorius Theologus, qui, poſt certamen ſuſceptum cum Ario, Eunomio, Macedonio, aliiſque Perfidiæ portentis, in extrema, nedum in viridi, ſenectute ſcribendis ſacris Carminibus animum iterum adjecit. Sed enimvero, quæ nunc exhibeo, vetuſta ſunt adeo, ut pleraque exarata fuerint ante ſex, aut octo luſtra, unumque ante decem omnino. De hoc ut conſtet, ſingulis prænotabitur annus, quo publicè dicta ſunt. Idcirco verò putabit ne quiſquam obtemperare me Horatio voluiſſe præcipienti, ut ad limam verſus identidem revocentur, nonumque premantur in annum? Hæc mihi diuturnæ moræ cauſa profectò non fuit. Adeo nullam iis refingendis curam impendi, ut pleraque, nuper tantùm Tuſculi relecta, viſa mihi fuerint rejectitia proles a patre ſuo dudum extra pomœrium amandata, & nunc primùm ad parentis oculos regreſſa. Religioni duxiſſem ſubtrahere horas cognoſcendis Cauſis eorum, de quibus referendis in album Divorum quæſtio agitatur, & proſequendæ pugnæ cum Vaticani Perduellibus conſecratas, eaſque addicere ſubjiciendis iterum incudi Carminibus. At enim, inquies, cur his, quæ demorſum non ſapiant unguem, carminibus laceſſis publici judicii aleam? Ad hoc præſtandum plures me cauſæ impulerunt. Et primò quidem Typographo demum

mum annui , quia Sexdecim ex hiſce Poematibus prodiverunt olim in lucem , quorum exempla cum deſint, eaque a plurimis (quæ ipſorum eſt humanitas) deſiderentur , ſubjicienda iterum typis fuerunt . Ut illis adjiciantur cætera , opportunum cenſuit authoritas Amicorum, quorum doctrinam , & fidem mihi blandiri non reor. Crimini præterea mihi verterem diutius occultare quædam ex his , quæ nunc primò excudentur , cum celebrent laudes Sanctiſſimi Iuvenis Aloyſii Gonzagæ, cui omnia ſumma , ipſamque Vitam debeo, ut in alterius Nuncupatione Libri profeſſus fui . Ad omnia peragenda, quæ aliquid illius in honorem conferre poſſent, me olim obſtrinxi. Cum augenda igitur eſſet aliorum , quæ jam e tenebris emerſerant , altera Editio, quidni cætera quoque Exametra , idemque , quod hæc , pertractantes Argumentum Elegiæ, ſolem aliquando tentarent ? Ad hæc, ut aliæ me dotes omnes deſtituant, tria certè ſunt, quæ meas labes excuſent , Copia videlicet, Varietas , & Impetus . Copia quidem , qua ſeptem de Cæleſti Præſide Aloyſio , & quinque de Polonorum contra Turcas, alioſque Romanæ Fidei Rebelles Victoriis in longum producta Carmina ſcripſi : & præſtò mihi ſunt in alio Volumine Epigrammata Quadringenta de quatuor ſolummodo Argumentis , quorum unumquodque

centenis excolitur , præter alia plurima Epigrammata , Lyricamque Poeſim , ac Tragicam . Sed auſim dicere , multò magis , quàm ubertatem Scriptionum , mihi arridere Copiam Rerum , ac Rationum , quas in unum , idemque Carmen , ejuſque partes , v. g. in Conciones , Laudeſque in Panegyricis , ac Vituperationes in Satyris , a multiplici fonte petitas congerere ſtudeo , ſemper urgendo iter , & novas , diverſaſque formas poeticis coloribus utcumque pingendo . Quadruplex Index in fine afferendus demonſtrabit mihi diſplicuiſſe

Verſus inopes rerum , nugaſque canoras.

De Varietate Styli Veterum veſtigiis Vatum inſiſtere optantis liquebit , opinor , erudito Lectori; quamvis, longiſſimè diſtans a Poetica , ut ita dicam, Virgilii divinitate, illa, quibus reliqui nimis exultant, mitigaverim alicubi conſultò ex Legibus , quas inſerui Proluſioni de Carminis Heroici Idea olim a me vulgata , atque nunc iterum huic Tomo præfixa . Aucta quoque iterum exhibeo Præcepta Rhetoricæ Artis Carminibus comprehenſa , ut Diſcipulorum menti facilius infigantur : quo nomine a plurimis Humaniorum Literarum Magiſtris explicata ſunt , quouſque ſuperfuerunt Exempla veteris Editionis. Clypeus demum contra Criticos petitus ab Impetu , quo pleraque hæc carmina ſunt effuſa, mihi profectò non extorquebitur . Quod enim

intra

intra unam noctem properatum fuerit Poema de Luna nubibus tecta, intraque aliam illud de Iride, quæ prope Vaticanum effulſit, maniſeſtiſſimum fuit. Ne illi quidem, qui ſe Aſtrologos jactant, divinare prius potuiſſent eventus hujuſmodi. Quod autem ne unum quidem verbum in antiqua Editione immutatum fuerit ab iis exemplis, quæ Maximis Principibus oblata ſtatim ſunt, conſtitit ex iiſdem in Teſtes ampliſſimos olim vocatis, ut patet ex unius tunc edita Excuſatione, & alterius Nuncupatione: & nunc compertum erit novam cum veteri conferentibus Impreſſione. Alia, quæ nunc primò prodeunt, extant apud multos, qui ea ſcripto quondam exceperunt Auditores mei, quique nullum recentis elegantiæ lumen illis inductum videbunt. Quò autem, inquies, hæc tendunt? Inanis certè gloriolæ auram nullam captamus, qui Divinam ſolummodo Gloriam quæſivimus Argumentis Carminum aut Sacris, aut celebrantibus Heroes Divinæ Cauſæ Propugnatores, aut adortis Vitia profligare. Si tantùm nævos, aut etiam labes filiorum, qui ſua e mente prodierunt, Pater excuſaret, eò quòd illos frequenter ex tempore, ſemperque breviſſimo effuderit ſtudio, culpandus proinde non eſſet ab æquis rerum æſtimatoribus. Sed nobilior altera cauſæ huic accedit: hæc videlicet

præſamur , ut pateat Divinum præſidium illis indultum , qui e ſancto ſui Ordinis inſtituto Religione , ac bonis Artibus imbuunt Adoleſcentes ; hi enim , licet aliis curis impliciti , & Oratoriam quoque , ac Hiſtoricam , gravioreſque alias Facultates tractare adacti , aliquid etiam poeticum queunt effingere , quamvis nihil altum ingenio ſpirent. Accipe igitur, Candide Lector , Carmina , quæ olim luſi , dum Poeſi alios informabam , quorum poſtremum dictum eſt ante annos pluſquam triginta . Forſitan illuſtre aliquid hic reperires , ſi ſoluta Viennæ Obſidio , Recuperatio Budæ , vel ſanctiſſimè , ac ſapientiſſimè imperans , perpetuòque mirificè congreſſus cum Temporum Infœlicitate CLEMENS XI. Pontifex Maximus argumentum ſuppeditaſſet .

MICHAEL ANGELUS
TAMBURINUS
Præpoſitus Generalis Societatis JESU.

CUM Librum, cui titulus: *Encyclopædia, Panegyrici, & Satyræ, vario veterum Poetarum Stylo, &c.* a P. Joanne Laurentio Luccheſinio Societatis noſtræ Sacerdote conſcriptum, aliquot ejuſdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi poſſe probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, ſi iis, ad quos pertinet, ita videbitur; cujus rei gratiâ has literas manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Romæ 4. Novembris 1707.

Michael Angelus Tamburinus.

Impri-

Digitized by Google

Imprimatur,

Si videbitur Reverendiſs. Patri Mag. Sac. Pal. Apoſt.

Dominicus de Zaulis Epiſcop. Verulanus Viceſg.

JUcundiſſima mihi fuit Carminum P. Jo: Laurentii Lucchesinii e Soc. Jeſu Lectio, qua Reverendiſs. Patris Sac. Pal. Apoſt. Mag. juſſu accuratè perfunctus admiratus in iis ſum ingenii vim præclaram, atque multiplicem; ad quam adjunctâ Latini ſermonis copiâ, & omnium diſciplinarum egregiâ notitiâ, ita Veteres Poetas Author exprimit, ut ejus ipſius proprium videatur quodcumque ſcribendi genus imitandum ſuſceperit. In Religione verò, aut honeſtate morum, non modò non offendit, ſed in ſacris plerumque Argumentis ita piè, ſanctèque verſatur, ut ad eam laudem, quam conſcriptis aliàs adverſus impios Scriptores præclaris Voluminibus eſt conſecutus, novus hìc cumulus

mulus accedat. Ob has cauſas æquiſſimum cenſeo, ut in omnium utilitatem publicè typis edantur.

Vincentius Santinus SS. D. N. Honoris Cubicularius

Imprimatur,

Fr. Paulinus Bernardinius Ord. Prædic. Sac. Apoſtol. Pal. Mag.

IN-

INDEX CARMINUM
LIBER PRIMUS
Continens Exametra olim edita.

1. ENcyclopædia, ideſt Carmen Didaſcalicum oſtendens eximium eſſe Philoſophum, aut Theologum nullum poſſe, qui non ſit præclarus quoque Rhetor: aut Oratorem, aut Poetam numeris omnibus abſolutum, qui non præſtet humanis omnibus, Diviniſque Doctrinis, Pars prima Lucretii Stylo. pag.19.
2. Pars altera Horatii Stylo in Sermonibus. pag.24.
3. Pars tertia Virgilii Stylo. pag 34. Quæ omnes partes dictæ ſunt anno 1671.
4. In Antemeridianas Improbi Iuvenis curas Satyra Horatii Stylo dicta anno 1666. pag 47.
5. In Lapidatores Satyra Stylo Juvenalis dicta anno 1663. pag.64.
6. In Criticos Poetarum Cenſores Satyra Perſii Stylo dicta anno 1665 pag.73.
7. De cauſis brevis B. Aloyſio indultæ Vitæ Carmen Virgilii Stylo dictum anno 1670. pag.86
8. In Cretam Turcis conceſſam Carmen Virgilii Stylo dictum anno 1670 pag 91.
9. Ad Eminentiſſimos S.R.E. Cardinales, dum Comitia pro renunciando Pontifice Maximo haberentur, Carmen Virgilii Stylo dictum anno 1670. pag.96.
10. In Victoriam Ioannis Caſimiri Poloniæ Regis de Moſchis relatam Epinicium Virgilii Stylo dictum anno 1661. pag.103.
11. Sereniſſimo Galliarum Delphino Ludovici XIV. Regis Chriſtianiſſimi Filio Genethliacon Claudiani Stylo dictum ineunte anno 1662. pag.119.
12. In Lunam Nubibus tectam, dum Feſti exhiberentur

tur Ignes in honorem nati Galliarum Delphini, Carmen Extemporale Ovidii Stylo dictum conſequenti mane, anno 1662. pag.139.

13. In Sereniſſimæ Reipublicæ Venetæ de Turcarum Claſſe Victoriam Epinicium Statii Stylo dictum anno 1663 pag.151.

14. Virtutis cum Fortuna Fœdus ſancitum Præneſte, dum Præneſtinorum Princeps Catholici Regis Orator Extraordinarius Neapolitani Regni Cenſum deferret Alexandro VII. Pont. Maximo, Carmen Claudiani Stylo dictum anno 1663. pag.169.

15. Princeps Iride coronatus, ſive in Iridem, quæ prope Vaticanum effulſit die, qua coronatus eſt Clemens IX. P.M. Carmen Extemporale Ovidii Stylo traditum conſequenti die Sanctiſſimo Pontifici anno 1667. pag.187.

16. Ars Rhetorica, Loci Topici, Tropi, Figuræ Verborum, ac Rerum, & Præcepta quædam Ariſtotelis numeris incluſa, dictata Rhetoricæ Auditoribus anno 1670., & deinde aucta, pag.199.

LIBER SECUNDUS

Complectens Sacra nondum edita.

1. IN Divinos Cruciatus brevia Carmina plurima Ovidii Stylo dicta anno 1672., quorum primo inſtitutam ab optimo Vindice noſtræ Fœlicitatis tractationem Pacis Æternum inter Parentem ſuum, atque homines ineundæ celebramus, pag.225.

2. Statuendæ Pacis gratià bellicam tempeſtatem in ipſum Pacis Principem exoneratam lamentamur, p.227.

3. Crudelem Coronam infixam Pacifico Principi aſſequuto animorum imperium Elegiaco Carmine ſalutamus ejuſdem Ovidii Stylo, pag.229.

4. Deſcribimus triumphale ad Solium iter Pacifici Principis, pag.232.

5. Do-

Digitized by Google

5. Dolore confectæ Matris occurſum triumphanti Filio exhibemus, pag.234.

6. Atteximus ob argumenti ſimilitudinem aliam Elegiam ejuſdem Ovidii Stylo de occurſu eodem Deiparæ Virginis Filio ſuo Calvariæ Montem aſcendenti dictam anno 1670 pag.235.

7. Infixum Solio ſuo, non ſine horrore Univerſitatis rerum, ſuſpicimus Divinum Regem, pag.138.

8. Regalia munera mirificè obeuntem Pacis Principem adoramus, pag.239.

9. De Virgine Deipara ab Angelo ſalutata Præludium Pacis hominibus afferente, Carmen Ovidii Stylo dictum anno 1663. pag.241.

10. Auguſtiſſimæ Virgini Bethleem proficiſcenti Propempticon Ovidii Stylo, dictum anno 1662.pag 246.

11. Integerrimæ Virgini Templum adeunti quaſi Purgatione indigeret, Carmen Ovidii Stylo dictum anno 1672. pag.252.

12. Deiparæ Amorem eſſe gaudii fontem oſtenditur Carmine Ovidii Stylo, dicto anno 1672. pag.157.

13. D.Ioannis Apoſtoli, & Evangeliſtæ ſupra Chriſti Domini Pectus recumbentis Cæleſte Somnium repræſentatum Virgilii Stylo Carmine dicto anno 1673. pag.159.

14. De S.Hermenegildo Rege Hiſpaniarum,& Martyre Carmen Ovidii Stylo dictum anno 1656.pag:262.

15. Triumphus B.Aloyſio Gonzagæ Soc. Ieſu adornatus ab Amore Divino expreſſus Carmine Virgilii Stylo, dicto anno 1672. pag.274.

16. B.Aloyſii ad Moderatorem animi de inutili ſua a cogitatione Divinarum rerum fuga Epiſtola Ovidii Stylo dicta in eodem Templo, eodemque anno, pag.277.

17. B.Aloyſii de Ticino furente Victoria Statii Stylo, dicta anno 1674. pag.179.

18. Ad Ticinum ferocientem in B.Aloyſium Elegia, Propertii Stylo, dicta anno eodem, pag.284.

19. Gonzagarum Heroum, & ipſius Herculis Victor oſten-

oſtenditur B.Aloyſius Carmine Statii Stylo, dicto anno 1676. pag.288.
20. Arcana B.Aloyſii Pugna, ejuſdemque Triumphus Elegiaco Carmine celebratus, Ovidii Stylo eodem anno pag.293.

LIBER TERTIUS

Afferens alias Heroum Laudationes.

1. LUdovico XIII. Chriſtianiſſimo Regi captà Rupellà Victori Hæreſis, & Oceani Epinicium Statii Stylo, dictum anno 1663. pag.297.
2. In Ortu fœliciſſimo Caroli Secundi Catholici Hiſpaniarum Regis ſexto poſt Fratrem ſuum Philippum Proſperum receptum in Cælum die Genethliacon Ovidii Stylo dictum anno 1662.pag.300.
3. In Romanam Supplicationem, & Pacem Turcis negatam a Polonis, Carmen Virgilii Stylo dictum anno 1672.pag.313.
4. Parænefis ad Polonos, ut bellum urgeant in Turcas, Lucani Stylo dicta anno 1673. pag.328.
5. In Vexillum Imperatoris Turcarum a Ioanne Sobiesko fortiſſimo Poloniæ Exercitus Imperatore, ac deinde Sereniſſimo Rege, oblatum Clementi X. Pont. Max. & ab illo in Vaticana Baſilica conſecratum, Carmen Statii Stylo dictum anno 1674.pag.334.
6. In Victoriam Polonorum de Turcis relatam fauſtiſſima die, qua renunciatus eſt Sanctiſſimus Pontifex Innocentius XI. Carmen Virgilii Stylo, dictum anno 1676.pag.349.

Erra-

Digitized by Google

Errata .	*Corrige .*
Pag. 4. v. 13. afferenti	aſſerenti
11. v. 20. fit	ſit
30. v. 4. delapſæ :	delapſæ
47. v. 13. Annum	Anuum
53. v. 11. Tyſiphone	Tiſiphone
61. v. 25. effrænaci	effrænati
64. v. 8. humines	homines
67. v. 8. Tranſtiberina	Tranſtyberina
69. v. 17. πο'δας	πόδας
74. v. 19. invaſit	invaſit ,
79. v. 15. ſamam	famam
108 v. 27. perſtanc	perſtant
109 v. 33. daxtra	dextra
124. v. 4. deſiut	deſint
125. v. 11. hic	hic
134. v. ult Cedula	Sedula
140. v. pen. ignens	igneus
v. ult. referebat	referebat
142. v. 25. Hærebis	Hærebit
143 v 29. Aemam	Aetnam
144. v. 11. Cælum :	Cælum
151. v. 20. rates .	rates ,
153. v. 24. hic	hic
154. v. pen. ab	ad
157. v. 31. Numphæ	Nymphæ
161. v. 21. obſequio .	obſequio
171. v. 15 gentem .	gentem ,
173. v. 30. gons	gens
205. v. 24 Adjuncto	Adjuncto
207. v ult Eve	Eſſe
208. v. 8. præcedent	præcedunt
212. v. 13. Subvertere	ſubvertere
237. v. 1 ardnus	arduus
v. 7. gutta	gutta
243 v. ult gemine	germine
244. v. 14. candoris ,	candoris.
251. v. 8. quæſtu	queſtu
254 v. 16 veras ,	veras
256. v. 7. Aurora,	Aurora
v. 20. venturum,	venturum
274. v. 8. chorus .	chorus
275. v. 10. Divina	Divini
276. v. 1. oculoa	oculos
280 v. 19 Qui	Qui
296. v. ult. 306.	86
297. v. 9 quo	quò
318. v. 8. Stanislai .	Stanislai
332. v. 20. pugnam .	pugnam ,
342. v. 20. Nomina .	Nomina ,

DE
CARMINIS HEROICI
IDEA,

In qua variæ veterum Heroicorum Poëtarum dotes expenduntur.

PROLUSIO

Ab Authore dicta in Claſſe Rhetoricæ nonis Novembris Anno 1670.

QUÆ trium olim controverſia Dearum ſub Paridis arbitrio pependiſſe fertur, eadem Poëtas in præſentia ſuſpenſos animi habet, Illuſtriſſimi Præſules, Religioſiſſimi Patres. Pluſquam civilem illi pugnam conferunt de præſtantia vatum, quorum imitationi ſunt obnoxii. Junonem quidam Divitem, & Superbam admirantur, Lucani videlicet characterem uberem Acuminibus,& coacervatis Sententiis: vel Statianum faſtigium, & ampullas, in quibus turbidum quid, & minax Junonis indolem præfert, cujus faſtidio ipſe etiam, ut eſt in fabulis, aliquando Jupiter capiebatur. Gnidiæ alii Venuſtati cum Idæo Paſtore palmam decernunt, videlicet carmini, quod in animum ſuavius influat, variis illum, ſed præcipuè jucundis motibus excitando: aut eximio cultu, & calamiſtrata fronte Lectoris amorem venetur. Ovidii ſcilicet leporem, & Charites exoſculantur, qui lenocinio voluptatis,& quadam lætioris ingenii amœnitate blanditur

animis: vel Claudiani cura, & ſuavitate deliniti, hunc præ aliis omnibus habent. Palladis demum ſe ſtudio capi profitentur omnes, Virgilianæ ſcilicet formæ, in qua languidum nihil, & contumax, omnia venuſtiſſimè compta, & amabilem ſpirantia majeſtatem, non Trojani, ſed Amphryſii Paſtoris, Apollinis oculis digna. Nihil hoc Poeta cogitari poſſe divinius, inficiatur nemo: eumque miris illi etiam efferunt laudibus, qui carmen aggreſſi ab illius ſtylo maximè abhorrent. Famianus Strada, cujus nomen ipſum inſigne præconium eſt, cum hìc de more in Repetitione literarum honorarios Auditores alloqueretur, provinciam ſuſcepit, litem hanc dirimendi; ſed promptis Recentiorum carminibus Poetarum, qui Veterum exemplo dicere inſtituerunt, concionem dimiſit. Id certè præſtitit ea fœlicitate ad omnium ſeſe morem conformantis ingenii, ut Pythagoræ arbitrio viſus fuerit excitaſſe ab umbris, quoſcumq; Authores revocavit in roſtra. Sed cum ab ſe quodammodo rejecerit cauſam, & digladiantes de Veterum æſtimatione Poetarum ad populum allegaverit, cui pulcherrimas eorumdem repræſentavit imagines, perinde nihil certi ſtatuit de unius ſuper alios dominatu, ac certi nihil ſtatueret, qui, ſi quæſtio conſurgeret, cujus ex Purpuratis Principibus, quorum non ſemel ora ſumus intuiti, forma eſſet Imperio digniſſima, eorumdem tantùm vultus pictos coloribus exhiberet. Enimvero ſi incertus animi eram, cum eoſdem ſpirantes oculis uſurparem, perinde anceps futurus ſum, poſtquam picturæ artificium eorumdē ſimulachra oculis ſubjecerit. Haud abſimili planè de cauſa ſi, poſt volutatos diu multumque veteres Authores, adeo ut, Satyrici formulà, totus decolor mihi ſit Flaccus, & hæreat nigro fuligo Maroni, adhuc eruditæ ſuper illis factiones ardent, perinde flagrabunt, poſtquam efficta ad eorum ſimilitudinem carmina in medium allata ſint. Innuit quidem Strada laudes aliquas ſingulorum; ſed vix quicquam de Virgilii charactere docet: neque eoſdem inter ſe committit, adeoque non præcipit, cujus maximè ductum ſequi de-

debeant Poeticæ artis Candidati: an unius tantùm penitus inſtitutioni dare ſe debeant: an, cum ex innumeris dotibus perfecta Poeſis conſtet, laborandum in eo ſit, ut certam aliquam e ſingulis hauriant. Hoc proinde nobis præſtandum ſupereſt in præſentia, ut obſequamur ſtudiis ingenioſorum Adoleſcentium, qui ferè quotidianis præliis Poetas variè extollunt, deprimuntque: iidemque, quam egregiam ad carmen a natura indolem nacti ſunt, prava non raro imitatione corrumpunt.

Sedenim fruſtra ſerimus litem, quam ſolvere nullo negotio poſſumus? Virgilius ſcilicet exprimendus unicè eſt, qui unus inter Poetas ſcivit, quid eſſet non ineptire: Julii Cæſaris Scaligeri verbis utor, quem, ſi mihi dicenti adeſſet, invaderet vis ignea, furorque ſupra omnem Poetarum inſaniam, adeoque elatis humeris, oculis intentis, & hoſtem figere paratis in me inſurgentem audirem, aut abeuntem viderem: aut, ſi Erudiciſſimæ Coronæ authoritas illi frenum injiceret, ſtomachatus, eò quòd injuriam irrogarem Principi Vatum (ſatyricè deſcribamus Principem Criticorum)

Si dicenti fors commodet aurem
Scaliger, excantat quem voce veneficus, anguem
Dixeris: obliquis oculis ſi roſtra tuetur,
Fulmineo nos obtutu, & livore venenet.
Nunc diductio animam, & criſpante reciprocet ore,
Quod cinerem invitet, calidæque ſiliginis offam.
At nunc inceptos naſo indignante cachinnos
Strangulet objectu dextræ: nunc vulneret aurem
Vicini, cubito quem tangit: nunc grave ſecum
Cornicetur, ſecreto & ter murmure ineptos
Nos dicat; quamvis ſecum qui murmura miſcent,
Famoſæ invitent aſtantia tecta columnæ.

Hoc certè nos habitu oris Scaliger excandeſcens intueretur, quaſi Jupiter Minervam, ut inquit ille, parturiens. Nos verò, licèt Virgilio mirificè dedici, quem conſtat, Latinis omnibus Apollinari gloria præſtitiſſe, & licet Scaligerum nobis iratum nolimus, glorioſum videlicet

 mili-

militem, qui Homero ipſi Poetarum Coryphæo negotium faceſſere auſus fuit; tamen, nihil de Virgilii laudibus detrahentes, plurima in aliis quoque ad effingendum Poetam eximia deprehendimus.

Ac primò quidem Virgilius ad ſcribendum Epos omnibus ingenuis artibus, ac doctrinis inſtructus acceſſit, complexus animo Divinam omnem, quæ quidem Græcis, & Latinis eò uſque innotuerat, humanamque Philoſophiam, ac Terrarum, & Siderum dimenſiones, & ſitus. Ut multiplicem hanc Virgilii doctrinam præſeferre Poeta poſſit, omnes ſcientia, & cognitione comprehendat. Profectò licet cum Scævola inficias nonnulli eant Lucio Craſſo apud Tullium primo de Oratore afferenti, nullis certarum rerum cancellis Artem Rhetoricam circumſcribi, ſed ex omnium ſcientia, quam Græci Encyclopædiam dicunt, Eloquentiam effloreſcere ac redundare, quæ, niſi ſubſint res magnæ, inanis quædam erit elocutio, ac penè puerilis: licet, inquam, ſecus aliqui arbitrentur, affirmantes, plurima Rhetori licere neſcire, eò quòd cum populum ex propoſito ſuæ arti ſine alloquatur, vix petere quicquam debeat ex propriis, adeoque abditis fontibus doctrinarum, qui vulgo impervii ſunt; hæc tamen ſi effutiant in Poetas, inepti erunt; cum illi eruditos præſertim, & omni doctrina excultos quærere Auditores poſſint, ex præſtituto ſuæ arti fine docendi pariter, & oblectandi:

Scribendi rectè, ſapere eſt & principium, & fons.

Nec deerunt aliqui Poeticæ ſtudio laudis incenſi, qui, cum ipſis

Frigidus obſtiterit circùm præcordia ſanguis,

ne naturæ fontes poſſent accedere, conferant ſe ad hanc artem, quam aſſequi loquentià ſe poſſe confidunt? Iis certè præcepit Maro, ut ſylvas, & flumina ament inglorii, non audeant aſpirare ad illam, quæ demum aptè loquens Sapientia eſt, & in qua, ex præclara Ingenioſiſſimi Viri ſententia, ille tantùm excellet, quem e ſuo eductum ſacrario Philoſophica Pallas commodat Muſis. Lectiſſima

ma

ma igitur doctrinæ ſemina, Virgilii exemplo, in carmine ſpargenda ſunt.

Mirabilis prçterea ejuſdem Allegoria ſub involucro Fabularum Civilis, & Militaris Virtutis Exemplar proponit, & naturæ florem undique decerpens, eo vitali quaſi colore fabulam pingit: adeoque, vera cum ſpiret hominum indoles in actionibus fictis, Scriptori Carminis, præſertim in longum producti, author ſum, ut per Virgilii veſtigia texat Allegorias, tum quæ ad ſcientiam rerum, tum quæ ad mores hominum ſpectant. Cæteri etiam Vates hunc lapidem moverunt, ſed nullus poſt Homerum Virgilio fœlicius.

Idem præterea mirabili Judicii laude caſtigat, ſi quid, exultantis impetu Ingenii extra chorum actus, peccavit Homerus. Quicumque hac judicandi ſolertia deſtituatur, non ille a me unquam ſalutabitur Vates, utcumque numero carminum vincat Authorem Amazonidos Marſum. Afflari divinitus Poeta debet; at Ratiocinationem profectò, & Sapientiam, non inſaniam, hauiet ab agitante pectus Divinitate. Iudicium quidam Sextam Rhetoricæ, qua ſolutæ, qua vinctæ numeris, partem eſſe ſtatuernnt: in eo tantùm decepti, quod non ſolitaria ſit, & ab aliis disiuncta, ſed permixta ſingulis, & veluti ſanguis per univerſum corpus æquè diffuſa. Hæc judicandi præſtantia Latinæ Poeſis imperium Virgilio aſſeruit, cujus Prudentiam ſi quis expreſſerit, præcipua utetur virtute Principis Vatum. Progreſſus rationis, quo alia ponuntur, deducuntur alia, componuntur invicem plura, non modò in Heroico, ſed in omni carminum genere, & in ipſis etiam utcumque audaciſſimis Odarum Epiſodiis eniteſcit: ut videre eſt in Horatio, qui poſt Virgilium acerrimo Iudicio cæteros anteivit: & in luſibus Epigrammatum, quæ ut plurimùm Epicheremate, ex uno in aliud ducta ratiocinatione, comprehendi debent. At quorumdam ſcriptiones nundinas eſſe dixeris rerum omnium, quarum multiplicem, & inter ſe perplexam congeriem alieniſſimè, &

præpoſterè evolvunt, eamque inflant tumentibus buccis, in quas ſi pictor iutueatur, referre coloribus poterit Ventorum Imagines: quæ tamen jactantia inanibus hiſce nugatoribus non parum prodeſt; iiſdem enim Adoleſcentium plauſus extorquet, & quorumdam etiam virorum, qui in hac arte omnino peregrinantur; iis enim nefas videtur, non plaudere illi, qui ſuperbo eo habitu oris, & heroico ſpiritu ſibimet ipſi plaudit.

Ut ergo Judicii præſtantià finitimus Virgilio ſit omni ſtudio contendat Vates, eamque præſeferat apta inventarum collocatione rerum, alias ſecum atque alias, quaſi conſertis manibus, educens: cautè circumſpiciens, quid cuique argumento conveniat, quid tempori, quid loco, quid rei: non inſerens fabuloſa Numina Martem, & Iovem Chriſtianorum præliis: neque Proteum inducens plurima de noſtræ Salutis Aſſertore vaticinantem. Ab iis præſertim quàm longiſſimè abjunctus, qui eoſdem Tartareos Deos Cælo redonant, referentes eorum colloquia cum Sapientia, Religione, Fide, cæteriſque hujuſmodi Virtutum Ideis, quæ Divinas animi dotes repræſentant. Aut ſi non ineptas cauſæ Perſonas Poemati inſerunt, ineptiſſimas tempori earumdem Conciones afferunt: ut Optimus cæteroqui Vates, qui duobus libris exequitur ea, quæ dicit a Sanctiſſimis Viris Ioſepho, & Ioanne narrata fuiſſe Pilato, qui ne præſtolari quidem potuit, quoadusque interroganti ſibi Sapientia Divina explicaret, quid eſſet Veritas.

Et in Concionibus quidem præcipuè Iudicii lux effulget: tum in cauſis bellorum, & cæterarum rerum, quas celebrare aggredimur, afferendis: tum in ſelectu laudum, quas Heroi tribuimus, in Natalitiis, in Victoriis, in aditu Principatus: in quibus certè opportunitatibus ineptiſſimè ſuas partes obeunt illi, qui egregium nihil deſcribunt, ſed ad inania effunduntur; adeoque Satyram re ipſa cudunt in eos, quos in cælum ferre minati cum ſint, ac deinde nullius præclaræ virtutis commemoratione illuſtrent, oſtendunt, indignos eſſe, qui à ſuis

præ-

præconibus commendentur. Ut ſi Epinicium Imperatori pangas, a quo in haſtiludio tantùm, aut nocturno cum umbris prælio, non cruenta cum hominibus pugna, ſtrenuè decertatum fuiſſe dicas: aut ſi Triumphale carmen Novo Principi canas, cujus tantummodo ſpeciem, poeſim, venationes: non heroicas, quæ requiruntur in Principe, dotes enumeres.

Sunt, qui Poetæ nomine cenſentur, & peculiare nihil ab Heroe præſtitum ſuo numeris unquam incluſerunt, ea tantùm narrantes, quæ de aliis Principibus cæteri Vates cecinerunt, quorum ſcilicet poeticos flores impreſſos animo habent. Et eodem ſtudio inconſultè adhibendi pigmenta, quæ aliis ſuffurantur, videas appingentes Delphinos ſylvis, fluctibus Apros, & unam, eamdemque rem prodigialiter variantes; eò quòd curta formularum ſupellex non ſinat illos diutius eodem in argumento verſari. Procul ab his ſcopulis flectemus iter, ſi in iis omnibus Iudicii laudibus, quæ unico Decori vocabulo continentur, Virgilius erit Sidus, quo duce curſum moderabimur: cujus prælerea Styli fulgorem ſuſpiciemus, de quo paucis differam in extrema Proluſione.

Ovidius, ut aliquid interea de cæteris Poetis innuam curſim, a Virgilii Prudentia non procul abeſt ea tantùm parte, qua mores hominum ingenioſè, ſolerter, admirabiliter imitatur. Perturbationes certè, motuſque animi pulcherrimè pingit, aucupio voluptatis Lectorem mirificè alliciens. Nullus eo præſtantius obtemperat Horatio præcipienti:

Poemata dulcia ſunto,
Et quocumque volent, animum Auditoris agunto.

Egregiè quidem calluit Virgilius artem tractandorum affectuum, ut patet in Quarto præſertim libro, aliiſque Divini Poematis locis non ſemel; ſed quia eidem ſuum argumentum non adeò frequentem anſam præbet exhibendi motus variè ac ſuaviter oblectantes, animoſque Commiſeratione, Iracundia, Terrore, Lætitia, Amore in omnem partem, ſenſumque pertrahendi; idcirco præcla-

ra hæc carminis virtus ab Ovidii plerumque imitatione petenda eſt. In hujus Copiam Hypercritici quidam eloquentiſſimè debacchantur, qui ſiniſtro Apolliae poeſim aggreſſi, nihil extundere ipſi cum poſſint, in aliorum ubertatem invehuntur. Effuſum, exultantem, inſtantem ſibi, & in ſe recurrentem Ovidium dicunt, & ingenii rapiditate ablatum ab ea Moderatione, quæ Mens Poeſis eſt: nimium in recenſendis rebus, non ſine ingrata oſtentatione ingenii, quæ aures, animumque impleat ſatietate: Ad hæc fluentem ſine apparatu, & nunquam non probantem id, quod ſemel fuerit meditatus. Receptum vulgo Criticorum proloquium eſt: debita Rhombis carmina, a quibus detrahi aliquid poteſt: Si quicquam fruticetur, ac redundet, alia quoque, utcumque ingenii fructibus onuſta, inani foliorum pompa luxuriabunt. Hinc, cum Moderatio, & Cultus non ſemel Ovidio deſint, futilis planè profluentiæ loquacitate damnandus eſt. Parcius iſta, quicumque ſitis, non humaniſſimi Viri. Vix unquam præfervidum Ingenium ſine feraci aliqua Exuberantia reperitur: neque magni criminis rea eſt tenuitas quædam, & ſimplicitas plena ſecuritatis: aut ſaltem, ſi extenuatur alicubi ſtylus, laudem ne cæteræ detrahat elegantiæ? Aquam contempſerim ſemper, dicere conſuevit Diſertiſſimus, & Sapientiſſimus Vir; at plurimi fecerim Creticum vinum, quamvis fervore immodico exæſtuans extra dolii os effluat aliquando. De Ovidii ergo imitatione ſoliciti debemus eſſe: præſertim in exhibendo coloribus Animi Regno, & in ſingularium notatione rerum, quæ nativæ cujuſdam voluptatis ſapore mentem irritant: veluti cum infelix Io ſuum dicitur metuiſſe mugitum, eademque repræſentatam à chryſtallino flumine ſuam, quam nuper Iunonis metu induerat, formam exhorruiſſe. Diligens præterea locorum deſcriptio ab Ovidio quærenda eſt. Addenda tamen cæteris ejuſdem laudibus moderatio, & circumcidenda ubertas verborum otiosè circumducta. Ingenio moderandum potius, quàm indulgendum: Increpandum ſæpe, ac retra-

ctan-

ctandum opus, plurima rejicienda, attondendæ comæ, & ſylva fluens minutatim depaſcenda. Servanda præſerrim Horatii lex, ut ſemper ad eventum urgeamus, & in medias res, non ſecus ac notas, rapiamus auditorem, quam ille laudem Græco attribuit, Latino potiùs Homero tribuendam; cum alter effuſus non raró ſit, & immodicus, adeoque non feſtinet ad eventum, ut bellum anhelantes Heroes non ſemel detorqueat ad narrationes eloquentiſſimas, quibus longam Proavorum ſeriem hoſti obganniunt.

Ad hæc Ovidius frequentibus animum Acuminibus laceſſit, blandè vellicantibus, argutè blandientibus, quibus pariter affluit Lucanus. Illæ porrò ex ingenioſis Sententiis maximè probandæ ſunt, quæ aut inexpectatæ ſunt, aut etiam expectationi contrariæ, aut arcana Politicæ Sapientiæ. Hoc veluti ſale, Ciceronis verbo utor, reſpergendum eſt carmen: & eo quidem ſi liberalius uſus fuiſſet Maro, blandius in animos omnium influeret. Quid illis ingenioſius?

Poſſunt, quia poſſe videntur.
Una ſalus victis nullam ſperare ſalutem.
Attollens humero famamque, & fata ſuorum.

At uniones illi ſunt, quibus non candor tantùm, & pondus, ſed & raritas pretium facit. Si neque Moderata Frequentia Sententiarum Venerem, neque Acumen auferat Candorem, Virgilianis frequentiores exoptem: in Brevibus præſertim Poematibus, quæ pluribus ornamentis ſtudioſius locupletanda ſunt. Multum tamen amputandum eſt ex ubertate Lucani: velut etiam Seſquipoetæ cujuſdam Lucano coævi, qui de Bellis Civilibus Carmen ſcripſit. Inventionẽ quidem commendo, qua per ambages, Deorumque miniſteria refert id, quod hiſtoricè Lucanus exequitur. Sed Argutiarum Denſitatem, quodque ipſe fortaſſe non ineptè vocat, Sententiarum Tormentum, ac præterea characterem incultum, & a Priſco Latio degenerantem non probaverim. Ne Stylo Acumina officiant; nam ille ſi ſerpat, aut etiam jaceat, utcumque ſubli-

blimis, & electa Sententia ſit, vix unquam ſibi Lectoris animum conciliabit. Si coagmentatio verborum aſpera, & lacunoſa, ſi numeri diſſilientes latrare potiùs, quàm canere videantur, inamabile carminis genus faſtidio erit: utcumque illud ſententiis confarcias non contemnendis. Sibilis quidem explodendi, qui profitentur, abhorrere ſe ab ea laude, quæ acutè dictorum ſplendore comparatur; Si tamen utramque, Styli videlicet, & Sententiæ venuſtatem, aſſequi te poſſe deſperas, Styli candor tibi potior ſit; Diſertus enim Pictor Poeta eſt; atqui in pictura ſolers quædam expreſſio rerum, quæ pulchrè illarum naturam imitetur, pluris haberi ſolet, quàm prominentium quorumdam colorum pretium, & fulgor. Acceſſus verò ad idem nomen Commutatione Vocum, vel Additione Literarum, Contentio Verborum, aliique hujuſmodi tenues Aculei omnino rejiciendi, qui ludicra potius Epigrammata, quàm Heroicum Carmen decent.

Statius magnificus oſtentator ingenii floret illis argutè dictis, quæ a Mirabili rerum Incremento conſurgunt; præſertim in Sylvis, quas Thebaidi, & Achilleidi nonnulli præhabent, rati, detractum fuiſſe robur, numeros, & venuſtatem carminibus a cura & cultu Authoris. Horum quidem in ſententiam ibo nunquam; ſed neque iis adhærebo, qui damnant in Sylvis conſilium Statii, prægeſtientis in Extemporale Carmen effundi: præſertim verò illius prudentiam deſiderant in iis, quæ profitetur, poſtero die, quàm Domitianus dedicaverat Maximum Equum, oblata a ſe illi fuiſſe; Morà enim, inquiunt, & Cultu diligentiſſimo præſeferendum erat Obſequium Cæſari debitum. At exultantis impetum Amoris moroſus cunctator minimè exhibuiſſet. Suboffenſum certè Vati ſuperbiſſimum Principem nulla tradunt Hiſtoriarum monumenta; quin potius ab illo & laureà capitis, & torque pectoris aureo donatum accepimus. Extemporalem Poeſim ii tantùm exagitant, quos Enthea vis nunquam egit ad carmen; at illa certè mentem exhibet

acrem,

acrem, ac vigentem, celerrimèque multa ſimul agitantem: ejuſque ſpecimen aliquod opportunè dandum eſt; quamvis plerumque revocandum ſit opus ad Limam: perindeac egregii Pictores plerumque inhærent diuturno labore animandis tabulis, quas pingunt Æternitati; ſed iidem in experimentum artis eximiæ, cui quærendum non ſit a cunctatione præſidium, carbone aliquid extempore delineant in pariete.

Grandiloquus Statij character aliquando exprimēdus, dummodo eumdē liberalius etiam,confidentiuſq; non attollamus,& Statium ſpiremus in Saltibus,nednm in Sylvis. Adhibendæ Figuræ vividæ & experrectæ: non omnino reſpuendus uſus Mirabilis Incrementi: probandum Picturæ artificium, quo, cum acerrima illi eſſet Facultas, qua multiplices rerum formas imaginamur, ita illas carmine repræſentavit, ut ſi eædem coloribus exhiberentur, jucundiſſima oculos admiratione ſuſpenderent. Ad hæc Sonus ipſe & Plenitudo Verborum Statij amanda in tempore, ſed eadem Prudentiſſima Virgilii Moderatione temperanda eſt; ut tuta ſit carminis Majeſtas ſine Tumoris periculo, atque Grandes, & Pleni ſimus etiam caſta frugalitate Suaves. Quæ mirificè blanditur animis Numerorum Varietas, Virgilii tantùm eſt: in illo rotunditas plerumque, & volubilitas grata: identidem floridum quid, & molle, incitatum non rarò; tum grave quid & vehemens, reſiſtens aliquando, & trepidum; placet æquabile, & nulla plerumque aſperitate fractum carminis genus, placet nonnunquam, ad exprimendam rem ipſam, ſponte ſalebroſum: decet concluſa ſæpe cum carmine ipſo ſententia, non rarò ad ejuſdem carminis initium, aut medium dilatus ſententiæ finis: decet aliquando in unica ſyllaba conſtantem vocem conſultò cadens: in quibus Virgilium laudibus æquavit nemo, vix ullus Veterum imitatus eſt, Recentiorum aliqui fœliciter ſequuti ſunt.

Quemadmodum Varietatis induſtria, atque ſolertia in Virgilio ſummopere congruit, ita in Claudiano ingra-

gratiſſimè aures impellit coloris ejuſdem tractus ubique idem, unuſque dumtaxat, ac ſimplex. Eò quòd nunquam obſcuraverit ſonum, aſperaverit nunquam, ferè ſemper ſententiæ finem in Carminis finem rejecerit, Aureos frequentiſſimè verſus operosè limaverit, ferreus ipſe alicubi videtur auribus eruditis. Huic uni tantùm Poetarum non profuit religioſus cultus; profuiſſet autem, ſi quam curam adhibuit in quærenda æquabili integritate numerorum, impendiſſet in ſeligenda complexione verborum, quæ nihil peregrinum Latio redolerent. Cæterùm eſt amœnitas quæpiam in Claudiano, eſt lepor & eruditio libero digna, eſt exemplar laudum, & objurgationum, quæ poetica argumentatione diſertiſſimè amplificantur. Si artem denique occultaſſet, rejecta affectata ſuavitate, & anxia, ac meticuloſa ſuperſtitione, ſeſe ad Virgilii laudes fœlicius effinxiſſet, cujus divinitas ab ipſa artifici negligentiá, & a ſponte quæſitis nævis cæleſtis ejuſdem pulchritudo commendatur.

Illius quidem character ubique regius, & ipſius Apollinis ore dignus; ſed longè elegantiſſimus in libris Georgicon. Quæ in Æneade picta invenimus, ſpirant in alio ejuſdem opere incomparabili. Quod quidem minimè mirum videri debet, ut pleriſque videtur, qui Poeſim opinione vulgi, non ipſius naturà metiuntur; minus enim arduum eſt, cum in abiecto argumento verſamur, obſcura illuſtrare verbis, quàm cæteroqui illuſtribus majorem verborum lucem affundere; tunc enim petuntur metaphoræ, & ſimilitudines a rebus præclaris, ex quo fonte omnis in Georgicis Virgilii elegantia proficiſcitur, qui ferè ſemper vitam, & ſenſus, nec raró mentem attribuit rebus inanimis. At cum humana, & Heroica pertractamus, vix ullum a ſublimioribus rebus per immutationes, quas appellant Tropos, aſciſcere poſſumus majus verborum lumen,

Ad Virgiliani ergo Styli virtutes aſſequendas omni ſtudio enitamur, præſertim quatuor illas eiſdem Charites, Nervum, Numeros, Candorem, Venuſtatem. Per illius

illius veſtigia verborum & propriorum, & translatorum unionibus carmen diſtinguamus: in propriis eligamus aptiſſima: in translatis, ſimilitudinem proſequuti, verecundè utamur alienis: rarò afferentes primæ magnitudinis ſidera, plerumque illa, quæ lacteam viam exornant. Et Metaphoræ quidem beneficio nos etiam, qui tempeſtatum injurià, ut inquit ille, in lingua patria peregrini ſumus, eamdem locupletabimus. Neque enim Virgilii tantùm verba exprimenda ſunt, ſed ejus forma, & quaſi indoles quædam animadvertenda ſemper, verborum complexio noſtro non ſemel marte formanda. Identidem tantùm Virgilianæ dicendi formulæ, velut exemptilia ornamenta, ſive aurea emblemata, in noſtro carmine, veluti toreumate, ſeu cælatura, illigandæ, atque includendæ ſunt; ſed illud eſſe debet toreumatis pretium, ut vix quidquam inter ipſum & emblema interſit. Sunt, qui opus teſſellatum, ſeu centonem ex Virgilio conflant, & ſuperbi incedunt, perinde ac ſi omnium illis ingeniorum faſces ſubmittendi eſſent; cum tamen iidem a Proba Falconia Hortina fœmina, & Capilupis fratribus ſuperentur: qui certè Poetarum Principes eſſent, ſi, ut horum ſententia eſt, primæ illis deferendæ eſſent, qui Virgilii flores liberalius depopulantur. Ad hæc iidem, veluti Stylo partes explerentur ejus artis, quam profitentur, omnes, nullam Inventionis laudem quærunt, Sententiarum, & Acuminum nullam, nihil demum afferunt, quod cuilibet non occurreret unum, aut alterum in Muſæo ſpatium facienti. Educantur in lucem exangues hi carminum farctores, qui, ſi Superis placet, Virgilianè ſe dicere profitentur: quod fieri facili negotio poteſt, ſi videlicet eorum carmina vernaculo ſermone donentur: profectò ſucci nihil invenietur, & vitæ, adeoque exuviæ tantùm non ſuæ illis ſupererunt, & phaleræ alienorum verborum. Fortaſſe ſicci & ſani, ut de quibuſdam Oratoribus elegantiſſimè dixit Cicero, haberi poterunt; ſed ita ut palæſtricè ſpatiari in Poetico Xyſto iis liceat, non tamen ab Apollinaribus Olympiis coronam petere.

Vos

Vos verò, Adoleſcentes egregii, quamvis a Virgilio excuſſæ omnes ſint Veneres orationis, date operam, ut aptè translatis verbis alias ad ejuſdem ſimilitudinem conformetis: neque veſtes tantummodo Principis Poetarum, videlicet ſtyli majeſtatem, imitamini; ſed in ejus penitus mentem immigrate, ejus, ut ita dicam, medullis inſerimini, Inventionis, Iudicii, Allegoriæ, Decori, ac Doctrinæ illius exprimendæ ſtudio incenſi: ad quas laudes ſi cæterarum acceſſio fiat, quas in aliis comperimus, efflorescet Poeſis illa, multiplicibus aliorum Poetarum virtutibus conſtans, quam hauſta ab innumeris urbibus Prudentia Homerici Ulyſſis, a multiplicis metalli conjugio Corynthii pretium æris, Glyceræ pictura ab omni florum genere aptè conſurgens, Horatianæ apis Dædaleum opus a delibato Tiburtini viridarii rore, Zeuſidis Alcmena ab Agrigentinarum Virginum lectiſſima venuſtate, a pluribus Hermogenis Formis exortus elegantiæ decor adumbravit,

LI-

LIBER PRIMUS

CONTINENS EXAMETRA

Olim edita,

ENCYCLOPÆDIA

CARMEN

DIDASCALICUM

Oſtendens eximium eſſe Philoſophum, aut Theologum nullum poſſe, qui non ſit præclarus quoque Rhetor: aut Oratorem, aut Poetam numeris omnibus abſolutum, qui non præſtet humanis omnibus, diviniſque doctrinis.

PARS PRIMA.

LUCRETII STYLO

Ab Auctore dicta in Claſſe Rhetoricæ Anno 1671.

Digitized by Google

Digitized by Google

AN ENCYCLOPÆDIA
Neceſſaria ſit.
PROLUSIO
Ad Eminentiſs: & Reverendiſs:
PRINCIPEM
CAMILLUM
CARD. MAXIMUM.

NOBILES diſciplinas a Socratico fonte digreſſas in plura nunc eſſe diductas flumina, vetus eſt querela multorum, EMINENTISSIME PRINCEPS. Eas ad caput in præſentia revocare, & in unum veluti alveum, ſinumque cogere, non minus arduum fortaſſe, & ſuperbum conſilium videri poteſt, quàm fuerit olim votũ Pyrrhi Epirotarum Regis, & Marci deinde Varronis doctiſſimi Romanorum, qui pontibus, aut ſciſſa, quæ Hydruntum, & Apolloniam interiacet, continenti, maria conjungere, & Seſoſtris ambitio, qui terrà pariter diſiectà, Nilum fluvium Erythræo mari admovere decreverant. Sed illos operis moles, hunc metus obruendæ aquis Ægypti, quæ tribus cubitis infra Erythræum deprimitur, a propoſito exterruit. Verùm ſi licuit illaudato Xerſi, contabulato claſſibus Helleſponto, Aſiam, Europamque committere,

& per apertum Athon maria & claſſes impellere, cur arduum ſit, in unum quodammodo ſinum contrahere flumina omnia doctrinarum, in homines corrivata ab eodem fonte mentis divinæ? In unum contrahere diximus? Perinde quaſi arcano ſaltem amplexu conjuncta perpetuò non fuerint: quemadmodum maria omnia, ut graviſſimus author eſt ſequutus Ariſtotelem Strabo, ſuas invicem aquas permiſcent: & ipſum Caſpium, quod à cæteris diſtractum videtur, ſecretum cum illis fœdus ſub terris init: Nullus omnino non præcipit animo argumentum Proluſionis meæ: improbamus videlicet divortia doctrinarum, & eaſdem in unum conjungendas eſſe, oſtendere aggredimur: neque id ſolùm à Rhetoribus præſtandum eſſe, quorum facultas omnino nulla futura ſit, niſi nervos illi, & animum omnes ſuffecerint diſciplinæ, quod ſecundo loco ratiocinando conficiam; ſed etiam, quod primo evincam, in humanæ, divinæque Sapientiæ ſtudioſis, qui Philoſophi nunquam erunt, vel Theologi eximii, niſi Arte dicendi, & ipſa etiam Poetica emineant. Paradoxum uno verbo afferimus: Nullis ille egregiè literis eruditur, qui non ſit omnibus eruditus. Qua porrò laborare poſſet hoc argumentum, invidiam Poeticâ gratià lenire ſatagimus: cumque Didaſcalicum noſtrum carmen futurum ſit, ad levandum varietate faſtidium, trium Authorum, Lucretii, Horatii, & Virgilii ſtylum ſequemur, qui omnium optimè ſuas elegantiſſimo carmini præceptiones inſeruerunt.

ENCI-

ENCYCLOPÆDIÆ
PARS PRIMA
Lucretii ſtylo.

OMnia Dædaleo nexu conjuncta teneri
Doctrinæ ornamenta, atque illam conficere ex ſe,
Encyclopædiam quam Graii nominitarunt,
Aggredimur priſcis numeris oſtendere, Muſæ.
Ut (1) Sophiæ Suada, ac Divina ſcientia utrique
Indupedita, ſuis & juncta cohæreat arctè
Dotibus: ut finita poteſtas denique nulli
Sit doctrinarum, nec terminus hæreat ulli.
Magnarum (2) rerum, ſed quæ novitate laborant,
Auſpiciis adſis rationem reddere aventi,
Incluta Romani lux Oſtri, MAXIME, cui nunc
Egregium nomen præberet Maxima virtus,
Nobilitas (3) quondam proavis niſi magna dediſſet.
Tu mihi da faciles aures, animumque canenti,
Edita (4) doctrinæ qui ſemper mente ſerena
Templa tenes, quique occcultas conviſere ſueſti
Res penitus: Brevis hinc ſomnus per membra quietem
Irrigat: eximio noctesque, dieſque labore
Niteris, ut doctas è Suadæ fontibus undas
Potes, & ſubeas animo intima naturai.
Atque (5) adeo largos hauſtus de fontibus magnis
Lingua tuo dulcis diti de pectore fundit:

 Uſque

1 *Philoſophia, Theologia, ac Rhetorica invicem conjungendæ.*
2 *Carminis nuncupatio Eminent. Principi Card. Maximo.*
3 *Maximi Cognominis Etymologia.*
4 *Omnigena Eminentiſſimi Principis doctrina.*
5 *Suaviſſima ejuſdem eloquentia.*

Uſque (6) adeo memori reprehendis & omnia mente
Sacrarum perſcripta animo veſtigia rerum,
Miro ut Purpureos Patres ſis inter honore:
Augminaque auſpiciis tibi fauſtis maxima honorum
Urbs optet. (7) Certè imperio mens digna, receſſit
Quæ a ſeſe nunquam: cujus contraria ſacram
Delibare (8) unquam pacem fortuna nequivit!
Quam neque concutiunt venti, nec nubila nimbis
Aſpergunt. Expers cuppedinis, atque timoris,
Atque tuo, Divina, altus, Prudentia, lacte,
Obſtruxit fontem curarum. Innubilus æther
Perpetuò hinc olli ridet, populiſque ſubactis
Illius imperio rideret; nam neque gazas
Conduplicare, aut irarum almo in pectore fluctus
Excipere, aut poſſet lachrumas ſpectare dolentum.
    Nunc animum advortas,oro, ad rem protinus ipſam,
Qua (9) de differere aggredior. Juvat, obvia primùm
Diſiicere, ut veri dehinc curſum, itinerque ſequamur.
Illud in hoc primum vereor, ne forte reatur
Se falſi callem indugredi ſtudioſa juventus.
Nam (10) tanto rerum in pelago, turbaque aliena,
Nulla, inquit, ratio eſt doctrinas conciliandi.
Aut (11) ſi naturà conjunctis partibus extant
Ipſæ, nec poſſunt disjungi, diſque gregari,
At nequeunt homines animo complectier omnes,
Ni immortali ævo ſumma cum pace vireſcant:
Suevere ut Divi cæleſtia templa colentes.
Nunc porrò feſtina nimis per membra ſenectus

Ser-

6 *Incredibilis memoria.*
7 *Ejuſdem animus imperio digniſſimus.*
8 *Eximiæ virtutes Eminentiſſimi Principis.*
9 *Primò reſpondetur dicentibus, in hac Proluſione propoſitum nobis eſſe ſuadere illa, quæ fieri nequeunt.*
10 *Num ipſæ doctrinæ naturâ ſuâ conjunctæ invicem ſint?*
11 *Num ob humani ingenii tenuitatem, ac brevitatem vitæ, conjungi poſſint?*

Serpit, & in nobis vitai clauſtra relaxat;
Ante ſacræ minimam quàm quivis poſſit apiſci
Doctrinæ partem. Ut vincam, te falſa profari,
Me(12) primùm hoc video certè firmare poteſſe.
Ardua qui metuunt, amittunt vera viai.
Tù niſi pigraris, ſemperque receſſeris abs te:
Ni ſcindant omnes animum cuppedinis acres
Solicitum curæ, teque exedat anxius angor;
Ingenium vigil, impigræ experientia mentis
Omnia condiſcet pedetentim progrediendo.
Hinc ne aude injuſtam naturæ intendere litem.
Sed tamen, id quoque uti concedam, quamlubet eſto
Difficile, ad ſummum pertingere poſſe cacumen
Doctrinarum; ideo non omnibus hæc data fato
Sors; at (13) cui Pallas blandita eſt, Dædala pubes,
Quodcumque hoc ævi tibi ſufficit. (14) Eſt animi vis
Divina: ac niſi ſe fugiens oblivia quærat
Ætheris, & cæni ſub ſordibus obruteſcat
Sponte ſua, cunctas intra ſacraria mentis
Doctrinas ultro excipiet. Cur (15) mens avet ipſa
Complecti cunctas, niſi quòd fatalibus omnia
Hamatis nodis inter ſe, perque plicatis
Uſque coarctantur glomeramina doctrinarum?
Nec (16) ſolùm nunquam capitur ſatiate ſciendi
Ipſe animus, ſed & ultro omnis molitur ad aures
Accidere, & ſacra ſe ſpecies oſtendere rerum
Prægeſtit. Non vafræ adeo Sirenes Ulyſſem,
Ut nos cæleſtis Siren doctrina ſua vi
Allicit, inque animum divinitus inſinuat ſe.

12 *Arduum ne ſit aſſequi Encyclopædiam?*
13 *Saltem adipiſci illam poſſunt ingenioſi, quibus tantùm eandem ſuademus.*
14 *Vis animi a vitiis non hebetati.*
15 *Ex naturali deſiderio acquirendi omnes doctrinas earum conſortium oſtenditur.*
16 *Confirmatur ex eo, quod res omnes prægeſtiant exhibere ſe humanæ menti.*

Arcanum hunc illi magnetem haud experiuntur ;
Mortua queis vita eſt jam vivis. Vos, quibus auræ
Divinæ partem dedit ingenioſa Minerva,
Mentis ab excelſæ templo ſpectate (17) catenam,
Qua mare navigerum, qua terræ frugiferentes
Nectuntur, qua aer, quiq; æther ſidera paſcit.
Hæc, quæ perpetuò ſtant, fœdera naturai,
Tunc etiam quando Cæli tonitralia templa
Turbinibus trahere excidium concuſſa videntur,
Oſtendunt fœdus, quo adeo connexibus hærent
Inter ſe doctrinæ, ut vix diſcrimen in illis
Sit ſuper. (18) Ac, veluti Phrygię cum e carcere gemmæ
Spiritus unguenti ſuaves diffugit in auras;
Miſcueris quamvis caſiæ, ſtactæque liquorem,
Et nardi florem, nectar qui naribus halat,
Diſcrimen tamen haud poteris dignoſcere in illis;
Materies adeo confuſa eſt, inque pedita,
Unde fluens volvit varius ſe fluctus odorum.
Nunc (19) age, quæ inter ſe doctrinæ fœdere certo
Conveniant, facili claramus carmine, Muſę.
Humanam (20) primùm Sophiam, Sacramque profeſſos
Ut Suadæ jungam ſtudiis, veri caput, & fons
Haud nimium longis ambagibus eſt adeundus.
Nam, (21) quos eripuit Sapientes præterita ætas,
Et quorum aſtantum parco læſiſſe pudorem
Laudibus, oſtendunt Charitum cum Pallade fœdus.
Quot (22) porrò ſacris a Vatibus edidicerunt
Cul-

---

17 *Oſtenditur fœdus doctrinarum ex fœdere cæterarum rerum, præſertim Elementorum.*
18 *Doctrinæ miſcentur, ut odores in unguento pretioſiſſimo.*
19 *Aggredimur explicare, quænam doctrinæ invicem conjungantur.*
20 *Primò Philoſophia, ac Theologia exigunt conſortium Rhetoricæ.*
21 *Probatur exemplo Sapientum veterum, & recentiorum.*
22 *Philoſophi plurima ex Poetis edocti ſunt.*

Cultores Sophiæ? quorum qui docta potitur
Sceptra Stagyrites ſemper florentis Homeri
Perpetuò fertur coluiſſe arcana, magis quàm
Pythia quæ tripode ex Phœbi, lauroque loquuta eſt.
Si (23) cœcas latebras juvat exhaurire profundi
Sermonis, poterit grandeſcere, alique Sophorum
Ex illo ſtudium; nam, quæ natura animai
Sit, rerumque aliarum, Allegoriæ integumento,
Grajum uſurpo vocamen, ubi Latium indiget illo,
Evolvetur. (24) Quis primus diſcindere fœdus
Auſus doctrinas inter, nunc quæ impete aquarum
Actæ diverſo mortalia pectora inundant?
Ex Apennino divortia ceu fluviorum
Fiunt, qui in Superi, atq; Inferni marmora ponti
Diluviant diverſi ex alto culmine montis.
Intulit ille tibi quam, Dia Scientia, cladem?
O utinam (25) nullis ornata coloribus omnes
Alliceret mentes Sapientia. Non ego veſtes
Suaderem Attalicas, nec te, Melibæa refulgens
Purpura, Theſſalico concharum imbuta veneno,
Aptari membris regalibus. At niſi fuco
Intincta, & veſtis fulgorem induta jacebit
Perpetuò. Creſcit dubio procul, atque alitur de
Facundo eloquio Sapientia. Dædala lingua
Irritat (26) mentem: veluti pulcherrima vultus
Pulſat forma animos, inque illos inſinuat ſe,
Quando fonte leporum, lumine frontis adulat.
At quando nudum verborum lumine verum
Exuitur, mendosè dicta, atque obſtipa neceſſum eſt

23 *Et multò plura edoceri poſſunt, ſi veritatem ex Allegoriæ nubibus educant.*

24 *Lucretii more digredimur inſurgentes in illos, qui primò fecerunt divortia doctrinarum.*

25 *Amatores non habet Philoſophica Sapientia, quæ Rhetoricis coloribus non exornetur.*

26 *Rhetorica pulchritudini comparata.*

Deſipiant, quamvis ratio ſcrupoſa relicta eſt.
Continuò (27) pereunt ſimulachra evanida rerum:
Ceu veteres tunicas paries cum ponit, ab illo
Forma perit depicta olim, aut veſtigia certa
Vix remanent: tenuis ſuperat membrana coloris,
Semper & illa cadit magis, ab muroque recedit.

PARS ALTERA.

Horatii Stylo in Sermonibus.

Nunc (28) quis Rhetoricæ cultus, legeſq; loquendi
Humanæ deceant Sophiæ, ac Cæleſtis alumnum,
Eſt operæ pretium cognoſcere. Conſona (29) vero
Eſſe animi commenta ſui, ut Rhetor, probat: ergo
Rhetoris ille etiam partes deſiderat omnes.
Præſertim, quoniam capitur ratione doloſa
Non raró, verbis niſi gratis occupet aures,
Haud pronos animos rapiet, plauſumque theatri.
Quod ſi (30) Inventio deſerit illum, & lucidus ordo,
Si (31) memori haud animo ſepit, quæ proferat, acris
Dum fervet lis, & clamant gymnaſia rauca:
Si (32) vaſtus geſtu, ſi voce inconditus ardet,
Latrat, ceu canis Appula: ceu nemus, ac mare mugit,
Cui Notus incubuit, non illum impunè coronæ

Ferre

27 *Facilè cadunt ex animo, quæ illuſtribus verborum coloribus depicta non ſunt.*

28 *Quæ ornamenta Rhetoricæ deceant Philoſophum, ac Theologum,*

29 *Cum etiam ipſi, ut Rhetores, probare debeant vera eſſe ea, quæ dicunt, omnibus quinque Rhetoricæ partibus excellere debent.*

30 *Inventione, ac diſpoſitione.*

31 *Memoria.*

32 *Actione, quæ illis plauſum theatri concilias.*

Ferre queunt: ſiluiſſe jubent, quos Actio nulla
Commendat: ſua qui haud timidè, gelidèque tuentur,
Quique haſtam ingenii violento turbine torquent,
His bibulas præbent aures, his lumine inhærent.
At (33) quot pugnantes verborum ſchemata debent
Commendare ſophos? Sermone (34) opus eſt modò aperto:
Interdum donante urbanè id, quod petit, hoſti,
Diſſimulante ſuum modò conſilium: extenuante
Nunc ea, queis fidit magis: & quandoque ſuperbè
Hoſtem urgente, velut palmæ ſpes certa ferocem
Extollat mentem, quando timor anxius angit.
Naturæ hinc adeo, & Superùm qui arcana recludit,
Facundæ dotes omnes ſibi vindicat artis.
E (35) priſcis unus tantùm mentis lutulentæ
Exhibuit vitium verbis Epicurus; at aureum
Si fuit ingenium, ſi mens Divina Platoni,
Ingenio haud impar fuit os, quo Iupiter ipſe
Ore locuturus doctis eſt dictus Athenis.
Quanta Stagyritæ facundia? Qualis inaurat
Illius eloquium ſermonis vena beati?
Si quidquam Ciceroni credimus, haud fluis auro,
Ditior Herme. Idem Theophraſtum divite cultu
Verborum putat eſſe Deum. Nunc (36) degener ætas,
Quam mala barbaries, & caſtæ inſcitia linguæ
Bxpulit Auſonià, atque Afris damnavit arenis,
Hirta legit conſultò verba: ſuiſque ſuperba
Incedit vitiis: ſtudio corruptius oris
Ingrediturque iter; ac, ſi quid veri crepat, unum hoc
Quærendum dicit, vera ut crepet. Haud ego, (37) linguæ
De-

33 *Eloquutione: ac primò figuris.*
34 *Quæ præcipuè figuræ in diſputationibus adhibendæ ſint.*
35 *Præter Epicurum omnes priſci Philoſophi elegantiſſimo ſtylo uſi ſunt.*
36 *Recentiores Philoſophi non modò inquinato ſtylo utuntur, ſed etiam eo utendum dicunt.*
37 *Quæ ſermonis ornamenta a Philoſophis quærenda ſint.*

Delicias omnes naturæ, juſſero, doctus
Afferat interpres: vocum non ille retexat
Quaslibet iratus ſibi: nec ructetur inani
Verba ſono, nec facunda ampulletur in arte.
Verba ſibi, non ſe verbis ſubjungere lætus,
Sit modicus cultu. Excindi penitus vitium oris;
Barbarieſque nequit Sophiæ hærens; crimina ſaltem
At mediocria ſint, & queis ignoſcere poſſim.
Et quoniam eſt modus in rebus, finiſque decori,
Audi, quò rem deducam. Ornamenta loquendi
Cuncta, animi præter motus, atque incrementa,
Admittit Sophiæ antiſtes. Sed (38) quiſquis in altos
Mente volas tractus Cæli, ac Divina recludis
Arcana, egregia dicendi nobilis arte
Eſto, magis quàm qui Naturæ regna peragrat;
Nam, (39) te ni linguæ decoret ſuadela, Venuſque,
Eloquio ut vinces animos, quos ſæva libido
Mancipat, aut furor, aut auri ſitis urit avara!
Aut (40) cum Concilium Patrum, Regumque Senatus
Cogitur, ut fidei torquebis fulmina in hoſtes,
Audent qui Patris regnum oblimare Latini?
Aut (41) calamo erronum ſcelerata ut ſcripta refelles,
Qui colubros abdunt ſub floribus, atque venenum
Infundunt animis linguæ in cratere diſertæ?
Ut (42) Divina Scientia, & os conjuret amicè
Facundum, laus Purpurei præclara Senatus
Sfortia propoſuit nobis exemplar, in ævum
Æternum cujus diffundet gloria nomen.

Ho-

38 *Theologo magis, quàm Philoſopho, neceſſarium eſt conſortium Rhetoricæ.*

39 *Ut in ſacris concionibus populum ad virtutem hortetur.*

40 *Ut in Sac. Conciliis cauſam Fidei contra hæreticos tueatur.*

41 *Ut ſcriptis voluminibus de controverſiis fidei eorumdem audaciam retundat.*

42 *Proponitur Exemplar Theologiæ cum Rhetorica fœderatæ in Sfortia Cardinali Pallavicino.*

Hoſtis (43) erat, quo non alius truculentior: illum
Lactarant Charites, aſt improba corda Megæræ
Præbuerat fingenda ſacris infenſa latinis.
In verum, & veri cuſtodes ſparſerat, atri
Pulveris in Lybicis Auſter quantum excitat agris.
Quæſitus, qui ad humum audacem deduceret hoſtem,
Armis congreſſus paribus, qui ſacra Tridenti
Iura (44) tueretur. Linguæ cum divite cultu
At niſi conſpiret doctrina, elidere fruſtra
Tentabit blandita nimis canis ora trifaucis.
An duo conveniant? & cui ſapientia ſacros
Explicuit fontes, quæ ſint ſcribenda, recludat?
At, cui nectare Suada ſuo calamum imbuit, illa
Victuris chartis conſignet? Inania vota!
Effari (45) tantùm egregiis ſublimia verbis
Ille poteſt, eadem qui animo complectitur; at qui
Doctrinà excutitur, ſudet, fruſtraque laboret
Auſus facundis divina recludere verbis.
Nonne vides, patrio ut poſtquam ſermone refulſit
Grande opus, haud quiſquam verbis veſtire latinis
Partum animæ magnæ potuit, niſi qui (46) ingenio par
Doctrinamque repræſentat, linguamque diſerti
Authoris? (47) Muſis is mitibus, atque ſeveris
Ex æquo charus, præclaro hoc fœdere quantum
Romuleæ prodeſt fidei! Quæ gratia caſti
Sermonis! quæ vis, & regia forma! Regendis

Ut

---

43 *Artes Petri Suavis, quo cum eloquentiſſima Sfortiæ doctrina decertavit.*

44 *Idem everti non potuit, niſi ab eo, qui in utraque laude Rhetoricæ, ac Divinæ ſcientiæ Cæſar eſſet.*

45 *Theologicam doctrinam ille tantùm eleganti veſtire ſtylo poteſt, qui eamdem penitus animo hauſit.*

46 *P. Ioannes Baptiſta Giattinus.*

47 *Præcipuæ dotes, quæ fulgent in hiſtoria Sfortiæ Cardinalis Pallavicini.*

Ut populis ſtatuit leges! Tribus omnia chartis
Clarius ut profert Divina arcana ſacrorum,
Quàm libris alii vegrandibus! Hoſtis acumen
Contra ipſum pugnare docet: quæque aurea nectit,
Effugiſſe negat vecordem vincula Proteum.
Iamque ille aſſuetus volitare per ora virorum
Deciſis humilis pennis jacet. Aurea centum
Fama tubis effert Victoris nomen ad aſtra.
Naturam quæris, ſive Artem? Mirus utraque
Dicitur: atque alios cum Sfortia vicerit, una
Vincere in Hiſtoria ſeſe, perhibetur: & alta
Cum mens ediderit fœcundo plurima partu,
Creditur hæc primùm non ulli debita morti.
Secula ſupra iſtam palleſcent cana, disertum
Quam beat eloquium, & magnarum pondera rerum.
Quot porrò ſcribenda ſuperſunt, Rhetorices quæ
Poſcunt, atque tuum, Divina Scientia, fœdus?
Ut (48) quondam aggreſſus turbam exagitare Deorum
Auguſtinus, in inſanos ſua tela retorſit
Cultores, quos fabellæ, & facundia dives
Inflarant; namque ille tuos, Suadela, colores,
Deliciaſque omnes exhauſit: fabula quidquid
Auſa, atque hiſtoria, exprompſit: jugulavit & hoſtes
Armis, Chriſtiadum queis illi in ſacra ruebant:
Sic (49) ſi Chriſtiadum divulſa à Vertice membra,
Quæ parit, & nimium fœcunda hæc ingemit ætas,
Aggrediare, ſacras (50) non tantùm juſſero gazas
Proferre, & veterum Divina oracula Patrum;
Sed charites omnes, venereſque adhibere loquendi.
Artibus (51) his illi ſubeunt incauta legentum
Pe-

48 *D. Auguſtinus in libris de Civitate Dei facundiam, & eruditionem Ethnicorum in ipſos retorſit.*
49 *Simile Opus ſcribendum in hujus temporis Hæreticos.*
50 *Id non ſolùm eſſe debet Theologicum, ſed etiam Rhetoricum.*
51 *Hæretici enim humaniorum lepore literarum ſe in animos inſinuarunt.*

Pectora : iiſdem ſunt grata novitate morandi ,
Si certam ſatagis miſeris afferre medelam.
Ne labor improbus extundat faſtidia linguæ ,
Conaris ſi e mente rebelli evellere dumos .
Nec ſatis eſſe putes , ægroto offerre palato
Divinas epulas , quas Sacra Scientia profert ;
Namque (52) horum exoptat pauperrimus eſſe bonorum
Oſor Romulei Patris , Fideique Latinæ:
Ac levibus tantùm ſtudiis plerumque tenetur,
Et vero excuſſus , nubes , & inania captat ;
Ornamenta (53) legam verborum , qualia laſſum
Pervellant ſtomachum : nitido faſtidia cultu
Vincam vix tangentum animo Divina ſuperbo .
Deliciis illecta ſacris , & acumine blando
Culturæ patiens mihi fors adhibebitur auris .
Hoc certè ſtudium mihi cum ſpe divite manat
In venas . In ſpem tantam voto ruis ? inquis :
Hoc audet pudor ? Atqui obſtantia rumpere clauſtra
Mens avet , ut proſit . Certum hunc voto peto finem :
Et malo , ut proſim , imprudens , tumiduſq; videri .
Quid me oculo obliquo limas , morſuque venenas ?
Metior ipſe meo modulo me . Non ego fontes
Sacrorum exhauſi : Suadæ ambroſiam haud ego labris
Primis libavi ; doctrinæ aſt ingenioſum
Sim quamvis infra cenſum , laudemque, tamen me
Conatum hæc fari , lætabor ; prœmia dives
Namque animus feret : atq: aliis calcaria ſaltem
Infigam , quos majori ſuper æthera virtus
Curru aget . Hinc , foliis quæ nos brevioribus , illos
Præclara cinget divina Scientia lauro.
Nos (54) certè brevitas ornabit grata : volumen

Nec

52 *Iidem contemnunt ſtylum, quem ſcholaſticam dicimus.*
53 *Spondemus, nos, Deo auſpice, hujuſmodi Opus aggreſſuros.*
54 *Brevitatem ſectabimur in Opere contra Recentiores Hæreticos adorantes veſtigia D. Auguſtini in libris de Civit. Dei .*

Nec mole excedam, Divinam Dædalus Urbem
Auguſtinus quo fingit, præſtantius & quo
Nil oriturum aliàs, nil ortùm tale fatemur.
Huic formæ hærebo delapſæ: cælitus: illi
Perpetuò inſiſtam, ornatè brevis eſſe laborans:
Quælibet expungam, quamvis invita recedant,
Lædere quæ poſſint oculos, mentemque ſuperbam.
Quandoquidem haud illi, quæ proſunt, noſſe laborant,
Nectareo diluta niſi ſint mella Falerno,
Atque brevi ſedare ſitim niſi pocula poſſint.
Hinc (55) adeo rarò gaudent haurire ſalubrem,
Bellarmine, tuis, Perroni aut fontibus undam:
Magnum Romani decus Oſtri, & Patris Uterque
Magnus Romulei Defenſor. Plurima in hoſtes
Conjiciam non tela, uno ſi vulnere Achillis
Haſta illos poterit revocare ad lumina vitæ.
Nunc, quoniam (56) evici quantum præſtare diſerta
Debeat arte, tuas, Divina Scientia, dotes
Qui ſequitur, num ſacra illum exornare Poeſis
Debeat, Aonides par eſt reſerare ſorores.
Haud (57) minimum huic decus accedet, veſtigia priſca
Qui legiſſe auſus, multo ſint pulvere quamvis
Obſita, Muſarum nectet cum Pallade fœdus,
Divinæque ſacros Sophiæ recludere fontes
Tentabit numeris: olim (58) ut Vatum chorus almus,
Muſæus, Linus, Heſiodus, citharœdus & Orpheus;
Quamquam illi errorum denſa caligine merſi

Hi-

---

55 *Quia brevia non ſunt opera incomparabilia Eminentiſs. Principum Bellarmini, & Perronii, rarò ab Hæreticis leguntur.*

56 *Non ſolùm Orator, ſed & Poeta eſſe debet, qui Theologiam profitetur.*

59 *Theologiæ arcana Poeticis coloribus veſtienda ſunt.*

58 *Id olim fruſtra conati veteres Græci Poetæ.*

Hiſcere divinum quidnam potuere ? (59) Profundo
Altius ore, atque ingenio is volat alite, cujus
Majorem mundo voluit Comœdia ſcenam.
Illius Uranie quamvis effœta ſeneſcat,
Ut docta invitat lectorum lumina! Tantum
Sermoni a rerum fulgore accedit honoris.
Hæc numeris celebrare Latinis, Pierius me
Urget amor. Sacri quod carminis argumentum
Porrò erit, & junget te, Dia ſcientia, Muſis ?
Tu (60) fons Sacrorum, Divini atque ordinis Author,
Mantua quem nobis, & Smyrna inviderit, Heros
Noſter eris membra indutum mortalia Numen.
Sed (16) jam Calliope hunc tua, Vida, & Pieris aurea
Excoluit numeris Synceri. Haud detrahere auſim
Creſcentem vobis multa cum laude coronam,
Quorum alium peperit vicina Cremona Maroni
Patria; Parthenope aſt alii dedit alma ſepulchrum,
Virgilium prope, quem ſacro ſectatus uterque
Carmine. Sed (62) nobis liceat ſi vera profari,
Humanis ſubjecta oculis narravit uterque:
Divini fontis tentare expalluit hauſtus.
Haud procul à ſcena ſeſe in ſecreta remorunt
Divinæ mentis, nec conveuientia magnæ
Perſonæ ornamenta, animi nec regna colorant.
Arcanis (63) color eſt rebus mihi dandus, & alti

Pin-

59 *Fœlicius aſſurrexit in ſu a Comœdia Dantes Aligerius.*
60 *Spondemus HeroicumPoema de Chriſto Reparatore noſtræ ſalutis.*
61 *Laus Hieronymi Vidæ, & Actii Synceri Sannazarii, qui de eodem argumento ſcripſerunt.*
62 *Iidem tamen externa tantùm Chriſti Domini facta numeris celebraverunt.*
63 *Nos præterea repræſentabimus internas Divini animi dotes.*

Pingendæ cordis dotes hominique, Deoque
Debitæ: Ut incolume, & ſecurum exegerit ævum,
Dum pœnis urgetur; Et ut Mens æqua Parenti
Omnia cognoſcat rerum ſecreta, eademque
Proferat os, cujus dum ſacra oracula pandet
Muſa, quid intactum linquet, quid linquet inauſum?
At (64) nulla hinc poterunt manare poetica mella,
Inquis: nulla venus, nulla hoc charis, atque lepores
Nulli Opus ornabunt;namque haud amor,ira, voluptas,
Atque alii motus animi pingentur, & arma
Nulla animũ exacuẽt.Cur hoc?Quin(65) pectora Matris
Divinæ, atque tuæ pingentur, Magdala, flammæ,
Divorumque ignes alii; pulcherrima namque
Fatidicus Divina legam miracula amoris.
Pieris (66) at quæ prædicet præſaga futuri
Prælia? Quæ Solymam ſubvertent: quæque ruentis
Naturæ ſenium horreſcet, mentitus Olympi
Cum ſeſe Regem Chriſti frontem eriget hoſtis.
Hæc ego non ſperem tractata niteſcere poſſe?
Fingere quis potuit, potero quæ vera profari?
Quotque addam, illuſtrem veri referentia formam,
Quam varia! Imperium moriendo quod inclytus Heros
Condet! Ut hæc omnes uret fulgore Poetas
Materies, nugis queis profuit addere pondus,
Et ranas inflare tubis! Mihi nulla canenti
Perdetur lux. Affixus mentem ætheris aulæ
Intendam ſtudiis animum, Cæleſtia ſemper
Corde agitans: Noſtra & forſan meminiſſe juvabit
Carmina, quos noſtri Herois pius ignis aduret,
Si quis fortè meis Cæli ſuſpiret amores
Vocibus, & ſacrum captus pietate libellum
Partheniis lachrymis fortè irroraverit, o me
Fæliçem, ſupra Peligni ruris alumnum,

Tæ-

64 *An delinimenta voluptatis ab hoc Opere ſuggerenda ſint.*
65 *Affectus animi multiplices exhibebimus.*
66 *Et bella Romanorum, & Antichriſti.*

Tænaream ſpirare docet qui carmine flammam .
Quis poſthac inopes rerum , nugaſque canoras
Dixerit , informet quos Sacra Scientia , verſus?
Haud operis celeris labor hic , curàque carentis .
Gratum erit & limæ ſtudium , & mora : Plurima luſtra
Hoc ſuper hærebo , vitæ ſi eadem Deus author
Annuerit : Si mors conantem grandia pennis
Obruerit , dabitur de magnis excidere auſis .

PARS TERTIA

Virgilii ſtylo.

PROLUSIONIS

PARS ALTERA.

EVOLVTIS proximè nonis Novembribus in carmine Didaſcalico,quod ampliſſimo tuo Nomini, PRINCEPS EMINENTISSIME, conſecravimus, Encyclopædiam neceſſariam eſſe oſtendere aggreſſi, primò iis occurrimus, quæ contra nos poſſent afferri (antequam enim cætera proſequamur, curſim innuimus ea, quæ hucuſque ſumus exequuti, ex recepto ſacris etiam Oràtoribus more indicandi veſtigia, quibus dicendo inſtiterunt, quando ipſis dicentibus fulgorem afferunt claritudinis ſuæ, qui ſupra cæteros mortales eminent Principes Purpurati) Primò ergo reſpondimus affirmantibus, propoſitum nobis eſſe ſuadere illa, quæ fieri nequeant, eò quòd nec ipſæ doctrinæ naturà ſuà conjunctæ invicem eſſe, nec porrò ob humani ingenii tenuitatem, ac brevitatem vitæ conjungi poſſe videantur. Arduam quidem, ſed non deſperandam eſſe diximus cognitionem omnium doctrinarum, ſaltem ingenio præſtantibus Viris, quibus tantùm authores ſumus, ut illi acquirendæ operam navent: tum exhibuimus vires animi humani a vitiis non hebetati: ex inſito a natura deſiderio acquirendi omnes doctrinas: atque ex eo, quod res omnes noſtræ ſe menti repræſentare prægeſtiant: & ex fœdere cæterarum rerum, præſertim elementorum, oſtendimus nexum omnium diſciplinarum. Deinde, quænam ex ipſis invicem conjungantur, explicare inſtituentes, a Philoſophia primùm, ac Theologia exigi conſortium

Rhe-

Rhetoricæ probavimus exemplo Sapientum veterum, & recentiorum. Plurima Philoſophos a Poetis edoctos fuiſſe, ac multò plura edoceri poſſe, ſi veritatem ex allegoricis nubibus evolvant. Tum Lucretii more digreſſi, in eos inſurreximus, qui primò fecerunt divortia ſcientiarum, & ab iis magnam perniciem literis illatam fuiſſe conqueſti ſumus; raros enim habet amatores Sapientia, quæ pulcherrimis verborum coloribus non exornatur. Exinde ſtatuimus, quæ ornamenta Rhetoricæ deceant Philoſophum, ac Theologum: quæ Figuræ in diſputatione adhibendæ ſint: quis elegantiæ lepor in ſcriptis Voluminibus: utque is præcipuè in Theologo requiratur, qui in ſacris concionibus populum ad virtutem hortatur, in Conciliis cauſam fidei contra hæreticos tuetur, & calamo eorumdem audaciam retundit Fidei controverſias agitando. Tum in Sfortia Cardinali Pallavicino propoſuimus exemplar Theologiæ cum Rhetoricà fœderatæ, enumerando artes Petri Suavis, quocum eloquentiſſima Sfortiæ doctrina decertavit, & oſtendendo, eumdem everti non potuiſſe, niſi ab illo, qui in utraque laude Rhetoricæ, ac Divinæ ſcientiæ Cæſar eſſet, & ſingillatim recenſendo dotes innumeras, quæ fulgent in Apologetica Concilii Tridentini hiſtoria. Alia pariter ſupereſſe diximus ſcribenda opera, quæ in authore ſuo eloquentiæ, ac ſcientiæ divinorum exigant fœdus. Ut olim Divus Auguſtinus in divinis libris de Civitate Dei facundiam, & eruditionem Ethnicorum in ipſos retorſit, ita non abſimile opus ſcribendum in hujus temporis hæreticos, qui cum humaniorum lepore literarum ſe in animos inſinuaverint, iidemq; contemnant ſtylum, quem ſcholaſticum dicimus, in illos contorquendus eſt calamus, rationibus quidem petitis ex fontibus ſacræ Theologiæ, ſed indutis omni figurarum, acuminum, & elegantiarum lumine, non exultando inani facundia, neque tela argumentationum omnia congerendo in hoſtes, quando licet illos ſtatim Achillis haſtà confodere; cum operum longitudo plurimos abſtineat ab egregiis cæte-
 roqui,

roqui,ſed immenſis voluminibus Eminentiſſimorum Authorum Bellarmini,Perroni,aliorumque. Demum,non ſolùm Oratoria, ſed & Poeſi præſtare debere illos evicimus, qui Theologiam profitentur. Ejuſdē arcana poeticis coloribus veſtienda eſſe: id olim fruſtra conatos veteres Græcos Poetas, Muſæum, Orpheum, Linum: idemque tentandum nunc eſſe in Heroico Poemate de Chriſto Reparatore noſtræ ſalutis: ac poſt commendationem Hieronymi Vidæ, & Actii Synceri Sannazarii, qui de eodem argumento ſcripſerunt, ab illis tamen externa tantùm Hominis Dei facta numeris celebrata fuiſſe diximus; nunc porrò repræſentandas internas divini animi dotes, infinitæ ſcientiæ multiplicem modum, beatifici gaudii conſortium cum immenſorum tolerantia cruciatuum, cæteraſque prima fronte inter ſe pugnantes Dei hominis proprietates, & cæleſtem ejuſdem doctrinam, quam explicando, ſolvi omnes poſſunt implexi Theologiæ nodi: tum admirabilem inſtaurandi humani generis Oeconomiam: Ideam inſtituti a Chriſto regni, Eccleſiæ ſtructuram, teſtimonia Prophetarum, & Martyrum, fontes Sacramentorum, & prædictiones omnium, quæ ante decretorium mortalitatis diem agitanda ſunt: ac ea præſertim, quæ ſuggerant delinimenta voluptatis, multiplices motus animi exhibendo, divinæ ſcilicet Matris, Magdalenæ, & aliarum amores, quas Deus Sponſas dilexit: quæque animos erigant varietate pariter, & alacritate inventionis, bella videlicet Romanorum Hieroſolymam evertentium, & Antichriſti Orbis terræ imperium invadentis. Poſtquam verò argumentis confecimus, non eſſe Philoſophum ac Theologum omnibus numeris abſolutum, qui pariter non ſit eximius Rhetor, in præſentia demonſtrabimus, in ipſa Rhetorica eminere nullum poſſe, qui cæteras diſciplinas complexus mente non fuerit.

ENCY-

ENCYCLOPÆDIÆ

PARS TERTIA VIRGILII STYLO.

INGREDIOR jam, Suada, tui penetralia regni:
Cum Sophia quod fœdus inis, & Pallade Sacra
Expedio. Accendis præſenti numine, (1) Princeps,
Atque tuum magnis Parnaſi in culmine ſiſtis
Auſpiciis Vatem: duce te nil linquit inauſum,
Te ſine nil altum Phœbus canit. Aurea Suadæ
Pandere regna potes, Regum qui corda catenis,
Chriſtiadumque Patres conſuetus nectere, & omnes
Aurata rapere ambroſiæ dulcedine linguæ.
Cæleſte exornat ſed te præclarius aurum
Moribus effulgens: a te Saturnia ſecla
Hinc hilares terris ſperant revocanda Quirites.
Non tua lethæo mens hauſit gurgite ſomnum,
Nec torpore unquam merſiſti ignobilis otj
Auræ divinæ partem: Sapientia ſemper
Uberibus pendere ſuis, te vidit, & alto
Deſpicere ingenio quidquid veſania fortis
Audere, atque aulæ inſtabilis potuere procellæ.
Oblite o numquam præclara exempla parentum:
Quos inter tercentum altis ſub mœnibus olim
Vejorum patriæ lauros voluere paciſci
Illuſtri fato: & clypeus tibi Maximus alter,
Roma, fuit, fruſtra Pœnus quam terruit audax.
Non (2) mihi ſe quiſquam primò jactaverit author,
Limite concluſam qui certo Rhetoris artem,
Abdita nec rerum complexam dicat, inerti
Quæ pandi nequeant vulgo, communia tantùm

 Cui

1 *Carminis nuncupatio Eminentiſſimo Principi Cardinali Maximo, qui dicenti Authori aderat.*

2 *Quamvis Rhetores vulgum tantùm alloquerentur, omnibus deberent eſſe ſcientiis eruditi.*

Cui datur ignavæ contingere lumine mentis ?
Nam quamvis vulgi tantùm frænare profani,
Non Regum valeat, Sapientum & pectora Rhetor,
Si (3) doctâ ſeſe penitus non proluit undâ,
Nec proprios rerum valuit recludere fontes,
Haud poterit lucem communibus addere rebus.
Aſpicis, (4) ut vulgi queis credita cura colendi
Sacri Oratores, animi niſi vivida virtus
Illos aſtra ſuper rapuit, Divinaque magni
Numinis arcana edocuit, caligine denſa
Involvent, auſi fuerint quæ pandere vulgo.
Sed neque quàm multæ ſpecies, & nomina quæ ſint
Noſcenda, & rerum ingenium, cauſæque latentes,
Eſt numerus, ſi vulgi animos impellere tentas.
Quid (5) referam, armorùm quæ Dux niſi mente capaci
Hauſerit, haud unquam generoſa cupidine belli
Pectora corripiet, dum celſo ex aggere fortes,
Aut alta alloquitur caſtrorum e parte, cohortes.
Profuit & varios mores hominumque, locorumque
Exploraſſe ſitus, varias terraque, marique
Aut ſpectaſſe ipſum urbes, aut in pariete ſaltem
Depictas vidiſſe: & quæ diſcrimina Cæli
Diverſum ingenium ferat, & nemora invia, & altis
Oppreſſi nivibus montes, tranandaque ſæpe
Flumina, & ignoti tentanda inſania Ponti.
Hinc (6) adeo, qui præclaros retulere triumphos,
Neſtoreà haud tantùm linguà, ſed mente fuerunt
Illuſtres docta: hinc morti devota ſuorum

Pe-

3 *Qui propria doctrinarum principia penitus non exhauſit, neque ipſa communia, quorum eſt capax vulgus, bono in lumine ſtatuit.*

4 *Patet in Sacris Oratoribus, qui niſi doctiſſimi in Sacra Theologia ſint, myſteria Fidei miris tenebris involvunt.*

5 *Ipſæ conciones militares ſine multiplici doctrina haberi non poſſunt.*

6 *Præſtantiſſimi Imperatores doctiſſimi fuiſſe perhibentur.*

Pectora pro arbitrio flexere. Hinc Scipio magnus,
Lucullus, Cato, Trajanus, fulmenque Pericles
Eloquii, Epaminonda, Auditor Socratis, & quem
Magna Stagyritæ, Macedo, Sapientia finxit.
Nec (7) te prætercam, Romæ ſpes alma cadentis,
Qui primò Armeniam ſuperirruis, & freta Ponti
Euxini; en Syria, atque Arabes, Hircaniaque arva
Succubuere: fragor belli reſonantia longè
Concuſſit tum ſaxa: ſacris increbuit horror
Armorum in ſylvis: devictus Caucaſus altis
Rupibus intremuit; tum, quod mare circuit Orbem,
Victrici lauro ter Magnum ambivit: ab undis
Excita dein belli tempeſtas incidit Afris,
Excidiumque tulit. Numidarum ut littora plangunt,
Bellica cum, veluti nimborum in nocte, coruſcat
Fulmina Pompejus dextrà, quo barbara motu
Terra tremit: Numidæ fugere, humiliſque ſuperbos
Proſtravit pavor Hiſpanos, Atlantis ad uſque
Quos domuit fines. Naturæ victor arenis
In Lybicis glomerat tempeſtatem: horridus imber
Ne ruat armorum celſi de vertice montis,
Caſpia teſqua ſuper molitur ferrea clauſtra.
Turbidus Oceani cum vultus inhorruit, & cum
Fluctibus ad nubes, cæleſteſque arduus arces
Tollitur, audaci ter Magnus claſſe profundum
Edomat. Hos (8) porrò tam claro ex hoſte triumphos
Non vos terribiles Aquilæ, & metuenda, Dracones,
Vexilla, & Jovis elata, & Mavortis imago,
Aut cælata auro peperiſtis templa Deorum,
Aurea ſed Magni facundia, doctaque mores
Naturæ, ingenium populorum, & fortia, claris
Quæ ſubeunda viris diſcrimina. Ab æthere lapſum
Credidit eſſe Ducem miles, præſagia Divis
Quem certa æquabant. Mortalis Numinis ergo

 Au-

7 Laus Pompeij Magni.
8 Opinio doctrinæ viam illi ad triumphos aperuit.

Digitized by Google

Auſpiciis freti generoſa in fata ruebant.
Candida ſed circum volitans victoria pennis
Plaudebat Magno; donec (9) ſapientior alter,
Quem mente amplexus, domuit ferro impiger orbem.
Iamque adeo, niſi me tranſverſum a limite recti
Devius error agit, naturam haud flectere vulgi
Evaleat Rhetor, quem non vegetatque, fovetque
Doctrina omnigena. At quantùm (10) pernicibus alis
Ingenii nitatur, ut alta in pectora Regum
Inſinuet ſeſe, mira quæ temperet arte?
Nam niſi flectendi populos doctrina diſertam
Exornet mentem, fruſtra ſibi vindicat ipſa
Rhetoris ambitio Regum in præcordia regnum.
Quid (11) memorem, ut vario cum fervent pectora motu,
Ira fremit, metus exanimat, mala gaudia mentem
Extimulant, clara rationis lampade Rhetor
Cimmeriis ſolvit mortalia corda tenebris.
Aſt illum informet niſi ſacra ſcientia morum,
Temperet ut duros, ut voce inflammet inertes?
Quid majora ſequar? Turba (12) ingenioſa Sophorũ
Oratoris ab ore poteſt pendere docentis.
Namque ea perpetuò civili obnoxia bello
Cum ſit, & alterius minuat pars altera laudes,
Arbiter hic pugnæ: velut altæ in montibus Idæ
Dardanius Paſtor, formæ præſtantis honorem
Deferet alterutri, aut (13) virides intrare lycei
Hortatus lucos, aut gratam figere ſedem,

Quà

---

9 *Cæſar.*

10 *Rhetor ſine cognitione omnigenæ ſcientiæ Regum animis imperare non poteſt.*

11 *Præcipuè moralem Philoſophiam callere debet Rhetor.*

12 *Ut Rhetor expendere poſſit Philoſophorum ſententias, omnes noviſſe debet.*

13 *Orator ſuadere dicendo poteſt, ut unum potius, quàm alterum in Philoſophia, & Theologia ducem ſequamur, adeoque omnium ſententias complecti animo debet.*

Quà doctam Stoicorum porticus explicat umbram.
Cumque ſuper picti cæleſtia mœnia mundi
Palladiam volitare jubet ſpes alta juventam,
Atque incerta animis hæret, cum plurimus illam
Invitet dux, qui celeres ad ſidera pennas
Explicat, an magni veſtigia ſemper adorans
Inclyta Aquinatis, quem Scoti aut Dædala curſum
Ala ſecat, Divùm velox ſe attollat in aulam,
Tunc valet, alterutrum Rhetor ſuadere volatum.
Omnibus at niſi cæleſtes e fontibus undas
Hauſerit ille prius, penituſque migraverit omnia
Ante niſi Sapientum in corda, expendere certà
Deſperet librà, cui ſe natura videndam
Præbuerit melius: quis mente ſubiverit alta
Sidereum, veri ſtudio flagrantior, Axem.
At divina (14) manet Rhetor quem gloria Vatum,
Certatim menti largos infundere rores
Doctrinæ, & dites animi ſaturare novales
Audeat: omnibus eſt labor impendendus, & omnes
Sunt quærendæ artes; vacuos ſe extendere ramos
Aut videas, oculoſque aſpectu paſcere inani.
Non aliter vires dat verſibus æquus Apollo,
Quàm ſi naturæ ſacras accedere partes
Conſuevit Vates, mores ſi calleat, & quot
Vertantur ſpecies animorum, & pectora motus
Nunc alios, alios nunc ſumant, noſſe laboret.
Ille etiam eximiæ ſuper Axem lumina mentis
Intendat, ſubeatque ardentia mœnia mundi.
Luxuriet porrò ſi carmen rebus inane,
Verborum latè nequidquam exuberet umbra:
Carminis haud venis abſtruſos excutère ignes
Doctrinæ, aut poteris de nube educere Solem.
Præterea (15) furto Rhetor ne fidat inerti,
Cum-

---

14 *Et Poeta exornari debet omnibus diſciplinis.*
15 *Niſi Rhetor ipſe omnibus ſit doctrinis eruditus, mutuari ab aliis earum notitiam nequit.*

Digitized by Google

Cumque ipſe haud fontes exhauſerit, in ſua doctas
Deſperet lymphas aliorum e fontibus arva
Elicere. Ut (16) ſi naturæ depingere gaudet
Ora ſuis auguſta coloribus, atque volutet
Authores, cœcas quos rerum evolvere cauſas
Aggreſſos, ſcidit in plures ſententia claſſes
Diverſa, & vario doctus quatit impete Mavors,
Ipſe niſi ſacræ pugnæ queat arbiter omnem
Verſare in partem rationum pondera Rhetor,
Induet in laqueos ſe deteriora ſecutus.
Hinc (17) qui concuſſis e nubibus exilit ignis
Æthera percurrens, tonitru & latera ardua mundi
Concutit, hunc, veterum ſectati arcana Sophorum,
Vulcani, aut Veſtæ riſum dixere Poetæ.
Horrida quæ cernis ventorum prælia, ab Arcto
Cum Boreas, medioque die ruit imbrifer Auſter,
Æoliis olim dices ſopita ſub antris.
Æquora ſed latis latè circumſona terris
Ex immani olim credes exhauſta Charybdi.
Lucis flore notant quæ lactea ſidera callem
Cæleſtem, lac Iunonis Vatum chorus omnis
Dicet, vel Phaetontæi veſtigia currus,
Pythagoræ doctum nam ſic delirat acumen.
Quotidie credes Phœbum juveneſcere, dulcem
Cum populetur aquam, ac tantùm ſubſidat amaror,
Sorbeat inſano ne ſol maria omnia potu.
Namque Eracliti ſub mœſta hæc ſomnia nocte
Mentibus illuſere. Mori, naſcique recentes
Quotidie ſtellas dices; Epicurus in hortis
Namque hæc Cecropiis, Leucippi & ſcripta docebant.
Innumeros credes, Senior Gargetius Orbes
Quos finxit. Tranſverſum aget error, cur tonet alta,
Cum

---

16 *Verbi gr. ſi ut rerum naturam deſcribat, alios conſulat, ex innumeris ſententiis deterrimas ſeliget.*

17 *Exempla errorum, in quos lapſi ſunt Rhetores ſequuti deteriores Philoſophos.*

Cum quæres, Euri domus, & quæ fulmina Numen
Molitur dextrà, quibus olim incocta caminis,
Et quibus in nubes fuerint elata miniſtris.
Denique ſi brutæ terræ, vitreique profundi
Dum Rhetor vires, rerumque afferre latentes
Aggreditur cauſas, aliorum verba ſequatur,
Momentis nequeatque ſuis expendere verum,
In labyrinthæos illum ſententia calles
Deducet veterum multùm diverſa Sophorum,
Inque ſuos plerumque trahent mendacia caſſes.
Ergo ſe ſua per veſtigia volvere in orbem,
Inque chori gaudent ſpeciem miſcere choream
Doctrinæ, & quamvis diverſa lege tenorem
Servet quæque ſuum, reliquas non ulla ſorores
Deſtituit. Spatiis (18) a Rhetore diſſita longis
Arcana Aſſyrii credes inſana Magiſtri,
Auſus qui certo metiri examine Cælum,
Stellarum varios obitus ſpeculatur & ortus.
At niſi Muſarum cultor, quæ ſidera lento
Tardius ex undis ſpatio emergantque, cadantque,
Noverit, & quid quæque ferat mortalibus ægris
Aſtrorum ſeries, Chaldæis ulla doloſis
Si ſit habenda fides, nunquam perſtringere ſævo
Audebit ſtylo Aſtrologos, inſontibus aſtris
Qui ſcelera affingunt humana, impune per omne
Flagitium ut liceat graſſari authoribus aſtris.
Nec (19) porrò, Tulli, Craſſus tibi ſuaſerit acer,
Non hæc egregio præſtari a Rhetore, ut arte
Imbuto Suadæ, ſed eodem, ut mente ſubire
Auſo ſidereas arces, & clara Canopi
Arcana edocto; nam (20) quamvis Rhetoris eſſe

Hoc-

18 *Ut Aſtrologos Satyrà perſtringere poſſit Rhetor, eorum arcana noviſſe debet.*

19 *Craſſus apud Cic. de Orat. inquit, hæc non præſtari ab ipſa Rhetoricæ facultate, ſed à Rhetore, ut informato cæteris diſciplinis.*

Hoc proprium abnueris munus ; tamen iſte per omnes
Rhetoras ut deceat doctrinas , utque perennis
Uſque labor redeat ſapientibus actus in orbem ,
Noſſe, reor, promptum eſt . Quid verò ambagibus ultra
Involvam clari radiantia lumina veri ?
Quæcumque (21) eloquio illuſtrari divite poſſunt ,
Imperio Suadæ parent . His addere lucem
Ut valeat Rhetor, Naturæ regna pererret ,
Mente adeat Cælum , cuncta hauriat abdita rerum.
Cumque (22) Oratori ſuperet pars altera curæ ,
Ut mentem expugnet dicendo, e corde triumphos
Haud quovis referet , niſi quævis præbeat arma
Doctrina ingenio : aut Vulgi ſi evertet inertes ,
Haud poterit doctas Sapientum impellere mentes .
Ut (23) brevibus Macedo , feris & Perſa triumphis ,
Bellatorque tuus , Colophon , inclaruit olim :
Ut Spartæ haud ortæ palmæ terraque , marique ,
Cecropiæque urbi ; aſt illi ſi tempora lauro
Sæpe exornavit tellus , nunquam æquora frondes
Progenuere ſacras : ſi huic præbuit Amphitrite
Sæpe ſubacta , ſolum victricia ferta negavit .
Romana at ſubitò virtus exarſit , & altas
Sanguine barbarico quovis e littore palmas
Meſſuit , & quovis natas ex æquore lauros .
Nunc (24) quoniam armorū ceſſat ſonus, aurea fauſtis
Et pax infertur Romana per oppida pennis ,
Romulidæ juvenes doctos ſperate triumphos .
Ardet in egregio cordis lux vivida vultu .

Ite

20 *Tamen conſtat , ipſum Rhetorem excultum eſſe debere doctrinis omnibus .*

21 *De rebus omnibus eloquenter poſſe loqui Rhetor debet .*

22 *Niſi omnia Rhetor noverit , non omnium potiri poterit animorum imperio .*

23 *Ut nullus præter Romanum populus retulit univerſales triumphos .*

24 *Paræneſis ad Romanos adoleſcentes .*

Ite alacres, quò vos mentis vis inclyta torquet:
Ite, atque æthereos animos ornate colendo.
Nunc (25) primùm dulces Muſarum accedere fontes
Cura ſit, & Suadæ regnum penetrare diſertum.
Dein acri ſtudio aggreſſos perfringere clauſtra
Abdita Naturæ, Sophiam juvet uſque Poeſi
Conſerere, & lauro Muſarum ambire Minervam.
Poſt & ſidereos tractus tranare volatu
Audeat, & patriam repetat mens edita Cælo.
Cui dabit occultas Divina Scientia vires,
Exuet impuros rediviva Poetica mores:
Efferet os ſacrum ſoboles certiſſima magni
Numinis: inſignis, poterit quæ maxima, virtus
Artis erit, tolletque ingens ſe gloria Cælo.
Vos o, Uranie, precor, aſpirate: recenti
Aſſurget veterum Vatum vis nobilis arti.
Vocem, animumque Deo ſimiles ſi vera Tonantis
Arcana egregio celebrabunt carmine Vates,
Regnata Auguſto concedent ſecula palmam,
Græcia nec magnum poſthac jactabit Homerum.
Sidereæ, chalatis, Muſæ, date lilia plenis.

Quo-

25 *Ut Encyclopædia dent operam.*

QUoniam Carminis Heroici Idea non dedit anſam agendi de Satyricis Poetis, innuimus hìc diſcrimen inter eorum characteres. Mirificè purus latina loquutione Horatius eſt, ac venuſtus irriſor. Duriuſculus Perſius, & ſubobſcurus, affectator eruditionum, ad quas latenter ſententiam refert, plerumque inſultans illis, in quos invehitur. Juvenalis verò ardet, inſtat, unumque & idem crimen eloquenter exagitat. Acres in illo ſententiæ, phraſis aperta, & candida.

Digitized by Google

IN ANTEMERIDIANAS

Improbi Juvenis curas Satyra Horatii Stylo.

Ab Authore dicta in Claſſe Rhetoricæ Anno 1666.

PErpetuà quamvis exultes, Phœbe, Juventà,
In Juvenes, age dum, mecum diſtringe flagellum:
Quaque (1) tuam ſobolem Siculus viduaſſe Tyrannus
Dicitur, aurata mentum celer indue barba.
Tempeſtiva genas velabit pluma ſuperbas.
Non decet imberbem nati ſenis eſſe parentem:
Larvatus poteris Juveniles radere mores.
Et vos, (2) Pierides, capularis turba, ſorores,
Irruite in Juvenes: Si Plautum, Pacuviumque
Lactaſtis, Priami nutricem ætate, ſituque
Vincitis effœto, ac tandem decet, eſſe puellas
Deſinere, & rabie crimen lacerare ſenili.
In Juvenes Annum fervet jecur. Ergo feratur
Noſtra per imberbes Phœbea novacula malas:
Nil parcente manu Monachos ceu deglabrat, orbans
Pelle & barbitio, tonſor. Lixivia ferte
Pierides vetulæ, ac tandem barbatus Apollo.
Præſagit (3) Matuta Diem. Furtivus in altum
Fert ſervus conclave pedem, dum pectore noctem
Haurit adhuc Juvenis, quarta jam parte diei
Præterita; ſolemque licet recluſa feneſtra

Ex-

1 *Dionyſius Æſculapio Apollinis filio auream barbam abraſit dicens: Non decet eſſe barbatū filium imberbis Patris.*

2 *Muſæ, quæ ante tot ſecula Poetas lactarunt, licet pingantur adoleſcentulæ.*

3 *Deſcribitur excitatio ignavi Adoleſcentis a ſomno.*

Excipiat, medio urgentem Cæli æquore currum,
Haud ille imbelles lodicibus explicat artus:
Obtuſum cerebrum noctis feralibus umbris
Conqueritur, (4) quatuorque horis e Tethyos undis
Ante diem rediiſſe ingrati Hyperionis ignes:
Nec mirum, heſternum ſi deſpumare Falernum
Non potuit: decimam tantùm productus in horam
Invitat medicum ſomnus. Sed præſtat, amicam
Carpere adhuc, (5) Phœbo fruſtra obiurgante, quietem.
Sic fatus, feſſum motat latus, & bibit alta
Ipſe ſui, rerumque ſuarum oblivia. Tandem
Innitens cubito, terque ægra in ſtrata relapſus,
Dum diducto animam, & criſpante reciprocat ore,
Induitur. (6) Nunc, Muſa, tubas inflare canoras
Tempus, & Herculeas donare ad prælia vires.
Magnũ(7)opus aggredimur: magna eſt provincia, veſtes
Fingere ad ætatis morem, torquere capillos
Ferventi calybe, & Cypro irrorare minuta:
Caſtigare pilos audaces, & juveniles
Exonerare inſperata lanugine malas:
Demum ſuppetias naturæ ferre: quod illa
Effinxit pulchrum, componere pulchrius arte.
Frons eſt pulchra domus: ſed bellum hoc excute totum:
Quid belli intus habet? Rarò Ganimedibus eſſe
Pulchram(8)animã, ac mẽtem, Vulpes docuere magiſtrę.
Fœmina, vel vir eſt noſtro data præda furori?
Auro cæſaries undanti terga flagellans,
Pallia non humeris, ut quondam, aptata decenter,
Sed zonæ in morem compoſta, aut credita ventis
Inſtar vexilli, femorique admota recurva

Bra-

4 *Ineptiæ nebulonis ſemiſopiti.*
5 *Qui altiſſimus terris imminet.*
6 *Ironia.*
7 *Deſcribitur muliebris Adoleſcentium ornatus.*
8 *Vulpes Æſopica.*

Brachia; ceu duplex ollam complectitur anſa:
Pileolus galeam referens, aut Mercuriale
Furtorum tegmen: mentis præclara virilis
Signa ferunt, & belligeri proſcenia cordis.
Sed protenſa, ut fœmineæ femoralia, pallæ,
Ambigui vultus, picta & muliebriter ora.
Anne virum credam, cui forma coacta niteſcit
Perpetuo cultu? cui vita eſt omnis, eburnus,
Quo vel per calles, per Templa ornatur, & aulas,
Pecten, ſtacteque & panace, ceruſſaque docta
Pingere ad invidiam naturæ punica mala,
Lacteolaſque roſas, atque oſtro mixta liguſtra.
Eſſe virum credam, geminam qui ſuetus in horam
Conſulere (9) argento cryſtalla trahentia vitam,
Cuncta ut miretur, quibus eſt mirabilis ipſe.
Eſt, qui in gymnaſio, & divini Regis in aula,
Digerit in claſſem ſparſos ſine lege capillos,
Conſulto ſpeculo, ſacra quod imagine pictum
Parte ex adverſa fulget, fallitque magiſtrum,
Qui ſacra attonitum pendere ex icone credit,
Dum formam ille ſuam, ceu ſacrum idolon, adorat.
Martem ex adverſa cryſtalli parte videndum
Si pinxiſſet (10) Otho, ſecumque ad bella tuliſſet,
Non eſſet, ſpeculi conſultor. fabula vulgi,
Viſus, conſilium, ac vires orare Gradivum.
Quid, quod (11) & à ſpeculo non rarò pendet hianti
Ore, ſuamque oculis faciem metitur amaris,
Qui (12) dare terga fugę non tantùm pumiliones,
Ægide ceu viſa, cogit, ſed ſe timet ipſe
Diſtortum, tetricum, caperata fronte, malignus
Cujus & expirat non grata abſynthia vultus,
Vultus ſpeluncis ſimilis, latebriſque ferarum,

 Quem

9 *Speculum.*
10 *Otho Cæſar ſpeculum ferebat in pugnam.*
11 *Etiam deformes ſpeculum conſulunt.*
12 *Qui pueros terret.*

Quem decorant ſtillæ, vivoque e ſubere rugæ.
Spectanda hæc facies, Sinici ut ſimulacra Pagodis,
Non te cõrticibus mentiri aliena cavatis
Compulit ora, tuę vitium quę frontis obumbrent?
O (13) ſi perpetuò larvatos ire per urbem
Ætatis genius, lexque immutata juberet,
Ut (14) noſtris arrideret lex aurea Nireis!
Sed quoniam hunc morem deformibus invidet ętas,
Inque (15) anno redeunt tantùm ſemel Orgia Bacchi,
Hæc invitantur votis, & cordis anheli
Inſanis precibus: veluti Judæus Apella
Meſſiam expectans, adamantina queſtibus aſtra
Urget flebilibus, dumque aſperat aera Caurus,
Sævior aut Aquilo regnat, ſuper ardua tecti
Culmina molitur compoſta mapalia ramis,
Ut Regem æthereo defeſſum tramite triſte
Hoſpitium excipiat. Sic Bacchi ſacra renati
Expectant juvenes, ſua queis haud forma probatur.
Nec (16) deſunt, quos perpetuò facies aliena
Occultare ſolet, quorum uncta ſiligine fulget,
Malobatroque cutis: quæque olim vomere aratri
Sciſſa videbantur, protenſo pane cavernas
Exęquant ora: aut cunctis mutata diebus
Cæſareis, qua (17) nunc corvus, cras prodit Apollo,
Progenies propriò vix agnoſcenda parenti.
Jamque ſatis Juvenem prima in cute vidimus: intus
Formã (18) hominis latitantem nunc ſapiens Domiporta
Diogenes quærit, laternam adhibetqoe diurnam,
O ſi admota forent Iuvenum ſpecularia cordi,

Queis

13 *Optat, induci morem, ut homines perpetuò perſonati incedãt.*
14 *Per Antiphraſim.*
15 *Exoptat Bacchanalia, ut Hebræi Meſſiam.*
16 *Aliqui ſemper deferunt perſonam, quia pingunt faciem coloribus non ſuis.*
17 *Cæſarie nigra, mox flava.*
18 *Illuſtre dictum Diogenis Doliarii: Hominem quæro.*

Queis poſſent animi ſpectari impune colores?
Ingenii vernans utrum ſplendeſcat imago,
Sitque animo pulcher, vultus qui flore ſuperbit.
Verùm (19) age, rimarum plenus ſe prodit, & ultro
Effluit hac illac Iuvenis, quæque inſerit ægra
Natura in fibris vitia, aut mos improbus hauſit,
Ipſe ſui Iudex. teſtis, reus explicat audax.
Eloquitur. Iuvenes ſic explorare ſolebat
Pythagoræ (20) crambæ aſſueti, at ſolertis acumen.
Eloquitur. Tandem poſt longa negotia formæ
Ornandę, foribus patuit conclave recluſis,
Unde ille egreſſus, pelagi ceu Lucifer undis,
Se circumſpiciens, graditur: velut eluctati
Saxorum e rimis renovata pelle colubri.
Occurrunt (21) hilari feſtivi fronte ſodales,
Quos illi forma, & genus, & Regina animorum
Conciliat largo profuſa pecunia luxu.
Quonam illi ante fores tempus ſermone morantur,
Perque vias, ac templa, ſacras & Palladis ędes?
Scilicet inſulſa, & puerilis quęſtio ſurgit:
Senio (22) quid dexter ferat, aut Canis improba radat,
Quo jactu talorum ingens rapiatur acervus:
Quo melius fervens volet actus verbere turbo.
Atqoe utinam his fallat nugis innoxia ſoles,
Prælia (23) ſidereo cum Rege profeſſa juventus.
Sed quæ Erebi ſartago eſt ejus lingua! caminus
Qualis tænarei fumat de ſulphure cordis!
Heu, Divûm per Templa, per ingenioſa Lycea,
Parthenio, velut areolæ, florum obſita vere,
Tantam aliqui exhalant ſcelerato ex ore mephitim,
Quantæ vel pudeat duratam a fornice frontem.

19 *Loquere, ut te videam.*
20 *Quamvis Pythagoras comederet caules, non erat hebes.*
21 *Occurſus, & confabulatio cum ſodalibus.*
22 *De rebus ludicris.*
23 *Narrant admiſſa crimina.*

Et quæ perpetuis debent damnare tenebris,
Caucaſei & montis flagrare ſepulta ruinis,
Narrant: vel falſo famam de crimine quærunt.
Ergo (24) cum Moſcho veluti ſuſcepta Tyranno
Prælia mentitur, laudum qui follis inanis
Bellator vagus inſultat Martique, Iovique:
Sic Superùm jactat cum Rege Tonante feroces
Hic inimicitias? Nec te metus anxius urget,
Os ne deſtituat vox areſcente palato,
Atque ad ſacrilegas lingua hæreat aſpera fauces?
Nec (25) terret mola, quæ ex inflato aſinaria collo
Pendula flagranti tumulabit in æquore fontes?

Nec pudet innocuis animis peccare docentes
Narrare hiſtorias? Neſcis, deterrime? quem tu
Imbuis (26) inferno tabo, Iuuenis: velut hortis
Flos in ſecretis natus, recreatus & aurà
Flaminis ætherei, radiis firmatus amicis
Solis inoccidui, lachrymarum eductus & imbri,
Vernat adhuc. (27) Quartũ trepidat jam claudere luſtrum;
Atque illum latet, an parili ratione, modoque
Sol, & homo generent hominem: an fœcunda parentis
Lumina ſint, ut, Cæli oculus Sol cuncta videndo
Progignit. Damus arma hoſti: in nos tela retorquet.
Iſta latent (28) Juvenes? Ergo doceantur, oportet;
Magnum eſt namque viros illos feciſſe docendo.

O flammis (29) devote, Erebi generoſe ſatelles,
Qui, ut fœnum, (30) flores mundi furcà ingeris Orco:
Ipſo deterior, cui ſervis, dęmone: aperta

Ille

24 *Jactat ſcelera, ut Milites glorioſi pugnas, & exactos Tyrannos.*
25 *Ut minatus eſt noſtræ Salutis Aſſertor.*
26 *Cui narras hiſtorias peccare docentes.*
27 *Deſcribitur Innocentia Adoleſcentis.*
28 *Reſponſio ſceleſti juvenis.*
29 *In illum Poeta inuehitur.*
30 *Iuvenes.*

Ille odia exercet; ſævum tu fingis amorem,
Quemque ardes, dare perpetuæ vis pabula flammæ,
Scorpius amplexu occidens. Sed muſſat, atroci
Nos oculo intuitus, lethali ut ſaucia ferro
Bellua. Dic, Sodes, quid contra hæc verba reponis?
Cociti, o, inquit, (31)tutor, qui abſolvis Avernum,
Ut damnes hominem: Inſectare(32) e turre ruentem;
Parce (33) impulſori. Neſcis, quam concitet Ætnam
In fibris Erebi Genius: quibus ille colubris,
Qua nos Tyſiphone exagitet: Luctamur, acerbam
Excuſſiſſe animo peſtem, at magis illa fatigat.
Hæc ſi rere, animo in nos haud bacchabere iniquo.
Mentiris:(34)verba hæc redeant per guttur in imum
Pectus, ait Stygius Princeps. Nos fræna furenti
Concutimus, ſtimuloſque agimus ſub pectore turpi?
Nos? Tu ſolicitas Furias, urgeſque morantes:
Ventilat Alectus tua flamma impurior ignes.
Quid ſtimulis agat? an te cive ſuperbiet Orcus,
Ceu magnus Superùm Regnis deceſſerit hæres?
Qui (35) lentà innodat Genius tua corda catenà,
Dormitat ſæpe, & juvenes centum alligat unus:
At centum impugnant unum, cruciantque premendo
Te, civis nemorum, aut clauſtri damnate tenebris
Sponte tua, & metuunt ferulam, qua viderat olim
Hebręus (36) Lemurem colubris ultoribus uri.
Sed tu ultro ruis. & vinclis incurris amicis:
Dicitur auratis populum ut vinxiſſe catenis
Gallicus Alcides ſponte in ſua vincla ruentem.

D 3 Tu

31 *Excuſatio ſceleſti juvenis.*
32 *Hominem.*
33 *Diabolo.*
34 *Diaboli concio.*
35 *Viſus per ſomnium a Monacho, de quo D.Gregorius in Dialogis.*
36 *Hebræus vidit verberari lemurem, eò quòd non viciſſet Cœnobitam.*

Digitized by Google

Tu (37) ſcelera invitas: non pulſat ad oſtia cordis!
Ingrediorque, ait, incumbens ſcelerata voluptas.
Nonne animi domus humani ſunt corporis artus?
Nilque animum turbare poteſt, aut flectere, portis
Quod recluſa domus non excipit. Omnia pandis
Oſtia, & ad portas anima excubat, objectarum
Scalpi avida attactu rerum: & luctatur in omnia
Irruere aſpectu ſeſe allicientia blando.
Ipſa hoſtes ultro portis compellit apertis
Intrare, atque ſuo cogit ſervire furori
Senſus, quos ejus peperit natura ſaluti.
Ipſa ignem, & ſulphur, quibus ardeat, haurit anhelans.
Quoſdam animos quamvis Plotinus dixerit acri
Sulphure conſtantes, ſatagunt & ſulphur, & ignem
Largius excipere, & gratæ dare pabula peſti.
Undique flammam oculi putres venantur, & aures:
Alloquiis ſopiti ignes, & Cypride viſa
Evigilant, laſciva Ætnas Comœdia tollit,
Urit Avernali in tabula depicta voluptas.
Dumque avido juvenes inhiant his lumine, Avernum
Accuſant, quoſque ipſi accendunt, Cypridis ignes.
In turrim confer nitrati pulveris urnas,
Ignemque: & flammas quia ſuſcitat, argue nitrum.
Perlege, (38) quæ ſtygii afflatu luſere Magiſtri
Carmina, per ludum vates ut civibus Orcum
Ditarent, ſtygiique nega te fluminis undam
Flagrare, ad (39) nigrum ducens dum nautica littus
Pagina conſulitur. Veneris (40) nequiſſima conjux
Urat tęnareo deſcripta volumina fumo.
Digna Venus claudo tantùm ſi viſa marito,
Turpique, hęc eadem Cypriis ſors debita libris.

Ergo

37 *In juvenes, qui per vias voluptates inſanaſ ſenſibus effrænatis inquirunt.*
38 *In lectores impuræ Poeſis.*
39 *Laſcivum carmen.*
40 *Vulcanus pro igne.*

Ergo ne gemmas inter ſepone latentes
Hos Erebi ſilices : Magni (41) ceu ſcrinia Regis
Incluſere ſacro redivivam in carmine Trojam .
Ne corio indueris nigranti , & frontibus aureis
Carmina tenarea : ut laudes (42) quod Virginis almę
Includit , ſolet effingi , ornarique volumen.
Proh ſcelus , Oceanus quod non ſatis eluat ignis!
Inſidi (43) nuper Paſtoris fabula pellax ,
Qui Lupus innumeros ſacris ab ovilibus agnos
Abſtraxit , ſacri ſimulata fronte libelli ,
Flammam aluit juvenis , peragit dum Sacra Sacerdos ,
Hic te Divinum deducit Paſtor ad Agnum ?
Et Fidum *S*uperis ſervare hortatur amorem ?
Iamque hilari ſermone viam dimenſa juventus ,
Cælo infert Erebum , atque ingreſſu Templa profanat.
Peccarent levius , feſtis niſi ſacra diebus
Aſpicerent ; petitur ſed ſancta Colonia Cæli ,
Innumeris uno ſeſe ut pro crimine fœdent .
Principiò qui Myſta facit compendia Sacri ,
Quęritur : hic hominum generi officioſus habetur .
Lojolæa (44) cohors , mediam quę ſueta per horam
Cæleſtem ambroſiam ſenſim libare , timetur ,
Tonſoris veluti ſenium , medicique juventus .
Quęritur effręni ſtudio , num fortè in arenam
Deſcendant iterum , pugilum par nobile , Myſtę :
Quorum (45) qui innocuum Patri velocius Agnum
Sacraret , lis centeno ſub judice ſedit .
Convenere Patres , & vulgi ſtante corona ,
Signa dedere tubæ : quadrupes velut Afer aſylum
Dum ſitit , effundi ante alios e carcere flagrat :
Sive

41 *Alexandri ſcrinium ſervavit Iliadem Homeri* .
42 *Vulgò Officium Beatiſſimæ Virginis* .
43 *Vulgò Paſtor Fidus* .
44 *PP. Societatis Jeſu* .
45 *Duo ſacerdotes de Miſſæ brevitate certarunt* .

Sive (46) triumphalis Bacchi quà ſemita fervet,
Signa tubæ expectat Iudæus, ut increpet Euros
Curſu ceſſantes. Sed quando hæc ſacra duella
Rarò mimi agitant Myſtæ, infrunita juventus
Templa ſubit, Divûm celebrantur ubi annua feſta:
Hìc licet aſpicere, & furtivo luminc cerni.
Obtutu, viden, ut volitat per ſingula læto!
Quo ſermone pias ſociorum vulneret aures,
Muſa, ſile; illius aſt oculi, nutuſque fatentur.
Bellua (47) Cociti, quæ quondam innixa columnæ
In Templo viſa es calamo properante notare
Nequitias juvenum, & chartam jam deficientem
Dentibus arreptam ſenſim producere, donec
Occiput ad ſaxum allidi confracta coegit:
Ludio nunc Erebi, centena volumina defer
Ad ſpeculam: dabitur faſtis implere probroſis.
Haud utroque genu minor ante altaria flecti
Dignatur juvenis, proavis cui pulmo ſuperbis,
Cui pectus titulis tumet, & prædivite gaza.
Vidi egomet genibus ſtantes, & corpore toto,
Inflexa modicè tantùm cervice, ſacerdos
Dum populo oſtendit Cereris ſub imagine Numen.
Majori (48) ſed cultu hujuſce Vicaria Regis
Majeſtas colitur. Genibus ni pronus adores,
Helvetius miles ſtat contra, haſtamque bipennem
Concutiens, miſeram vinoſus inebriat aurem.
Heus (49) Papa accedit: tellurem, beſtia, fronte
Tangas, aut ego te. Sed non hìc fulmine terret
Rex Superùm: illum ideo fraudas Proregis honore.
Nunc tibi(50)pauca velim: gravis haud eſt quæſtio, ludus.
De Iove quid ſentis? an ſunt tibi fabula Manes?

Mo-

46 *In Bacchanalibus Romæ Hebræi in ſtadio currunt.*
47 *Sanctus Vir Dæmonem vidit hominum ſcelera ſcribentem.*
48 *Summus Pontifex.*
49 *Helvetii militis verba.*
50 *Ironia.*

Moribus hoc certè præfers . An credis ? at ipſo
Numine commodius potes , ante domeſticus , uti ,
Namque hoc læſa tuo majeſtas parcet amori ?
Hoſtiles potius nutrit quis nequior ignes
In Superos , Numenque, ac tela triſulca laceſſit ?
Sed non appetitur juvenilis fulmine laurus ,
Annoſaſque, ais, in quercus ruit arduus æther .
Siccine pro arbitrio tu fulminis atteris alas ?
Claudiſque , & referas armamentaria Cæli ?
Aridus es truncus : querulus te flagitat ignis ,
Et ſcelerum Senium cogit properare ſecurim.
Extenſi quoties calces riguere juventæ
In flore , abrupto vitæ per crimina curſu !
Sed procul a Templo juvenes , procul eſte profani :
Urere nec ferula vos hìc dignatur Apollo ;
Hìc licet empta caro invitet fortaſſe flagellum ,
Nec pecudum caro, vel tauri . Iam (51) Palladis ædes
Noctua noſtra ſubit , juvenis, cui noctuæ ad inſtar
Ludos circum ſe arridet ſpectare volucrum ;
At non Palladio juvat indulgere labori .
Adventu ſatis ille ſuo decorata lycea ,
Et præceptorem credit , cui commodat aures ,
Non animum : Quin ſponte volans ad inania cordis
Exilia , haud magis aſſequitur , quid verba magiſtri
Edoceant, quàm Partheniis (52) quas nutrit in hortis
Martha , Stagyritæ doceantur acumina , quamvis
Sæpe illas feriat clamor : tantùm (53) eſſe feruntur
Quattuor ingenio præſtantes , quæ muliebri
Immunes dextram lana , calathiſque Minervæ ,
Organa Ariſtotelis gaudent , legeſque doceri
Pierias : dumque hæc clamore lycea reſultant
Doctiſono , interea bibulis illæ auribus aſtant ,
Exci-

---

51 *Ad gymnaſium juvenis accedit .*
52 *Sacræ Virgines ex Cœnobio Divæ Marthæ clamoſos Collegii Romani Magiſtros audiunt .*
53 *Hiperbole .*

Excipiuntque ſacrum doctrinæ e flumine nectar.
Sed noſtri imberbes, merito quos verbere linguæ,
Et ſaturis ſaturamus edacibus, aure ſuperba
Aut dedignantur clamoſi verba magiſtri,
Aut audita, alia pellunt aure officioſè.
Dicunt, eſſe notam ingenii præclara minantis,
Deſidiæ ſtudium tranquillæ, odiumque laboris.
Et quoniam verbis luſiſſe videntur acutis
Bis terve, ingenio ſe omnes prævertere credunt
Trojugenas. Certè Romana puertia præſtat
Ingenio: hìc pueri ætatem magna indole vincunt,
Naſcunturque ſenes. Sed quid, feſtiva Thalia,
Obgannis? Folia ætatis, nugæque redibunt?
(54) Æſones in pueros cernam migrare Quirites?
Siccine? ſed certè hoc circumfert garrula fama.
Quintiliane, togæ Romanæ gloria, damnas,
Qui nimium ſapiunt, pueros. Cum garrulus olim
Luderet ante ſenis conclavia Prçſulis infans:
Quanta, inquit Prçſul, veniens incommoda ſecum
Afferet huic çtas puero! Vigor ille peribit
Scilicet experrecti animi: ceu pullus hiabit,
Fari non auſus, qui nunc fluit ore diſerto.
Tunc puer: ergo tui flos çvi, maxime Princeps,
Claruit ingenio; nam poſtquam cana ſenectç
Horret hyems, clarus, Romano more, videris
Bambalio. Aut ergo ingenio quia credit acuto
Se præſtare Quiris, ſtudio abſtinet: aut puerili
Languore, Iliadem morborum, & funera certum
Ante diem a ſtudio metuens. Quis vulnerat aures
Nuncius? Invaſit (55) juvenum duo millia febris,
Dum ſicci furit ira canis? Quæ ſemina morbi?
Sex muſis addictæ horæ. Nec Apollo medetur
Immeritis, medicas primus ſi repperit artes?
Mollior Aurora rorante, atque Iride picta,

Hæc

54 *Senes*.
55 *Ironia*.

Hæc credis, juvenis? Valet, atque labore juventus
Innumera egregio nutritur: Tu Platani (56) umbram
Lethalem eſſe putas, laurique? Adamantina forſan,
Et diverſa tuo ſortitos corpora dicis,
Queis non eſt Lethæa palus Aganippidos unda?
Surdo, Muſa, canis: metuit cordatus Ulyſſes
Te, velut infidam Pelagi Sirena maligni.
Inneſtit cauſis cauſas, nil demere nugis
Ex anno ut poſſit. Gelida horret bruma? Trementi
Quì ſtringam dextra calamum? Concreta volentem
Fallit gutta, nigris & pagina margaritis
Ornatur. Promiſſa refert Ver gaudia terris?
Tunc juvenes ſtudii labor urgeat? atque juventus
Anni non hilaret juvenes, ver nobile mundi?
At diſcunt Æſtate ſatis, ſi torrida febris
Non urit, quos ſiderei coquit aura leonis.
Autumno regnante ſibi quis gaudia ruris
Invideat? Phœbi, & Bacchi quis fœdera neſcit?
Nec feret indignè Phœbus, ſi dona Lyæi
Me rapiunt Muſis, & Pindum rure paterno
Permuto. Hæc ſecum juvenis, cum Tuſcula Tempe
Septembri exoriente petit; vicina (57) Mauti
Dum velis umbratur adhuc ſacra pyramis albis,
Ludibrio (58) pluviæ, cui nunquam intacta recedunt.
Aſt hoc deſidię ſtudium juvenile ferendum
Utcumque, ingenuè juvenis ſi pinguia mentis
Faſſus vincla ſuę, compeſcat inania vota,
Nilque altum ſpirans, ſed gazà lętus avità:
Arcadię, (59) dicat, pecus, aſt Auratum ero: noſque
Forte (60) Madaurenſis rurſus tuba tollet ad aſtra.

Sed,

---

56 *Philoſophorum, & Poetarum ſtudium.*
57 *Prope Templum S. Bartholomæi Bergomatum ad latus Collegii Romani.*
58 *Quotannis madefieri perhibetur.*
59 *Aſinus aureus.*
60 *Apulejus Madaurenſis, qui de alio Aſino aureo ſcripſit.*

Sed , quod mireris , jaculatur culmina rerum
Pingue pecus votis audacibus ; & quia Romam
Incola dedecorat , vel civis , Murice quondam
Ornandum ſeſe , ac Triplicis Diademate Regni ,
Præſagit . Vivenda dies tantùm unica Summis
Terrarum Patribus , ſi quotquot lactat inani
Imperium ſpe , deberent prębere ruentum
Obſequio crepidas , & mundi flectere habenas .
O quæ mente agitat , dum prándia obambulat ante ,
Atque famem tacita invitat cirrata juventus !
An (61) primum ſimili naſcendi ſorte creatum ,
Me ſolio virtus , & fors imponeret altrix ?
Argilla ex tali finguntur Pontifices , &
Induperatores . Anne huic nimium grave dextrę
Sceptrum eſſet geminam exæquans vix pondere libram ?
Nec noſtræ grave conſilium , & vis ignea menti
Mundis Democriti frænandis apta ? (62) Mamilla
In læva Arcadico tantùm ſalit ergo juvenco ?
Abnuis ? Ingenio qui cedat , rarus habetur ,
Iudicio , nullus . Fortè olim Pharmacopola
Incluſam (63) vitro vim , qua dijudicet æquis
Omnia luminibus , ſi obolos tres porrigat emptor ,
Expoſuit venum , debens ludibria vulgo ;
Quippe omnes dixere illam ſe vendere mercem .
Fertur ab Aſtolpho tantùm phiala empta , medelam
Quæ inſano afferret (64) Patrueli . At cætera pubes
Et ſapere , & regnorum aptam ſe credit habenis .
Imperia , (65) & faſces , Aſtrææ & libra Quiritum
Depingunt juvenum phantaſmata . Viſa parenti
Verſicolor quia virga , infuſa canalibus , ortæ
Velleribus Labanis oves hauſere colorem .

Sic

---

61 *Quæ animo agitant ſuperbi adoleſcentes .*
62 *Verba Poetæ .*
63 *Quæ judicium infundit .*
64 *Orlando .*
65 *In Urbe perpetuò ſpectantur imperii inſignia .*

Sic (66) Violas, Tyriaſque Roſas prope Tibridis undas
Mirari aſſuetus puer, his animum imbuit: & jam
Purpureo nectar bibit ore: adeo improba ludit
Spes hominem: reſerat jam Cælum, & Tartara claudit:
Atque animi indubius, nectit (67) jam vincula Thraci:
Iam fontes aperit, jam littora turribus armat,
Deque ſuo dicit jam nomine conditor urbes,
Romuleumque auget puerorum fæce Senatum.
Perdius, & pernox eſt, qui ſecum ipſe volutat:
Si regerem imperio populos, quæ jura ſubactis
Dividerem terris Princeps? Penetralia mentis
Cui recluſa patent, quæ hic deſtinat, affer Apollo.
(68) Pyramides binæ præeant, dum ſupplice pompa
Urbs Vaticanum petit. Haud (69) undantia poſthac
Flumina Agonali dent circo innare quadrigas,
Ne victum querulis ſeſe Tibris ingemat undis.
Ne tanta Antonj ſolennia turba frequentet
Aſſecla quadrupedum, paribus quamquam illa medelis
Indigeat; patris nam ſedula cura Promethei
Arcadicum (70) genium, & ſtudia inſertavit equina
Multorum ſtomacho. Vetulam (71) ne ferra trementem
Diſtrahat in partes, medium jejunia curſum
Pallida cum ſcindunt. Papæ! & hæc ſtat condere jura?
Moribus (72) hic certè pateat Collega Tonantis.
O nullà caput Antycirà ſanabile! vaſta
Tu Regna, atque tuis frænandam legibus Urbem
Mente agitas? Verùm ſic res habet; atque ideo ſe
Magnanimum credit. Qui ſpes compeſcit inanes,

Et

66 *Colorem Præſulum, & Purpuratorum.*
67 *Statuit ea, quæ a ſe præſtanda ſunt in Principatu.*
68 *Irridentur decreta juvenis inſana ſpe devorantis Imperium.*
69 *Ut æſtate fervida fieri conſuevit.*
70 *Iuxta ſententiam Horatii.*
71 *Ut pueri arbitrantur.*
72 *Ironia.*

Et modicus voti perituros temnit honores,
Quin voti immodicus Cæli tantùm ambit honores,
Serpere humi,(73) dicunt,patriaque haud indole dignū,
Si quem Divus amor Crucis (74) ad vexilla volantem
Allexit, clamant, ignarum flectere ſeſe,
Promeritus qui funem, aliorum fræna momordit:
Et generis decus egregium, famamque cucullo
Obruit. Incautum (75) quis piſcem in retia traxit?
(76) Nugaris; nam vel præſtans eſt piſcis, & hamum
Non ſubit incautus: Vel contemnendus, & ipſi
Cur tendat laqueos piſcator? Retia quiſquam
Et laqueos tibi, rex nebulonum, fortè tetendit?
Magnanimos nos, inquis, norunt. Huccine (77) rerum
Venimus? Antiphraſis dedit his tua nomina, Chriſte!
Vt dico, quia non lucent, nemora invia lucos.
Degener eſt animi, vitam qui devovet aſtris?
Qui fragiles venatur opes, & ſidera terræ,
Aſſurgit ſtudiis? At cur, Piſcator (78) Idumes,
Te, vir magne, ſuas demiſſo poplite ad aras
Aſpicit? Illum abiectæ par ignavia mentis
Preſſit humi. O te auris tumidum, & cęleſtium inanem!
Hæc ſupra nubes, Euroſque, & fulmina, & aſtra,
Euehet ad ſolium fęlix (79)ignavia regem:
Et quia inops animi, judex tuus hic erit olim.
Hauſimus (80) hæc, inquis, cum lacte arcana, cruorque
Teſtari cupidus lentas Thracum increpat iras.
Si non (81) lapſa Fides, mens ergo eſt læſa juventæ,

N il

73 *Dicunt juvenes effrænati.*
74 *Ad religioſam familiam.*
75 *Verba nequiſſimi adoleſcentis.*
76 *Reſpondet Poeta.*
77 *Verba Poetæ.*
78 *S. Petrus in Aureo ſuo Templo.*
79 *Quam tu ignaviam nuncupas.*
80 *Reſpondet juvenis.*
81 *Vrget Vates.*

Nil cæleſte flagrans , pariterque inſana (82) ſenectus
Cor juvenum terræ infigens: hìc grandia votis
Moliri ſuadet , dum menſę accumbit , & omnes
Inſanus genitor proavos inſtillet alumno .
An magis ille cibis , an inani veſcitur aura ?
Quę porrò eluvies major queat eſſe ciborum
Eluvione , onerat qua ſe temulenta juventus ?
Sed ne , Muſa , (83) gulam juvenilem nunc tua vexent
Spicula; namque decet pharetram hìc conſumere,& arcũ .

IN

82 *Parentes .*
83 *Spondetur alia Satyra in Prandium , & Pomeridianas improborum juvenum curas .*

IN LAPIDATORES

Satyra Stylo Juvenalis.

Dicta ab Antonio Ceſcarino Sem. Rom. Convict. Anno 1663.

CAſtalii latices in fulmina docta coite.
Pierides, quos æterno donaſtis honore,
Bellica nunc vobis heroes tela miniſtrent:
Umbonem Æneas, Pelides commodet haſtam:
Pegaſe, det tua purpureos nunc ungula fontes:
In Lapidatores Parnaſi ſaxa volate.
Interea, quando lethalia tela vetamur
Spargere ſacri homines, ſequimur qui jura togatæ
Palladis, imbelles citharas, & Apollinis arma
Expediam., plectroque hoſtes jaculabor eburno.
At non Archilocum, ſaxo, calcaſſe Lycambes
Unus plorabit: non eſt penuria funis.
Ad laqueos adigent iratę fulmina Muſæ:
Semper ego auditor? cum ſaxo jurgia nuper
In nos intorſit lapidator: & ora premantur?
Si quando pullo qui ſyrmate corpus obumbrat,
Pileo & extenſo ridet pluvium Oriona,
Igniti ducis arma ferens, per compita fertur,
Saxea ubi madidi nebulonis prælia gliſcunt,
Cum ſociis; quos pro Mavorte armavit Iacchus:
Heus, inquit, Cynice, umbrarum, noctiſque ſacerdos,
Semimares galli jam deſipuere palato,
Cui blanditur avis peregrina a Phaſide vecta,
Aut ſociis luſtrata tuis quas India mittit?
An duo vectorum preſſit qui terga Silurus,
Crabro diſerte, ſapit? qui in retia ſponte cucurrit,
Paſceret ut ſacram ingluviem, atque ad ſydera tecum
Ferre-

Ferretur, cumque æthereo Delphine nataret,
Dixerat: ille nihil contra; nam rodere tauri
Crura olli fuerat grandis labor: ecce volat vis
Aſpera ſaxorum, & fugientem muricis oſtrum
Vix non purpurei donat fulgore galeri.
Docta nec audaci nebuloni tela reponam?
Nec mea, ut Archilochi, ſublimes ducere ſaltus
Carmina te doceant? Romamne, an inhoſpita Thracum
Incolimus nemora? An quæ libertate Decembri
Vexabant Urbem, nunc Saturnalia regnant
Perpetuò? Servi imperium, ac plebs improba torquent?
Armati hi volitant, campo & dominantur aperto?
Martius aſt illis tantùm eſſet campus arena,
Non totam popularentur, ceu Vandalus, urbem.
Ex quo prima æſtas ingratum temperat annum,
Arcadicæ & regnant, Majo redeunte, cohortes,
Nobilis audacem tuba concit ad arma juventam,
Hoſpitio Romæ prohibemur. Prandia poſtquam
Dimiſere hilares ad jurgia grata phalanges,
Non illa quiſquam me tempeſtate per Urbem
Duceret, increpitans quando volat horrida grando.
Ut rigidæ colubros ad nota latibula damnant,
Sic homines horæ accenſæ: producere ſomnum
Nec datur, in triviis tanto fremit impete bellum.
Urgemur laribus patriis, veluti piceatam
Qui metuit dextram lictoris; at ille per Urbem
Saltem errare poteſt feſtis impune diebus,
Feſtaque nos multas cogunt latitare per horas.
Si quando infauſto diſcrimina quærimus auſu,
Non pes ad lapidem offendit, ſed ſaxa cruento
Incurrunt capiti, feraliaque omina portant.
Spiſſigradi malè deſertas properamus ad ædes.
Et niſi quòd rarò optato collineat ictu
Funditor, & gemino credit me vertice Janum
Ebrius, & callem dicit, me ſtante, rotari,
O te fœlicem, Gabriel, qui vulnera curas,
Lethales aurum parerent tibi grande fodinæ:

Ceu illi, quo tondente, Deci, tibi barba ſonabat.
Effera nunc peteret Naſamonum littora vates,
Qui quondam ſtatuit Prochytam mutare Suburrà,
Horreſcens tignum capiti, incuſſamve metretam
Fortuitò, & populo undantem, ut mare fluctibus, Urbem.
At nunc appetimur ſaxorum turbine, vates,
Iuni, & certamus cum Amphione ſaxa trahente.
Quis nos egregios poſthac neget eſſe Poetas?
Tanta ſed inſurgit populi ſcelerata frementis
Tempeſtas, quando ludi increpuere feroces,
Quantam non invitat anus laceranda juventam,
Pallida cum ſcindunt medium jejunia curſum.
Quanta nec Antonj ſolennia turba frequentat
Affecla quadrupedum, & paribus curanda medelis,
Nam nimium quantum genitoris cura Promethei
Arcadicum genium, & ſtudia inſertavit equina
Multorum ſtomacho. Hinc hominum vis tanta ſodali
Miſcetur pecori; at Romani Saxones agmen
Ditius obſeſſæ ducunt per compita Romæ.
Per foſa, per calles regnant, numeroque ſuperbi
Nuper furtivis Capitolj nobile ſaxum
Obſedere armis, & cœco marte Britannos
Ad fera bella canes ſtimularunt: ceu nemus horrens
Nunc quoque Tarpejam umbraret denſa arbore rupem.
Ut quondam ſpinis, & nigra fronde timendum
Relligione animos Evandri urgebat inani.
Excubat haud aliter Tarpejo in colle doloſus
Graſſator, quàm ſi Herciniæ foret accola ſylvæ:
Signaque victorum, & vivacia marmora Patrum
Indole degeneri funeſtat perdita proles.
O Capitolinæ laurus, palmæque parentum,
An non hæc belli facies exoſa recentis
Vos arere jubet, ſolito & viduavit honore?
Quis ferat hoc? Priſcis quod Regia ſacra triumphis
Sit lapidatorum nunc improba arena Gigantum?
Hoſtes, Italiæ flores, generoſa juventus,
Quam per jurgia ſolicitant, lapideſque diſertos,
Ma-

Martis plebeii lucem ut communicet armis,
Quiſquiliæ juvenum, latronum incerta propago,
Dedecus humanæ gentis, contagia Romæ,
Quos manet Ægea lentandus remus in unda,
Aut pendere decet triplicis de culmine ligni.
Ah ſi tantus amor pugnæ, capitumque feneſtræ
Alliciunt animos, paribus concurrite telis:
Tranſtiberina hoſtes vobis e plebe legantur,
Proles lurconum, Exploratorum, ſycophantum:
Montanara vocet generoſa ad bella Suburram.
    Stent contra pugnantum acies, queis miſſile telum
Funda vibretur celeri, productaque obumbrent
Pallia ſolicitum corpus, quæ pallia Myſtæ
Ferre ſolent, aut quos puerorum turba Crabrones
Nuncupat, a ferula poſtquam rubuere diſerta.
Hoc tecti clypeo vigilent, oculiſque rotatum
Explorent ictum, atque hoſti bellaria donent,
Ceu Tiburtinis quæ ſurgunt ſaccara in undis.
    Hos legite in pugnam Martes; at arena petantur
Æquora camporum Marium circumſita Montem,
Nec matris bello diſcerpite viſcera Romæ.
Si tumor invitat tentoria figere in urbe,
Vadite, quà partim Roma, & pomœria partim
Oſſa amplectuntur Ceſtj tumulata Gigantis,
Pyramis immenſo quæ ſtringit Mauſolæo.
Vadite: ibi teſtis qui ſurgit in aera collis,
Arma dabit: totum in pugnam diſſolvite Montem:
Et vel Hebræorum patrium nudate ſepulchrum.
Marmora ſi deſint, recutitæ corpora gentis
Tela dabunt; neque Cadmæus ne ſurgat ab umbris
Bellator, metuas: hac Mars lapidator in aula
Se jactet, quam fœcundant magnæ oſſa parentis.
    At mediam arridet ſi bellum agitare per urbem,
Alcidæ labor eſt lapides portare rotandos.
Impletur ſinus, & belli curvantur in uſum
Pallia: victorum umbræ funeſtantur avorum,
Qui vallum, arma, cibos in pugnam ex urbe ferebant.
Sed noſter Mavors virtuti inſultat avitæ,

Dum, quod Corbulo non ferret; ſub marmore ſudat.
Cum primum lapidum nimbum exoneraverit ira,
Non levia impendent ſaxo diſcrimina docto:
Præſul Aloyſi, vel tu, Paſquille, volabis,
Famoſiſque ſuum deerit conchile libellis.
Quis Lapidatores dicet contagia Romæ?
Quæ mala non leges, non evertere Tribuni,
Hæc pueri excindent monumenta exoſa Catones,
Ludicraque, everſo Paſquillo, charta peribit.
Vel prope Romuleas bellum ſi ſurgat Athenas,
Non ego te incolumem ſpero, vicina Mauti
Pyramis, Autumno quam primo carbaſa obumbrant,
Ludibrium pluviæ, cui numquam intacta recedunt.
Te novus Enceladus, rabidi ſive ira Mimantis,
Adverſum in cornu jaculabitur: omnia tandem
Si tela invideat ſors improba, Cantaber aurum,
Dentem Luſiades mittet lapidator in hoſtes,
Ut quondam. Telum indulſit quis carius hoſti?
Vulneris optati quænam vos urget orexis?
Cur caput in geminos diffindi geſtit hiatus?
Pallade fœcundum Vulcani fortè cerebrum
Indiget, ut quondam cerebroſus Iupiter, arte?
At quos deliciæ rapiunt ad ſaxa ferinæ,
Ingenio nequeunt amplecti Pallada pingui;
In vacuo poſuere tibi ſed vertice nidum,
Noctua Palladia: hinc doctas in Gymnade lites
Non dirimunt: ſaxis facundia cedit, & hoſtis
Vincitur armata, qui Pallade vicit inermi.
An quia, quos cerebri vitium, & vis effera bilis,
Mentis in exilium rapuit, quandoque recluſo
Vertice deponunt furias, ne naviget æger
Anticyram, ad ſcopulos offendit ſponte volantes,
Ut nigrum exudet patula e cervice venenum?
Roma, tuos dicam cives, quos barbara Erynnis
In furias agit inſanas? Non talia præſens
Monſtra parit Roma; at latrones, Romulus olim
Quos ad famoſum furtis pellexit Aſylum,

Non

Non vos diſſimulent fratres, queis lacte ferino
Tradidit immanes nutrix Lupa barbara mores.
Exere funereo frontem redivive ſepulchro,
Deucalion, pugnàque tuos inſtare nepotes
Aſpice. Quis lapidum ſobolem hunc heroa negabit?
Fabula nunc per vos, & Naſo abſolvitur audax;
Nam tandem patuit ſoboleſcère marmora poſſe.
O qui marmoreus quondam de nubibus imber
Decidit, & priſcam monſtro perterruit Urbem,
Cur ex ultori haud iterum devolvitur Axe
In lapidatores, quos improba vexat amati
Vulneris ambitio? Crudeli parcite voto
Sydera, quod commune bonum,& mens conſecrat ultrix
Criminis, immani populantis turbine Romam.
Plurimus ad Xyſti pontem decumbat, & ægrum
Dein latus attollat, dextram ſubeunte bacillo:
Tertio & adnixus pede, cum teſtudine certet,
Qui tardum increpuit Zephyrum πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς.
Portenta hæc Romæ haud Afris cedentia monſtris
Scipio debellet: de Cælo immania ſaxa
Præcipitent, veluti Cereris quæ dona laborant.
At non de gravida nube in caput incidat ictus:
Parcas inſulſo peponi mitiſſima nubes:
Terga, lacertos, dextram ultricia marmora frangant.
Quamquam nulla caput ſceleratum infringere ſaxo
Relligio prohibet; Romæ nam prona medela
Verticibus patulis, atque aſpera vulnera cruris.
Aeris ingenium laudo: non ardua cura
Eſt læſi capitis, nam tanta eſt copia morbi.
Quis cerebro valet? Huic celeri vertigine currit:
Hunc rapit ambitio ſupra ſarraca Bootæ:
Hunc timor angit iners: hic ſpe lactatur inani.
Ergo chirurgi ne dextera Dædala ceſſet.
Argum luminibus vincat lapidator: ut ictus
Certius exploret, cauta in cervice feneſtras
Pandat, poſtica ne grandine terga petantur.

 Cer-

Cernis, anhelanti quærant ut vulnera curſu?
Ceu medici mala venantur: generoſa cicatrix
In vultu radiat: mediis e naribus extat
Vincens pyramidem gibbus: ſeptena ſuperbit
In malis nota, Pythagoræ ingenioſa renati
Teſſera. Salvete heroes, certiſſima Martis
Progenies, quos Eurotæ crudelibus undis
Opponat Tiberis, victrix & Roma Laconi.
Spartani juvenes nutriti vulnere crudo
Romuleæ cedant pubi: fora noſtra moventur
Impete fulmineo, quæque hoſtem invitat Achillem;
Æſtuat in triviis virtus. Gaudete Quirites.
Salva erit Italici tandem reverentia Martis.
Quid lapſam querimur? virtus adoleſcit avorum.
De ſilice excuteret flammas, quod ſanguinis undam
Explicat e juvenis ridentis vertice, ſaxum.
Ecce renaſcentes hilarant Capitolia laurus,
Magnanimà lapidatores quas ſanguinis undà
Lactant, Marforium meritis ut frondibus umbrent:
Illius auſpiciis lapidoſa ad prælia currunt,
Integri ut redeant, velut ejus marmora vivunt;
Non, uti Marforii frater, naſo viduati
Ad ſua tecta pedem referant, aut aure minores.
Uſque adeo belli ſitis aſperat horrida Romam,
Hoſtiles animos ut procreet, atque ſodales
Ad pugnam jubeat properare, furore coacto.
Nulla hos Tiſiphone facibus combuſſit Averni:
Ipſi Tiſiphonem & colubros urſere morantes.
Qui nunc Hectoreis animis in bella feruntur,
Sunt, quod Pellæo fuerat Patroclus Achilli,
Unanimes lixæ: quo unus, ſe proluit alter
Vervecis jure: Albano flagravit eodem,
Qui nunc hoſtilem ſitit exhaurire cruorem.
Pugnat per ludum, ut poſſit captare quietem;
Namque hilarem pariunt gratiſſima jurgia ſomnum.
Marmorea poſtquam fremuerunt grandine, rurſus
Hoſtiles ponunt animos, caupone ſequeſtro.

Accumbunt epulis æqualibus: accola Montis
Laudibus immodicis Valles ad ſydera tollit,
Adverſoque Duci prægrandia pocula libat.
Dein iterant pugnam Centaurorum, & Lapitharum:
Amphora cum phialis volat: & mercede ſequeſter
Fraudatur caupo; laribus nam turba malignis
Præcipitat ſeſe, & campo bacchatur aperto.
Cernis, ut intereant jculariter? Omnia vitæ
Per ludum bona dilapidant; ſunt namque furentem
Qui in triviis claudunt inhonoro fine juventam
Naviſrago appulſi ſcopulo. Civilia bella,
Queis Gener atque Socer laceravit viſcera Romæ,
Innocua eſſe facit furor hic. Trepidate Britanni,
Saxones, & Patris qui demum cumque Latini
Sacra profanatis: generoſus pullulat ultor
Romuleæ fidei: de culmine Rector Eoi,
Auguror, imperii cadet, & quæ deſtinat orbem
Amplecti, fracto mœrebit Cynthia cornu.
O qui ſemianimum bellorum turbine mundum
Concutitis Reges, centum ex hoc agmine lecti
Si veſtra heroes poſthac vexilla frequentent,
Currum ornate triumphalem, victoria parta eſt.
Fræna recuſantes quid vexas, Sarmata, Moſchos
Ariete fulmineo? Tua roboret arma Latinus
Funditor, attonitas ſubvertet Moſchua Turres,
Romulei tantùm ſaxi proſtrata pavore.
Aerei montes, atque æmula mœnia monti
Sinarum fruſtra vallant confinia regni.
Tartarus irrupit, vacuaque triumphat in aula.
Qui nemora, urſorumque domos, colis antra, Tyranne,
Hos lege Mavortes, hoſtiliaque agmina franges.
Quod non aerei montes, non æmula monti
Mœnia tutantur, tibi ſaxa volanria regnum
Reſtituent, Italoque decus revireſcet in armis.
An ſurgunt criſtæ? veluti ludicra ſequantur
Verba animi vultum? lapidator ganeo geſtis?
O pecus Arcadiæ, merito pro fuſte, jocoſa
Laude onerate, diem fugias, ſolemque, malignum

Latroni timido, quem te talaria plantis
Admota oſtendunt: animos a crimine ducis,
Atque ope Mercurii fretus, pedibuſque citatis,
Hoſte procul, dubiam tentare aſſuetus arenam,
Poſt jactum fugis ad divortia nota viarum:
Fortis, ut ex alta Princeps qui turre ſagittas
In tergum incauti generoſior impulit hoſtis:
Atque invitantem campi ad diſcrimen aperti
Ludibrio excepit, pluviamque iteravit acutam.
Terrigenæ fratres, o Enceladi æmula pubes,
Quem celebrant ſaxa in Cælum contorta, Iovemque,
Non vos Palladio depicta umbone Meduſa
Imperet in lapides ſævos dureſcere: Non vos
Palladis arma feræ, ſed doctæ ſceptra Minervæ
Caſtigare decet: manicas, & fræna ſatelles
Iniiciat, quando fruſtra inclamabitis, ignem,
O ſocii, flammas, quæ nota eſt teſſera, quando
Lictor adeſt: ſcutica vinctos vos urat edaci
Arcadico impoſitos pecori, qui Dædalus arte
Claudit ſpiramenta animæ; & cogit morientes
Aera per vacuum ſaltus agitare coactos.
Omnia dein raptos hilaris per compita Romæ,
Auratis malis adverſa a plebe petitos.
Saxeus, ante necem tumulans, vos obruat imber;
Atque renaſcentes perimant ſua tela Gigantes.
Vel prope gaviſas Tiberini fluminis undas
In collum inſiliant jugulantis crura Magiſtri.

IN

IN CRITICOS

Poetarum Cenſores Satyra Perſii Stylo.

Ab Authore dicta in Claſſe Rhetoricæ
Anno 1665.

CAlliope Satyri vultus imitare jocoſi,
Tiſiphoneſque angnes dextrà rape. Vapulet aulæ
Palladiæ tortor, ſacer Arbiter Ingeniorum,
Criticus, an Cynicus? cujus Cenſura Poetas
Vulnerat immeritos. Impunè exederit omnes,
Omnia qui tela irritat? Qui carmina palmo
Metitur, Phœbi poſſit Collega videri?
Tantum audet verbis! Caſtiget barbara dicta
Turba (1) Micipſarum? Vatum capita ardua calcet
Vilis (2) adulator vulgi? Nam vulgus adorat
Contemptor Regum, vulgo quos æquat. (3) Aquini,
(4) Auruncæque furor noſtris illabere fibris.
Vos etiam hæc vexat Cynicorum urtica nepotum,
Aurea Romulidum Vates quos protulit ætas.
De ſummis cenſent: non ævo, atque arte minores
Tantùm carpimur, & famæ diſcrimen inimus:
Vix Græcæ tenebræ linguæ tutantur Homerum.
Gaude (5) Roma. Iterum viruit cenſoria virga:
Tercentum e Cœlo nuper cecidere Catones.
Turba minor, proceres Vatum, & Phœbi chorus omnis
Aſſurgat, dociliſque lyram ſuſpendat eburnam
Phœbus: Eos Pindo leges, & jura ferentes,

Au-

---

1 *Afrorum.*
2 *Criticus dicitur Adulator vulgi.*
3 *Iuvenalis Aquinatis.*
4 *Et Lucilii Auruncani.*
5 *Ironica Criticorum commendatio.*

Auritæ laurus, & Noctua Palladis audi,
Doctaque compeſcat nunc murmura Caſtalius fons.
Pythagora, ipſa etiam poſſunt an ſecla renaſci?
(6) Auguſto certè regnata refloruit ætas,
Dum potant doctos Cynicorum examina fontes.
Vel quos opponat priſcis, quæ volvitur ætas,
Educit vates. Claudus, (7) Maro docte, maritus
Cypridis extinguat, peperit quem Cypria mater,
Æneam: vincere miſer, ſi Criticus audet
Grande Sophoclæo moliri carmen hiatu.
Ni redeas (8) Samio arbitrio redivivus ab umbris,
Et Gyaræ incluſus ſcopulis Æneida ſævà
Caſtiges trutinà, jubeas, fauſto ardeat igne
Troja iterum, Phrygiique Duces. Parnaſia (9) laurus
De tumulo prognata tuo ad Sebetidas undas,
Perpetuæ, ut fama eſt, viduatur honore juventæ,
Dum Cynicos lambunt hederæ, laurique ſequaces.
Ludimus? An vero mordaci radimus aures
Sacrorum vatum? Uſque adeo ne invaſit, Apollo,
Enthea vis Cynicos? Cynicorum in pectore, dicit,
Nil ſalit Arcadico. Atrocis (10) ludibria laudis
Tandem, (11) Eruca, vides? Qualem te reris, Apollo,
Critice, te pingit, laudum ſub imagine carpens.
Tu tibi magna ſonas: alio te in pondere libræ
Suſpendis, levis aſcendit dum muſa Maronis.
Torva (12) quidem facies, & cui reſpublica vatum
Nixa, ſupercilium, & Lybicæ ſerpentis ad inſtar
Lingua exerta, alios dum ridet ſanna perennis,
Socraticum ſpondent pectus, quod flumine inundet
Mul-

---

6 *Ironia.*
7 *Comburatur.*
8 *Pithagoras, ſe authore, renatus Samius fuit.*
9 *Neapoli prope ſepulchrum Virgilii laurus viret.*
10 *Apoſtrophe Poetæ ad Criticos.*
11 *Vermis perpetuò rodens.*
12 *Deſcriptio Critici vultus.*

Multiplici Pallas; ſed doctam hanc excute larvam.
Ede, quid eſſe putes hunc carnificem ingeniorum?
Verborum haud illi, quæ damnat, regula conſtat.
Hoc tantùm ſapiunt: illis duo carmina furcà
Haud quiſquam extundet. Videantur ut omnia poſſe,
Nil audent: ſemper minitati partum Elephantis,
Perpetuò infantes, damnant aliena diſertè.
At ſibi (13) plauſores ipſi, ſibi grande Theatrum,
Hæc ſecum: Digito demonſtror, Apolline dextro,
Alpha Magiſtrorum, vatumque incedo magiſter.
Conſulit in dubiis, & noſtra oracula adorat,
Quiſquis habet faciles hac tempeſtate Camœnas.
Somnia! Sed (14) Cynicos vigilata inſomnia paſcunt
Se virtute ſua involvunt, & quando mereri
Omnia ſe credunt virtutis prœmia, credunt
Omnia ſe pariter retuliſſe. Hoc diſplicet unum
In (15) me, inquit Cynicus, quod poſt exhauſta librorũ
Millia tercentum, ad doctas nil accidit aures,
Quod non inſulſa mentem dape torqueat: olim
Romulidas ceu vexavit Theſeide Codrus.
(16) Scaligeri haud jura cineres; faſtidia namque
Docta patent. Si (57) dicenti fors commodat aurem
Criticus, excantat quem voce veneficus, anguem
Exprimit: Obliquis oculis ſi roſtra tuetur,
Fulmineo obtutu vatem, & livore venenat.
Concio plerumque, & qui fortè ſupervenit, altum
Aut (18) laquear, verbis inſcriptaque lemmata ſacris,
Lumine quæruntur ſuſpenſo: animumque ſupinum
Affe-

---

13 *Magnificæ de ſe ipſo Critici voces.*
14 *Poetæ Reſponſio.*
15 *Critici verba.*
16 *Reſponſio Poetæ.*
17 *Deſcriptio Critici aliorum carmina excipientis.*
18 *Verba, quæ Sanctiſſimum Ieſu nomen in noſtris gymnaſiis coronant.*

Affectat ſimulare. Cave, (19) videare loquentis
Pendere ex ore, attoniti velut unda popelli.
Magnæ mentis apex nil admiratur, & acre
Deſpuit in muſas aliorum. Criticus ergo
Nunc diducto animam, & criſpante reciprocat ore,
Quod cinerem invitat, calidæque ſiliginis offam.
At nuuc inceptos naſo indignante cachinnos
Strangulat objectu dextræ: nunc vulnerat aurem
Vicini, cubito quem tangit, nunc grave ſecum
Cornicatur, ſecreto & ter murmure, ineptum
Vatem, inquit; quamvis ſecum qui murmura miſcet,
Famoſæ (20) invitent aſtantia tecta Columnæ.
Quid caput intorques cerebroſum, & magnus haberi
Poſſe putas, alios rides quòd naribus uncis?
Morde aliena probris: quater expue: Concio num te
Luſurum meliora putet, ſtantem pede in uno?
Livida quin animi putat argumenta puſilli,
Et qui deſperet, quas audet carpere, laurus:
Utque blitum in proprio ſucco a livore coquatur.
Deſilit (21) e roſtris vates: tunc, Critice, circum
Te ſiſtunt, queis blanditur ſartago maligna
Mordacis linguæ. Centeno hìc folle caminum
Suſcitat invidia; hìc clamor, qui Stentora vincat,
Hic alto nivibus fluvio torrentior inſtat
Verborum fluctus: Qua Vatum in claſſe Poetam
Scribemus, dicit, Muſarum a flumine, & igni
Quem ſuus amandat torpor, limoque ſepulti
Frigida hyems animi? ut cænoſa, & turbida vena
Nil trahit aſſurgens! pretium quod carminis eſto,
Mille obolo conſtent. Quæ finis? Debita rhombis,
Syllaba ſi peccat, ſtrepitu fora Palladis ardent:
Torva Mimalloneis inflatur bucca querelis.

Fun-

---

19 *Poeta Criticum alloquitur ironicè.*
20 *Prope Antonini Columnam eſt hoſpitium inſanorum.*
21 *Poſt auditum carmen Criticus in illud invehitur.*

Funditus (22) Aſcræi periere an Apollinis arces?
Tot laudanda taces: peccavit ſyllaba; ferves,
Oblituſque modi furis, ut lymphatus Oreſtes?
Et cum contractæ facinus, cum crimina vocis
Deprendis primò, exultas, tecumque triumphans,
ἔυρηκα, (23) inquis: ut auratæ mentita coronæ
Pondera cum primùm reperit, qui pellere pontum
In gyrum, ac terras decreverat Ennoſigæus
Vertere, ſi vaſto libraſſet in aere corpus.
Ne oblata impleret, catus haud implenda popoſcit.
Exulta pepo; theſaurum venatica naris
Repperit: exclama: titulo res digna ſepulchri eſt:
Contraxit producendas: ἔυρηκα. Sed & te
Ridicula in foveam, quam damnas, Pieris egit.
Dum (24) contractam urges, decies producitur a te
Corripienda. Sapis! Damna Catilina Cethegum.
Aſt alius linguæ modicus, ſed rodere certus
Auditum carmen: Nobis (25) incognita, dicit,
Verba affert vates: Latii dum prata pererro,
Floribus ex his haud unquam invitata legentis
Dextra. Negas (26) priſcam Latii redolere ſenectam,
Quæ loquimur? Fare: Hammonis (27 de fonte relata,
Quæ Cynici de tuſſe crepant, oracula credam?
Criticus inquit: ita eſt: ſcriptos expungo libellos:
Me tenet ambitio doctæ, Vir magne, lituræ.
Deli-

22 *Poetæ Reſponſio.*
23 *Græca vox, ſignificans: Inveni, uſurpata ab Archimede, cum argenti auro immixti pondus invenit. Archimedes Orbem terrarum loco movendum a ſe ſpopondit.*
24 *Critici, dum alios damnant, ſæpe verbis offendunt.*
25 *Criticus loquitur.*
26 *Poeta reſpondet.*
27 *Ironia.*
28 *Morio Muſarum.*

Delicium Phœbi! Genuinum frange: tuis ne
Mordear opprobriis? Non (29) hunc tua dextera florem
Legit: in areolis Latii non floruit ergo?
Suntque inviſa tibi non cognita verba Maroni?
Robur Achillææ ratio hæc non præferat haſtæ?
Adde, Stagyrita, inventis: vigeſima ſurgat
Hinc forma hoſtis diſpoſita ratione premendi.
Sunt Cynico inviſa: Ergo incognita verba Maroni.
Ergo (30) qui priſcos libros exhauſeris omnes,
Tempeſtas, barathrum, & vatum inſaturata Charybdis,
Dic, age, quæ Priami nutrix, quis tonſor Achillis,
Ecquis Margitem veſpillo credidit urnæ?
Neſcis? Hæc Siculi Satyræ memorant Epicharmi,
Porſenni Paraſitus, Apollonii Argonautæ.
Hæc pueri cuſtos Pædotriba ſcire jubetur,
Tanquam ungues,digitoſque ſuos. Præſcripſit Aquinas,
Qui curvum recto diſcrevit, & Æthiopem albo.
Neſciat hæc Cynicus, ſolio qui pellere Phœbum
Deſtinat, effœtum ut Saturnum Iupiter aſtris?
Sed quid ego cineres Vatum, nomenque ſepulchro
Educo, quando ora virùm qui pervolat author,
Haud Cynico notus? Dic, ſodes, Troica narrat
Herodotus, Romana Dion an prælia? Palles?
An luſit ſocco, an ſecuit Lucilius Urbem,
Publica mordaci caſtigans crimina rictu?
An claſſe expungam vatum, dignata ſuperbo
Quos nunquam obtutu Cynici ſunt lumina, vates?
Fortè tuis ſubjecta oculis non omnia ſacri
Carmina Virgilii, & luſus, chariteſque feroces,
Queis blandè, Venuſine, ſubis præcordia, Flacce:
Atque

29 *Expenditur ironicè hoc argumentum ſæpe a Criticis uſurpatum: Hæc vox eſt mihi incognita: Ergo latina non eſt.*

30 *Quoniam Criticus profitetur omnia veterum monumenta ſibi eſſe cognita, de aliquibus interrogatur.*

Atque inviſa tibi condemnas verba, (31) Mycipſa?
Illis theta nigrum præponis, de quibus omnes,
Ceu locuplete penu, poſſis educere gazas
Muſarum: queis priſcorum veneranda papyrus
Decolor eſt vatum: vincitque ætate, ſituque,
Quam pueri vetulam ſerrà laniare feruntur,
Pallida cum ſcindunt medium jejunia curſum?
ἐσχατοκώλιον (32) haud toties fugientibus ipſe
Hauſiſti, quoties hi oculis hauſere medullam.
Tuque audes alios lacerare, latrator (33) Anubis?
Hos animos livor! Sed damna, ringere, rode:
Me tua commendat Satyra. Haud tibi Muſa probatur?
Ergo probanda. Suo niſi te fulgore perurant,
Illaudata aliis permittes carmina inepta
Sponte mori. Laceras? Populi famam ergo laceſſunt.
Mordeor? exulto. Eſt, (34) Perſi, qui velle recuſet
Os Cynici meruiſſe; adeo mihi cornea fibra eſt.
Irrue, (35) meque petas atrocius; improba turba,
Quàm ſoleat lacerare magiſtros, quos Carbones
Dicunt, cum pueri a ferula rubuere diſerta:
Acrius invehere: & Vates crudelius urge,
Critice; namque utriſque decus malè ſana frementum
Ira parit. Rodit ſolùm præſtantia vulgus.
Qui (36) Cynicis fontes, vis unde uberrima fellis
Hauritur, ſolitique magis livere veneni,
Eſt operæ pretium cognoſcere. Non (37) ſapere unguem
De-

31 *Afer*.
32 *Extremam paginæ partem*.
33 *Canis Ægyptiis adoratus*.
34 *A. Perſius ſententiam hanc non probat*.
35 *Comparatio jurgiorum, quibus Poetas Critici, & Vulgus Ieſuitas impetit*.
36 *Secunda Satyræ pars. Enumerantur illa, quæ præcipuè Critici culpare ſolent in carmine, & ſolvuntur*.
37 *Damnat Criticus in ſcribendo celeritatem*.

Demorſum celeri deductos impete verſus,
Dicis: quod placeat, plus temporis, atque olei plus,
Quærere. Sed (38) Fabium cunctando vincis, & Urſæ
Partum infælicem quarto eluctaberis anno,
Nec vinces, una quem nocte effuderat alter.
Si (39) quæ fortè nitent in carmine, purpura ſi quæ
Mixta, inquis, pannis, alienâ ſumitur arcâ:
Epotum lymphâ Venuſinus inebriat: altas
Et ſemel ad nubes alæ rapuere Maronis
Repentem; aſt illum ſua dicit gloria furem.
Verùm(40)age(quandoquidem nuuc vivimus ambitioſa
Paupertate omnes, atque aurea ſecula lucem
Affundunt ferro) priſcos ſpoliato Poetas,
Ut volucres cornix. Alienis, Critice, pennis
Non unquam tolleris humo; uſque adeo tua cæno
Infixit te ſegnities. Eſt (41) & ſua furi
Gloria, dum callem detorquens unda aliena
In noſtros vario campos diffunditur hauſtu:
Quam ſi conſimile educas imitator in æquor,
Et præbere voluptati majora labores
Pabula lectoris, ductum & veſtigia priſca
Antevolans, quales virtus parit æmula palmas!
At (42) mihi, Critice fur, hinc non indemnis abibis,
Perpetuo quemdam rictu mordere poetam
Suetus, adorabas quem tu, quem divite cenſu
Depopulabaris; ne famæ regna ſubiret,
Et privata tuæ præbens alimenta rapinæ,
Publica materies fieret. Tam dira magiſtro

Dona

38 *Obliqua reſponſio.*
39 *Criticus loquitur: Damnat ſtylum a Veteribus deſumptum.*
40 *Reſpondetur.*
41 *Imitatio Veterum commendatur.*
42 *Criticus neſcio quis damnabat Authores, a quibus omnia ipſe hauriebat, ne ab aliis legerentur.*

Dona refers, ſervum pecus! An tua furta flagellans,
Concilio te poſſe putas imponere vatum,
Atque aliis famæ ſurgentis adurere pennas?
Cum tua probra probent, aliis tua furta revelas;
Namque tuas celebrat Satyra inſperata fodinas.
Sunt, (43) quibus excuſſo mos eſt ſuſpendere naſo,
Quoſcumque haud triſti vates mors tradidit Urnæ.
Vitam agitat? Nigrum vati, canis, alline ſignum.
Quid (44) ſi nequaquam juvenetur verſibus? atrum
Allinis? Attenuat mors carmen inutile falce?
Linea agendarum quæ dicitur ultima rerum,
Digerit in ſeriem verſus? Et Iudicis hujus
Argutum poſthac quis formidabit acumen?
Ante obitum patris eſſe nequit formoſa propago?
Si pater intereat, Margites Nirea vincet?
Suſpicio (45) ingenium. Tu vincis acumine, in altum
Qui crepidas Iudex jaculatur, ut ardua litis
Diſſolvat vincla: Inverſæ ſi namque redibunt
Ex alto crepidæ, vincet Marphorius; at ſi
Rectæ, Paſquillus cum palma victor abibit.
Sic vivo, informis, pulchra eſt, patre, muſa, ſepulto.
Sunt, (46) quos mordendi vexat tam dira libido,
Priſcorum ut vatum ſacra circum tempora laurus
Serpere gaviſas inſani avellere tentent.
Virgilium, & Flaccum, laudis ne habeantur avari,
Excipiunt; alios curtis, ceu ſcruta relicta,
Iudæis vendunt. En primo proximus audit
Statius, & multo hunc Cynicus ſale defricat audax.
Parque tuam, Lucane, petit lixivia frontem.

F At

43 *Criticus omnes recentes Poetas damnat.*

44 *Expenditur, an Vatis interitus proſit ad Carmen perficiendum:*

45 *Comparatio Critici ratiocinantis cum Iudice quodam diſſolvente lites ad jactum crepidæ.*

46 *Criticus alius veteres omnes Poetas contemnit, præter Virgilium, & Horatium.*

At quidam invito rictum diducere riſu
Cogit, cui poſtquam muſam lacerare Papinj
Pierius menti calor incidit: Hanc ego, dixit,
Profiteor me non dignari oculo fugiente,
Nec poſſe heroos ſenſus penetrare, fatere.
Et gratis damnas inviſam? & rauca videtur,
Quæ tuba terribilem ſonitum ciet ære canoro?
Hanc ſiluiſſe velis, levis ut qui prælia dixit
Marſus Amazonia? Aſſurgunt (47) quibus omnia vates
Secula, ſi periiſſe velit, miſcebit in unum
Terraſque, tractuſque maris, Cælumque profundum,
Si quiſquam Aoniis nuper prolutus in undis
Proferat in medium carmen, quod ſacra vetuſtas
Non peperit Cynicis venerabile. Gannit atroces
Diras in vatem, atque typos, quis credat? in ipſos
Evomit exundans virus: fœliciaque artis
Inſtrumenta typographicæ, queis noſtra ſuperbit
Ætas, ingenioque nepos inſultat avorum,
Perniciofa, inquit, Muſis; nam (48) vulgus inane
Lactavere typi, quando ſperare coegit
Ars hæc ignavos doctorum prœmia vates.
Phœbe (49) Pater, cunctare, lyram in cervice rebelli
Frangere? Non ego blandior edendi cacoethi:
Indignor, cenſore oculo quòd carmina limet,
Qui tactu Ardelio Muſarum ſacra profanat.
Muſarum a ſacris alvearibus arceo fucos,
Ignavum pecus: & ſtomacho tunc ſurgit orexis,
Aggreditur quando Muſas is forcipe, Apollo
Quo minui (50) Admeti nollet tonſore capellas.
Aude aliquid cedro dignum: decoctius aſſer,
Illepidum, & craſſum dein carmen, Critice, carpe.
Non

47 *Criticus invehitur in recentiores Poetas, qui ſua carmina in lucem edunt.*
48 *Critici verba.*
49 *Poeta reſpondet.*
50 *Quas ipſe Apollo pavit.*

Non tu (51) Mercurii, quod fingo, probas ſimulachrum?
En ſylvam : molire aliud : talaria , vultus
Exprime furaces, lignoque imitare crumenam .
Voti , (52) inquis , modicus , fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exors ipſa ſecandi .
Eſt , qui de tabulis Zeuſis , Iove , judicat , æquo ,
Nec phiala ſuper appoſitè depinget Iacchum .
Te (53) certè peregrè rapuit non pictus Iacchus.
Pictorem (54) haud illum ars ſua,te eſſe jubet tua vatem.
Hinc te quando tuum conari carmina adegit
Munus , & infœlix ſubeunda tibi alea , palle ,
Ceu Lugdunenſis Rhetor : dein tetrica quinque
Ora ſeris claudas, exoſa pericula vitans .
 Promerite o Momi Satyras , te fortè cruento
Dente laceſſitus ſimili aggredietur aceto .
Utque (55) Criſis rabidum depellat , Critice , morbum,
Perfringet validâ caput exitiale cupreſſo .
 Critice , (56) Diogenis canis aſſecla , perge , latratu
Quem ſequeris , pariter vitæ ſqualore ſequaris .
Dolia (57) ceu docta incoluit teſtudo , perennis
Tu pariter Bacchi exuviis domiporta fruare :
Lymphatum(58)decet hæc domus irrequieta Trifaucem.
Haud etenim (59) Cyrrhæ Domino , ſed Niſæ agitantur
Pectora veſtra , canes . (60) Ut vos invaſerit ardor
Carpendi vates , non longa eſt fabula , dicam .
 Natio Seſquipoetarum ridenda petebat

51 *Italis eſt adagium* ; Tò del legno , e fanne un tù .
52 *Critici reſponſio .*
53 *Refellitur a Poeta .*
54 *Critici profitentur , ſe eſſe Poetas .*
55 *Augurium Critici fatorum .*
56 *Diogenes Criticorum Princeps .*
57 *Diogenes domum , ut teſtudo , circumferebat .*
58 *Cur dolium ſit Critici domus .*
59 *Non Apollo , ſed Bacchus Criticum in furias agit.*
60 *Criticæ origo fuit Invidia, & Poeticæ laudis deſperatio.*

Parnaſum ; ſed cum ſalebræ, abruptumque cavernis
Dorſum, ac deſcendens veſtigia falleret unda,
Multiplicem docta funem conflare papyro,
Qua ſua in immenſam ſurgebant carmina molem,
Conſtituunt: Phœbi donandus bibliothecæ
Emoritur labor. Eductum vaſtiſſima funem
In ſpatia audaci niſu jaculantur in altum,
Vatibus & doctis commendant, alta crepido
Quos habet, infœlix aliorum cernere fatum
Solicitos. Funem amplexi tunc Seſquipoetæ
Cautibus inſiſtunt extantibus, atque per auras
Corpora librantes, ſaltu enituntur in altum.
Iamque aliqui ſumma eluctati in culmina montis;
Cum ſubitò victus vegrandi pondere funis,
(Quidam etenim æquales arvina, & acumine bubus)
Scinditur: Ecce ruunt pinguiſſima corpora ad imum
Præcipitata ſolum: Capiti ille incurrit amico,
Hic ſepelit comitem: coxà hic, pedibuſque laborat,
Debilis hic ſcapulis, dextrà ille, omneſque cerebro.
Exprimit invitum ſcena hæc turpiſſima riſum,
Quamquam corda dolent, ſpectantum e culmine vatum.
At lapſi, ſua qui lachrymis urgenda profuſis
Sperabant fata, exardent furialiter, atque
In deriſores intorquent probra poetas.
Saucius ut lapidem canis impetit: ac tua ſæpe
Cornua latratu perfringere, Luna, minatur.
Criticus hinc animos ardor pervaſit inertes,
Diraque Apollineæ carpendæ frondis orexis;
Deſperatum enim egena ſuperbia temnit honorem.
Claudite ſed rivos, Muſæ. Iam verberat aures
Criticus, hæc ipſa exacuit qui in carmina dentes.
Tantùm (61) Auditores occidendi cacoethes!
Haud (62) opus inſulſis a muſis oſtia claudi
Rhe-

61 *In hanc Satyram Critici jurgia.*
62 *Habita eſt, cum Rhetoribus Autumnales Vacationes indicerentur.*

Rhetorices, inquit. Nec (63) te cenſore poeſi
Eſt opus: haud opus eſt ruri te fallere ſoles:
Haud opus in ſylvis fato indulgere ferarum:
Nec multis opus eſt, ſodes, mortalibus ægris.
Sed quamquã haud opus eſt, ducit ſua quemq; voluptas.
Non damnas captum ſtudiis, queis vita maneret
Præciſis: carpis, quia nos rapit almus Apollo?
Qui (64)ut mala,nunc,aliàs qui,ut plurima,carmina dãnant,
Cenſores, Satyra, urgebis, lacerataque rodes.

63 *Reſponſio Poetæ.*

64 *Promittitur Satyra in illos, qui carminum ubertatem damnant.*

DE CAUSIS BREVIS

BEATO ALOYSIO

INDULTÆ VITÆ

Carmen Virgilii Stylo,

Dictum in Templo S.Ignatii anno 1670. *à Gabriele Perla Seminarii Rom. Convict.*

FLos juvenum, noſtri decus, & lux alma vireti,
Ante diem terris ereptum turbine fauſto
Te quis, Aloysi, Cæli traduxit in hortos?
Raptorum chorus Aligerum, viridaria terræ
Sydere ſi pulchro viduaſtis, dicite, flori
Huic datus anguſti fuerit cur terminus ævi,
Dicite, & hæc ſaltem fuerint ſolatia raptus.
Tuque adeo, ſi mortales inviſere cœtus
Interdum juvat, huc patriis delapſus ab aſtris
Dexter ades, Gonzaga, tuas dum carmine laudes
Ingredimur, cinerique ſacro dant thura Quirites.
Audimur. Quatit auratas ipſe aureus alas
Aera per, Templumque ſubit. Si lumina ferre
Syderei nequeunt radios, & ſpicula vultus;
At certè exultantem animum mihi vivida imago
Impulit. En, tacitus quamvis latet, hic bonus aures
Præbet Aloysius vati. Vix luminis auras
Attigerat Gonzaga, ſacri cum fluminis undæ
Abſterſere animo primævi crimina Patris.
Cæleſtes Charites puerum excepere: liquenti
Lavere ambroſia, totumque per oſcula Cælum
Infudere animo, & mortalis tædia vitæ.
Vidit ut hæc Divinus Amor, nam fortè puelli

Ad-

Adſuit ad cunas: quàm fauſto Numine matris
Triſte puerperium diſſolverit: Æthera mente
Hauſerit, ante inopis premeret quàm limina terræ:
Hic meus, inquit, erit, jam nunc quem ſeligo, Alumnus.
Fortunate puer! teneros Deus imbuit annos:
Hinc te non, hominum exercent quæ pectora, peſtes,
Laudum amor, aut gazæ, aut cœcæ mala gaudia mentis
Corripient. Video celeri ſuper æthera penna
Enantem, liquidique ſuper latera ardua Mundi.
Hinc ſceptra exuperas animis, almaque bearis
Pauperie, atque ultro gaudes parere jubenti,
Cæleſtemque agitas mortali in corpore vitam.
Sed non longa tibi carpetur temporis ætas:
Iamdudum optaris Superis, quos, te ſine, picto
Vix juvat in prato æternæ indulgere choreæ.
Quot caſus, quot per ſanctæ diſcrimina vitæ
Ibis, Aloyſi? Aſt adero, teque ocyus omni
Eripiam fato, donec non impare ſolvam
Funere, & optanti reddam te munus Olympo.
Dixerat; utque legat mortis genus, aliger Aulam
Intrat Amor, magni quam Provida Cura Tonantis
Undique chryſtallo cinxit. Quæcumque ſub umbris
Nos obducta latent, vitrum immortale recludit.
Hic vivunt abſens ſimulachra imitantia verum,
Si quidquam diſtare poteſt conclavibus almi
Numinis: & rerum formas hæc vincit imago,
Exhibet arcanos nam mens Divina colores.
Hæc Superi, quoties labentis ſecula Mundi
Præcepiſſe animo cupiunt, abſtruſaque fata,
Tecta petunt. Speculi hinc miro ſplendore coruſcat
Pictus Aloyſius, primum qui claudere luſtrum
Dum trepidat, jam tela manu puerilia fundit;
Nam Genitor Tunetum contra, ſcopuloſque natantes,
Harpyaſque maris Piratas, legit ab omni
Inſubria robur Martis, ſecumque ferocem
Natum in bella trahit: Parvo donavit habendum
Arcumque, & pharetram: galeà caput ille decorus,

Atque trophæa gerens clypeo cœlata ſuorum,
Gonzagas omnes animo hauſerat. Ergo curuli
Tormento, ſummæ quod erat pro mœnibus arcis,
Injicit æratoſque globos, & pulveris urnam
Sulphurei: gravido infauſtum mox ſubjicit ignem,
Nil trepidans. Puer ah fortiſſime, ahenea moles
Fœtu diſſiliens nimio, inſperata rotarum
Sive recedentum fuga te collidet. At ipſe
Feralem amoveam currum, quo innoxia peſtem
Mobilis Ætna vomat. Non his tu digne perire
Fulminibus, queis mortales imitantur Olympum;
Sed jaculis, noſtri quæ nervus torſerit arcus.
Haud procul oppoſito in ſpeculi videt æquore fluctus
Ticini tumidos, pluvia qui fortè ruenti
Creverat inſultans ripæ: Gonzàga per undas
Currum agit; at pleno fluvius ſeſe objicit alveo,
Quadrigam & rapido contorquens vortice, tandem
Diſtrahit in partes: prima eluctatur, equorum
Quam rapit alipedum vicina ad littora fervor.
Alteram, Aloyſius qua ſedit, præcipiti] urget
Unda fuga. At non extinguent incendia, ſaxo,
Quæ pueri flagrant in pectore, fluminis undæ,
Inquit Amor; fauſtis namque illum amplexibus arbor
Frænabit, fluvio quæ fors tranſverſa jacebit.
Argento aut fluctus ſolidabo, aut aere raptum
Ipſe manu incolumem miranti in littore ſiſtam.
Ignea bella Erebus rurſus movet. Ilicet atram
Spelæis cerno e ſtygiis erumpere flammam.
Claudit Aloyſius languentia lumina ſomno:
Cum ſubitò mentem ſubeunt pia vota gementis
Ieſſæi Regis, cecinit quæ plurima vates,
Eliciens geminos oculis ob crimina fontes.
Quotidie his Cælum jaculis Gonzaga petebat:
Tunc, quoniam exciderant animo, ferro excitat ignem
E ſilicis venis, rapuit quem ſtridula furtim
Eſca, & ſulphureo filo admovet: inde volumen,
Attica quod volucris fabricata eſt virgine cera,

Cæ-

Cærulea admoto comprendit ſulphure flamma.
Hanc cervicali imponit, ſolvitque tributum,
Crimina Aloyſius largè, ſed non ſua, plorans.
Deinde ignem oblitus ſopire, ipſe aurea ſomno
Lumina conceſſit. Ceram depaſcitur omnem
Flamma vorax, ſubjectaque lina, & ſtragula ſenſim
Exedit: igneſcunt tabulæ, cœcuſque per omnem
Ignis materiem ſerpit: jam plurimus ater
Erigitur fumus: jam latè incendia regnant,
Et juvenem involvunt. Delapſi e nubibus imbres,
Fonteſque, fluviique, & aquis famulantibus æquor,
Gonzagæ hanc, oro, certatim avertite peſtem.
Ceſſatis? Iam veſter erit labor irritus. Ignis
Virgineis ceſſit nivibus. Se flamma cohercet,
Agger & ipſa ſibi eſt: artus neque tangere ſacros
Auſa (velut gelida juvenem ſi valle ſedentem,
Propter aquæ rivum, vel fontem propter amœnum
Aſpergant rores, mitiſque favonius afflet:)
Blandus Aloyſium ſic ipſe refrigerat ignis.
Cui parcunt elementa, viden, crudelis ut in ſe
Igneſcit juvenis? Speculum mirabile pandit
Lactea ſanguineis ſulcantem membra flagellis,
Et latera urgentem calcaribus, & ſua diris
Urentem Cilicum regalia corpora ſetis.
Ut formæ populatus honos! ut ſydera frontis
Penè extincta latent! Non ſic ſqualere videntur,
Quos ferit in ſylvis Cæli intractabilis ira,
Montibus aut gelidis, aut horriferis ſpeluncis.
Carceris impatiens Gonzaga, interritus audet
Ad Superos tentare fugam. Sed dicar acerbus,
Et nimium crudelis Amor, ſi ſponte furentem
Haud dubiam in mortem impulerim. Iuvat aurea tela
Clam torquere: Dei penitus carpatur ab igne,
Atque æſtu pereat vitali. Accommodet alas
Inſtanti fato, dirarum ab ſede ſororum
Quæ digreſſa, lues Gonzagam reddet Olympo.
Romani culmis ſqualent morientibus agri,

Pra-

Prataque, ſylvæque, & gravidis non picta racemis
Vineta, horrificant arenti fronde colonum.
Sæva fames Latio, atque famem comitatus egentem
Morborum chorus incubuit: languentibus ardens
Hæret Aloyſii haud quidquam mortale agitans mens,
Prodiga mens vitæ. Languentis vertar in ora
Tunc Amor, ille piis quem dum complexibus urget,
Senſibus æthereas ducat fugientibus auras.
Evenere, ſacris quæcumque coloribus olim
Cæleſte exhibuit ſpeculum. Sed funere fauſto
Raptus Aloyſius terræ juvenilibus annis,
Secula Neſtoreæ vicit longæva ſenectæ.

IN CRETAM
TURCIS CONCESSAM
CARMEN VIRGILII STYLO,

Dictum in Claſſe Rhetoricæ a D. Rodulpho Aquaviva Sem. Rom. Convict. anno 1670.

O Decus Europæ Creta, o Mavortia fruſtra
Mœnia, Dictæo tellus habitata Tonanti,
Quin vero dudum tellus addicta Tonanti,
Arx alta, Ægæum latè Regina per æquor,
Infœlix, ergo ſæva te compede vinctam
Odryſii tenuere canes! nec fervida virtus
Heroum, pius ad pugnam quos impulit ardor,
Te fato inſtanti, & vinclis exemit acerbis.
Nec fortes juvit fortuna: Mariſque tonantis,
Quod mille horrendo decies tormenta boatu
Exploſit, ceſſere minæ! Sudaſtis arenæ
Sanguine Gallorum: Fruſtra Belfortius heros
Irruit in Thraces, lapſum ceu fulmen Olympo,
Exultans armis, in ſe cum ferrea grando
Nitrato ingrueret nimbo, telique volantis
Aura frequens, mortis ſtridens & ſibilus atræ
Afflaret galeam, blanditaque lumina morti.
Heu Germanæ Aquilæ non diſcerpſere colubros!
Devotuſque mori Belfortius occidit, eheu,
Sulphureo abſorptus pelago, & candente favilla.
Nequidquam egregius bello, dextraque potenti,
Conſilioque ſacris Venetorum Pallas in armis,
Dux Maurocenus magnis hortatibus urgens
Inſtantes operi Heroes vel ab hoſte frementi
Non ſemel eximiæ retulit præconia laudis.
Nec foſſæ triplices, nec propugnacula, nec qui
Tarpeja magnus pugnabat ab arce Sacerdos,

Pro-

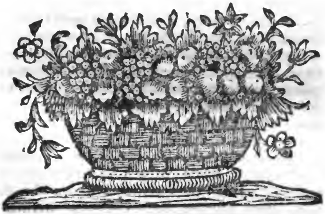
Profuit! heu quoties ſomni immemor ille recluſit
Sydereis lachrymis armamentaria Cæli!
Et Romæ plauſus, Clementis & ora ruenti
Poſthabuit Cretæ Vincentius, oraque fati
Horrida magnanimo tentavit ſæpius auſo.
Aſt aliter viſum ſuperis. Generoſa probantur
Conſilia: in magnis voluiſſe, inſigne triumphi
Inſtar habet. Viden, ut buſtis affuſa ſuorum
Relligio fovet amplexu, fletuque decoras
Irrigat exuvias, nomenque illuſtre ſepulchro
Præfigit, lauroque ſacra, palmiſque coronat?
Inde Urbem ſupra celeri ſuſpenſa volatu
Hæc ait: Heu captiva jaces in littore Creta,
Heu ſacra Delubra, atque aras, habitataque quondam
Mœnia Cælicolis, Dio dignata cruore
Threicius quadrupes nunc incolit aurea templa!
Cuncta utinam ſtabulis templa addixiſſet equorum
Barbarus. In cultum quatuor converſa profanum
Oſorem Superùm Memetem in vota vocabunt?
Quin etiam effoſſi cineres, atque oſſa ſepulchris,
Infandum! data ſunt rapidis ludibria ventis?
Talia dicenti gemitus aſſultat imago
Captiva ex turba: pelagi quoque turpe gementis
Servitium illiſa ad ſcopulos citcumtonat unda.
Aliger interea, ſacris qui præſidet armis,
Digreſſus Cretà celſum repetebat Olympum,
Qui ſimul ac mœſto rorantem lùmine vidit
Te, pia Relligio, dictis affatur amicis.
Exhilarant victos magnæ ſolatia cladis;
Queis immortales peperit mors inclyta lauros.
Vivida nec virtus Venetis, nec defuit ardor.
Hoſtili obruimur numero, nec inertia bello
Pectora, nec nullis ſunt cognita nomina faſtis,
Threicius, Macedo, Epirota, Argivus, & Afer.
Quantus ab Argolicis effuſus turbo ruinis
Incubuit Cretæ? Spartæ exarſere ferocis
Relliquiæ: grandi pubes Argiva triumpho
Per-

Perſarum exultans, & fracto Xerſe ſuperba.
Huc magno Pellæa phalanx Duce nobilis, olim
Quæ Perſas, totumque Orientem, Indoſque ſubegit,
Sanguine quæ rorans, & belli aſperſa decoro
Pulvere potavit fumanti caſſide Gangem,
Belligera miſit natos de ſtirpe nepotes.
Huc, Epire, tuos miſiſti, ſigna ſecuti
Qui Pyrrhi quondam Capitolj immobile ſaxum
Concuſſere: ſuos huc miſit & Africa alumnos,
Qui fregere tuas, Romana ſuperbia, vires.
Urbis ut interitum patrias juravit ad aras
Annibal, Hiſpanis tempeſtas Punica in arvis
Excita, & Auſoniæ meditatum funera fulmen
Igne Saguntino conflatum diffidit Alpes:
Tunc Trebia, & Traſimene lacus, Ticinus & undans
Sanguine, congeſtis hæſiſtis corporum acervis:
Tunc, Romæ vulnus poſtremò ignobile, Cannæ.
Millia quot magna Bizantj ex urbe profecta,
Ipſe ſuo vigiles lateri quos legit ab omni
Militia illuſtres Mavortis laude Tyrannus.
Odryſiæ haud pictus pharetræ timor, Ignea ſæpe
Threicio ex arcu, & multo ſaturata veneno
Tela volant, certamque ferunt per vulnera mortem.
Hoſtes quid memoro, quorum ſunt pervia telis
Pectora, quorum ater ſequitur de vulnere ſanguis?
Tartara pugnarunt, & conjuratus Avernus
Cum Thrace evomuit caſtris emiſſa profundis
Agmina: Memetes vocat in certamina Manes.
Hinc adeo obſcuræ latebroſa per avia terræ
Pugnare Odryſii gaudent, & fœdere junctas
Admoviſſe acies Erebo. Spelæa recludunt
Immenſa, obducunt quæ nitro, & ſulphure glauco.
Tiſiphone ſtygiæ irrorans aſpergine lymphæ
Peſtem alit occultam. Sed poſtquam eſt fœta procellis
Terra Cyclopæis, ſuperaſque evaſit ad auras
Threicius miles, ſerpunt incluſa per antrum
Semina flammarum; crepitanti e ſulphure murmur
Tunc

Tunc exaudiri, tunc nitra coercita vinclis,
Obiiçibus fractis, moliri ad ſydera curſum.
Extemplo abruptæ per terræ viſcera torrens
Igneus erupit campo; tormenta, viroſque,
Fulmineoque arcis partem jaculatur in altum
Turbine correptam: colliſa cadavera magnum
Delapſa in terras ſaltem ſunt nacta ſepulchrum.
Non tamen innumeræ gentes, non bellica furta,
Non excita Orco tempeſtas ignea Thracum,
Conſpiranſque Erebus potuerunt turbine primo
Ilion Europæ ſubvertere. Troja per annos
Inconcuſſa decem vires infregit Achivûm
Imperiumque Aſiæ tenuit: Sed quinta nivali
Iam properabat hyems conſtringere compede Oaxem,
Biſque decem fluxere anni, vallata coronà
Ex quo Threicià Crete ſtetit ardua totam
Auroram contra, & Regem, nec Pella, nec Hammon
Cui genuere parem: non illi Græcia centum
Auſa ſuos conferre Duces; quota portio namque eſt
Græcia Threicii Imperii, quod maxima mundi
Pars colit attonita, & quanquam execretur, adorat.
Si tandem viſum Superis evertere Cretam,
Non tenues letho juvat objeciſſe ruenti
Magnanima virtute moras; quin vincere viſus,
Cui palmam invidit vecors fortuna ſupremam.
Quot Cretæ proſtrati animam ſub mœnibus hoſtes
Purpuream fudere! Labor laſſavit anilis,
Stamina quæ truncat, Lacheſim: non fila ſorores
Dædaleis formant digitis, non turbine verſant,
Licia ſcindendi labor omnibus imminet unus,
Immiſcetque manus operi gaviſa Megæra.
Hæc adeo Thraces ſperabant fata, carinas
Dum fugerent: fruſtra cornu ferale ciebat
Ad vexilla viros: Fruſtra Rex ipſe, probroſas
Delicias tandem pertæſus, caſſide crines
Armavit, jam non madidos, non igne vibratos.
Euxini ad littus pelagi trepidantibus inſtat

Ful-

Fulmineo enſe minax, claſſemque ſubire coactos
Dum premit, in tumidas quadrupes ſæpe arduus undas
Irruit. Interea mœſtæ per littora matres,
Threiciæque nurus bacchantur crine ſoluto.
    Quis furor, inclamant, Venetos tentare leones,
Queis non incaſſum generoſa inſignia pingit,
Magnanimo Heroum melius qui in pectore flagrat,
Rex nemorum? Lachrymis ſi merſa eſt Creta, ſuperbo
Thracia non gaudet riſu: velut Africa quondam
Si maduit lachrymis, nec tellus Itala riſit.

Ad

Ad Eminentiſs. Principes S. R. E. Cardinales, dum Comitia pro renunciando Pontifice Maximo haberentur.

CARMEN VIRGILII STYLO.

Dictatum ex tempore petentibus diſcipulis, ac deinde dictum a Gabriele Perla Sem. Rom. Convict. in Claſſe Rhetoricæ Anno 1670.

COncilium Heroum, Regum cui priſca Senatum
Haud Urbs contulerit, terræ licet, & maris alti
Finibus Imperium, famamque æquaret Olympo.
Cui neque concilium mendacia Græca Deorum
Prætulerint, magnus meritò quod ſprevit Homerus,
Sydereus naturæ oculus, ſi lumine captus.
Quamvis hinc ſpargens lethalia tela ſederet
Iupiter, hinc Mars bellipotens, hinc cæſia Pallas,
Hinc Iuno, hinc piceus dextrà Cyllenius ales.
O pulchra in terris aulæ Cæleſtis imago,
Purpurei Proceres, quibus haud Sidonia concha,
Divini aſt Agni ſanctus Cruor imbuit oſtrum:
Nutantis mundi veſtræ ſpes nititur urnæ.
Tergeminum diadema, & ſceptra vicaria Cæli,
Magnanimo deferte viro, qui navita ſacro
Incumbat Clavo vigil, & Cæleſtia quærat
Littora perpetuis oculis: quem lethifer annus,
Bellorum & victi ſcopuli, ſyrteſque doloſæ,
Æqualem primis Petri Ratis eſſe Magiſtris
Monſtrent, quos fœlix tempeſtas intulit aſtris.

Mori-

Moribus ille vices videatur obire Tonantis,
Axem humero torquens, grandi nec pondere læſus:
Olli æquo pœnas, & dona examine librans,
Regnorum & nutrix donet Prudentia claves
Aſtrorum. Pietas fronti Regina coronam,
Atq; humeris chlamydem aptet Candor: Ab ore loquentis
Aurea regali facundia flumine currat.
Cernitis, ut Mavors, Fortuna, & Rector Averni,
Faucibus & centum quæ ſibilat hæreſis hydra,
Orbem agitent? Iam penè horrens tuba verberat aures,
Iam propius volitant acies, atque horrida clangunt
Cornua feralis vix non hinc aſſonat Echo?
Pulveris extolli nimbos, latèque videmus
Currere purpureis undantes fluctibus amnes.
Cretenſes totum clades heu ſpargere in orbem
Thrax ambit: geminum vecors ſibi vindicat Axem.
At veluti Afrorum poſtquam Capitolia clangor
Concuſſit, magnus tantis e cladibus ultor
Exarſit: pulſum Annibalem, fractumque ſub ipſis
Mœnibus Italiæ excidium Chartaginis altæ:
Atque ipſam, Lybicas quæ latè ſuevit in urbes
Regnare, everſam quis neſcit? & æmula Romæ
Mœnia disjecta, hoſtilis ludibria aratri?
Exoriare aliquis noſtris e cladibus ultor,
Qui Thracem Annibalem frangas, ubi Boſphorus ambit
Regalem Bizantj urbem indignantibus undis.
Ecquis Chriſtiadum ferales Scipio clades
Ulturus flagrat? Florentem an Gallia Regem
Viribus, atque auro, & victricis robore gentis,
Ac vere ætatis, Divorum & Numine fretum,
Armat in excidium Odryſii, funuſque Tyranni?
Frangere Biſtonium vel tu conſueta tumorem
Haud prohibes magnum, Generoſa Polonia, Regem
Exultantem armis in Thracem irrumpere? Vel te
Europæ ſpes, & columen, Leopolde, labantis,
Hiſpani adjutum fraterno robore Regis,
Threicii ardor agit pius in penetralia Regni?

Seu potius cuncti certatim irrumpitis, atque
Agmine multiplici urgetis? Iam turgida cornu
Cynthia væ totum minitatur creſcere in orbem.
An poſtquam Thraci Creſſus famulatur Oaxis,
Et Tagus, & Rhodanus, mœſtis & decolor uudis
Serviet Odryſio Rhenus, populiſque ſubactis
Heſperiæ metuent hi Thracum inſignia montes,
Et fluet infrendens captivo flumine Tybris?
Europæ frænare queat qui fata, Parentem
Chriſtiadum legiſſe Sacri ſit cura Senatus.
Regum iras, aurum, curas, & moribus inſons
Ipſe ſuos armet contra agmina barbara Mores.

IN CELEBERRIMAM VICTORIAM

IOANNIS CASIMIRI

Poloniæ, ac Sveciæ Regis de Moſ-
chis relatam

EPINICIVM VIRGILII STYLO

Ab Authore dictum in Collegio Romano
Anno 1661.

Digitized by Google

Sereniſſimo, ac Potentiſſimo

JOANNI CASIMIRO

POLONIÆ REGI

Magno Duci Lithuaniæ &c.

Carmen hoc ſuis tenebris addixeram, Rex Invictiſſime, ne argumenti nobilitatem ingenii culpà detererem. Sed coactus in lucem proferre, hoc unicè lætor, quod illi a Tuo Nomine clypeus accedet. Materies certè nulli contigit ad commendandum auguſtior, ſcilicet Triumphi genus, cui parem nulla ætas vidit. Et quis hiſtoriarum monumenta percurrens incidit in ſeptuaginta hominum millia obſidione cincta in aperto campo? Tu ſolummodo, Sereniſſime Rex, poſt exactam a Regno, & vix non a vita, invadentis audaciam, & poſt redemptum virtute, quod Regnum Tibi invidebat fortunæ rebellantis livor, ſub jugum miſiſti Moſchorum Exercitum prope infinitum. Præſtantiſſimi Vates hoc mihi argumentum invideant, cui carmina obtrudit rei dignitas, & plauſus ingerit materia triumphalis. Nunc verò præcipuè non adeo lucem averſatur hoc Epinicium, cum iterum Moſchi bellum adornant, hoc eſt excidium ſuum, Tuoſque Triumphos, ſtatim atque in hoſtium conſpectum veneris, referendos: ceu nuper ab illis Vilnenſem Arcem illico recepiſti, Victor, cum vix Te hoſtes viderint mœnibus obequitantem. Quod authoritatis ferme prodigium nulli admirationem incuſſit, cum par eſſet Sancti Caſimiri ſepulchrum occupatum ab hoſtibus ab Eo ſolvi, qui Regiam Divo illi ſtatuit in animo ſuo, æmulato Sancti Principis Pietatem, Regalemque Conſtantiam. Imminentes porrò Victorias, filias

lias hujuſce ; quam commendamus , jure Tibi pollicetur Apollo , ſuetus in futurum jaculari fatidicas curas : ſpondet Virtus Tua ex aſperis bellorum aſſurgens fœlicius, & eo Numinis Conſilio duris fatis exercita , ut ſe probet Herculeam Monſtra domando : Vovet noſter Amor, Tibi vicem rependens dignato quondam nos hoſpitio peramanti , cum ad bellicas Te proſequatur expeditiones , & votis in Tuos hoſtes fulmina intorqueat . Tuum Regnum, Chriſtianæ Reipublicæ Munimentum , fortunet Deus .

IOAN-

Digitized by Google

IOANNIS CASIMIRI

POLONIÆ, AC SVECIÆ REGIS

DE MOSCHIS TRIUMPHUS.

EPINICIUM.

ARMA placent: juvat æratas decerpere laurus,
Sanguine quæ Moſcho creſcunt: juvat arva videre
Strata cadaveribus, vivaſque in mortibus iras
Barbaricis. Non Caſtalios in carmina fontes,
Non Phœbum moror: irrigui de ſanguinis unda
Vena fluat, dulciſque agitet præcordia Mavors.
Occidit: exanimi fœcundat corpore campos
Moſchua Sarmaticos: ferro populata, cruore
Luxuriabit humus. Poſtquam ambitioſa catenas
Induit, & furias, & quas Diſcordia juſſit,
Optavit proprias lacerata Polonia clades,
Ivit per Lechos tempeſtas Svecica fines,
Incubuitque furens Lithuanis Moſchua Regnis.
In lachrymas abjere nives: non funera fratris,
Sed Regni excidium, electrum quæ lachrymat arbor,
Flevit: Hyperboreus Cælo trepidavit Orion,
Tunc primùm timida Oceano ſeſe abdidit Arctos.
Non tamen humanos volvit ſors improba caſus.
Si premitur virtus, mox tollet ad æthera frontem,
Conſilium teſtata Dei. Terram ore momordit
Svecus, & audacem ſtyx atra coercuit umbram:
Magnanimus raptor Regnorum funere merſus
Deſeruit ſua, nunc furias Acheronte ſub imo
Suſcitat: attonitas inclinat Moſchua turres,
Surgere pyramidas dum aggeſtis corporum acervis,
Et modò nata ſuo videt ire fluenta cruore:

Digitized by Google

Regales aptat currus, ſua plauſtra, Bootes,
Ut patrio Victor Caſimirus in Axe triumphet.
Ipſa etiam feſtos iterant Capitolia plauſus:
Pieridum chorus aſſultat, queis pandere cauſas
Impetus eſt, ſeriemque hilaris depingere belli.

Ut Pax cognatos æterno fœdere Reges,
Et Ligerim junxit Bœti, ut fraterna quierunt
Agmina, communiſque hoſtis latus haſta ſitivit
Chriſtiadum, palmæ quem jam ſpe devovet Orco,
Hæreſis infremuit; jugulo fatalia namque
Arma ſuo vidit Patri jurata Latino:
Et jam ictus experta, caput, quod ſibilat Hydris,
Quaſſans, per Cælum fuſcis ſe ſuſtulit alis:
Nec mora longa: riget Boreæ quà ſævior ira
Conſtitit, ac Phœbo inviſis ſe condidit antris.
Hìc peſtis regnat, quæ Chriſti a Vertice membra
Scindit, Perfidiæ ſoror, Argivique Tyranni
Mancipium; ſed vincla placent hoſtilia, Patris
Eximat ut ſeſe imperiis: ea cura ſuperbam
Extimulat: nullus conſtat color ore bilingui,
Mille trahit varios: truncans irata colubros
Aſperat invidiam, quodque armis aſtra negarunt,
Excidium votis Romanæ deſtinat Urbi.
At ſpecus horrendum monſtri domus: hanc nive dura
Vexat hyems: tenebræ regnant, namque objice ſaxi
Obſtruitur, ſolem cernit quæ porta cadentem.
Hæreſis hæc ubi tecta ſubit, liventia libat
Oſcula germanæ, dein talia pectore rumpit.

O ſoror, in duris cui virtus vivida rebus
Perſtat adhuc, fatis ad te crudelibus actæ
Affer opem, noſtroque volens ſuccurre labori.
Aſpicis, ut noſtris minitentur funera Regnis,
Qui delira Senis venerantur ſacra Quirini?
Per me turbatum ſatis eſt, ſat avara cruorem
Hac hauſtum dextra tellus bibit: arduus ex quo
Svecorum Princeps, belli ceu turbo, rebellem
Sarmatiam invaſit. Quas clades intulit hoſti,

Quot

Quot largas animæ gentes donavit Averno!
Indoluit ſtygius laſſatam Navita cymbam,
Relligio templa, ac Regnum Caſimirus ademptum.
Sed mea vis quantum ſeſe hoc jactavit alumno!
O virtus, o dextra potens, mea prima voluptas,
O Superùm livor! Tibi ni fors læva fuiſſet,
Poſt debellatos Germanos, atque ſubactam
Italiæ partem, ſatiaſſes Tybridis undà
Cornipedes: olim hæc Cromuel tibi fata canebat:
Romuleum egiſſes Tarpeja ex arce Tyrannum.
Viciſtis Superi: raptas e vertice laurus
Erubuit Svecus, vitamque abjecit inertem.
Nunc alios ſopor altus habet: conſpirat in unum,
Exitium in noſtrum vires ut conferat, hoſtis.
Iamque adeo Gallus, furiis juvenilibus ardens,
Arcibus impreſſo noſtris inſultat aratro.
Proh dolor! Oceani peſtis Romana per undas
Navigat, inficiens tabo, mea Regna, Britannos.
Quò tumor. & virtus abjere? ſedemus inultæ,
Nec totum in Superos certatim Acheronta movemus?
Sanguine quæ noſtro luſit, volat haſta per auras,
Ambitioſa tuum, ſoror, abſorbere cruorem:
Sors premit una duas; ne ſpe lacteris inani.
Opprime cunctantem, ne in te prior involet hoſtis.
Tu potes audaces rapere in certamina Moſchos,
Delicias Erebi: gens nulla ferocior ardet,
Viribus, & numero, palmiſque accenſa relatis..
Dixerat: illa moræ impatiens, nil tendere contra,
Urget enim belli ſitis, & rapit ira calentem:
Exuit horrentes vultus, nivibuſque colubros
Vallat crinales: gratus color innatat ori,
Canities mento ſonat, & furialia membra
Syrmate velantur: multa & ſe in luce videndam
Sceremet ante oculos offert irata cubantis.
Hoc duce inundavit Lithuanos milite campos
Moſchua, nec ſævis fors impia defuit armis.
Solicitum pugnæ tunc ira, timorque coquebant.

Scili-

Scilicet æthereis Caſimirus lapſus ab aſtris,
Regia prælufit ſuperis cui purpura regnis,
Terruerat monſtris ſcelerata in bella ruentem.
Vibrato latebras animæ perrumpere telo,
Si ſua Marte ferox vaſtaret regna, minatus.
Aggreditur timidum, ficta ſub imagine Myſtæ,
Bellua Cociti, & diras in pectore tædas
Suſcitat, injectoque agitat ſera corda colubro.
Olli cura ingens noctem expulit: ilicet ardent
Iucundæ belli furiæ: Victoria campis
Viſa volare ſuis ſpe blanda exaſperat iram.
Arma rapi jubet, arma fremit generoſa juventus.
Fœtum hic Vulcano rapit æs, plumboque volanti,
Efferat hic enſes, & fata natantia ſuccis
Vipereis addit chalybi, quo certior ictus
Deſtinet, inque hoſtem geminis mors evolet alis.
Pars pedes ire parat, premit altera quadrupedantem,
Inſpiratque ſuum, cui plaudit pectora, virus.
Funduntur portis, & regia ſigna frequentant
Innumeræ gentes. Veluti cum cerea caſtra
Deſeruit regnator Apum, ruit excita turba
Bellantum, fremituque imitatur murmura ponti,
Littoreas numero dum vincere certat arenas.
Hæc acuit ſaxo roſtrum, rapit illa roſarum
Spicula, quæ fuerant puerorum pollice vulſa,
Dum Floram populantur, & ornant tempora ſertis.
Fervet amor belli, anguſtoque in pectore regnum
Mars habet: unum omnes, pennis per mutua nexis,
Excipiunt dorſo regem, gaudentque ſuperbo
Pondere. Sic lateri Ducis hæret Martia proles
Moſchorum: multis hic millibus imminet ore
Fulmineo, ſpiratque oculis minitantibus ignem.
Vadimus, o ſocii, ad palmas: aſſueta triumphis
Arma manu fugiunt, properantque haurire cruorem.
Ante hyemem ſub humum quàm ſol pellat, per apertum
Ferro iter irrumpam regalem victor in Urbem.
Corpora regnum adiment Nereo: atque epulata cruore

Viſtula

Viſtula purpureos horreſcet currere fluctus :
Interea laudum ſtimulis, & nobilis iræ
Sarmatiæ Martes exciti in prælia currunt.
Te flos militiæ cingit, generoſe Potoci,
Bello exultantem, & Divos in bella trahentem :
Laurigerà torquens dextrà Lubomirſcius haſtam
Evolat : huic vivax clypei cælatur in auro
Gloria Sarmatiæ; & palmæ pinguntur Avorum.
Ductorem ſequitur centeno vulnere fulgens
Miles, in adverſo cui pectore Svecicus enſis
Hæſerat: hinc animo virtus, & mortis honoræ
Aucta ſitis. Credas æratas currere ſylvas,
Pulverulenta vorat ſonipes dum curſibus arva,
Atque attollit Eques ferratam ad ſydera cornum.
Ut contra explicuere acies Mavortia ſigna,
Sarmatiæ intonuit lævùm: furere Æthere toto
Viſa cohors bellantum, & vivæ in nubibus haſtæ :
Cyllaron at frænans, niveiſque ſuperbus in armis
Labitur e Cælo miles, cui gratia frontem
Efferat, & certat feritas augere decorem.
Seſe infert medium Lechis, atque ora reſolvens,
Virtutem his acuit dictis, pugnamque laceſſit.
Magnanimi Heroes, quorum victoria plauſus
Expectat Superùm, nam bella agitatis Olympi,
Me Duce, communes generosè irrumpite in hoſtes :
Sit metuiſſe nefas, addit dum cauſa vigorem,
Et conjurati veniunt ad prælia Divi.
In partes, Caſimire, tuas en advolo, qui me
Moribus, imperioque refers, ut nomine, Ductor.
Nec novus accedo caſtris: me ſigna movente,
Æthereas addente acies, jam Patria quarto,
Illuſtres animæ, vidit vos vincere Luſtro.
Sydereus miles, qui Svecica diffidit arma,
Erexitque cadaveribus juga, ſanguine fluctus
Explicuit, poſtque in tenues evanuit auras,
Ille ego ſum. Fruſtra Odryſium feralis Enyo
Impulerat Regem, vireſque Orientis in arma.

Quam

Quàm diſpar belli facies! nam Thracibus octo
Sarmata par unus belli diſcrimen inibat,
Vix numerum, innumeris ſi congrederetur, habebat.
Congreſſus, vicit: ſimilis fortuna moratur,
Moſche, tuas acies, cladem quibus aſtra minantur.
His dictis accenſi animi, ſitis aucta cruoris,
Spes hilarat pugnam, quam, Cælo authore, capeſſunt.
Ilicet intonuere tubæ: volat ærea grando
Vulcani pennis: diro tormenta fragore
Luctantes vincunt nubes, excluſaque peſtis
Fulminibus certat. Sed qualis flamma triſulca,
Et nive candentes innoxia vulnerat alpes,
Devorat &, populi quò fluxerat unda, theatrum.
Sic Moſchis librata, manum fruſtrantur: in auras
Detorquent curſus, atque indignantia ſolvunt
Nubila, & occultant liventi in carcere ſolem.
At quæ Sarmaticus recluſit Iupiter, hoſtes
Excidio involvunt: cadit undique barbara turba,
It capitum nimbus, ſuppletque volatile ferrum,
Fata ferens: miles Ducibus, peditumque manipli
Agglomerantur equis, &, quod miretur Avernus,
Invideatque, nefas ictu ſoboleſcit ab uno.
Quin etiam, hoſtilis vibrat quà machina plumbum,
Ludibrium aurarum, Lechus collineat ictus,
Ora premens fruſtra minitantia mobilis Ætnæ.
Hæc inter pulcher noſtris Mars ludit in armis:
Lunatæ perſtant acies, & ſole recepto
Ingeminant clypei lucem. Sed ubi ignea tandem
Tempeſtas, belli facies & cæca quievit,
Vulneris ardet amor, premit ævi prodiga virtus
Pulvereum campum, propiuſque in viſcera lethum
Hoſtibus importat. Protectus corpora ferro
Sarmata cornipedem flectit: lethalis arundo,
Cuſpide præfixa, manibus riget, & ruit acres
Ad terram Moſchos: adverſo conditur ore,
Haud unquam dextram illudens, iramque moventis.
Sed nihil hoſtili ſtringit de corpore Moſchus,
Inſul-

Inſultatque fremens clypeis. Fert Lechicus umbo
Ramoſam ſylvam, qua mole ſiniſtra ſuperbit,
Et ſe protegit ereptis ex hoſte trophæis.
Ut manibus fugere haſtæ, truncique volantes
Aſtra ſalutarunt, falcatus ſtringitur enſis:
Agmina miſcentur: pede pes, umbonibus umbo,
Virque viro. Sed enim miles devotus Olympo
Ex adamante riget, fruſtra fatalia tundit
Arma chalybs: gladios Moſchus non ore recuſat,
Non tumulare ſinu: metitur ſeges horrida ferro.
Nec tot Gargaricus proſternit meſſor ariſtas,
Grandine nec tanta Rhodopen nimboſus Orion
Verberat, exanimes quot Sarmata trudit ad Orcum.
Exultat Libitina: labor laſſavit anilis,
Stamina quæ truncat, Lacheſim: non fila ſorores
Dædaleis formant digitis, non turbine verſant:
Licia ſcindendi labor omnibus imminet unus,
Immiſcetque manus operi gaviſa Megæra.
Arma viris permixta ruunt: tremit horrida tellus
Montibus impoſitis, & fluctuat unda cruoris.
Dum turpi Mavors epulatus ſanguine fumat,
Et Cælo pugnans tot cædibus ira triumphat,
Nox ruit, & nigris tellurem amplectitur alis.
Tingere cur ponto properaſti, Phœbe, quadrigam,
Cum luce abrumpens curſum victricibus armis?
Debueras fræno rapidos cohibere jugales
Spectator pugnæ, & jaculis defigere Moſchos.
Ceu quondam Iſacidum ductor, pugnantibus aſtris,
Merſit Amorrhæo ſqualentes ſanguine campos,
Hæſit equis palmas mirantibus occiduus ſol.
Blandus ad hæc riſit Phœbus, meque increpat ultro.
Invida nox victis ſolatia cladis ademit,
Ne daxtrà heroum caderent, & vulnere pulchro.
Conficient illos inopi jejunia tabe,
Durior aut letho ſors franget; namque catenis
Uſti vile latus ſervitum Thracibus ibunt.
Cæſorum o quoties optabit fata ſuperſtes!

Scere-

Sceremet!ereptas Marti ſub ſigna cohortes
Advocat, ac tenebris protectus noctis opacæ,
Caſtra locat, valloque tegit trepidantia corda.
Inſtant ardentes operi, timor urget anhelus:
Circinat hic gyro ſpatium, deſcripta coercent
Clivo alii loca: pars creta ſolidare tenaci,
Sylvani ſpoliare domum pars altera certat;
Mugit enim prope caſtra nemus. Dein curribus armant
Belligeris frontes, incendia vana vomentes.
Quæ ſimul ac hoſti patuerunt ſole renato,
Haud ſeſe premit ira, & palmæ animoſa voluntas
Irruere in trepidos ambit. Velut arduus Æton
Puniceis invecta rotis cum diſpulit umbras
Aurora, & dubia luſtravit culmina luce,
Stare loco neſcit, crinem quatit, & pede nubes
Creber agit pulſans, roſeaſque injuſſus habenas
Implicat, & luctantem e naribus egerit ignem.
Ardet enim volucres agitare per aera currus,
Ferre diem terris, radiiſque retexere Cælum.
Sed præſtat rabiem compeſcere; namque morantes
Armabunt in caſtra famem, cogentque catenas
Exoptare, atque inſtar habebunt fata triumphi.
Ergo innixi haſtis ſtant circum caſtra frementes,
Portarumque aditus denſo cuſtode coronant.
Non unquam inſeſſa cedunt ſtatione: per herbam
Acclines clypeis, umbrati caſſide crines,
Dum vigilant alii, carpunt fugitiva ſoporis
Munera, ne trepidus vallo ſeſe explicet hoſtis.
Atque aliquis primam ante aciem ſic intonat ore,
Inſultans captis, riſuque irritat amaro.
Nec pudor eſt, gentem innumeram, tot fulmina Martis,
Obſidione premi, patuloque in carcere claudi?
At vix Perſarum tot Cyrus in arma phalanges
Impulit, & ratibus qui; cælans æquora, Nereo
Vincla reluctanti impoſuit. Sic Moſchua vincit?
Sic bello petitur Cracovia? Bruma recurrit,
Ducere regali quam debes miles in urbe,

Nec

Nec properas? fluat in naves, quæ ſibilat arbor,
Veliſicetur ager ſociorum ſanguine inundans.
Turpius haud quidquam luſtravit lampade Titan,
Millia bellantum ſi ſeptuaginta tuentur
Indecorem vallo vitam. Licet hæſerit antro
Caudino Latium, Samniſque minantia Cælo
Per juga diſpoſitus frænarit legibus hoſtem:
Congreſſa eſt Romæ natura; volare revulſi
Nam colles renuunt, portaſque recludere valles.
Æquora camporum hic facili vos tramite ducent.
Ite alacres, ferroque viam protendite: nulli
Luctandum, niſi quem fecere cadavera, colli.
Talia jactanti gemitus aſſultat imago,
Mors trepidis ignava placet: quibus ira timorem,
Et mentem furor abripuit, facto impete, vallum
Reſcindunt, claro optantes occumbere fato.
Stat contra obnixus, certus non cedere callem
Sarmata, & exceptum telo latus haurit adacto.
Profuit hic fervor captis, nam ſtragis acervi
Defendunt alto metuentem carcere turbam.
Sed jam Tænareis e faucibus exit in auras
Dira Fames, furiis comitata, & funera vibrans
Terrifico vultu, ſceptrumque in caſtra capeſſit.
Poſtquam abſumpta Ceres, quas bucula dente ſuperbo
Attondet, renuitque herbas, tibi pabula, miles,
Dulcia ſufficiunt: angit ſitis arida fauces,
Cœnoſus galeà bibitur Neptunus: & unda,
Omnibus unda patens, hic magno venditur auro.
Emoritur bellator equus, Dominique vorantem
Ingluviem crudus compeſcit: Maſſica vincit
Vina cruor. Dapibus mox raptis, aſpera edendi
Igneſcit rabies, & morſu viſcera torquet.
Umbræ, pallentes umbræ, ſimulachra virorum
Lurida, procumbunt optatæ pabula mortis.
Et vos, hoſtilis dextræ quos dona coegit
Implorare fames, ventri dum grata profundo
Ingeritis vitæ ſolatia, lethifer horror

Per-

Perfundit: miſeros mors pallida paſcitur artus,
Faucibus ac dulces epulæ luctantibus hærent.
Collectamque ſitim recreant dum munera Bacchi,
Ambroſio mortem hauritis cratere natantem.
Tum fracti cecidere animi: Dux ipſe, triumphis
Enumerans annos, & ſpe nova regna potitus,
Deliciumque ſui Regis, terrorque Trionum,
Vi[illegible] ruit ante pedes: vexilla ſuperbas
Allam[illegible] plantas, manibus fugit aureus enſis,
Servitii pignus. Quo poſtquam bellicus ardor
Abjecto periit, mœſti glomerantur in unum,
Dejecti vultum, ſocios & lumine quærunt
Attonito, inſultantque Duci, & ferale tuentur
Exitii cauſam, ac fremitu promiſſa repoſcunt.
Haud aliter cœcis ſcopulis alliſa carina
Triſtes relliquias inopi dum liquit in alga,
Naufraga turba truci defigit luce magiſtrum,
Qui, Boream irridens, nigro ſe credere ponto
Suaſit ovans, primuſque ratem de littore ſolvit.
Sarmata dum trepidis vultu blanditur amico,
(Scilicet expletur, quæ nobilis ira ſuperbos
Vidit ſubjectos, pulchrumque eſt parcere capto,)
Barbara gens, Lechis juncta auxiliaribus armis,
Sicut apum turbæ ſe crabro immiſcuit aſper,
Evomit ultrices in Moſchos Numinis iras.
Hac fortuna tenus luſit; nam ſæva minantes
Fulmineo terrent gladio, maniciſque coercent
Imbelles dextras, Thracum quas remus in unda
Lentandus manet, aut ſervilia penſa trahenda.
Nec lachrymæ, aut valuere preces: non aſtra querelis
Pulſata, & quæ ſpondebat data dextera pacem.
Quin etiam fruſtra indomitos frænare Potocius
Aggreditur: Victor pro capto ſupplicat hoſte.
Canitiem lachrymis fœdans, atque ora verenda
Sceremet ardentes oculos ad ſydera tollit;
Namque triumphales conſtringunt vincula palmas.
Et cui nunc, inquit, forti me fata reſervant,
Cum

Cum placito ſervire negant mea ſceptra Tyranno ?
Mancipio invidit fortuna : onerata catenis
Sarmatiæ Regis traxiſſet dextra quadrigas,
Exitiique libens noſtri ſimulachra rotaſſem.
Muneris in partem Lechorum fræna repoſco,
Quorum Relligio vix pugnat, & inclyta virtus;
Bellorumque decus pariet ſolatia victo.
Barbarus at ſceptro aſſuetam ſine vindice dextram
Vinxerit ignavus! Nunc altè vulnera tangunt:
Execror antiquas laurus, & munera fortis
Infidæ, &, qui torquetis mea corda, triumphos!
Heu quæ me vitæ ſtimulavit dira voluptas,
Ut laqueos emerem poſitis inglorius armis?
Vos o felices umbræ, cinereſque meorum,
Fortia queis vitæ fregerunt vulnera nexus.
Barbare, ſi meritum dederunt tibi Tartara nomen;
Tænareos auge fratres: in me enſe recurvò
Irrue, & optantem demitte in Tartara prædam.
Vel tu ſydereo, CASIMIRE, interfice telo,
Haud fruſtra exitium, fateor, mihi triſte minatus;
Talibus oranti vocem dolor intercludit.
Exere victricem, generoſa Polonia, frontem;
Quam cingunt emptæ profuſo ſanguine laurus.
Conjurata tuum ſequitur victoria Martem:
Palmarum ex una denſiſſima pullulat arbor.
Millia Moſchorum dum ſeptuaginta Potocius
Fulminat, interea bello Lithuania fervens,
Te, Sapieha, Ducem ſequitur, cui tempora circum
Barbarico ſerpit laurus nutrita cruore.
Moſchua fatali rurſus dat colla ſecuri,
Et regnata olim innumeris premit arva ſepulchris:
Quis te, Czarnieci, ſileat, quem Svecica fractæ
Hæreſis hydra tremit, numeras qui prælia palmis?
Pergite Magnanimi Heroes, quos horret Avernus,
Perfidiæque lues. Non jam caput altius effert,
Vulnere fœcundo rorans, capitumque feraci:
Irruit in Monſtrum Lechus, ſylvàque renaſcens

Abſcidit arboreà caput: indignata rebellem
Perfidia impegit Svecorum rupibus enſem.
Tuque adeo, totus cui votis militat Orbis,
Et Cælum, Caſimire, novos meditare triumphos.
Auroram quate: Biſtoniæ jam cornua Lunæ
Uladislaus fregit: te gloria fratris
Solicitis ambit pennis, te ſæva Propontis,
Et victi metuunt Thraces: trepidantibus inſta.
Romanæ Fidei fuit olim Sarmata Vallum:
Nunc etiam hoſtiles, ceu fulmen, diruet Urbes.

SERE.

Digitized by Google

SERENISSIMO GALLIARUM

DELPHINO

LUDOVICI XIV.

REGIS CHRISTIANISSIMI FILIO

Genethliacon Claudiani Stylo

Ab Authore dictum in Aula Collegii Romani Ineunte Anno 1662.

Digitized by Google

EMINENTISSIMO PRINCIPI

ANTONIO

CARD. BARBERINO

S. R. E. CAMERARIO.

REgali ſolùm ab argumento commendatum hoc Genethliacon Tuo juſſu prodit in lucem, Eminentiſſime Princeps, qui Apollo dicenti adſuiſti, Tuoque nunc Nomine carminibus hiſce præfixo lucem illis impertiris, quemadmodum ſol nubes intuitus induit ſua luce Parælias. Eruditum Sapientiſſimus Princeps Delphino excitas plauſum, ut idem Religioſiſſimus, ob exortam præpropere cum Regia Ludovici prole Mundi lætitiam, quinquaginta Virginibus dotem, innumeris egenis argentum, Eucharſticon Numini repoſuiſti. Sed Munificentiâ Regibus par quibus gaudii argumentis excepiſti Regalem partum? Prodigia liberalitatis Tuæ Roma ſuſpexit, cum auream e Tuis Ædibus devolutam pluviam, manantes Gallico vino fontes, impoſitam Pincio colli Dædaleam Ætnam ludicris ignibus mirè fœcundam, & ab illius debiſcentis incendio hauſtum Diſcordiæ ſimulachrum vidit, revocatâ in animum lætitiâ Pacis, olim partæ a ſpe naſcituri Delphini. Et ipſa quidem cum Hymenæo Pax inſidens moli tam ingenti vi luminum Delphinum coronabat, ut æmula diurnæ lucis nocte gaviſa ſit Roma, & Luna pudore ſuffuſa, quòd ſuos radios æmularetur Tellus, ſub nubem receſſerit, ne ſuperari a Delphini Solis luce videretur: in quam Extemporale Carmen effudimus, conſequenti mane publicè habitum, aperto nobis Hippocrenes fonte ab Apolline, Te ſcilicet,

Eminentiſſime Princeps , quem adeo commendare geſtiunt Muſæ , ut vel nobis carmina ſuperſint . poſtquam innumeri Scriptorum calami alacriter deſudarunt , ut promeritis Te ad Cœlum laudibus efferrent . Tot enimvero Volumina Tuo inſcripta Nomini quæſivere ſuperbiam , ut ſi in unum confluerent , ingens ex iis tantummodo Antonia Bibliotheca conflaretur ; cum enim in dies geſtum faciat in mundi Theatro Virtus Tua certans cum Regibus , omnium commendationes laceſſit Magnanimitas illa , Humanitas , Pietas , Liberalitas , vel in ipſos Reges Munificentia . At Genethliacon Delphini a Tua Purpura cogitur mutuari ſplendorem , cum amiciſſimum Gallico Soli Sydus Te Roma veneretur , & Regale Argumentum ſub auſpiciis Illius prodire geſtit in lucem , quem Regibus Virtus immiſcet . Phœnicis annos Tibi largiatur Deus , ut diutiſſimè Roma ſuis deliciis perfruatur , Tuamque fortunam amplificet , quæ , dum Tua eſt , omnium quoque fortuna eſt .

Digitized by Google

PROLUSIO

GAllici Delphini exortus, Eminen: PP. adeo mortales exhilaravit, ut ab unius Infantis vita omnium fata pendere videantur, & conqueri propemodum debeat Gallia, quòd externæ argumenta lætitiæ ſuperare vix poſſit. Arion huic Delphino debebatur; ſed noſtram tenuem Muſam provocavit ad cantum, ut Solem ſe oſtenderet, lapides animando. Cum autem ea die Sol hic nobis affulſerit, qua feſtum triumphum ducebant Beati Cives, noſque illorum omnium ſolennia recolebamus, ac dum conſilia Sacri Fœderis agitantur, parvulus hic Alcides in lucem prodiverit, anſam præbuit Mortalibus immiſcendi Sydereos Reges, in quorum Concilio, conſulentium de fœdere conflando contra Turcas, S. Albertus Archidux Auſtriæ aſſerit has partes eſſe S. Ludovici Galliarum Regis, utpote qui Proavus eſt Regum, & Principum omnium, qui Chriſtianam nunc Rempublicam moderantur. Ille verò fœlicem rei exitum ſpondet, ſi filius Iuveni Galliæ Regi naſcatur. Quod tunc decrevit Urna Divorum, ſpe certa præcipimus poſt ortum Infantem, cujus nuncius quadraginta aureorum millibus, & oblato milite Venetos in Thraces armavit. Quamvis olim Præſidi Natalium Deo cruentæ victimæ non placerent, gratiſſimæ Numini accident innumeræ Turcarum Hecatombæ in gratiam exorti Delphini a Patre Rege immolandæ, cui properè Cælum pretioſam Filii vitam millenis aliis cariorem donavit, ob innumeras ætates militum ſuorum, quibus, Pace ſtabilita, pepercit. Poſtquam Numinis decretum Delphinum Gallis indulſit, illoq; comperto Sydereus Delphinus choreas duxit aſtrorum, quæſtio ſurgit amabilis de futura Indole Pueri, quam dum unuſquiſque Divorum Regiis virtutibus

adornare contendit, quodammodo incogitanter delineat mores Ludovici XIV quibus Regia Proles inſiſtat. Adeo Rex Optimus Virrutem in deliciis habet, ut in illam intendere obtutum nemo poſſit, qui non incurrat in imaginem Ludovici, Divorum quoque plauſus promeriti. Demum Prodigia quamplurima, quæ nuper acciderunt, ad omen hujus fœliciſſimi partus poeticè detorquentur.

Digitized by Google

DELPHINO
LUDOVICI XIV.
Galliarum Regis Chriſtianiſſimi Filio
GENETHLIACON.

Vera ne feſtivo tuba concinit aurea cantu?
Ludimur, an Superi manibus dant lilia plenis
Blanditi nimium terris? Cur prodiga differt
Munera fatorum, manifeſtaque gaudia mundi
Excipere exultans animus? Nimis aſtra tuentur
Lumine nos fauſto: Charites cur agmine facto
Huc properant? Mores remanent, cur Secla novantur?
Ferrea gens vivit, Seclumque ſuperbiat auro?
Obruimur donis: hilarat Pax aurea terras,
Chriſtiadum Pax Odryſios armatur in hoſtes,
Gallicus exortu DELPHINUS recreat orbem.
Implet, io! teneris infans vagitibus auras,
Quemque ſerenato Pax candida ſuſcipit ore,
Nutrit in excidium Thracum. Thaumantias Iris
Haud aliter flectit, pacem qui denotat, arcum.
Excepere Patrem cunabula ſparſa trophæis:
Reptavit per tela puer, clypeoque virilis
Poſthabuit cunas infantia; Bellicus ardor
Hoc tamen authore in cineres conſedit. Alumnus
Tu Pacis ſacros ne deſpice Martis amores.
Vagitum trepidant Thraces, maculiſque notatur
Cynthia Biſtonidum, Gallis dum fulget Apollo.
Armorum ſtudium cum fortior hauſerit ætas,
Haſtis inſerta, atque hoſtili educta cruore,
Gallica Jeſſæis florebunt lilia campis.

Jam

Jam Libanus Cedros, Palmas tibi nutrit Idume,
Maternis poſt bellum Aquilis paritura quietem.
En timidis Hebrus placidus perlabitur undis,
Stare cadaveribus metuens, & creſcere fluctu
Sanguineo: en ortum Herois denunciat undis
Helleſpontiacis, queis naufragus incubat horror.
At cur, delicium mundi, properaverit Infans,
Aurea magnanimis qui ſervet ſecula Gallis,
Maternam expediens fauſtis natalibus alvum,
Dicite Cælicolæ; neque enim ſine Numine veſtro,
Annua dum feſta celebrans ſolennia luce,
Communes Tellus Divis gratatur honores,
Optatus Divis, ac Terris naſcitur Infans:
Et vindex oritur Fidei, quæ prælia miſcet,
Agmina feſtivum ducunt dum veſtra triumphum.
Vos mihi Pierios, Divi, fas pandere fontes,
Vos immortales laurus, queis lilia nectam,
Huc e ſydereis largè properare viretis.
Tu quoq, magnanime Antoni, quem Regibus æquat
Purpura, Regaleſque animi, qui nomen ad aſtra
Evehis, & factis imples Regalibus Orbem,
O decus Italiæ, quo ſydere gaudet amico
Rector Sequanici Cæli, tu lumine blando
Huc ades, & facilis juvenilibus annue Muſis. (1)
Te Pindi celebrare ambit chorus, ut ſua Mundo,
Quæ natus peperit Delphinus, gaudia pandat.
Nos rapit ad cantum nox invidioſa diei,
Innumeris flammis animata, argenteus imber,
Ludicra per pictas ruitura incendia turres,
Lætitiæ argumenta tuæ, ac plaudentis amoris.
Quà Martis grato ſydus terrore coruſcat,
Panditur Heroum regalis curia Divùm,
Regnati quibus Orbis onus non prefferat ignes
Magnanimos cordis, Superùm ſed ſponte minores
Principe dum dicunt ſeſe, poſt funera Regnum
Ditius

1 *Emin. Card. Antonius Barberinus dicenti aderat Authori.*

Ditiùs accipiunt. Mundi qui torquet habenas,
Hos Deus Imperii ad partem vocat: Ergo regendis
Impoſiti terris ad Martia tecta frequentes
Conveniunt, cùm poſcit opem bellantis Olympi
Relligio, armorum furiis agitata profanis.
Hìc arcus, ac tela rigent, quibus actus ab aſtris
Lucifer: hìc rutilant claves, quibus oſtia Cæli
Æquoreo mundum merſurus funere vindex
Explicuit Deus: hìc fulmen fatale ſuperbis:
Poſtibus his aries pendet, pondusque tridentis
Cernitur immane, ultoris quibus ira Tonantis
Fundamenta quatit telluris, & æquoris undas
Suſcitat: hìc clypeì non enarrabile textum,
Ordine diſtinctum triplici; namque extimus aſtris
Sapphiro nitet intextis, Cryſtallinus ictus
Excludit, peſtemque, piis quam intentat Avernus.
Tertius at radiat gyrus flammante Pyropo,
Proripit ac Terror ſeſe ex umbone vomentem
Ore faces, vaſta & referentem mole Gigantem.
Nunc equitum, peditumque acies effulgere credas
Fallacis campo clypei, nunc fervere claſſes
Oceanum ſupra: illudunt ſic aſtra rebelles
Numinis, haud veritos in Cælum bella movere.
Fulminei hæc celebrant armamentaria Cæli
Purpurei Heroes, quos inter amabilis ore,
Divinum ſpirans oculis regalibus ignem,
Lilia cui chlamydem ſpargunt certantia ſoli,
Gallorum Ludovicus amor, ſic ora reſolvit.
Syderei Proceres, quia nam ſententia Regum
Ancipiti dudum librata examine pendet?
Fœdera quid ceſſant? cur Pax ignava veterno
Chriſtiadas tumulat, belli paritura ruinas?
Fraternas iterum clades, palmaſque ſitimus
Victori flendas? iterum feralè cruentus,
O Superi, patriis epulabitur artubus enſis?
An pia Relligio buſtis affuſa ſuorum
Ore leget maternam animam, ſua vulnera certa
Illa-

Illachrymans, dubii tulerint quæ fata Gradivi ?
Gallorum haud certè vis fervida deſidis otj
Succumbet ſtudiis. Faciet belli impetus hoſtes:
Extera ſi deſint, in matris viſcera ferrum
Convertet furialis amor ſæva arma movendi.
Nec luet Odryſius raptor, quæ dira minatur,
Capta Varadini poſt mœnia: ducere currus
Italiam verſus, mediàque equitare Viennà?
Sola ne multiplices Aquila indignata colubros
Invadet, nec aves Reginam ad bella ſequentur?
Pugnaces Venetùm percurrunt æquora claſſes:
Nec properant alii Regni immortalis amore
Purpuream vomuiſſe animam? Mea Lilia campis
Debentur Solymæ: morituro lapſus ab aſtris
Sic mihi ſydereus de Numine detulit Ales,
Æſtuat ignitis Lybiæ quà littus arenis.
Tabida cum fractos febris depaſceret artus,
Et duo natorum poſt funera, veſtra ſubirem
Hoſpitia, ingentes animæ: Non eſt mea tanti,
Dicebam, virtus, ut ſpinea ſerta coronent
Me Solymæ Regem, ut diſſolvam Numinis urnam.
Conjurata lues in me pugnavit; at ipſos
Solvere victores victis vectigal adegi,
Ne premere ulterius vellem. Trepidantibus inſta,
Quicumque e noſtro deduces ſemine vitam.
Emicat in venis cruor, & dum nobilis ira
Rurſus ad arma vocat, vix aſtra quieta placetis.
Vos ego purpurea geſtirem morte paciſci.
Sed blandita oculis tunc mortis fulſit imago,
Et curas adimunt dubias mandata Tonantis.
Exorere at noſtro de pulvere bellicus ardor,
Qui face Memetis prolem, ferroque ſequutus
Inferias proavis ſolvas, & munera Cælo.
Nunc, olim, rapite arma manu: quis cæde Tyranni,
Excidio Saracenùm quis conſecrat iram?
Talibus orabam, Iuvenis cum fulſit ab aſtris
Numinis interpres, noſtraque e gente futurum
Dixit,

Dixit, ad Auroræ Imperium qui ſacra Latinæ
Inveheret Fidei, ſceptroque potitus, avitis
Relliquias Thracum ſeſe abdere cogeret antris.
Nunc impunè volant, nec proſunt aurea Pacis
Munera, communes ut Pax armetur in hoſtes?
Arma, io! Superi: placeant ſi fœdera Divis,
Thracis in excidium miſcebunt agmina Reges.
Dixerat: unanimes Divi aſſenſere; ſed inſtat
Fatorum ſeries libranda, ut fœderis ardor
Regia amabilibus ſuccendat pectora flammis.
Auſtriadum hic Regum ſoboles Auguſta, Trionum
Gloria, de ſolio quem virtus intulit aſtris,
Excipit Albertus. Tua ſunt hæc munera, Regum
Communis, Ludovice, Parens: (2) Tu fœderis author
Corripe natorum cor ſacri Martis amore.
Nam qui non veſtro fluxerunt fonte nepotes,
Chriſtiadum Reges qui nunc moderantur habenas?
Valeſios poſtquam terris invidit Olympus,
Gallia Borboniis paret: tuus his dedit ortum
Regalem natus, ſorte, haud virtute ſecundus.
At mea de veſtra quantùm Auſtria ſtirpe ſuperbit,
Valeſiis Regum ſociis in regna receptis?
Hinc adeo tua Germanis dat jura propago,
Et nutu regit Hiſpanos, & qui ſua jactat
Auſtriadum ſobolem veniſſe in Regna Maritas,
Te quoque jactat avum: Imperii ſic Rector Hetruſci,
Quicumque Auſonias & Princeps temperat Urbes,
Germina ſunt Divûm: ſunt & ſua dona Polonis,
Sunt Anglis. Per mille fluit ſic flumina ductus
Nunc ſanguis, Ludovice, tuus, quem prodigus aſtris
Donaſti, gemina viduatus prole. Profundi
Regina Hadriaci Gallos contingit amore,
Patritiis gaviſa ſuis adjungere Reges.
Proximus at Cælo Princeps tua Regna paternis
Strin-

2 *S. Ludovicus Proavus eſt Regum, & Principum omnium, qui Chriſtianis Regnis præſunt.*

Stringit Alexander ſtudiis, juveniſque ſeniles
Miratus Regis curas, mentemque tenacem
Iuſtitiæ, ac Fidei, revocataque munera Pacis,
Amplexu fovet indulgens. Tu Regibus arma
Perſuade, ſoboles Patris mandata capeſſet.
At fræni indociles gentes tibi fœderis author
Conciliabit amor, laudumque exempla tuarum,
Bella Paleſtinæ calcar currentibus addent.
Hæc ubi plaudenti exceperunt murmure Divi,
Contra hilaris repetit Ludovicus. Præmia facti
Sit licet ipſa ſibi virtus, & victor honorem
Poſt palmam referat, nobis properata laboris
Arridet merces. Optata prole parentem
Florea Regalem Iuvenem ſi fecerit ætas,
Fœderis in partem ſeſe præeuntibus addet
Gallorum Princeps, tardos prior ipſe præibit.
Speratos pacis ſtudio ſi ſponte triumphos
Poſthabuit, ſpernens nutritas ſanguine laurus,
Sanguine Chriſtiadum, generoſi Martis amorem
Infundet Patri Soboles: Puerilia bellum
Oſcula, & amplexus producent funera Thracum.
An Solymæ ſponſam nato pater invidet Urbem?
Nec data fatorum imperio ſibi regna tuetur?
Quin potius proli cupidus protendere fines
Auroram quatiet: parvus cum ludet in aula
Se referens natus, regni cui tradat habenas,
Invida ſi lauros mutet Libitina cupreſſis,
Ad bellum Alcides invento curret Atlante.
Non tamen hunc terris rapient Capitolia Cæli
Præcocis ad palmæ donum, ſenioque labanti
Gallorum proprios amor illi deſtinat annos,
Sed cum vincendo feſſus tibi Martia tradet
Sceptra, Puer, Solymà, Ægypto, Syriàque potitus,
Tu ſolis metire viam, patriiſque triumphis,
Poſt Thraces debellatos, intacta ſubito
Regna, ſibi Macedo quondam quæ flevit adempta.
Sic erit: Auſtriacæ ſoboles auguſta Parentis,

Spe blanda pacis quæ conciliavit amorem,
Fœdere conjunget, quos miſcet ſanguine, Reges,
Et quò nunc Aquilæ, mox Auri flamma volabit
Thracis in excidium. Nec munera poſco nepoti,
Quæ meritum veſtra urna neget. Cum ſceptra teneret
Europæ Mavors, adamante rigebat Olympus.
Hinc adeo extorquent quatuor poſt luſtra parentes
Regalem Sobolem: properent nunc munera, quando
Pax aperit Cælum, mutataque ſydera mulcet.
Pacis in authorem ruat ambitioſa ſororum
Progenies Charitum. Dixit, nutuque faventi
Delphinum Gallis indulſit Curia Divùm.
Intonuit lævùm, pertentant gaudia Cælum:
Sydereus viſus Delphin agitare choreas,
Aſtrorum ducens acies: pars migrat in aurea
Lilia: tu vultum ferrugine, Cynthia, tingis,
Invidiam Thracum, miſerumque induta pavorem.
Sed quæ regalis mentem vis fingat Alumni,
Infundens membris generoſæ ſemina flammæ,
Ancipites diſpar traxit ſententia Divos.
Pugna oritur mitis, Martemque amor efferus armat.
Certatim puri vitales ætheris auras
Inſinuant, ſoliſque faces; ſed pectoris aulam
Quæ prior Imperio laus temperet, ambigit urna
Fatalis Divùm: Iovis hic regnare ſereni
Pacificos ignes, Libræ cupit alter honorem,
Martius illum ardor ſtimulat: quæcumque recludunt
Debita magnanimis virtutes Regibus aſtra,
Depoſcunt florere ſuas in Principe laudes.
Candida cui cordi Pax eſt, mitiſque puelli
Innocui arrident, ſecreti a ſanguine mores,
Et ſyncera quies: Fidei conſortia, dixit,
Æternùm ſocient animos: fœlicia tellus
Fata cupit? Noſtri Pax floreat hoſpita Regni.
Bellum Erebi ſoboles, patrium quæ ditat Avernum.
Lactant arma nefas, vitio ſtipendia quærunt.
Ceu quondam noſtris animoſa ſuperbia regnis,

Stare

Stare tuis, Aquilo, pennis, ſolíumque locare
Ambiit, & patrio Numen depellere Cælo:
Tum primùm belli furor arſit, & agmina mille
Præcipiti depulſa ruunt ad Tartara lapſu.
Munera ſed Pacis qui vult æquare canendo,
Parnaſi numeret quot vernant vertice flores,
Unde ſuo Muſæ circumdant tempora Regi.
Nunc illam Europæ rurſus conſueſcere Cælo
Delphini Genitor juſſit: redeunt ſua Muſis
Otia: ſancta Fides, Probitas, quas ire per Urbes,
Dejecto mœſtas belli furor impulit ore,
Feſtivas plaudunt choreas, nec lumina frontis
Diſſimulant: erectæ artes, meſſe ubere campos
Flava Ceres hilarat, quæque olim ſparſa cruore
Luxuriavit humus, nunc frugibus horrea ditat
Innocuis: en ut verſat dum vomere glebas,
Ruſticus inſultat galeis, quas grata peredit
Rubigo. Nidum hìc audax fabricabitur ales,
Bellicus agricolæ in falcem curvabitur enſis.
Hæc, Delphine, tui Genitoris munera pacem
Excipiunt; ſimili ſi duxeris indole mores,
Aurea, quæ vernant, te Principe ſecla manebunt.
Deſierat, cum qui recti, juſtique tenacem
Fingere amat Puerum, poſtquam illi plurimus ore
Hæſit Avus, Patriis inſiſtat moribus, inquit.
Hunc Rupella, (3) Erebo deducta Colonia, vidit
Cuſtodem legum; cum ſacri fœderis ultor
Impulit extorres aliis ſuccedere terris
Oſores Latiæ Fidei, quos illa ferarum
Luſtra prius patriis non ſunt amplexa ſub antris,
Sed novus excepit pacis poſt fœdera nidus.
Perſidiæ, ac ſtygii Oranges (4) prædonis aſylum,
Arcibus ille tuis impreſſo inſultat aratro.

Tu

3 *Hæreticos, qui poſt fœdus Rupellam ſe contulerant, vertere ſolum coegit.*
4 *Orangem diruit.*

Tu quoque ſacrilegis partim viduate magiſtris
Mons Albane jaces, quòdque armis vincere jura
Auſus es, & ſcenam in Martis mutare theatra,
Regius obſedit miles mucrone viarum
Anguſtos aditus, ſcelerique imponit habenas.
Sic premit exultans juvenis ſervile catenis
Perfidiæ collum, & pietas mitiſſima ferrum
Exacuit: terret ſontes properatus Avernus,
Quem parit ultoris vindicta æquiſſima Regis.
Hinc magis aurato juvat ire ad ſydera curru,
Quàm luctantem animum vivendo obtrudere Diti.

Atque adeo Latiam jam transfuga plurimus ambit
Rurſus inire fidem, quem Regis gratia blando
Illicio traxit. Sed primam vindicis iram
Principis excepit ſtygiis nunc miſſa cavernis
Hydra, venenatum pulchro quæ ſyrmate corpus
Integit, & furuis erectos crinibus angues
Cæſarie premit: huic ſcabra rubigine corpus
Strinxit livor edax, miſeros tremor occupat artus.
Gemmato peſtem populis cratere natantem
Propinat: Divina homines ut ſceptra tremiſcant,
Affingit vultus, crudeliaque ora Tonanti.
Quot, veluti Scythica religatus rupe Prometheus,
Impliciti vinclis (ſic aſſerit Hæreſis Hydra)
Currere coguntur, celereſque laceſſere ventos?
At quibus Æolidæ labor imminet, ardua rupis
Pars ad ſyderei montis portanda cacumen,
Hos nodis Numen non raró ſtringit ahenis?
Ni faciant; peſtem, lethum, furiaſque minatur,
Vivaceſque Erebi flammas? Mezentius ergo
Mitis, & ingenium non eſt crudele Perilli.
Mugitus licet humanos, & viva ſuorum
Funera quæſierint. Quis pœnas expetit ultor,
Principis Imperium ſervus niſi viribus æquat?
Deficiant vires: Peccant authoribus aſtris,
Quos onere immenſo lex opprimit. His tamen Orcum
Divini pietas mitiſſima deſtinat Agni?

Talia jactantem blanda ſub imagine peſtem;
Rex pius inſequitur, ferroque atque ignibus urget
Ulceris os: vidit flammis ultricibus hauſtos
Hæreſis errores, hoc ſolùm lumine dignos
Lutetia: extorris regno mox hydra faceſſet,
Vertice multiplici quæ jam viduata, maligno
Vix collo fœcunda regerminat, & face Regis
Sæpius uſta, ſuperbam ingloria protrahit alvum.
Hauriat omnem animo Proles imitata parentem;
Hinc odio ſceleris, ſanctà hinc armabitur irà.
At qui regalem Pietati addicit honorem,
I puer, i quò te rapiunt exempla tuorum,
Dixit, quos pietas ſacris altaribus auxit.
Patria te ſtimulis virtus propioribus urget,
Quam neque Sirenes, nec peſtis blanda, voluptas
Inflexit: non ille hoſtes, non fulmina Martis;
Umbram flagitii trepidat, floremque juventæ
Innocuum Superis donat pietatis Alumnus.
Quid cum fulmineis alas donaret Enyo
Agminibus, (5) juvenum Mars exultantia corda
Spe blanda raperet, partiſque aſſueta triumphis
Arma manu fugerent, inimicum hauſtura cruorem,
Stare agmen Princeps, ſopirique imperat ignes,
Dum tectum Myſtes Cereris ſub imagine Numen
Murmure fœcundo patriis huc advocet aſtris.
Sed Genitrix Thereſa (6) ſuis informet Alumnum
Moribus, Auſtriacæ Pietas cui Gloria gentis
Regia ſydereis animavit pectora flammis.
Illam adeo, (7) parvi urgerent cum pondera Martis,
Menſis ab octavo tum quando cæperat alter,
Cœtibus inſcripſit ſacris Radegunda volentem.
Mox ardens prodire puer cum geſtit in auras,
Am-

5 *Exercitum conſiſtere jubet, dum Miſſæ ſacrificium peragitur.*

6 *Reginæ Pietas.*

7 *D. Radegundæ ſacro cœtui puerperio proxima aſcribitur.*

Ambit regali chlamydi (8) circumdare pannum,
Quo ſeſe dives Franciſci umbravit egeſtas,
Syderibus decoranda, & pulchro ſyrmate ſolis.
Tunc oſtrum erubuit, doluitque ſuperbia, gemmis
Pauperiem præſtare ſuis, vel judice Regno.
Singula complecti cupidum ſeges obruit ingens
Palmarum: petit hic patrium florere pudorem
In ſobole, huic facilis rapuit clementia mentem,
Blandaque certatim ſibi poſcunt agmina regnum.
Omnia ſed miſcent Superi dum ſemina laudum,
Concolor evaſit Patri puerilis imago,
Et fauſta litem Ludovicus voce diremit.
Si patrem referat natus, fœlicia Regnum
Fata manent, noſtriſque favet victoria votis.
Quas etenim anteferam patriise laudibus? una
Dotem aliis geminat, veluti roſa mixta liguſtris.
Bellicus aſt ardor cur non præcordia circùm
Funditur, & cladem Thracum vigor igneus ambit?
Hoc etiam de Patre decus cape Martia proles.
Illum fulmineis Bellona (9) exceperat ulnis,
Uberibuſque ſuis admoverat: ergo paternis
Se puer immiſcet bellis, & prodigus ævi
Regalis, primos frontem denudat ad ictus.
Mœnia qua ducunt (10) hoſtilia parte ruinam,
Irrumpit victor primis glomeratus in urbem.
Nec, ſi compeſcit, quam ſpes exaſperat, iram
Pacis amor, tædaſque fugit Bellona jugales,
Jucundæ ceſſant furiæ. Cur ludicra Martis
Uſque adeo arridet Regi ſimulachra ciere?
Deſit arena: ſuos exultans flora Gradivo
Concedit fines. Talem Toloſa (11) flagranti
Campum aperit Regi, cui Martis caſtra viriles

 De-

8 *D. Franciſci pallium induit.*
9 *Pater genitus bello flagrante.*
10 *Per diruta hoſtium mœnia inter primos urbem invadit.*
11 *Toloſæ in hortis luſtrat exercitium.*

Delicias pariunt, non ſegnis munera Floræ.
Hæc tibi perniciem intentant nutrita triumphis
Agmina, regnator Thracum, tibi deſtinat ictus
Progenies mea: tum Gallos ad bella ſequemur
Syderei Heroes, noſtris nunc Regia Proles
Auſpiciis ſancta deducat ab indole mores.
Nec procul alma dies, cum Gallica lilia campis
Regnabunt Syriis: Arabum vos, arvaque Nili
Suſpirant fuſo Thracum lactanda cruore.
Vos olim e noſtris Charites legere viretis,
Gallica ſyderei ut flores vexilla notarent.
Ducere fulmineas hinc vos ad bella phalanges
Iordanes vidit, Lybiæque calentis arenæ,
Certantes patrii regnum protendere Cæli.
Nec ſervata ſemel (12) trepidæ Capitolia Romæ,
Viderunt pulchris volitantia lilia ſignis,
Caſuras Palmas, Latiique tuentia lauros.
Creſcite: Defenſi vos lactent munera Olympi.
Creſcitis. En alius tua lilia mundus adorat,
Gallorum Princeps. Boreæ domus imminet oræ,
Quæ tua ſceptra colit, magnamque excurrit in Arcton
Hybernum Canadæ regnum, (13) quod circuit undis
Dulcibus Oceanus. Sed opum ſtans mole ſuarum,
Aurea barbaricis nil debet Gallia regnis,
Mundique inſtar habet, quæ ſuggerit omnia, tellus.
Hæc ubi dicta, ſibi quiſque hunc depoſcit honorem,
Ut qua luce redit ſacras revocatus ad aras,
Prodeat æthereas ortus Delphinus in auras.
Viciſtis Divi, palmam neque victor ademit
Optatam reliquis: communia gaudia mundi
Nos hilarant, (14) commune agitant dum ſydera plauſu.
Naſcere, magne Puer, vires, alimentaque laudum
Cui

12 *Galli Rom. Pontifices, & Romam ſæpe tutati ſunt.*
13 *Regnum Novæ Galliæ alluitur a lacu immenſo, cui nomen Mare dulce.*
14 *Naſcitur dicata Divis omnibus luce.*

Cui Cæli labor afflavit, ſudantis Olympi
Naſcere non impar donum: tibi prodiga ſeſe
Porrigit in cunas Libani vivacior arbor:
Iordanes undam ſancto properare lavacro
Ambit, & infantem liquido perfundere Cælo.
Aſt utero egreſſum Charites famulantibus ulnis
Excipiunt: en ambroſium per corpus odorem,
Et Cylicum nimbos ducunt; ſed Gratia frontis,
Quæ micat in Pueri Genitrici concolor ore,
Nutrices vincit Divas: hinc fingere vultus,
Et cupiunt ornare ſuos. Ut lumina Patrem
Spirant, ut Genitrix pulcherrima vivit in ore!
Ut lepor iram mulcet, & efferat ira leporem!
Bellicus ut blando prodit ſe fulgure riſus,
Iam palmis inhians! Viden, ut cunabula Muſæ
Dum cingunt ſertis, Infans geſtire videtur,
Ut laurus jungant ſertis, palmaſque liguſtris!
Eveniet, Puer alme: tuos tunc noſtra ſonabit
Calliope ſacros plectro graviore triumphos,
Quæ nunc fœlicis partus, quo tota ſuperbit
Gallia, & inſueta captus dulcedine mundus,
Atterit, o nimium, properato carmine laudes.
Sed rapuit me blandus amor, rurſuſque ſilentis
Memnonis exoriens animavit marmora Phœbus.
Non tamen Ætherei mentem vulgare Senatus
Auſus, quaſque ferant venientia ſecula palmas,
Arguar ut falſus: certus mihi teſtis Apollo,
Et quæ ſigna monent, de te quid cogitet æther.
Fulminei chalybes, quos Cælo ardere ſereno
Intentos jugulo Thracum Germania vidit:
Motibus exultans tellus, ignita Veſevi
Pyramis inſultans aſtris, feſtoque fragore
Portendens Orbi fœlicia fata labanti:
Dædalei cineres, quos Numinis arte magiſtra
Pingere ſtemma Crucis mirata eſt proxima Siren:
Voſque adeo, vidit quos ætas noſtra renatos,
Centimani Briarei, & monſtri forma bifrontis,

Quæ dudum ingrata merſam caligine mentem
Omine torſiſtis dubio, nunc tollite vultum
Pulchra ſerenatam portenta hilarantia mentem.
Vos Puer abſolvit, partu quem regia nuper
Explicuit fauſto Genitrix: Delphinus, amores,
Deliciæque Orbis, Cæli præſaga faventis
Prodigia implevit. Metuant ſua funera Thraces,
Quando chalybs ferale rubens exarſit in aſtris,
Prævius Heroi, quem Thracia fulminis inſtar
Horrebit Luna: exultet concuſſa fragore
Inſolito tellus, & ſedibus excita, curſum
Regis in obſequium nitatur carpere Galli.
Pyramis inſultans aſtris tibi, Cynthia, noctem
Offundat: Pueri ſic olim ſigna volabunt,
Aureà quæ flammà Divorum ars dædala pinxit,
Strataque Otomanni per humum vexilla trahentur,
Quæ notat Odryſiis Phœbe famulata bicornis.
Ambitioſa Crucis labarum victricibus armis
Agmina certatim inſcribent, cum Regius Infans
Ornabit roſeas prima lanugine malas.
Multiplici fœcunda manu fuit edita proles,
Fœdera portendens Regum, nam corpus in unum
Celtiber, & Gallus, potorque Boriſthenis acer,
Italus, & Rhenum pedibus qui calcat, acuto
Frigore concretum, nec Regia ſceptra peroſus
Londini civis, dextras miſcebit amicas,
Et velut ex uno pendentia vertice membra,
Relligionis amor communem armabit in hoſtem.
Creſce, Puer ſanguis Divùm, fœlicior alter
Quo non vitales in luminis editus auras.
Militat auguriis tibi Numen, & aſtra cruentum
Sufficiunt hoſtis condendum in viſcera ferrum.
Lactarunt lenta cupidam ſpe fœdera mentem
Chriſtiadum: jurata Canem nunc perdere Thracem,
Agmina miſcebunt, quos jungis ſanguine, Reges.
Faſciolas Vexilla dabunt, patriiſque triumphis
Sedula te nutrix involvet: lilia vultu

Aurea

Aurea ridenti cernens, mox brachia vinclis
Urgeri impatiens, jam tum volitare per auras
Signa Palæſtinis cupies fulgentia campis :
Utque manus nodis, puerilia vota flagrabunt
Solvere, Libertas jacuit quo clauſa, ſepulchrum.
Ite triumphales generoſa ad prælia turmæ:
Pannonia, & quam vis animat Trojana renaſcens
Creta, laborantes pulchro vos Marte fatigent.
Cum virtus Regi fortes properaverit annos,
Vim pavido incutiet Turcæ: ſpoliabitur ingens
Urbs Conſtantini, conſuetaque fræna recuſans
Boſphorus ediſcet Gallorum ambire catenas.
Sic tibi Sequanicis a Regibus aurea ſurgent
Fata, Fides, peperit Genitor cui Pace Triumphos,
Sacro Delphinus bello, Patris orſa ſequutus,
Proferet Imperium roſei ad cunabula ſolis

Digitized by Google

IN LUNAM NUBIBUS TECTAM,

DUM ROMÆ

Ab Eminentiſsimo Principe

ANTONIO BARBERINO

S. R. E. CARD. CAMERARIO

Feſti exhiberentur ignes in honorem nati

GALLIARUM DELPHINI

Carmen Extemporale Ovidii Stylo

Ab Authore dictum conſequenti mane in Collegio Romano anno 1662.

Digitized by Google

CARMINIS EXCUSATIO

Edita Anno 1662.

POEMA hoc unica nocte properatum fuiſſe, nimium quantum ſua tenuitas prodit, & apertè patuit, cum illud conſequenti feſtos ignes mane publicè recitavi decem ferè tantùm carminibus ignium eorumdem ludos deſcribens; cæteris autem omnibus de Luna loquutus, quam Nubibus eo temporis articulo ſub Romano Cælo velandam ne principes quidem Aſtrologi prævidere potuiſſent. Nunc verò ne unum quidem verſiculum additum, vel immutatum fuiſſe, prorſus evincit id, quod profiteri poſſum, ſcilicet: Idem hoc eſſe, cujus exemplum, altero a ludicris ignibus die, traditum eſt Eminentiſſimo Principi Antonio Cardinali Barberino. At illius præſtantiſſimo nomine abuti non poſſum ad falſum aſſerendum. Quid, quod & in Galliam illico eſt tranſmiſſum, ubi non deſunt, qui humaniſſimè minitentur, ſe ibi publicæ luci tradituros Carmen hoc ſuis tenebris digniſſimum, quas habuit obſtetrices. Quod ſi contigerit,& fortaſſe jam contigit, patebit vultus omnino concolor utriuſque. Otioſum eſſet, ne dicam ineptum, inanis gloriolæ auram hoc teſtimonio captare, cum quanta demum cumque celeritas non tueatur Urſæ partum infœlicem.

IN LUNAM NUBIBUS TECTAM,

Dum Feſti exhiberentur ignes in honorem nati GALLIARVM DELPHINI.

CARMEN EXTEMPORALE.

Cynthia ſyderei dux agminis, aurea noctis
Umbroſæ lampas, Phœbæi luminis hæres,
Quæ funeſta tuos operit caligo nitores,
Nocti adimens oculum, ac cæco ſolatia mundo?
Siccine cum ſtellas pariat terra æmula Cælo,
Ludicra quas animat flamma, (1) atque umbratilis Ætna
In ſuperos vibrat, renovans fera bella Gigantum,
Nube premis timidos ignes, Latonia Virgo?
Debueras pulchris equitare per aſtra quadrigis,
Nec radios hebetare, aut cornibus ire retuſis:
Pandere centenos Phœbe vigilantior Argo
Debueras oculos, cum vincens æthera flammis
Syderei tellus eſt viſa Colonia Cæli.
Delia cur operis nigro pulcherrima vultum
Syrmate, cum pleno coeant tua lumina cornu?
Invida num terræ deſpectant aſtra theatrum,
Æmula quod Cælo referat domus alta Quirini?
Parcite Cælicolæ; at nullo velamine tectus
Cur non excubias agitat mortalibus Æther,
Noſtraque delibat ridenti gaudia vultu?
An Phœbe invidiam Thracum, miſerumque pavorem
Induitur, cum Pax, & Hymen Delphina coronant,
Horridaque Odryſiæ portendunt funera Lunæ,
Hinc adeo nigra condit caligine vultum?
At num Chriſtiadum lachrymaris, Cynthia, riſum,
Atque

1 *Mons igneus bivertex fœcundus ludicris ignibus Ætnam referebat.*

Atque hilari renuis face gaudia noſtra tueri?
Luna, decus Cæli, Cæli tutabitur hoſtes,
Cognatas Erebo ducens ad bella phalanges?
Ancipitem retrahit diſpar ſententia mentem:
Nec Phœbæa animo vis incidit: Enthea, Divæ
Pierides, dudum mihi cur præcordia ceſſant,
Pandere, quæ Vati Phœbi cortina recludit?
Cur tua regna, animi penetralia pervia noſtri
Non iterum, Muſis comitate, repoſcis Apollo?
Huc age, Rex Pindi, properatum ſuggere carmen,
Quod raptim ad facilem vigilet brevis hora lucernam.
Cur tua cælatis per Cælum cornibus ivit
Luna ſoror, mœſta vultum ſub nube cohercens,
Romula cum tellus feſtivis plauſibus ortum
Delphini exciperet; mox poſtquam blanda quierunt
Fulmina, ludicrique ignes, ſua lumina rurſus
Explicuit, fratremque omni te reddidit orbe?
Gallica qui fido tutatur numine Regna
Aliger, Æneadum ſtudia, ornatoſque triumphos
Delphini luſtrans, quid cogitet aura veretur,
Aura parens imbris, nubiſque auriga malignæ.
Namque triumphalis non ſicca aurora diei
Omine terrebat mentem, pluviaſque parabat,
Vulcani cladem, atque undantia fata volantis.
Ergo ſolicitus rapidis ſecat æthera pennis,
Nubeſque, atque ignis valles, Lunæque per orbem
Invectus, petit Aligerum, qui candida Lunæ
Regna rotat, gyroque rapit ſeptemplice flammam
Confinem Cælo, cogitque in fulmina nubes,
Ventoſque Æolio tumidos educit ab antro.
Tum ſic alloquitur Princeps, cui Gallia cordi eſt.
Aſpicis, ut nigro Cælum tegat ordine nubes,
Triſtitiamque, metumque ferens, fœcundaque ſolvat
In pluviam ſeſe, ut nitrati pulveris ignes
Excidio involvat? Sic prodiga dona ſereni,
Et nigri officiunt pariter damna invida Cæli?
Plauſit Agonali dum nox heſterna theatro,

Pul-

Pulchra nimis curru Phœbe pulſabat Olympum
Æmula fraternis radiis, & nocte diurna
Ludentis feſtos hebetabat ſulphuris ignes.
At nunc Pleiades properant, & Aquarius urnam
Expedit, Oceano gravidam: tonat alta Favonj
Iam domus, & belli dat ferrea buccina ſignum,
Quo ruet in terram properato flumine nimbus,
Ne rotet in Superos audax ſua fulmina tellus.
Ludimus, augurioque homines terremus inani?
An ruptis ibunt largi de nubibus imbres?
Non equidem reor: arridet nam lætus Olympus
Planſibus Antonj: pluvia nec nubila plorant,
Illius donis cum, Cæli cura, puellæ
Exultant, (2) floremque tuentur labilis ævi.
Fulmina cur Superi vibrent, ſi grata Tonanti
Pegmata Divinæ Triados (3) famulantur honori,
Ambitioſa ſacri veſtigia lambere templi?
Quid, quod ſydereo tellus blanditur Alumno
Delphino aſſultans. Celebrat ſi munera Cæli
Martia Roma, procul nubes, procul imber, & Auſtri.
Dixerat, atque illi contra hæc Rex aeris addit.
Parce metu, Galli cuſtos fidiſſime Regni:
Non hæc Romulidis portendunt nubila bellum,
Delphinoque tuo: peregrinum in nubibus æquor
Hærebis, nec iter Neptuni ad Regna movebit.
Quin & damna magis, magis ipſa pericla juvabunt;
Cuſtodem teſtata Deum, qui Numine fauſto
Gallica plaudentis fortunat gaudia Romæ.
Syrmate nigranti ſubtexere profuit aſtra,
Ne pulchro Cælum comprendat Cynthia vultu,
Æmula miſſilibus flammis, quas Ætna Quirini
Innocuo latè fœcundas ſulphure fundet.

Nube

2 *Quinquaginta Virgines dote ab Eminentiſs. Card. Antonio donatæ.*

2 *In Monte Pincio ad radices Templi Auguſtiſſimæ Trinitatis feſti ignes exhibebantur.*

Nube premes roſeum Phœbi ſoror aurea currum.
Cælicolis certans cum pandet Roma theatrum.
Mox cum flammarum genitrix pulcherrima moles
Fulminibus crebris, (4) redeunti & ceſſerit igni,
En iterum ſolvet fulgens Lucina tenebras,
Candida ſydereæ moderatrix Cynthia noctis.
Pallida ſic vultum caligine Delia cingit,
Quæ Thracis vexilla notat, vagitibus auras
Ex quo Delphinus rupit, didicitque paternos
Ore vel infanti jam balbutire triumphos.
Eripuit lunare jubar ſi ludiera flamma
Delphino plaudens, quid regis fervor adulti,
Magnanimum rapiens generoſa ad prælia Martem,
In Thraces poterit, quid ſæva in cornua Phœbes
Biſtoniæ? Timet illa tuas, Delphine, querelas,
Vagituſque pavet: ceu Colchica verba triformis,
Theſſaliaſque notas Hecate tremit. Ire per urbes
Hungariæ trepidat (5) ſolito Bellona flagello,
Et furiæ Thracum poſuere: aſſueſcere tandem
Barbaricis iterum Pax incipit aurea Regnis.
Hinc adeo vultum adverſis præbere triumphis
Luna negat, grataque operit ferrugine frontem,
Dum Gallo plaudit puero Mæandrius ignis,
Ingenti puero, qui palmis computat annos,
Cujus adhuc ludi Lunam caligine mergunt.
Nec minus in nimbo nox intempeſta tenebit
Argentum Phœbes, celeri quòd percita lapſu
Dædaleam præceps Diſcordia (6) fertur in Æmam.
Quippe ubi Chriſtiadum Pax floreat, & furor ardens
Belligeros acuat Pangæis rupibus enſes,
Thracum avidos laterum, mœrebit Odryſia fracto
Cynthia tum cornu. Variat Lucina triformis
Multi-

4 *Peracto ignium Ludo diſiectis nubibus Luna ſe aperit.*
5 *Sub illud tempus Turcæ aggreſſores exceſſerant.*
6 *Diſcordiæ ſimulachrum in dehiſcentis Montis incendium præcipitatur.*

Multiplices vultus, nemorum Latonia cuſtos
Inſequitur damas jaculo parcente minores,
Aproſque, & figit vivacis cornua cervi:
Tertia Tartarei refugit nec Regna Tyranni
In triviis ululata Hecate. Hinc expalleat umbrà
Nubis ab objectu, ſolvit vectigal amoris
Dum Roma Auguſtæ Soboli, cui proſpera vultu
Neſcia mutari Sors arridebit eodem:
Quam comites laudes, decorum chorus, & bona mentis
Arbitra perpetuo circumdabit agmine virtus.
Hæc ubi dicta dedit, fauſto ter murmure Cælum:
Intonuit lævùm, dein Pincius æmula Cælo
Tormenta explodit collis: ſimul ignea ſurgit
Tempeſtas pretioſa auro: volat aurea ſerpens
Sulphureis alis, nec certo ludicra curſu
Nunc Cælum petit, ac timidis bellum admovet aſtris.
Nunc populi confertam undam ſubit, & volat udam
Cæſariem circùm, croceo quæ ſudat amomo:
Illa ambuſta dedit nidorem; aſt ille crumœnam
Fœcundam tubus invadit, furtoque volanti
Aurea diripuit ſeſtertia. Sic vaga paſſim
Per pictas errant incendia ludicra turres.
Interea labor albus apum (7) ſuper arbore pompam
Explicat, acclivi quæ dorſo collis inhæret
Plurima, ſyderei ſpeciem, & procul ora theatri
Objiciens. Sed Pax, & Hymen, queis plurima veſtem
Lumina circumdant nitido certantia Phœbo,
Noctē abigunt,geminātq;diem.(8) Nunc Cynthia vultū
Nubibus involvas, nam Phœbi aut lumina fulgent,
Aut Phœbo invidioſa.. Novis tua lumina flammis
Compoſuiſſe cave, ne ſpretæ injuria formæ
Iudicium Paridis renovet, Iunonis, & iram.

An

7 *Per arbores Montem Pincium inumbrantes funalia diſpoſita erant.*

8 *Pacis & Hymenæi imagines, quamplurimis luminibus illuſtratæ, moli inſidebant.*

An quia flammivomæ rabida ora biverticis Ætnæ
Proſpicis, & patuli flagrantes montis hiatus,
Enceladum trepidas, renovataque bella Typhoei,
Terrigenæ imponant vaſtæ ne Pelion Oſſæ,
Atque rebellantis primos tu, Cynthia, terræ
Excipias ictus, condis ſub carcere nubis
Pallentes vultus? Cur non imbellis Olympum
Deſeris, & pharetram ſumens, arcumque ſonantem
Solicitas timidos deſerta per avia cervos?
Quamquam ſi dubia trepidat formidine pectus,
Bellica tot reſonant diro tormenta tonitru,
Timpanaque, lituique, tubæque, & claſſica Martis,
Quæ vel labenti valeant ſuccurrere Lunæ.
Sed cum belligerum Phœbe ſinuetur in arcum,
Inque Lycaonias jacula aurea torqueat Urſas,
Degeneris cur illam animi timor arguit? Ignes
Cernere num renuit Cæli bellantis Amazon,
Urbs puero plaudit queis Martia Pacis Alumno?
An quia ſydereæ regnatrix Cynthia noctis
Cingitur aſtrorum excubiis, nitidaque cohorte,
Fulgere tunc renuit, cum lapſus ab æthere cinxit
Sydereus rutilo Delphinum (9) exercitus auro?
Vel quia cum raperet ſitientia lumina Delphin,
Nec Triviæ quiſquam majorem cerneret orbem,
Maluit ingrati quæſitam carceris umbram,
Quàm luſtrare Polum facibus, quas nullus adoret?
At nunc verſutæ referas arcana ſororis,
Delie. Cum turpem maculis variaverit orbem,
Aurea quas dudum pulchro nox ſyrmate cœlat,
Nunc trepidat, ne illas hominum lux lyncea pandat;
Omnia cum referat nox invidioſa diei.
Vel cum defigas oculis mortalia torvis,
Diſcrucientque tuum communia gaudia pectus,
Cimmeria tumulas liventia lumina nocte,

K Cogan-

9 *Delphinus a Pace, & Hymenæo coronatus, innumeris facibus ornabatur.*

Cogantur ſacros ne delibare triumphos ?
O Erebo dignum Numen , Sylviſque Diana,
O bene vexillis Thracum damnata malignis !
Tu pluvias, ventoſque vehis , nec torpuit ira :
Pendentes timuit, gravidaſque urbs Romula nubes .
Sed quoniam votis Antonj militat Æther ,
Nec ruit in gremium telluris Iupiter , atros
Cynthia pro niveis egit fruſtrata jugales,
Vultumque albentem properato funere merſit,
Fulmina dum libant oculis blandita Quirites.
Cimmerias repetas nox intempeſta cavernas,
Nam ſine Apollineis radiis protendere lucem
Heroum Phœnix didicit, quem Regibus æquat
Purpura, magnanimus ſed præfert Regibus ardor.
Conjurata tuis aſpirant ſydera votis,
Magnanime o Princeps, cui cælum , & ſydera debent;
Namque auro , auſpiciiſque foves , quas candida Virtus
Æthereo junxit ſponſo, propriaſque dicavit :
Et Baccho exhilaras plebem profuſus egentem .
Eque tua latè manat dextra aureus imber .
Hinc adeo pendent nubes: timor ipſe leporem
Miſſilibus flammis addit: ſervire videtur
Ambitioſa tuis rerum natura triumphis.
Diſſimulans lucem ſe Cynthia nubibus abdit,
Delphini ut cedat radiis lux æmula ſolis.

IN

IN SERENISSIMÆ REIPUBLICÆ

V E N E T Æ

D E

TURCARUM CLASSE VICTORIAM

EPINICIUM STATII STYLO

Ab Authore dictum in Aula Collegii Roman
Anno 1663.

Digitized by Google

EMINENTISS. ET REVERENDISS. PRINCIPI

GREGORIO

CARD. BARBARIGO.

ANcipiti me animi motu diſtraxit, Eminentiſſime Princeps, Egregii Adoleſcentis Philippi Farſetti Auditoris mei Amor liberalis, qui, juſſu Præſtantiſſimi Viri Genitoris ſui, dum Præneſtinus Princeps Typorum luce donaret Carmen a me fuſum in triumphalem illius Equitatum, hoc aliud a ſe in conſpectum eruditorum proferendum, Tuiſque Magnanimis Auſpiciis nobilitandum, omni ope, &, qua pollet, ingenioſa facundia, extorquere contendit. Ut enim publicam diem non formidarem degeneris ingenii proli, quam aliquot jam menſes tenebris damnatam, ne ſuus quidem pater oculo unquam fugiente percurrere dignatus ſit, vulnerari fugiens illius vultu indecoro? At cur hos qualeſcumque plauſus, Venetæ Virtuti datos in theatro nobilium virorum, mori juberem, antequam ſaltem illos brevi lectores candidi ingeminaſſent, magiſque trepidarem notam mali Poetæ, quàm Venetæ virtuti addictiſſimi cultoris gloriam amarem? Vicit optimus Adoleſcens ea, qua illum in Rhetoricæ Tyrocinio armare curavi, me aggreſſus Eloquentia. Vicit animus Tuum in obſequium effundi miro quodam ardore prægeſtiens, & aliquod eximiæ Tuæ Virtuti ſiſtere vectigal ingenii. Ex quo a Te ſacra Purpura, & hæc Urbs, Regia Virtutis, decus accepit, mirabilem Tua immortalia decora in nobis pepererunt amorem ſui. Quem enim non alliciant Mores illi, Vultuſque Cælum & Sydera, ab uſque prima pueritia, ſpirantes, cum interea ſint humaniſſimi,

& ut ignis munificus Iovis in omnium bona profuſi ? Ut nos præcipuè rapiunt magnetica vi , quos alloquio diuturno , quos hoſpitio peramanti , & adornatis Tuo adventu triumphis , quos amore benigniſſimo dignaris ? Vicit tandem ſingulare ſtudium , & amantiſſimum obſequium in Sereniſſimam Veſtram Rempublicam, quæ regali nos , & munificentiſſimo amore complexa noſtro famulatui magis magiſque blanditur in dies , adeoque favore ſuo nos fovet , ut Venetæ gloriæ ſtudioſiſſimos ſuis jubeat exercitibus immiſceri , ideoque amoris artibus armaverit devotam Cælo Octodecim millium virorum aciem Votis pro ſua victoria pugnantem . Ultimum igitur , quem Veneti Martes , Chriſtianæ Reipublicæ Vallum Oceano volitans , retulere de barbara Claſſe Triumphum , a me deſcriptum , cum primùm fauſtiſſima illius fama Romam exhilaravit , Tuo vultu , animoque, hoc eſt humaniſſimo , excipias , Eminentiſſime Princeps , & illi aliquam lucem affundas Tuæ Sole Virtutis , & Purpuræ .

VENETUS

DE TURCARUM CLASSE TRIUMPHUS.

Oceani laurus nuper de gurgite natas,
Muſa triumphali Venetorum innecte Coronæ.
Neptuni furias, Veneto ſervire Leoni
Ambitioſa Maris certamina, & Ignis, & Undæ
Fœdera, dædaleas animantem Protea flammas,
Barbaricæ ut mediis fument in fluctibus alni,
Ventorum ad murmur canimus, flammæque tonantis.
Surgat ab Ionio mihi Caſtalis unda profundo,
Fervida ut expument agitantem pectora Phœbum.
Fallor? an Odryſiæ tumulum parat unda Dianæ,
Syderibus conſueta aliis præbere ſepulchrum?
Intonuere hilari per cærula Regna tubarum
Murmure Tritones, Famamque ad grata laceſſunt
Munera, ut impavido Cælum dimenſa volatu,
Ultima cedentis ferat ad confinia Mundi
Biſtonio Venetas prognatas ſanguine palmas.
Aſpicis, exoptata oculos ut imagine paſcit
Purpureum latè Pelagus, ſtrageſque natantes
Turcarum, & pavidas incendia viva per undas,
Captivæque rates. dextrà & gens barbara nexà
Funibus uſta latus? Fruſtra illa in vota vocavit
Ultima Turcarum properantem fata Memetem.
Concitat ærato flagrans ſua Regna tridente
Neptunus contra Martem, cui Thracia nutrix,
Fruſtra, namque ſuos malè protegit Ægide Thracas.
Magnanimo Venetùm rorans e vulnere ſanguis
Nereidum excipitur conchis, quas Memnona plorans
Complevit fletu Genitrix Aurora feraci.
Victrices, viden, ut grata obſidione coronant,
Sertiſque exornant Nymphæ Oceanitides alnos?

Aſt aliis diadema auro, gemmiſque ſuperbum
Arte laboratur mira: Tibi dona parantur,
Hadriaci, Ægæi, Cyprii maris Arbitra Virgo,
Quam videt attonitis ſtantem Neptunus in undis,
Regnis inſultare ſuis, hominumque laborem
Eſſe negat, tolerare hominum indignatus habenas:
Mox Venetos cernens Proceres, Regumque Senatum,
Europæ qui fata ſua ſortitur ab Urna,
Ambit adoratas hominum Neptunus habenas,
Fertque Urbi obſequium undoſum, ac vectigal aquarũ,
Eſſe hominum confeſſus opus, quos aurea vulgo
Mortali exemit, rapuitque ad ſydera Virtus.
Vos mihi, dum blandæ repeto primordia pugnæ,
Purpurei Heroes, precor, aſpirate canenti:
Palmarum ut ſylvam ingeritis, queis munera nectam
Laurea, Phœbææ ſic Arboris addite frondes.
Turcarum liquit Byzantia littora Claſſis.
Aſpirant auræ faciles: Argentea regnat
Cynthia, ventorum flatu curvata fecundo,
Et formidatam Ponto referentia Lunam
Irrident tumida Oceani Vexilla procellas.
Cærula Regna latent, bis denis tecta carinis,
Grandia Sultani fecit queis nomina conjux.
Quinqhaginta adeo Regales pone ſequuntur,
Et partim anteeunt, famulantia robora, puppes.
Impoſuit numquam Xerſes tam fortia Nereo
Vincla reluctanti. Credas bis dena per undas
Culmina Atlantæa, arboribus veſtita, moveri,
Et circum Rhodopen, colleſque errare minores.
Ponderis impatiens fremuit gens humida Ponti,
Atque iræ fervor gelidis ſub fluctibus arſit.
Ergo execratam certi ſubvertere Claſſem,
Æquorei coeunt Protei ad ſpelæa Quirites.
Panditur exeſum ſcopulis pendentibus antrum
Oceani in medio, ſupraque aſſurgit aquæ mons
Arduus, & circum immenſæ vis funditur undæ.
Intus aquæ vivunt dulces: ceu lactea fluctus
Haud,

Haud, Arethuſa, tuos maris aſperat ira Sicani.
Marmore de Libyco pretioſa ſedilia ſurgunt,
Eois gemmis, alboque ornata corallo;
Albo, namque undà egreſſo dant aſtra ruborem.
Haud aciem hìc, lucemve hebetat cryſtallinus humor,
Luminis at puri jubar auget: Ut amphora Solem
Lactat aquà. Hæc Protei penetralia regua frequentant
Tritonum, Nereique chorus, Nymphæque decoræ.
Herboſo ille thoro incumbens, algaque paluſtri
Protectus, videt exultim certare ſub antro
Delphinum choreas, frænatque immania Cete.
At poſtquam accenſi furiis, odioque frementes
Convenere Maris Proceres, ita lubrica Vates
Ora furens aperit, dictiſque exaſperat iram.
Non una æquoreis ergo Luna imperat undis,
Regina umbrarum, & magni ſoror æmula Phœbi?
Aſt Otthomani quæ pingit barbara ſigna
Luna mari inſultat, rapiens Neptunia ſceptra?
Ac velut Ætheræ audito maria alta tumeſcunt
Imperio, rurſuſque iras poſuere, Dianæ:
Illa agit in montem fluctus, aperitque dehiſcens
Nunc iter ad Manes, dubio quos lumine terret:
Barbara ſic Ponto Luna incubat, atque jugo undas
Imperioſa premit? Non hic Authore levatur
Servitium Cælo; aſt Erebi tumida æquora parent
Mancipiis. Mare velivolum cui pervia claſſi
Marmora tranquillat, Turcarum exempta furori?
Afer ad Herculeas pervaſit prædo Columnas:
Hiſpanum Libycæ furiæ mare claſſibus urgent:
Haud cœcas horret ſyrtes, haud Nauta natantes
Ægæo in magno Cycladas, ſed cladibus altas
Chriſtiadum Odryſias puppes. En regia Divùm,
Heroum ſedes, vaſti cor nobile Mundi,
Italia, abreptas Romano e littore prædas
Conqueritur. Non tu, Charitum pulcherrima Mater,
Parthenope, rides: vicinas radit arenas,
Protecta aut ſcopulo manus excubat Harpyarum.

Nec pelagum tentare poteſt impunè doloſum ;
Quæ pia thura vehit Romanas Pinus ad aras.
Spirat odoratis quæ puppibus aura Sabæa,
Ænariæ attingit, Prochites vel rupe latentes
Barbaricas naves, celeri quas ardor avarus
Ad prædam curſu rapit. At Neptunia, Princeps,
Regna time, quemcumque genus commendat, & aurum.
Te Gazæ fecere hoſtem, te ſtemmata Thraci:
Te manet Ægæa lentandus remus in unda,
Aut Tuneti carcer, quamvis millena redemptor,
Nil profecturus perſolverit aurea natus.
Terque quaterque ratis Libycis en appulit oris,
Auro fœcunda; aſt urgent æterna Parentem
Vincula. Per fluctus videas equitare Leones,
Quando fides Libycis non falſa inſederit arvis.
Regia Piratarum ergo mare, grata laceſſit
In ſe odia, & flagrant alieno crimine fluctus,
Non ſatis infames ſcopulis, ſæviſque procellis,
Syrtibus, & liquidæ ceateno tramite mortis?
Quò tumor, & magni generoſa ſuperbia Ponti,
Cœrulei, ceſſit, Proceres? Tritones ad arma:
Arma fremant Nymphæ. Sed non ultricibus undis,
Non pugnante cadat Naturà barbara Claſſis,
Hoſte ſuperba ſuo. Ad Venetas, ſua fata, triremes,
Turcarum ad ſcopulum, rapiat vis æmula Thraces:
Et fræni indocilis Veneto ſervire Leoni
Ambiat Oceanus: tumidarum illi ardor aquarum
Pareat, & furor Æolius: tua ſigna ſequutus
Millenas Proteus ſolers animare figuras,
Nunc Pelago aſſurgam Enceladus, nunc horrida Cete
Ore feram, nunc ignis edax equitabo per undas,
Hoſtileſque rates amplectar: nunc, age, Regnum
Aeris invado, Boreæ ſub imagine, Ventus,
Solventi dexter Veneto de littore Cretæ.

Dixit, & extemplo in rapidas evanuit auras,
Dumque ſibi ab Cælum per aquas iter explicat audax;
Intulit attonitis peregrinum nubibus æquor:

Nym-

Nympharum e trepida eecidere corallia fronte.
Interea rapida volitans ſuper æquora concha,
Fulmineus Venetos Triton ad bella laceſſit.
Illi, Neptuni Reges, fraterna Tonantis
Regna tuebantur furiali ex impete Martis.
Creta, tibi excubias Venetorum claſſis agebat,
Ilion Europæ Creta, & vivacior Ilio;
Auroræ quamvis furor incubet, aulaque Martis;
Barbaro inundentur Dictæi milite campi.
Suda triumphales in amico littore Puppes
Cœperat, Auſoniæ vallum, fideique Latinæ
Oceano volitans, puppes; quas lumine poſtquam
Solicito Triton pelago proſpexit ab alto,
Credidit Ortygiam vento, Delonve revulſam
Innaſſe ad littus Cretæ. Sed amica Leonis
Ut Vexilla, ſuper Caſtella natantia, vidit,
Intonat, horribilique tuba procal effera Martis
Signa canit: pavor inſolito quatit impete Phocas,
Dumque tonans rauco Tritoni aſſultat Olympus,
Aurea per totum trepidarunt æthera monſtra:
Non timuit Venetus. Neptuni nota vocantis
Præſenſit ſigna: Impavidi de littore Nautæ
Puppibus inſiliunt, Cererem, fonteſque ferentes,
Armaque, Vulcanumque cavo nunc ære ſepultum,
Stragem illaturum Pelago. Defenſor Olympi
Supplicibus miles jaculatur ſydera votis,
Et conjuratum rapit ad certamina Cælum.
Aufugiunt puppes, dum carbaſa penniger urget
Proteus, & Nymphæ contis velocibus inſtant.
Barbara jam Claſſis mediis occurrit in undis,
Deſperans, renuenſve fugam. Mars dividit æquor,
Et Patrui æriſono percurſat Regna flagello.
Tritones circùm, ac Nymphæ lunantur in arcum,
Martemque accendit cantu tuba: conſcius Æther
Intonuit lævùm Venetis, vibrandaque nubes
Fulmina parturiunt, ſi ſors adverſa reflaret.
Sed Calo Venetùm virtus ſua tela redonat:

Fulmineas vincunt tormenta tonantia nubes:
Ignea tempeſtas Nerei bacchatur in aruis,
Mors alata volat: peſtis, furor, horrida cædes,
Tormenti proles, partu excluduntur eodem.
Ænea grando ruit, flagrantis turbinis imbre
Turca flagellatur: fumantia carbaſa fractus
Impoſuit malus ſubeunti pone carinæ,
Peſtemque admovit: Miles cum puppe revulſus
Evolat, atque undis ſtridens combuſtus in altis
Accendit fluctus: Naves panduntur hiantes,
Oceanumque bibunt: exoſam pellere vitam
Naufragio properant, queis vivum fata cadaver
Aſpera producit, patuloque in carcere cogit
Indignatam hærere animam. Per tranſtra Megæra,
Tiſiphoneque ruunt, truduntque ad Tartara Thracas.
Fugerunt pavidi fluctus, per apertaque terræ
Viſcera ſulphureus Turcarum ante ora gementum
Erravit Phlegeton, viſuſque ex amne Memetes
Efferre ad Superos ſtygium caput, oraque flammis
Semeſa admotis, & cana ſparſa favilla;
Horribilique vocans nutu, ac ſtridenti ululatu
Tænareum in gremium, ac ferventia flumina victos,
Integra monſtrat ſtantem cum Claſſe Charontem.
Dum trepidos reſerat Manes hinc unda dehiſcens,
Parte alia aſſurgit Pelagus, fluctuque cruento
Attollit frontem, ac Taurini cornua vultus,
Odryſiam contra Claſſem, prædaſque repoſcit
Oceani e gremio raptas, atque omnibus undis
Obtrudit grandis ſolatia dira Sepulchri.
Mons niger inflat aquas: videas equitare Gigantem
Fluctibus impoſitum decumanis: Xantus atroci
Ceu quondam impavidus fertur congreſſus Achilli:
Ac velut Herculeis Achelous viribus impar,
Fructibus implendum ceſſit tibi, Copia, cornu.
Iamque ſupervolitans Venetas Victoria puppes
Plaudebat pennis, ſonituque canora tubarum,
Regia cum tonuit Turcarum pinus, & undas
Flam-

Flammarum evomuit, tabulaſque, viroſque volantes
Extulit ad Cælum, & pugnantia ſaxa per auras
Nubibus impegit, dumque aera fulmine crebro
Verberat, Ægæis viſa eſt in fluctibus Ætna
Fulminibus trepidans ad bella laceſſere Cælum.
Muſa, quis ardenti ſceleratam turbine navim
Involvit? Neque enim Veneti diſcrimina Martis,
Baliſtæve ictum excepit: ſocia agmina vallum
Explicuere ingens, namque huic impoſta Carinæ
Sultani timuit generoſa pericula conjux.
  Tu Proteu venti pennas exutus, & ora,
Diceris in flammas abiiſſe, & ſulphure vivo
Amplexus navem, fruſtraque frementibus undis
Diſſolviſſe trabes, totumque agitaſſe per æquor
Fumantes juvenes, galeas, vexilla, fariſſas.
Dædaleæ artificem vidit cum Protea flammæ,
Mulciber atroci riſu annuit, atque Cyclopa
Addidit æquoreum miranti Protea Bronti.
  Vos etiam gelido accendiſtis in æquore, Nymphæ,
Turcarum Pinum, namque altæ in culmine rupis
Hauſtura adverſi flagrantia ſpicula Solis,
Candida fulmineum chryſtalla aptaſtis in arcum:
Veſtra quibus vitam chryſtallis ducit imago,
Humida dum roſeis ornatis tempora ſertis.
Illa bibunt nocuos irati Hyperionis ignes,
Ingeminantque diem: tum calle accenſa negato
Tela ruunt ſupra Turcarum carbaſa, in unam
Tramite non uno coeuntia ſpicula metam.
Per Navem ſpargunt ignem, & niſi cauſa lateret,
Vela ſuperbirent cœleſtibus aurea flammis.
Peſtis edax regnat. Numphæ riſere feroces,
Quæque aliò torquent radios chryſtalla diurnos
Invertunt, teliſque locum jaculantur eumdem.
  Quale Syracoſii inventum timuere Magiſtri
Marcelli Naves: altæ ſpecularia turri
Impoſita, altorem vitæ ad feralia Phœbum
Bella coegerunt: nimiæ per munera lucis

Æter-

Æternas parere attonitis mortalibus umbras.
Quin etiam e pelagi gremio erupiſſe feruntur,
Quæ flammæ fremuere diu tellure ſepultæ,
Perque reluctantis liquentia marmora Ponti,
Inſolitam ſecuiſſe viam, bibulæque carinæ
Implicuiſſe ignem: ceu nubila fulmen aquoſa
Tranſit, & hoſtili quærens nova robora ab arte,
Tres imbris torti radios a nubibus haurit.
Forſitan æſtivi frænavit terga Leonis,
Atque ſuos Marcus Venetos ſuperaſtitit, arcu
Sydereo Thracas figens, & rapta quadrigæ
Spicula Phœbææ torquens: velut Actius Indos,
Credere ſi fas, Ægyptumque fugavit Apollo,
Barbara Naupacti cum claſſis inhorruit undis,
Et fruſtra Romæ funus Cleopatra paravit.
Credo equidē tibi fulmineum Cęlum omnibus aſtris
Militat, o Fidei Virgo Bellantis Amazon,
Auroram, atque Erebum contra. Quem Protea Vates
Dicimus, & Nymphas tua fortia ſigna ſequutas,
Belliger Hadriacæ fuit Aliger arbiter undæ.
Haud miror, tibi quod ſervire ambiverit Orbis,
Ut cuncta hoſtilem parerent elementa ruinam,
Ferro Humus, Igne Polus, Vento Aer, Unda Procellis.
Regia dum puppis flagrat, & ſtridor morientum,
Accenſique Maris fremitus, tractæque catenæ,
Viſaque per flammas furiarum forma ruentum,
Innantem Pelago Ægæo Phlegetonta colorant,
Et præcox Erebi miſeros divexat imago,
Urget aquas remis Turcarum turba ſuperſtes,
Moliturque fugam; ſed enim tot ſparſa per undas
Membra coarctabant Neptuni Regna frementis,
Triſtes relliquias clades tardavit amica.
Tergo inſtat Venetus, prima & jam puppe carinas
Barbaricas premit: hinc profugos harpago moratur
Victoris, morſuque trementes alligat unco.
Tum revocat flagrans inimica in pectora robur
Deſperata ſalus, & lethi nobilis ardor,
Cum-

Cumque ſuis ineunt breve Tartara fœdus Alumnis.
Erumpit nigrum incenſis e navibus agmen,
Pugnanteſque rates exercitus occupat ater.
Quiſque ſuum ſtygius bellator Thraca tuetur
Funereo clypeo, & gladium dum dextra coruſcat
Militis, ardentem rotat ille ferocior enſem.
Sive Erebi veniunt fraterna ad bella phalanges,
Cæſorum aut umbræ ſatagunt non perdere lethum,
Ac turbam quærunt, pœnarum triſte levamen,
Infernas rapere ad ſedes. Tibi prælia, Victor,
Odryſiique furor prodeſt frangendus Averni.
Vincla recuſanti Thraci tua Fama tenetur,
Illius excidio creſcens. De puppe triremis,
Hoſtilis lateri Venetus pontem applicat alni,
Aereaſque vias circum latrante tumultu
Æquoris, & circum volitanti tempora plumbo
Impavidus tentat; cum ferrea vincula vincens
Turcarum Navis retro fugit. Aereus pons,
Ac Ponti impoſiti Heroes traxere ruinam.
Attamen æquoreos fluctus haurire recuſant,
Ante niſi Thracum immenſi vis mixta cruoris
Vincat amaritiem Pelagi. Fugitiva natatu
Ligna petunt, trabibuſque alacres extantibus hærent;
Quæ contexta ratis circum latera ardua currunt.
Emergit Ponto, & callem eluctata malignum
Dextra ſupercilium Navis rapit; At ruit enſis
Barbarus, & dextram ſcindit poſt fata furentem,
Hærentemque rati: Properat fulcire ſiniſtra
Caſurum Venetus corpus: Thrax duplicat ictum:
Ille fremens dentes Navi admovet, atque ſuperbo
Fulminat obtutu Thracem, ſocioſque tuetur
Dædaleo adverſam ſubeuntes tramite pinum.
Explicat ærato vivum illis corpore vallum,
Vulneraque in ſeſe obnitens aliena laceſſit.
Morte tua incolumes, Iuvenis fortiſſime, in altam
Evadunt ſocii Navem: pugna aſpera ſurgit:
Centeni occurrunt uni, ſed brachia centum

Non

Non parerent tot fata, unus quot dividit enſis:
Proturbant Venetum Thraces: multùm ille moratus
Tres inſperato nexu complectitur hoſtes,
Et ſecum rapit in pelagum, ſolatia cladis.
Hæc ubi nequidquam generoſa audacia ceſſit:
Inſcendunt Veneti Malum, quo Regia Navis
Vela notis aperit: Protecti corpora parmà,
Enſe truces nudo, diverſa in parte locantur,
Amplexi funem, qui circum lubricus errat.
Tum ſuper hoſtilem demiſſa rudentibus alnum,
Arbor agit pluvios irato ex Æthere Martes.
Mavortes credit, gladio dum Turca volanti,
Fruſtra Erebo fretus, metitur: dum pullulat ictu
Innumera ex uno clades, avulſaque membra
Impete fulmineo ſociis fata horrida portant.
Purpurea in pelagum labuntur flumina: colles
Corporibus ſurgunt, puppim exæquante carina.
Signifer in fracta Victorem puppe Leonem
Explicat, inſequitur plauſus: tormenta canoro
Aſtra ſalutarunt, ſocios & murmure Divos.
Victor, io, clamant Nymphæ, Moroſine, triumpha:
Auſpiciis eſt parta Tuis Victoria, Ductor,
Tritonum chorus ingeminat, Moroſine, triumpha.
Tu dum flagranti fumabat in Æquore Mavors,
Regali puppi impoſitus, Mens Arbitra belli,
Unus Turcarum ſteteras tela omnia contra,
Ventorum ut furias ridet Marpeſia cautes:
Telorum attollis ſtantem ſuper Ægida ſylvam,
Conſilio, & Sacris Venetorum Pallas in armis.
Jamque latus vinclis Thraces, dextramque peruſti
Conſidunt per tranſtra feri, rabidoque catenas
Ore petunt: victæ puppes ſine honore trahuntur,
Quem rota, ceu Serpens, obliquo pondere preſſit:
Hauſerunt aliæ fluctus, vel terga dedere.
Barbaricæ fluitant gazæ, quas munus amico
Deſtituit Venetus, ſocio ſtipendia Ponto:
Aſt illis Nymphæ gemmata monilia circum

Pur-

Purpureas ducunt conchas, quibus hauſta cruoris
Magnanimi unda latet, Venetorum e vulnere lapſa;
Avulſoſque legunt artus, incertaque membra
In ſpecubus tumulanda ſuis: captiva ſupellex,
Signaque Turcarum, gemmæque, & regia torques,
Urnæ advolventur, ſacri monumenta Triumphi.
Cymothoe, Dryoque tuæ decora aurea fronti,
Regina Hadriaci, properant, pinguntque loquaci
Gemmarum ſerie maria ambitioſa catenis
Ornari Venetùm. Iam ſceptra veretur uterque
Boſphorus, Euxini venerantur Numina Ponti,
Tethys Erythræa, & Fluvio quæ proxima Nigro
Alluit Æthiopas, Maurum quæ lambit Atlantem,
Haud umquam cano qui vertice ſydera torſit.
Quin & Hyperboreo ſeptem ſubjecta Trioni
Oſcula adorato ſceptro imprimet Amphitrite.
Eveniet: canis Proteus emerſit ab undis,
Fatidici ſenis ora ferens, atque omina miſcens
Laudibus, exhilarat Venetos, ſpemque ingerit almam.
Curre triumphati per ſubdita Regna Profundi,
Claſſis, & obſequio. Pelagi blandire faventis:
Dardana, vos Eneti, proles reparaſtis avita
Pergama Neptuni in Regno, qui ſubruit arces
Iliacas, & vincla æterna reponitis hoſti.
At vos non unquam frænarunt barbara vincla,
Nullaque tot quondam Libertas vixit in annos.
Non fraterna trahens Trojanæ germina laudis,
Libera tot palmis dimenſa eſt ſæcula Roma.
Hinc adeo Venetis miſceri Regibus ambis
Flos Latii Generis, Valeri, Marcelle, Quirine,
Corneli tradens Cornaræ nomina genti,
Micheli & donans generoſum lumen, Anici.
Servire indociles aliena & jura tuentur:
Et, quæ ſpirat adhuc Libertas Itala, vitam
Ducit ab auſpiciis Venetorum, & fortibus armis;
Europæ in veſtro librantur Fata Senatu:
Quicumque auguſtæ ſuffragia ſuggerit Urnæ,

 Quàm

Quàm bene Regnorum faciles torqueret habenas!
Nullius Imperii trepidantia fata labarent,
Ultimus e Venetis Patribus ſi ſceptra moveret.
Et veſtro cupidos Reges aſcribitis albo,
Queis Veneta amplificat Regalis lumen honoris
Addita Nobilitas. At Vos, Terraque, Marique
Pace hilares alma populos, bellove frementes
Imperio amplexi grato, ſuper æquora Regnum
Profertis, ſupraque, Iovis cunabula, Cretam.
Fruſtra Oriens Lunam, Thraceſque tuetur Avernus:
Nunc Venetus gravidum populis, Regniſque ſuperbum
Regnatorem Aſiæ frænat, nunc fulmine terret.
Hæc ubi dicta, hilari ſe merſit in æquore Proteus.
Plauſerunt Nymphæ: ridentis Regia Nerei
Exultat Venetis Capitolia pandere palmis,
Lætaque regales chryſtalla attollit in arcus.

VIRTUTIS CUM FORTUNA FOEDUS SANCITUM PRÆNESTE, DUM

MAPHÆUS BARBERINUS

PRÆNESTINORUM PRINCEPS

Annuum Neapolitani Regni Cenſum in D. Petri ſolennibus Catholici Regis Orator Extraordinarius

ALEXANDRO VII. P. M.

Regià pompà, ac triumphali equitatu deferret.

CARMEN CLAUDIANI STYLO

Ab Authore dictum in Collegio Romano Anno 1663.

Digitized by Google

Digitized by Google

Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo Principi

MAPHÆO BARBERINO

PRINCIPI PRÆNESTINORUM

Ereti Duci, &c.

TRiumphalis equitatus, quo deducente Hiſpani Cenſum Regis, & gemini cum illo Mundi obſequia Alexandro Septimo detuliſti, ut Romam ſtupore defixit, ita Muſas animavit ad cantum, quarum Princeps Apollo, quaſi triumpho ductus poſt Tuam Regalem Quadrigam currui ſuo invidioſam, Tibi partes ceſſiſſe ſuas oſtendit, Poetas auſpiciis melioribus fovendi. Id quidem ſolenne eſt Barberinis Heroibus, quibus hoc ego tertium ingenii vectigal perſolvo, genio indulgens, & obſequio fortaſſe nimium audaci, dum juvenili, & feſtinato Carmini Te celebrando quæſivi ſuperbiam, qui ad lucem nunc rapis humaniſſima vi Poema ſuis tenebris amans involvi, & ſuis natalibus immoriturum, niſi geminato prodigio vitam illi pariat argumentum triumphale. Si hanc pompam adornas Regi in Pontificis venerationem effuſo, quo ſtudio palmas illius, & addita Imperio Regna proſequeris? Iure optimo Tibi quoque favet Regis gratia liberalis, Grandium nuper honorum, & pulcherrimæ Ditionis munifica, quæ Tuis Urbibus addita quot ſuperat imperia priſcorum Regum? Tanta vis equitum, & flos nobilium ad Tuam pompam celebrandam volavit, ut inſolita frequentia, & alacritas mira palam omnibus fecerit, quo Tibi Roma ſtudio, quo Italia, quo aſſurgat Hiſpania: ut magnes ſit animorum Humanitas Tua, & Munificentia, vultuſque lepores cum Animi generoſi gratia

decertantes: ut Purpuratos Barberinos Patres obſequio, & amore omnis Europa complectatur: ut Urbani præſtantiſſimi Pontificis Gloria non in Aris tantùm,ac Templis, Horreis, Portubus, Arcibus, Urbibus, quas erexit, quantùm in animis hominum vivacior poſt funus perennet. Hæc Europæ Tuo Generi faventis alacritas animos indidit immiſcendi Virtutem, Fortunam, Famam triumphis Tuis; quas dum Tibi ambitioſo cultu laborantes inducam, haud nimium in ſublime jaculari videbor audaci Poeſi; Tua enim Virtus alas detrahit Pegaſo ferocienti, & Vates, quamvis ingentia quæque conentur, eſſe cogit Hiſtoricos. Virtus ergo adamantino clavo Fortunæ Rotam frænare contendit, cui Barberini Heroes imminetis; ſed antequam fœdus inter Sortem cum Virtute Regina decertantem coaleſcat, Fama ſupervenit, & regalem Equitatum, aliaque Honorum incrementa narrat, quæ Tibi Tua contulit Virtus, & Hiſpani Regis Amor. Hunc Fortuna ſui Regni arbitrum ſequi ambitioſa Virtuti annuit, & illa Rotam adamante compeſcit. Tum quæſtio ſurgit in Divarum Senatu, an debeant Præneſtina Fortunæ Templa refingi,ac Tuæ gentis Gloriæ conſecrari, quæ Fortunam avito excuſſit imperio, & illius ruinis inſultat. Aliud interea prodigium dirimit litem, namque Rota Fortunæ illico triumphalis Currus Virtutis evadit, ſuperbus Imaginibus Barberinorum Heroum, & magnanimis Urbani Octavi Moribus colore Dædaleo revocatis ad vitam. In altum enititur inſita vi Regalis Quadriga in Cælo ſtatuenda, quod ſolummodo Templum Honoris par eſt Barberinæ Virtuti. Poſt quatuor Imperii luſtra, quibus regnaviſtis Apes, Italorum deliciæ, & poſt etiam nunc vivens Imperium Amoris, quo in principem Hominum partem animos dominamini, vel ipſa Regum Arbitra Fortuna ſuperba incedit, quod Barberinis ceſſerit ſua Regia Præneſtina, Tibique ſervire magis amat, quàm reliquis imperare. Ut autem omnium plauſus laceſſit Triumphus Tuus, ſic jure ſuo a nobis exigit, non ſolùm privatis, ſed & communi-

munibus Sacræ Familiæ nominibus, quæ Urbano lachrymis propemodum veſtris, veſtro amore parentavit, ab illo donis innumeris, & amore paterno innutrita, adeo ut vel ipſos in Cælo regnantes e Societate noſtra viros ſit beneficiis amplexus, cum triumphos illis, & annuos honores ſtatuerit. At de profuſa munificentia, qua Sæculum noſtri Ordinis primum clauſiſtis, nulla noſtra Sæcula conticeſcent. Et Hæredes quidem Urbani nos adhuc amantiſſimè fovetis Egregii Principes, quorum ego laudes nunc attero degeneris ingenii vitio, majori olim fortaſſe tuba celebrandas.

Digitized by Google

CARMINIS ARGUMENTUM

A MARCHIONE JO: BAPTISTA BOTTINIO,

Authoris Sororis Filio,

EPIGRAMMATE COMPREHENSUM.

HEroes, Fortuna, tuo qui in culmine regnant,
Frænato, Virtus, impete, ſtare jubet.
Fama altercantes dirimit: celebratque triumphum,
Parthenope Romam quo obſequioſa colit:
Et Barberinos extollit ad æthera honores,
Hiſpani Regis quos dedit almus amor.
Tum Regem ambitioſa ſequi Fors annuit: hæret,
Quam ſiſtit Virtus duro adamante, Rota.
Dein Charites ardent Tibi Templa refingere Sortis,
Clarus ubi Patrum marmore ſpiret honor;
Sed Rota regalis pulchra induit ora Quadrigæ,
Quæ, Maphæe, tuis picta ſuperbit Avis.
Hoc Virtus Curru, & Gens Barberina triumphat,
Quem vis fatalis debita ad aſtra rapit.
Aereæ Fortuna olim Præneſtis in Urbe
Regnavit, precibus, cultaque thure Dea.
Nunc illam Imperio, Princeps, moderaris, & alta
Stant tibi tecta, Deæ quà fuit alma Domus.
Et ſceptro parere tuo Fortuna ſuperbit:
Stulta habita eſt olim, nunc tibi ſerva ſapit.

CAR-

CARMEN.

TArpejæ rubeant laurus, ſacræque Tonanti
Regnorum exuviæ. Pompis inſultat Avorum
Roma recens, vincis priſcos, Maphæe, triumphos,
Et Vaticani cedunt Capitolia palmis.
Parthenopes cultum, &, quo ſe jactaret alumno,
Alipedem, Neptunus; equum, ſi pulſa tridente
Hunc olim attonitas tellus fudiſſet in auras,
Solvit Alexandro per te Regnator Iberus,
Vectigal gemini properant cui littora Mundi:
Quemque triumphatus veneratur Phœbus ab axe,
Hiſpano in pelago cunas ſortitus, & urnam.
Regis adorato cultum deferre Parenti,
Regis obire vices, habet inſtar grande triumphi.
Perge, tuamque hilaris pompam circumſpice, Princeps,
Romulidum & ſtudio facilis blandire faventum.
Cernis, ut audaci jactantior aſtra laceſſit
Roma jugo? quatuor poſt luſtra hilarata tuorum
Imperiis, plaudens regnantem ad ſydera gentem
Evehit, ac Barberinis gratatur honorum
Incrementum ingens. Urbes, titulique recentes
A te quæſivere decus: tibi parvulus aula
Ludit in auguſta Natus, teque exprimit ore
Magnanimo pulcher: tibi ſurgit Iberia Grandi,
Exultatque ſuis addi tua nomina faſtis.
Lætitia, plauſuque fremunt Prætoria Phœbi:
Muſarumque chorus geſtit, quas nectare ſacro
Regia pavit Apis. Videor furtivus in altos
Eniti colles, raptoſque in carmina Vates
Audire, inſolitus queis pectora corripit ardor.
Interea, majore tuba dum perſonat aer,
Spargimus incomptum tenui nos murmure Carmen,
Fontibus Aoniis cum primùm admovimus ora,
Enthea vis animo incubuit, jurata tuorum
Obſequio. Cum Delphini cunabula lauro

Cin-

Cinximus, Antonj Regalem munere Muſæ
Lactarunt Puerum: timidos cum Luna jugales
Nubibus involvit, noctem pertæſa diurnam,
Noſtra tuæ plauſum Gentis, Lunæque timorem
Odryſiæ dixit properato carmine Clio.
Hiſpano tua nunc Regi dum pompa paratur,
Quippe utrumque Domus complectitur inclyta Regem,
Tertia gaviſus tibi munera ſolvit Apollo.
Tu tantùm mihi dexter ades, Patreſque favete
Purpurei, Barberinæ tria Sydera gentis,
Urbani hæredes Solis. rurſuſque daturi,
Qui Mundum ambito fortunet lumine, Solem.
Quà caput aereum Præneſte ad ſydera tollit,
Fortunæ tumulata jacent Delubra ſub umbris:
Horrida majeſtas aggeſto in marmore vivit,
Et quæ relliquiæ fauces fugere voracis
Temporis, antiquæ ſpirant veſtigia formæ.
Ad nubes educta ſibi incubuere Theatra,
Porticibuſque, aulæque, alta ſub ſtrage latenti,
Nobilis imponunt ſolamen inane ſepulchri.
Noſtraque perpetuà diſſolvi corpora pugnà
Conquerimur miſeri, queis prima elementa laborant
Excidium; cum Templa ruant, Urbeſque ſub herbis
Degenerem frontem cælent. Tamen ardua ſurgit
Strage ſub impoſita moles, altaria, templa,
Dædalea variata manu, lectiſque lapillis,
Verſicolorata qui pingunt arte figuras.
Arbitra Regnorum, conſtantis & invida riſus,
Hac Dea Fatalis cæca ſe jactat in aula,
Fulmineaſque rotas agitat, quas Regna ſequuntur,
Everſa, aut humili Imperium de germine natum.
Umbra, horrorque placet; clauſo Fortuna rotare
Lumine namque ſolet fatales ebria gyros.
Illa ſuum properabat opus, cum fulgur opacas
Irradiat ſedes, Templum dein luce colorat
Improviſa dies. Oculis Fors invida luſtrat
Solicitis Orbes celeri vertigine raptos,

Aura-

Auratamque Rotam, qua non præſtantior ulla
Gemmatis radiis, & multo ſole ſuperbit,
Stare videt, medio pictos & in axe triumphos,
Purpureas veſtes, triplicisque inſigne Thiaræ
Præferre. Inſolito fremuit percuſſa nitore,
Subvertique ſuum doluit Fors improba Regnum.
Et, quiſnam curſu frænato immota teneret
Fata, rogat; Barberinos Heroas in alto
Culmine cum videt, immoto regnare rotatu,
Siſtentiſque rotam dextram Virtutis adorat.
Propter adeſt Virtus, ſciſſa caligine templi,
Quæ parit ore diem, gemino pulcherrima ſole.
Riſu blanditur Fortunæ, ac talia fatur.
Ne trepidans Fortuna tuis iraſcere donis.
Cernis adorato ſublimem in culmine gentem.
Æterni meritam fœlicia munera fati?
Fortunata illi conſtanti ſæcula curſu
Omnia labantur: mecum tu fœdere juncta
Congere in hanc, aliis quos diſpertimur, honores.
Ne Rota diſſiliat, clavos adamante trabales
Ipſa laboravi: curſum frænare volantem
His juvat, hunc proprium mihi da, Fors blanda, decorem.
Vertigo reliquas agitet: ſat magna ferentur
Fortunæ arbitria: imperiis hos aſſero noſtris.
Nam decorum fons ipſa fui, quibus alta ſuperbit
Egregiæ ſtirpis, Phryxæo vellere dives
Arbor: promeritam triplicis Diadema thiaræ
Ipſa parens gentem eduxi: dein tradita tantùm eſt
Uberibus lactanda tuis. Urbane, verendum
Supra homines, Superoſque, caput, Cælo altius effers,
Concilioque Dei inſertus, pendentia torques
Terrarum fata? Imperium dedit aurea Virtus.
Ipſa tuis humeris chlamydem, diademata fronti
Impoſui, manibuſque meis hæc dona pararam.
At nunc Purpureos complexu læta Nepotes
Fortunat Virtus: noſtra immortalia ſunto
Munera; non cœcæ fas hæc ſubvertere Sorti.

Fata

Fata rotam ſi ſtare negant, tollatur in altum;
Nec poſthac dubios agitari poſſit in Orbes,
Quandoquidem Heroes ſupremo in culmine regnant.
Invidia infrendens, & centum paſta colubris,
Sub fortunato liventia corpora gyro
Sternere cogatur, fruſtra & ſua vulnera lambat.
Nulla ſed Heroum genti confinia pono,
Quæ primo Imperio Terram eſt amplexa, Polumque:
Inque dies ſtirps ut generoſa feretur in altum,
Sic Rota ventorum ſedes, & nubila tranet;
Donec ſyderibus permixta ex æthere lucem
Explicet, atque ſuos Heroas monſtret ab aſtris.
Dixerat hæc Virtus, dextræ & conjungere dextram
Ter conata fuit, toties a fœdere Sortem
Reppulit Invidia, atque Rotam verſare morantem
Suaſit, agens avidum turbata in corda Draconem.
Cum ſubitò increpuit ſonitu tuba læta canoro:
Viſaque commotas animare ad prælia Divas.
Intonuere tubis dein antra loquacia centum,
Blandaque feſtivis clangoribus aſſonat Echo.
Ecce hilari fertur devecta per aera penna,
Fama loquax, vultu, regali & veſte, ſuperba,
Luce diem ingeminat, fauſtis quam ſpirat ocellis,
Spargit ab ambroſio fœlicem vertice odorem,
Lætitiæ auſpicium. Ut ſylvis digreſſa Sabæis
Aura peregrinas grato beat impete naves,
Omen odoratum vicini littoris afflans.
Poſtquam Parthenopes, & Regnatoris Iberi
Regius Orator partes impleverat Heros,
Atque triumphali obſequio recreaverat Urbem,
Præpetibus tollit ſe Fama per aera pennis,
Et Latii campos celeri dimenſa volatu,
Alta petit juga Præneſtes, cui gaudia Romæ
Ingerat, ut ſolitus Fortunæ plaudere collis,
Grande ſui Regis nunc tollat ad æthera nomen.
Ergo his aggreditur certantes garrula Divas.
O Dea, munifici Virtus o certa Tonantis
Pro-

Progenies, tuque humanæ Fors arbitra vitæ,
Nuper adorato plauſu recreavimus aures,
Quo Barberinis aſſultavere Quirites:
Accipite & caræ ambitos vos gentis honores.
Claviger aſtrorum pandit nova gaudia Romæ,
Cum, Præneſte, tuus! Sirenis munera Princeps
Solvit Alexandro, par Regi Interpres Ibero:
Vidimus undantem populo, ut mare fluctibus, Urbem.
Textilis illuſtres Babylon, Phrygiæque feneſtras
Ornavere nurus: radiant ſuper alta Britanni
Oſtia, porticibuſque micant aulæa ſuperbis,
Spirantes vivo mentita colore fignras.
En ſonipes gemmis, oſtroque inſignis, & auro,
Mitia pacato glomerat veſtigia dorſo.
Conſcius ipſe ſuas agitat ſub pectore laudes:
Sperat Alexandrum, te Rege, Philippe, ſuperbit.
Phœbe, tridente olim Neptuni ſaucia tellus
Anne hunc Palladiæ victorem fudit Olivæ?
Atque tibi Pater Undarum donavit habendum,
Parthenope Siren? dein tanto adolevit honori,
Floruit herba illi cum divitis Appula campi?
En flos Italiæ properat, generoſa juventus,
Romanique Patres, Regum quos eſſe Senatum
Iuraret Cineas, ſpretoque vetuſta Catone
Curia ſuſpiceret, meritos terræque, mariſque
Imperium; at Fidei præſtat ſervire Parenti,
Qui non Imperium Oceano, neque terminat aſtris.
Ridentes juvat ut vultus, animoſque volantes
Aſpicere! hos Regni quatuor per florea luſtra
Nexuit auratis gons Barberina catenis:
Purpureum hac legit Patrem de ſtirpe, Latinum
Huic pronam ſacro honore viam exornavit ad Oſtrum,
Hanc populi ſacris Paſtoribus, hanc Duce belli
Ditavit: non hæc memori de pectore dona
Exciderunt: Charitum pulcherrima vivit imago.
Hinc Apibus Regnum virtus producit avitum,
Et quam donarunt, Divini copia mellis.

Heroes

Heroes, regnatis adhuc, quemque aſpera Soli
Mors invidit, amor Stellis æternat honorem:
Vos ad ſceptra adigunt animi ſervire volentes.
Romulidæ hinc adeo Proceres, & prima Latini
Spes generis properant Iuvenes. At paſcere viſus
Non datur his avidos; nam Chiſia Stella morantes
Obtutus recreat, pulchræ pars maxima pompæ.
Cæſareos Auguſtinus ſuperare triumphos
Promeritus, defertur equo ſublimis anhelo,
Qui ventos ferit, at genium ſeſſoris adorat.
Sed Præneſtini regalia Principis ora,
Blanditos radios, majeſtatemque ſerenam
Aſpicimus? Roſeo quantus decor innatat ore,
Luminibus riſus! quàm pulchro nobilis auro
Cæſaries! Omnes proavi ſpiratis in uno.
Eloquitur Vultus, quænam ſit gratia Cordis,
Gratia, Romulidum quæ nutu irritat amores.
Quæ gemmis, auroque rigent, ſolemque laceſſunt,
Dædaleas veſtes, Siren tibi provida, Princeps,
Ipſa laboravit, quas artis ut æmula vidit,
Erubuit Pallas: Nymphæ riſere jocoſæ,
Ac tibi, Parthenope, dederunt victricia ſerta.
Principis ambiti veſtis pulcherrima cingit
Ambroſios artus, fruſtra quos optat Apollo
Induere auratà Zonà, qua cingitur Axis.
Multicolor Sonipes ceſſantes increpat Euros,
Et vultu vario miranda eſt Iris equorum:
Barbara fulmineum peperit quem Moſchua mater,
Miſit in hæc decora Imperii moderator Hetruſci.
Sic & naturæ fugientia regna triumphis
Accelerant ſervire tuis. Calcaribus ardet
Igneus, atque Equitem ſentit, generoſior alter
Quo nunquam Latii flagravit in æquore circi.
Pondere gaviſus, magno ſed honore laborans
Altius ingreditur, greſſus glomeratque ſuperbos,
Inſultatque ſolo, crineſque effundit in auras.
Dein pavido ſimilis Quadrupes veneratur habenas,
Quas

Quas Phœbi exoſus phaleras ſuſpirat Eous.
Succedunt Equiti Currus, quos ipſe, Latinum
Dum cælum ſuper ardentes agitaret Apollo
Alipedes, invidit, & atro ſyrmate cælum
Induit, occiduiſque furens violentius undis
Incubuit. Domino eſt impar, qua, victe, Quadriga
Phœbe, ſuperbires. Viden, ut pulcherrima Solem,
Cumque Iove attonitum Alciden depingit Imago,
Rapta triumphalis poſt hæc miracula currus?
Hinc adeo victi ſimulachra immania Solis,
Ludentis flammæ feſto depaſta furore,
In cineres abiere, Rhodos quæ viderat aſtris
Immiſcere caput, Pelagus frænare ſubactum,
Velivolæque viam latè protendere navi,
Sub femore amplexo timidi duo littora ponti;
At nunc illa tuæ appendix eſt ludiera pompæ.
Nec tanto Charitum veſtes illuminat auro,
Quæ ſeſe anteeunt, Horarum Numina, Phœbus,
Ut pretioſa tuos regalis virga metalli
Involvit famulos. Socias ut lumine vincis
Phœbæas, numero geminas. Quàm dives inundat
Agmen iter, quanto exultant fora mota tumultu!
Nunc o nunc manibus tempus dare lilia plenis,
Vel quas auratas ſterni ſibi Cæſar arenas
Ælius optavit. Veluti cum Phœbus anhelis
Afflat equis lucem primævo flore rubentem,
Ætheree properant Nymphæ,quæ umbramque, diemque
Bis duodena ſecant in tempora: Spargitur illis
Florea tempeſtas, Phœbique terenda quadrigis,
Auro, & ſtellatis ornatur ſemita gemmis.
Defuit hoc unum, ſpirant alia omnia Solem:
Currus, veſtis, equi tibi ſunt, & Apollinis ora.
Quæ ſimul ac patriis audivit Tybris ab undis,
Urbani longùm Tybris gaviſus habenis,
Eduxit viridem ſpumanti e gurgite frontem:
Nymphæ, Romuleæ, dixit, mea gaudia, Nymphæ,
Feſtivas ſparſæ per aquas agitate choreas,

Atque

Atque renaſcentes generoſæ ſtirpis honores,
Sirenum cantu, ac dextra celebrate loquaci;
At nos Oceano dicemus gaudia Romæ,
Et Barberinæ decora immortalia gentis.
Audiet & roſeo quæ dat cunabula Soli,
Quæque laborantes curſu lavat unda jugales,
Audiet & Bætis pretioſà dives arenà,
Fluviorum centum regnator Bætis, Iberos
Namque ſecat, centum Reges ditione prementes.
Olli jam victus Ganges, ac turbidus Indus
Volvit opes, & quæ certant argentea Ponto
Flumina: aquis illum colit omnibus Amphitrite.
Audiet, obſequium ferat ut regale Philippi
Barberinus Alexandro. Si invecta triumphis
Obſequium defert, quo plauſu regia lauros
Hiſpanas celebrabit Apis, fractoſque rebelles?
Dixit, & aurato petit amne ſuperbior æquor
Tybris, agunt vitreæ choreas per flumina Nymphæ.
Interea dum, Tybri, tuo rapis impete Muſam,
Unda Quirinalem populi ſubit aurea collem.
Veſtibus infuſus Tagus, atque in Syrmate Erythra
Alipedum fulgens: Equitum vis ilicet ardens
Ad terram fluxit: mandit generoſior aurum
Pondere liber equus, ſparſæque inſultat arenæ:
Atria centenus regalia currus inundat.
At viden, ut ſcalas vorat ambitioſus, & ardet
Vincere Bucephalum Sonipes, Regemque ſuperbus
Optàt Alexandrum, quem mox injuſſus adorat,
Delatum ſolio, an populi certantis amore?
Ille quidem ſancto complexus pectore Numen,
Quemque refert vità, ut ſequitur moderamine, Petrum,
Spirabat vultu, quæ ſydera corde fovebat.
At poſtquam Heroum florem Pater ad ſua vidit
Te genua affuſum, Princeps, cum Rege ferentem
Hiſpano geminum fœlicia ad oſcula mundum,
Ora hilarat blando cæleſtia fulgure riſus,
Et Fidei Marti Regi blanditur Ibero,

Qui

Qui parta Imperio donat ſua regna Tonanti ;
Hoſtem Acheronta domans, & Cælum protegit armis ;
Aſtra ſuper cogens fractos regnare rebelles.
Sed te quàm fauſto perluſtrat lumine, Princeps ;
Virtuteſque tuas, laudeſque amplexus avitas
Urbani, paribus quem moribus ipſe colorat,
Innocuo, ac ſemper florenti nobilis ævo,
Magnanimus recti vindex, doctaſque maritans
Belligeris, trepidans nil fulmina inania, lauros.
Magne Parens, te ſyderei de littore Mundi
Aſpicit Urbanus, fœlici turbida curſu
Æquora ſulcantem, fruſtra cum ſæviat unda
Tot bellorum hyeme, & capitum ſylvà hæreſis audax
Scylla latret: fruſtra tempeſtas nigra profundum
Pandat, & integra ſtantem cum claſſe Charontem
De ſtygia monſtret minitantem damna palude.
Tu Pelagi irrides fremitum, Scyllæque latranti
Cerbereum capitum truncas nemus, ora diſerta,
Regum iras, aurum, curas, & moribus inſons
Ipſe tuos armans contra agmina perfida mores.
Ut clavo incumbis vigil, & cæleſtia quæris
Littora perpetuis oculis! Te lethifer annus,
Bellorum & victi ſcopuli, frangendaque Lunæ
Cornua, quæ ad magnum nunc armis fulminat Iſtrum,
Æqualem primis Petri Ratis eſſe Magiſtris
Monſtrant, quos fœlix tempeſtas intulit aſtris.
Hinc te dum ſacri flectentem cernit habenas
Sic Regni Urbanus, torqueret ut ipſe, relicto
Æthere, & ut quondam torſit, dum vita manebat,
Exultat, quòd Purpurei tibi grande Nepotes
Imperium, quamquam magnis Virtutibus impar,
Ducentes agmen, dederint: ſuffragia Reges
Queis addunt, Oſtrum decorat quoſcumque Latinum,
Regnandum certi renuenti imponere Mundum.
At Barberinos quàm grato Heroas amore
Ambit Alexander, queis Purpura Sacra ſuperbit
Syderibus. Te mente ingens, Franciſce, capaci

Multiplicis regni, pietate inſignis, & aureis
Moribus, innocuis primum queis floruit ævum,
Aurea perpetuo Vita & vernavit Aprili:
Omnium inundatus regalia pectora fonte
Doctrinarum, inopes & inundans fontibus auri:
Per luſtra Alcidæ quatuor comes additus Atlas,
Axem humero torquens, grandi nec pondere læſus,
Nutritus curis, nunc majeſtate verenda
Imperium æternas: ſunt Regnum corda Quiritum.
Quid referam Antonj laudes, regalia corda,
Magnetes animorum, & qua fortunat Egenos
Auratam pluviam, vel quæ ſpectacula Romæ
Attonitæ donat, Regi dum plaudit amore
Magnanimo: hinc tanti Romano ex æthere lucem
Syderis optarunt Soles. Te Sequana Tybri,
Deliciaſque ſuas Rhodano pater invidet Arnus:
Herois metitur iter Europa triumphis.
Illum etiam Muſæ, illum etiam lactata Minerva
Proſequitur, calamo armatam quam fovit, & haſta;
Mars olim, ſed habet Pax illum ambita Sequeſtrum.
Ille quis imparibus patruo ſe ſufficit annis,
Indole par Iuvenis magna, & virtute ſenili?
Carole adoratæ Stirpis decus; Urbis Ocelle.
Florea non unquam auſpiciis majoribus ætas
Ingreſſa eſt Famæ regnum, nec Romula quondam
Ullo ſe tantùm jactavit Purpura Alumno.
Seu regalem animum contra prædulce venenum
Obduras blandi ſceleris; ſeu Pallada docta
Mente colis, rerum aut uſu prudentia major
Te decorat, non eventus, ſed filia cordis,
Sæcula quod grandes jaculatur in omnia curas:
Salvete Italiæ Charites, Regnique Latini.
Amplexu indulgens vos maximus Arbiter Orbis
Stringit Alexander; fratrem hinc, Regumque nepotem
Romulidum, te dum ſpectat, Maphæe, verendis
Hærentem pedibus, patrio dignatur amore:
Illius ora tuos iterant blandita triumphos.

Digre-

Digrederis curru mirantem invecte per Urbem,
Ac tecum gemini Heroes, queis Purpura regnum
Nativo ſacrum ſuperaddidit; inclyta namque
Laus generis grandem ſceptris, auroque Columnam
Regali exornat, Mundus cui gaudet Iberus
Inniti: Auguſto de fonte Aragonius heros,
Nomen avis, atavisque potens, derivat honorem,
Et virtute animi regnum producit avorum.
Purpureos inter Proceres, cum decolor undas
Quæſivit Sol occiduas, immania Solis
Ludenti flamma abſumpti, ſimulachra tueris,
Quæ divulſa Rhodo, populo ſpectanda Quiritum
Dædalea arte dedit naturæ Hiſpania victrix.
Illa ruunt, Princeps, tua gloria ſurgit in aſtra.
Quo te Roma hilaris, quo tollit Iberia plauſu!
Turba tibi ſtudioſa ſuos ut devovet annos!
Egregio ut palmas generi ambitioſa faventum
Vota parant! namque elatum popularibus auris
Romula te Cælo gens inſerit, aurea dextræ
Munera Regalis mirata, & frontis honores,
Et facilis Charites animi, mentiſque vigorem
Magnanimæ, & proavos ſpirantia pectora magnos.
Principibus te magna ſuis Hiſpania gaudet
Annumerans, genere illuſtrem, & regalibus auctum
Sanguinis auguſti venis, aliiſque maritas
Miſcentem domibus, quibus Itala terra ſuperbit,
Et Veneti ambitum magna ad conſortia Iuris.
Græca quot imperia, & veterum confinia Regum,
Qui centum venere altæ ſub mœnia Trojæ,
Arva, urbeſque tuæ vincunt? Vix nonus ab Urbe
Cum diſtat lapis, arva tibi regnata videntur,
Perpetuo ad Calabros tractu procurrere campos,
Quæ Sybaris videt unda ferax. Regina volucrum
Metiri nequit audaci tua regna volatu:
Laſſarent noſtras etiam tua jugera pennas,
Et Fama Icario ruerem fato. Aureus infans,
Optatus Regnis hæres, tibi munere Divûm

 Acceſ-

Digitized by Google

Acceſſit, teque ore refert: illi omine fauſto
Virgineæ in labris fabricarunt mella volucres,
Pontificum & quatuor decoratus murice ſanguis
Inſpirat regalem animum. Tibi ſydera, Princeps,
Et, Cælo ſolùm minor, Hiſpani tibi Regis
Magnanimus blanditur amor, pulchriſque merentem
Imperiis, donis Patruos ingentibus auget
Purpureos. Tantùm immenſa vix India claſſe
Olli affert, quantum ille tuæ, Petre, ingerit alno.
Et dubitas, Fortuna, Rotam frænare volantem,
Ut Barberinæ Virtus decora inclyta gentis
Æternet? Vexilla ſequi te magna Philippi,
Fors, decet, Hiſpano quæ Regi ſubdita pares:
Serviat huic Fatum, cui Rex blanditur Iberus.
Hoc Fama attonitas hilaravit carmine Divas:
Fortuna, & Virtus dicentis ab ore pependit.
Tum generis decus, atque novos mirata triumphos,
Ac Regem ambitioſa ſequi Fortuna faventem,
Annuit, ut ſummo qui nunc in culmine regnant,
Perpetuo Heroes Rota fulciat aurea niſu.
Exultat Virtus, clavoſque adamante trabales,
Pendula quos dudum librabat jn aere dextra,
Inſertat radiis, atque axem ſtare volantem
Imperat. Innumeræ tum cingunt, agmine facto,
Virtutem Charites: roſeis Victoria pennis,
Lætus Honor, gratæ Laudes, & Gloria, proles
Virtutis, Labor, & primo Decor aureus ævo,
Famaque ſolicitis comitem ſeſe addere Divis
Prægeſtit, lætumque Dearum augere Senatum.
Quem ſic alloquitur blando pulcherrima riſu
Gloria. Si, quondam Fortunæ Regia, Collis
Nunc Barberini Herois veneratur habenas,
Præſtat, Fortunæ devota refingere Templa,
Ut regnatricis ſacrentur Gentis honori.
Vos modò virtutis Comites, tuque annue, Virtus:
Egregio ponam generi mirabile Templum:
Atque hic regales vultus ex ordine avorum
Mar-

Marmore ſpirabunt vivo, Patreſque colorem
Purpurei ducent, queis nunc Romana ſuperbit
Curia: tu pulchra, Princeps, in imagine vives,
Vivet adorati ſpes germinis aurea Proles.
Sed Templi medium, redivive Urbane, tenebis,
Teque coronabunt vultus, atque ora tuorum.
Magnanimi geſta Urbani, quæ vincat Apellem
Dextra colorabit, circumque argentea centum
Fama tubis, centum ſtabit Victoria palmis.
Gloria facundo vix hæc effuderat ore,
Cum ſubitò pulchrum, & viſu mirabile monſtrum
Exhilarat Divas. Adamas quam ſtare coegit,
Ecce triumphalis ſpeciem Rota fulgida Currus
Induit: huc Orientis opes, lachrymæque rubentis
Auroræ, huc primo fluxit Sol luminis auro.
Pictura radiat pretioſa quadriga loquaci:
Reginæ in medio rutilat Virtutis imago,
Quæ imperio Sortis fatalem exemerat Orbem.
Dein cum Urbano Purpurei fulſere Nepotes,
Tuque auro pictus, vivaci & murice, Princeps.
Quicumque auguſto Virtutis paſcitur ore
Spectator, pictas laudes, vultuſque tuetur
Aſtantum Heroum, dubia & ſententia fertur,
An Virtus curru, an gens Barberina triumphet.
Circum multiplici Charitum ſub imagine vivunt
Urbani mores, cui, grandia munera, Divæ
Gemmea tergemini imponunt diademata Regni;
Nam Charites animi Urbano peperere Thiaram.
Hìc æquo pœnas, & dona examine librans,
Regnorum hìc nutrix defert Prudentia claves
Aſtrorum, hìc Pietas fronti regina coronam
Atq; humeris chlamidem aptat Candor. Ab ore loquentis
Aurea regali Facundia flumine currit.
Recreat Imperii curas feſtiva Poeſis,
Quam de purpureo divini fonte cruoris
Innocuas, priſcæ memores & originis undas,
Haurire Urbanus docuit, juſſitque Camænas

 Parna-

Parnaſum Libano mutare, & Numine Phœbum:
Hæc medio in curru fulgent: frons altera præfert
Magnorum monumenta operum, queis viva perennat
Urbani fama, & meritis caput inſerit aſtris.
Erectæ Superis aræ, ac vivacia templa:
Romano Venetæ firmatæ milite vires:
Sæpius impulſæ contra agmina barbara puppes,
Italiæ Vallum puppes, fideique Latinæ,
Oceano volitans: huc ditata horrea, portus
Arte laboratos, huc propugnacula, turres
Adde, coronatam muris regalibus Urbem,
Quaſque ſuo dixit de nomine conditor Urbes:
Ipſe etiam Urbanus vario ſpectabilis ore
Ducit Apellæa diverſos arte colores.
Alipedum quæ prima fugam ſentiret equorum;
Quadrigæ frons auratæ, ſpectare ruentem
Dat Iuvenem, qui te, Phaeton, pulchro exprimit ore;
At non promeritus Phaetontis fata videtur.
Cypridis ille ignes, & ſecum clauſa Megæræ
Ora tremens nimium blandita, en aera ſaltu
Metitur, vincitque fugà: excepere cadentem
Lilia virgineo Iuvenem tunc edita culmo,
Regnandoque viam explicuit fuga nobilis Orbi.
Parte alia ſacri mirandus transfuga Regni,
Purpureos aliis Patres, ne mæſta trahantur
Diſſidia, & dubias ſcindat ſententia mentes,
Conciliat: Tunc attoniti, facto agmine, Patres
Sceptra reluctanti donant, coguntque, Tonantis
Proregem, dare ſyderibus, dare jura profundo.
Cætera quid memorem pulchræ portenta quadrigæ,
Urbani æterno palmas referentia vultu?
Iamque oculos fugit, ac terrà divulſus in altum
Nititur auratus currus, cui prima malignum
Cogeris, Invidia infœlix, ſupponere tergum,
Quæ Barberinis famularis victa triumphis.
Evolat, & quantum luctatur in æthera Currus,
Magnanimæ tantum creſcunt decora inclytæ Gentis.
Subli-

Sublimi tandem pulſabit ſydera fronte;
Et pigri vincet regalia plauſtra Bootæ.
Quæ quondam Rota Fortunæ, nunc mira Quadriga eſt,
Barberina olim fulgebunt ſydera in axe:
Ire Dionæi velut æthere Cæſaris aſtrum
Credidit, & cælo fulgentem Roma Quirinum.
Interea, flos Heroum, tua gaudia, Princeps,
Fatidicis curis amplectere. Sceptra tuorum
Terra olim, ac Cælum ſenſit: tibi Roma faventem
Illuſtris florem generis, tibi miſit Iberus,
Quando triumphalis recreavit pompa Quirites.
Nunc tibi Divarum turba ambitioſa laborat:
Regeſque Imperio frænare aſſueta ſuperbo,
Imperii, Fortuna, tui veneratur habenas.
Præneſtina tibi ceſſerunt regna bilinguis
Virginis: Inſultas victæ, & regalia templis
Illius imponis Prætoria. Quiſquis amica
Fata cupis, Præneſtini cole nomina Regis,
Qui fractam ſolio Fortunam evertit avito,
Sortis & Hæredem quem Virtus aurea dixit.
Sed tua quàm fauſto labentur ſæcula curſu,
Magnanime o Princeps, cui Sortis Regia paret!

Digitized by Google

PRINCEPS IRIDE CORONATUS,

SIVE IN IRIDEM,

Quæ prope Vaticanum effulſit fauſtiſſima die, qua

CLEMENS NONUS

PONT. MAX. CORONATUS EST

Carmen Extemporale Ovidii Stylo

Traditum conſequenti die, ut Sanctiſſimo Pontifici exhiberetur,

Et dictum in Aula Seminarii Romani a Joanne Baptiſta Lomellino Seminarii ejuſdem Convict; anno 1667.

Digitized by Google

Illuſtriſsimo, & Excellentiſsimo Principi

D. BENEDICTO PAMPHILIO.

Carmen hoc ſuis in tenebris deliteſceret, Excellentiſſime Domine, niſi aliquod illi decus affunderet argumenti ſplendor, & gloria: veluti ptetium Sol addit nubi, a qua coloratur. Septem intra horas ſcriptum fuit; adeo vel tenues Vates urget ad cantum obſequentiſſimus amor, & exuberans gaudium. Conſequente Inaugurationem, & Iridem meridie traditum fuit, ut exhiberetur Sanctiſſimo Pontifici, & Eminentiſſimo Principi Franciſco Cardinali Barberino, cujus nutu prodit in lucem. Die verò, quæ primam proxima excepit, venuſtiſſimè dictum eſt in Aula Seminarii Romani ab Egregio Adoleſcente Io: Baptiſta Lomellino, qui præclara indole, & ingenio, promicante ab actionis, & vocis eloquentia noſtrum carmen animavit. At quod ne unum quidem nunc additum ſit, vel immutatum verbum, ex eo conſtat, quod profiteri poſſimus, eodē prorſus habitu oris nunc editum Carmen deferendum ad pedes Magni Clementis, quo illos antea ineditum adoravit. Verteremus crimini, pulchriorem ullum elegantiæ colorem Iridi noſtræ inducere ſubituræ oculos vulgi, quo commendata non eſt, dum ſe Cæleſtibus Sapientiſſimi Principis luminibus primò exhibuit. Hæc præfari nos cogit religioſus cultus, quo celeberrimam doctiſſimi Cardinalis Sapientiam veneramur; ne ſcilicet ille probaviſſe videatur id, quod nullo nomine, & ne præcipitis quidem gratià celeritatis probari poſſit erudito Lectori. Decet profectò a Muſis omnibus ingenii obſequium devoveri Poetæ olim clariſſimo, nunc Summo Præſidi generis humani; ſed a Collegio, & Seminario Romano id exigunt etiam peculiaria nomina, quòd ab Illius olim Convictoris, ac Diſcipuli ingenio ad omnem Sapiētiam, & Pietatē nato illuſtrata mirificè ſunt. Hanc in præſentia Academiam Tuæ dotes commendant, Excellentiſſime

me Adoleſcēs Benedicte Pamphili, cujus ego nomini Extemporale hoc Carmen nuncupare debui, quia nullum novi, qui volantem in ſcriptione Poetica ingenii Tui vim exæquet, quam effundentem intra contractum horæ ſpatium quinquaginta ſonora, vivida, elegantia, & verè poeſim ſpirantia carmina in claſſe Rhetoricæ non plauſibus modò, ſed & admiratione proſequutus non raro ſum. Superbiunt profectò Muſæ, quod in te ſuſceperint excolendum tam illuſtre Generis heroici decus, transfuſum in Te quatuor Romanorum Pontificum ſanguinem, acceptam a Sapientiſſima Parente Tua magnanimam Indolem, Spiritus regios, pluſquam virilem Prudentiam, & præclariſſimi lumen Ingenii: tum induſtriæ pariter, ac labori Tuo debitos Mores integerrimos, Divini cultus amorem, Eloquentiæ ubertatem, qua polles etiam ſingulari in familiari conſortio, a quo Charites omnes humanitatē edoceri poſſunt, tum uni Sapientiæ inhiantem omnium diſciplinarū ſitim, & earumdem capacem amplitudinē animi, & vel in tenui, nedum in iſta fortuna, ſuſpiciendam tolerantiam eruditi laboris. Superbiam certè, uti nunc Muſæ, ita brevi de Te quærent Honores excelſi, ac Tuæ genti domeſtici, quos provocas egregia Indole, & prægreſſa Ætatem Virtute. Interim perge, ut facis, Romanæ, & Exteræ juventuti exemplar præbere decorū omnium, & ſtudio pertinaci demereri præmia ſapientiæ. Pegaſum verò infrænans exultātem nobiliores volatus experire; egregium enim Tibi ſcribendi argumentum ſuppeditant Cæleſtes Prærogativæ Sāctiſſimi Principis noſtri, cujus laudes Te celebrare aggreſſum ex Te audivi. Digniſſimum principe Muſa argumētum eſt Sanctiſſimus humani generis Princeps, qui moribus exhibet Divinitatē, cujus munera in terris gerit, animo, & curis auguſtiſſimis mortalem pariter, & nunquam interituram mundi fœlicitatem amplexus, nulli ſuæ parcens operæ, ut eamdem nobis elaboret, in publicū bonum profuſus, ſuæ Gloriæ contemptor egregius, Pauperum Parens, Pacis Sequeſter, Deliciæ generis humani, Virtutum munificentiſſimus Exornator, Sapientiſſimus idem, & Clementiſſimus. Vale, & ad ſublimes honores Tuis iſtis Virtutum, & Sapientiæ gradibus incede.

IN IRIDEM,

Quæ prope Vaticanum effulſit feſta die, qua coronatus eſt Pontifex Maximus CLEMENS NONUS.

CARMEN EXTEMPORALE.

DElicium Mundi, formoſa Superbia Cæli,
Naturæ exultans Riſus, Thaumantias Iris,
Verſicolorato cur Arcu regia Petri
Templa corouaſti, cum Maximus Arbiter Orbis
Exornandus erat trplici diademate frontem?
An Superi aſſultant mortalibus, & ſua profert
Lætitiæ argumenta, homines imitatus, Olympus?
Attonitas an quæ ſuevit (1) ſuſpendere mentes,
Clementi plauſit, cujus primordia Regni
Attonitos rapiunt animos in amabile cordis
Exilium, & Cælo affigunt, unde Optimus almo
Numinis in terras deſcendit munere Princeps?
Filia, vel Genitrix (2) Iris depicta ſtuporis,
Te peperit Clemens, & quæ admiratio dotes
Suſpicit æthereas Regis; quem ſydera terris
Indulſere; illo ut regnante Colonia Cæli
Roma ſit, ac totum tellus porrecta per orbem.
Iunonis quondam, nunc ſacri nuncia Phœbi,
Iri, viam ad Pindi deſueta ſacraria pande,
Et, cur picta genas auro recreaveris urbem?
Dic age,dnm tenuem ſtimulat brevis hora Camænam.
Marmoreo quà Petrum arcu amphitheatra coronant,
Sydereos arcus, Petri diadema, tuebar,

Hæc

---

1 *Iris admirationis Mater, & Filia dicitur.*
2 *Iris parta ab admiratione Virtutum Sanctiſs. Pontificis.*

Hæc animo volvens. Quantus, cui dædalus æther
Verticis auguſti Regale inſigne miniſtrat,
Chriſtiadum Princeps erit? Ecquis in Iride ſolem
Viderit? Haud auro, vel gemmis aſpera frontem
Ambiat, at Cæli pingatur luce Thiara?
Certaret, quæcumque auro fœcunda ſuperbit,
Pandere terra ſinus, (3) & vena e divite florem
Regalis legeret dextra ambitioſa metalli,
Cæleſtis Regis mittendum muuus in uſus.
En prudens palmam terris certantibus æther
Præripuit: juncto quem terra adamantibus auro
Vinxiſſet, pulchra Cælum Thaumantide cingit.
Aſpice, ut ipſa Petri circum immortalia templa
Funditur, & Mundi ſuſpirans tempora Patris,
Arcus adorati ſerti ſinuatur in uſum!
Non hæc Naturæ Miracula, non ab aquoſa
Nube coloratus mentitur lumina Phœbus.
Haud ulla auguſtam velarunt nubila lucem,
Nec ſolito raptum ploravit Memnona fletu
Aurora. Hæc ergo Superi portenta Coronæ
Effinxere, Deus mirum fabricatus & arcum eſt
Artifici cultu, quo non præſtantior alter
Ebibit e noſtro ludicros ſole colores.
His animum curis, (4) atque Iride lumina paſcens
Plaudere feſtivis circum Thaumantida pennis
Intueor Charitum formas, (5) quas inter Olivà,
Et Cereris donis, victrici vinctaque lauro,
Diva oculos hilarat, nec tu, (6) pulcherrima Roma,
Abſiſtis, tecumque Aureo quæ præſidet Ævo.
Attonitam rapiunt hæc dum ſpectacula mentem,
En-

3 *Cælum Iridem flexit in Coronam, ut litem diſſolveret gliſcentem inter omnes fodinas, exhibentes aurum ſuum effingendo Diademati.*
4 *Poeta Iridem contemplatus.*
5 *Pax, Copia, Virtus Bellica.*
6 *Romæ Genius, Præſes aurei ſæculi,*

Enthea vis pectus ſubit, atque attingere anhelans
Prodigii fontes, te, Caſtalis unda, requiro:
Lux oculis fugit, gratus ſopor irrigat artus,
Cyrrhæum qualis ſuetus volitare per antrum.
Ecce aderat centum depicta coloribus Iris
Undantem veſtem, Nymphæ in morem: aurea Pacem
Copia, Belligera & virtus comitatur euntem,
Atque aliæ Charites. Roſeo Thaumantias ore
Aggreditur dictis arcana recludere Divùm
Tranquilli riſus (7) non fulgeat ætheris Iris,
Dum regnum exhilarat Clementi lumine Princeps;
Vos etiam æthereis hilarat qui moribus, aſtra,
Civibus innumeris ditanda, hoc Præſide rerum?
Mundi delicium (8) Romam non ambiat Arcus,
Sacra ſubit dum regna Parens, quem dixeris Orbis
Delicias? Adeo mitis Clementia mentes
Allicit, & Charitum magnes, quarum illius ora
Sunt regnum, & ſacri penetralia candida cordis?
Quàm blando amplexu (9) nuper Regum ille Senatum
Purpureum dignatus! ut officioſa ſuorum
Majeſtas animos cæleſti nectare inundat!
Omnis ut exultat, Clemens dum regna capeſſit,
Chriſtiadum regio! Ut certatim quælibet olli
Tradidit Imperium, magnis virtutibus impar!
Si, Charites regnant, Cæli Charis ambiat Arcus
Exultantem Urbem. Romæ hic induta Virago
Os, habitumque, (10) tuos ſic plauſus excipit, Iri.
Magnanime o Princeps, virtutum præmia temnis,
Regales arcus, Tibi quos gaviſa labore

Orna-

7 *Iris dicitur Cæli riſus. Sanctiſs. P. eſt gaudium terrarum, & Cæli.*

8 *Iris dicitur Mundi delicium, & Clemens deliciæ generis humani.*

9 *Dum illum in Vaticano adorarent.*

10 *Roma Poetam alloquuta dicit, ab Arcu Cæleſti edoceri ſe ad alios erigendos gloriæ Magni Clementis.*

Ornabam, nimiumque Patri devincta faventi,
Debebam. Renuis ſacri monumenta triumphi?
Ipſe triumphales Arcus molitur Olympus,
Ante diem pompæ: Tuus eſt Thaumantias Arcus.
Magnus, cui pro aſtris pugnanti militat æther!
Major, cui exornant aſtra ambitioſa triumphos!
Parere imperiis quis poſthac, Maxime Princeps,
Poſſit? ad aſtra ſacras prohibes cur ſurgere moles?
Non Clemens, quando renuis, ſed ſacra triumphet
Relligio, Pietas, Amor, & Sapientia: Divas
Anne, Tuo quoniam regnant in pectore, temnis?
Non parere nefas? Peccabo authoribus aſtris,
Et ſequar æthereos, non æquis viribus, Arcus.
Plauſerunt comites, Romam Pax alma ſilentem
Proſequitur. Nobis fulſit Thaumantias Iris,
Excidium bellorum Iris, (11) prænuncia Pacis.
Iri, coronatus te Princeps fœdere Reges
Vinciet æterno: fruſtra bellum aſpera morſu
Vincla catenarum petit, & conata malignas
Nititur ærato moliri e cardine valvas
Fatalis Templi, & Ianum reſerare, Megæra.
Deponent patrio in gremio ſtudia omnia Reges,
Et cultum, ac placitum magni, nutumque Parentis,
Vel regnis ducent potiora: Ipſe Arbiter æqua
Aſtrææ dirimet naſcentia prælia lance.
Ecce ſerenabit Gallos pulcherrima flores
Mox Iris, (12) digreſſa tuis, Brabantia, campis:
Iris Romani decus Oſtri, Amor Urbis, & Orbis,
Præſidiumque, futura. Haud ſic Thaumantida honorat,
Ut colet hanc Orbis, regnantem & diliget Irim.
Hæc ubi dicta, hilaris percurſant fulgura riſus
Divarum frontes, Iris gaviſaque vinci
Plau-

11 *Iris Pacis argumentum ſtatuendæ a Pontifice Sapientiſſimo.*

12 *Excell. & Rev. Abbas Roſpilioſius, a quo Purpura decus ambit.*

Plauſibus aſſultat. Tum contra Bellica virtus.
At non ignavæ laſſabunt otia pacis
Regales animos. Eſt belliger (13) ætheris Arcus,
Pacis & e ſacræ naſcentur prælia cunis.
Fulmineo Princeps Arcu quem præſcia rerum
Aſtra coronaſtis, jacula aurea in ætheris hoſtes
Torquebit, ſacras ducens ad bella phalanges.
Libera adorati veneror jam templa Sepulchri,
Et fracto mœret jam Thracum Cynthia cornu,
Aureus æthereos arcus (14) dum torquet Apollo.
Graja in caſtra luem Phœbus jaculatus ut olim,
Sic Phœbo major, docta olim Daphnide cinctus,
Rex Vatum, & Sydus Phœbæos inter Olores:
At nunc belligera Triplicis diademata Regni
Ornatus Lauro, ſparget lethalia tela
Contra Erebi monſtra. Anguineum, viden, hæreſis hydra
Trunca nemus capitum, fruſtra ſua vulnera lambit:
Omnigenumque Deûm portenta, & lethifer anguis
Pithon, in Cælum pugnantia barbara ſaxa,
Thure vaporata, & precibus malè culta profanis,
Vos telis perimet ſacris Cæleſtis Apollo,
Cui famulata ſuum præbet Thaumantias arcum.
Ipſe ſuos armat (15) nunc contra Tartara Mores,
Relligionis Achillæam in cladem hæreſis haſtam.
Illius iſta Color portendit fata (16) Cruentus:
Hoc Erebi excidium Cæleſtis parturit Iris.
At Viridis (17) Spem Virtutum deſcribit, & altas
Præmia quæ dotes, ſolem velut umbra, ſequentur.
Delectu e primo ut magnæ vis ardua mentis

N Efful-

13 *Cæleſtis Arcus præſagit ſacrum Bellum in hoſtes Fidei.*
14 *Sanctiſs. ipſe Pont., qui ob Poeſim, aliaſque dotes divinas Apollini præfertur.*
15 *Romani Pontificis mores ſanctiſſimi ſunt haſta Achillis contra hoſtes Fidei.*
16 *Purpureus Iridis color.*
17 *Viridis.*

Digitized by Google

Effulſit ! Regnat Sapientia , & inclyta Virtus:
In regni partem Virtus, Doctrinaque , ſurges .
Aurea poſt viridem (18) ſed cur cernenda colorem
Iris aduletur ſpectantibus , aurea pandit
Copia . Vix Regnum ſubiit , (19)Cerealia dona
Cum plebi amplificat : levis ut jacturaque egenis
Sit ſaxo contrita Ceres , ipſe erogat ultro
Theſauros . Liceat longinquas quærere terras
Cuilibet , ut largum frumento (20) corroget aurum :
Horrea nec defoſſa , æraria ſplendida ſunto .
Ipſe ſuo Cenſum populo , ſolvatque Tributum ,
Regificos Arcus , (21) quaſque illi ſurgere Roma
Decrevit moles : conſueto haud agmine cingat
Bellica vis Mundi Patrem : ſibi plurima Paſtor
Pauperis ipſe gregis ſubducat . Parce , Tonantis
Roma triumphales Proregi attollere moles ;
Arcus enim,& ſacri (22)monumentũ es grande Triumphi
Stàns Roma . Haud mundi ſepes ferrata Parentem
Muniat : hunc amor , & tutantur corda Quiritum .
Profuſo haud auro tantùm Pater audit Egentum
Urbe ſalutari in patria Germanus , (23) aviti
Qui Generis decus eximium Virtutibus auget ,
Quem

18 *Flavus .*

19 *Vectigalia ſtatim imminuit .*

20 *Dat facultatem exportandi frumentum a ſua ditione, & illud a quolibet emendi .*

21 *Prohibet adornari pompas debitas ſuæ virtuti : Militum præſidium imminuit , ut exoneret pauperes vectigalibus .*

22 *Urbs tota ab ipſo recreata , & erecta , eſt Arcus ejus gloriæ conſecratus .*

23 *Excell.D.Camillus Roſpilioſius Pauperum Pater dicitur. Roma Pontificis Conſanguineos , ut publico bono natos avidiſſimè præſtolatur . Inter feſtas acclamationes , dum corona ornaretur Clemens IX. a quamplurimis Pater Pauperum dictus eſt.*

Quem fortunandæ ſuſpirant votaque Romæ.
Mundi aſt ipſe Parens, Inopum quoque dicier, audis,
Exoptate Parens: quanta dulcedine mentem
Perfudit, mihi me ut dulciſſima ſurripuit vox!
Pergite, dicebam: Vobis ille aurea dona
Duplicat, atque ultro fert vectigalia Princeps.
Hæc adeo aurato dum Copia vidit in Arcu,
Aurati cuſtos ævi (24) pulcherrima Diva:
Nec minus in priſci revocandaque temporis aurum,
Flavicomo, dixit, pinguntur ſæcla colore.
Affulget fœlix primis in ſolibus ætas,
Pulchraque poſt primos ſuccedent ſæcula ſoles.
Quin Gentilitio vivunt in Stemmate magnæ
Fortunæ auſpicia, & Cæleſtes exprimit arcus
Cæruleus color, & Flavus: (25) Qui Cærulus axem
Ambit, dat ſortis Cæleſtia ſigna beatæ:
Qui color Aurato (26) complectitur aera gyro,
Humanam pingui terræ notat ubere ſortem.
Moribus ut Cælum ſpiras, (27) ut ad æthera pennas
Alloquio, aſpectuque Tuo mortalibus aptas!
Dotibus utque Tuis Cæleſtis pingitur arcus!
Flectit ut ipſa Tui lucem admiratio in Arcum!
Nec repetam antiquas laudes, & ſydera, vitæ
Quæ cælum latè exornant: tantùm enthea Clio
Deterere obſequio properati carminis audet
Fatidico portenta Arcu quæ nunciat Iris.
Iri, decus Cæli, Superùm dignata favore,
Qui te Cæleſtis flexere in tempora Regis:
Muneribus Divùm fœcunda, (28) aſſueta feraci

N 2 Meſſe

24 *Præſes aurei ſæculi ſuum reditum in terras ſpondet.*
25 *Stemma Pontificis Flavum, & Cæruleum.*
26 *Aureus color humanæ, Cæruleus Cæleſtis fælicitatis index, quas Clemens hominibus adornat.*
27 *Divinæ dotes Sanctiſs. Pontificis animos ad Cælum erigunt.*
28 *Iris fœcundare ſolet terras, quibus imminet.*

Digitized by Google

Meſſe ſolum ditare, ornas quod luce rubenti:
Fertile adorati in mortalia commoda Patris
Præſagis ſtudium. Sacrę quę plurima dextrę,
Dextrę, quę Cęlum reſerat, quę Tartara claudit,
Pagina arata fuit, (29) nimiumque ornata labore,
Fœcundabit agros Fidei. Sic fata, ſoporem
Cyrrhęum excuſſit, meque Arbitra temporis aurei
Deſtituit, Charitumque Chorus vaneſcit in auras.
Perge coronatus pulchra Thaumantide Princeps,
Prodigiis hominum attonitas ſuſpendere mentes.
Haud nunc mentitus (30) mortalia lumina fallit
Arcus, ſed vera depictus luce ſuperbit.
Cumque immortales (31) vivat Thaumantias annos,
Neſtoreum Magni portendit Principis ęvum.
Semideos, quique ipſa Dei decora inclyta pandunt
Moribus, ingenioque ſuo depicta, gementum
Conceſſa & lachrymis populorum munera Divùm,
Par eſt ęthereis ſerò ſuccedere Regnis.
Nam cur invideat terris ſua munera Olympus?
Principis hoc ſpondet vivax, & prima virentis
Canities, ſacros & quę Mens roborat artus,
Et Regni curis, magnoque aſſueta labori
Vis Animę Magnę. Tua ſed Tibi charior ętas
Sit poſthac, Dilecte nimis mortalibus, ipſi
Et nimium Dilecte Deo, ter Maxime Princeps,
Deliciaſque ſuas (32) Mundo; Pater Alme, tuere.
Uſque adeo cultus, hominumque potitus amores,
Ipſa Triumphalem (33) flectatur ut Iris in Arcum.

ARS

29 *Die conſequente electionem ſua ipſe manu horis quinque ſalutares Reipublicæ literas exaravit ad Reges.*
30 *Colores Iridis aliàs ficti dicuntur.*
31 *Immortalis credebatur Iris nuncia Iunonis.*
32 *Se ipſum mundi delicias.*
33 *Triumphos ab omnium animis reportavit.*

ARS RHETORICA,

LOCI TOPICI, FIGURÆ VERBORUM, AC RERUM,

Et Præcepta quædam Ariſtotelis numeris incluſa,

Dictata Rhetoricæ Auditoribus anno 1670.

Digitized by Google

LECTORI.

L*Eges Rhetoricæ Artis ex tribus Ariſtotelis Rhetoricorum Libris, ejuſdemque Poetica, aliiſque Autboribus petitas verſibus amplectimur. Non ſequimur certam methodum, utiliſſima quædam, & Diſcipulis aptiſſima, delibantes. Naturam ipſam Artis, Fontes Argumentorum, Tropos, ac Figuras explicamus, & ex Tertio Ariſtotelis Libro quædam afferimus ad ornatum orationis pertinentia. Definitiones, & Exempla diverſo ab aliis rebus charactere ſcribentur. Claritas, & Brevitas ad raram aliquam in Græcis Vocibus metri licentiam nos adegit.*

Quid

Google

Quid ſit Rhetorica, quod ejus Officium, Finis, & Materia?

RHetorica eſt *Ars dicendi*. Quid dicere? *Fari Facundè, ornatè, graviter*. Quid dixeris Artem?
Quæ tradit præcepta aliquid rectè efficiendi.
Rhetoricæ Officium? *Ad ſuadendum dicere ritè*.
At quis Rhetoricæ Finis? *Suadere loquendo*.
Rhetoris hinc ille Officio perfungitur, *aptè*
Qui ad perſuadendum dicit; quanquam ille protervos
Haud animos flectat. Sed *qui fœliciter illos*
Expugnat, Finem aſſequitur, quem ſedulus ambit.
Quæſtio *Materia eſt*, *Rhetor quam tractat*, & iſta
Aut infinita eſt, aut certo limite clauſa.
Argolici primam dixere *Theſim*, atque Latini
Propoſitum; Aſt alia *Hypotheſis* ſermone Pelaſgo,
Cauſa, aut *Controverſia* dicitur a Cicerone.
Propoſitum eſt: *An honor Martis quærendus in armis?*
At Cauſa: *An laudem meritus ſit Cæſar in armis?*
Illa infinita eſt, hęc certo limite clauſa.

De Generibus Cauſarum.

CAuſarum triplex genus eſt: Demonſtratiuum,
Iudiciale, & quo Iudex deliberat: *iſtud*
Suadet, diſſuadet: *condemnat, ſive tuetur*
Iudiciale; At demonſtrativum *reprehendit*,
Laudibus aut ornat. Quę mox ventura trahuntur,
Expendo, quando delibero: Iudiciale
Sed genus elapſum tempus: Demonſtrativum
Pręteritum, aut pręſens ſpectat. Suadere volenti
Eſt author Cicero, ut fieri rem poſſe, & honeſtam,
Et conducentem eſſe oſtendat. Res, homineſque,
Et loca laudamus. Vel pręcedentia ſpecta
Commendans hominem, Proavos, Oracula, Patres,

Prodigia, & Patriam: vel quę præſentia cernis,
Corporis, atque animi, fortunæ & dona ſecundæ:
Vel finem, ut Mortem, Natos, Famamque decoræ
Hæredem vitæ, & laudum monumenta relicta.
Præcipuè ex Cauſis, Effectis, atque Adjunctis
Exornatio conficitur Rerum, atque Locorum.

De Partibus Rhetoricæ.

PArtes Rhetoricæ ſunt quinque hoc ordine junctę:
Invenio, diſpono, atque eloquor, & memori mox
Inventa infigo menti, pronuncio tandem.
Quando argumenta inquiro, queis vera probetur
Quæſtio, tunc res invenio. At diſpono, *decoram*
Inventa in ſeriem cum digero. Lumina ſpargens
Verborum egregia, & rerum, queis fulgeat aptis
Quæſtio ſyderibus, tunc eloquor: At memoris vis
Eſt animi *rerum perceptio firma*. Sed omnes
Rhetoricę ſuperat partes, Demoſthene teſte,
Actio, quę *vocis*, *geſtus*, *totius & apta*
Corporis eſt juxta veteres moderatio leges.

De Adjumentis, & Muneribus Rhetoricæ.

DIcendi eſt triplex Stylus, vehemens, & acutus,
Ac tenuis. Tria ſunt quoque Rhetoris Adjumenta:
Si ingenio pręſtat, ſi naturam excolit arte,
Atque artem exercet. Tria ſunt etiam Oratoris
Munera, Delectare, Docere, ſimulque Movere.
Omne feret punctum, ſi miſceat utile dulci:
Si, quibus informet mentes, arcana recludat,
Ad laudem incendat, circum pręcordia ludens.

De Fontibus Argumentorum.

ARgumentorum fontes, Communia priſci
Quę Loca dixerunt, *ſi ipſi ſunt inſita Cauſæ*,
Quam

Quam tractamus, *& a gremio illius educuntur*,
Sex ſunt atque decem; ſi verò Extrinſeca, ſunt ſex.
Inſita ſint, quando definio, vel noto nomen,
Diſtribuo in partes, vel conjugo, vel genus addo,
Vel formam, aut ſimile, aut quid diſſimile, aut adjuncta,
Aut contraria, quę anteeunt, quę deinde ſequuntur,
Quęque repugnant, & cauſas, effectaque cauſę,
Vel majora, minora, ęqualia comparo tandem.

Definitio.

DEfinitio *rem explicat*: ut, *Virtus animorum*
Eſt affectio recta. Aliquid commune petendum eſt
Pluribus, atque aliquid proprium: ex utroque orietur
Definitio: Commune eſt *Affectio*, *Recta*
Eſt Proprium. *Natura rei cum panditur ipſa*:
Ut, *Rationale eſt animal homo*: definitur
Strictè. Sed *cum deſcribo*, *remque explico*, *cauſas*
Enumerans, *partes*, *effecta*, *adjunctaque*, non eſt
Definitio preſſa. *Simul cum congrego plures*,
Amplifico pulchrè, Deſcribitur a Cicerone
Curia ſic: *Templum pietatis*, *regia mentis*,
Conſilii ſedes, *caput Urbis*, *portus*, *& ara*
Perfugii. Argumentum ex hoc ſic erue fonte.
Si Virtus animi eſt affectio recta, *profectò*
Haud Verſutia erit virtus, *quæ affectio prava eſt*.

Etymologia, *ſeu Notatio Nominis*.

E*Xplicat apta Notatio Nomen*: *ut explicat ipſam*
Definitio Rem: *veluti*: *Qui conſulit urbi*
Dicetur Conſul. *Piſo non conſulit*: *ergo*
Dicetur Conſul? *Stephanum dixere Coronam*
Argivi, *fideique hoc dignus nomine teſtis*.
Ius Verris tam nequam eſt? In Prętoris iniqui
Sic nomen luſit Cicero: *tibi quàm bene Laurus*,
Laurenti, *impoſuit nomen!* *Tibi Gratia & ipſa*,
Joannes. Naſcuntur ab hoc Anagrammata fonte.

Par-

Partium Diſtributio.

Quando rei totius partes enumerantur,
Tertius eſt fons Rhetoricus. Deducis ab illo
Argumentum ſic: *Habet has Reſpublica partes*,
Patres Conſcriptos, Equites, Plebem: Ciceronis
Diſceſſu mœrent Patres, Equiteſque furore
Tabeſcunt, Plebs arma rapit: Reſpublica tota
Ergo te ut Patrem, Tulli, ploravit ademptum.
Vis incredibilis rerum hac ab origine manat.
Amplificare cupis? hoc ſæpius utere fonte:
Ut ſi delicias veris deſcribere geſtis,
Mundi animadvertas partes, quæ veris amœni
Munere lætantur: Cœlum, quod cornibus aureis
Illuſtrat Taurus: quem hilarant ſol mitis, & auræ,
Aera: quæ glacie currunt exuta hyemali,
Flumina, ſed nivibus quandoque tumentia lapſis
Aereo ex monte: ac terram, quæ veſte recenti
Herbarum induitur, teneris dum frondibus arbor
Comitur, & pulchri pingunt viridaria flores.
Amplificatio protrahitur quandoque *negando*
Partes, quæ toti haud inſunt: velut affirmando
Partes, quæ inſunt toti, eadem amplificatio ſurgit:
Sic hyemis numerando incommoda, & illa negando
Per partes de vere, aliis ver laudibus effers.

Conjugata.

Conjugo, cum verba inflecto, atque immuto parumper,
Quæ generis ſunt ejuſdem; veluti, *ſapienter*,
Et ſapiens, ſapientia. Ab hoc ſic argue fonte:
Namque homo ſum, nihil humani a me credo alienum.
Quos orno? qui ſunt Patriæ ornamenta, Quirites.
Improbus haud ille, improbitas aſt ipſa videtur.
Aurea nunc verè ſunt ſæcula: plurimus auro
Venit honor. Viden? ex mutatis, *Aurea*, & *Auro*,
Naſcitur ironia ferox, atque ingenioſa.

Genus,

Genus, & Forma.

Q*Uod ſub ſe plures Formas habet*, eſt Genus, *atque*
Se communicat illis: ut *Flos*; ſcilicet illi
Lilia ſubduntur, *violæ*, *tulipæque*, *roſæque*.
Lilia ſunt flores, Roſa flos. Communicat ergo
Se Flos unicuique, & ſub ſe amplectitur omnes.
Partes, quæ generi ſubduntur, dicimus eſſe
Formas, aut Species. Sic eſt *animal* genus, atque
Formæ ſunt *homo*, *equus*, *leo*, *bos*, *elephas*, *tigris*, *urſus*.
A genere, & forma ſic argue: *quando negare*,
Aut potes affirmare aliquid, *quod convenit uni*,
Affirmare potes de alio, *pariterque negare*.
Ut: *ſi animal vivit*, *vivit leo*: *ſi leo ſentit*,
Sentiet ipſum animal: *ſi animal non protrahit ævum*
Perpetuò, *nec perpetuos leo vivet in annos*.
Si leo non cedit ſtellis, *nec cedit iiſdem*
Ipſum animal. Quæcumque ergo concedis ineſſe,
Aut Generi deeſſe, hæc eadem concedere debes
Formæ deeſſe, & ineſſe; & plurima, quæ Speciei
Inſunt, vel deſunt, inerunt Generi, deeruntque.

De Similitudine, & Diſſimilitudine.

E Simili, aut e Diſſimili argumenta petuntur,
Cum diſpar res ad noſtram deducitur, *aut quæ*
Sit noſtræ ſimilis, *vel multum diſtet ab illa*:
Sic Cicero: *ut morbo tentati haud experiuntur*
Menſæ delicias, *veræ ſic gaudia laudis*
Haud illi experti, *quos vexat dira libido*;
Auri ac ſacra fames: exemplum Naſo dat illud:
Scilicet ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum,
Sic duro inſpicienda fides eſt tempore amici.
Diſſimile eſt iſtud: *Si non jaculatur in ævum*
Barbarus æternum curas, *ſed carpere geſtit*
Labentem lucem: *nos perpetuos animo annos*
Debemus verſare, *& Famæ regna ſubire*.

De

QUadruplicis generis contraria ſunt: Adverſa,
Et Privantia: quæque inter ſeſe referuntur:
Et Contradicentia. *Diſtant ſub genere uno
Adverſa*: Ut *Vitium*, *&* *Virtus*; habitus animorum
Eſt enim uterque, & pugnant: ſic *niger*, & color *albus*:
Bellum, *pax*. Belli amplifices incommoda, amorem
Si accendis Pacis. Sacri ſic Muſa Maronis:
Nulla ſalus bello, pacem te poſcimus omnes.
At Privantia ſunt *habitus*, *privatio* *&* *illi
Oppoſita*: ut *lux*, *&* *tenebræ*: *mors*, *vita*; Milonem
Defendens Cicero: *Quiſquam Clodii necis ultor*,
Inquit, *erit*, *quem tænareis*, *ſi poſſet*, *ab umbris
Eveheret nullus ſceleratæ ad lumina vitæ?*
Inter ſe referuntur *Miles*, *&* *Induperator*:
Acceptum, *atque datum*: *genitor*, *ſoboleſque*: *Magiſter*,
Auditorque. Ex hoc Cicero venatur amorem
Cæſaris: *Ergo tui qualis ſit gratia doni*,
Gloria ſi accepti tanta eſt? Turpe ergo docere,
Diſcere quod præſtat? Contradictoria *pugnant
Cum affirmantibus*: ut, *ſi hoc eſt*, *non eſſe neceſſe eſt
Oppoſitum huic*. *Muſas juvenis colit? ergo quiete
Non ſtupet ignava*. *Eloquitur*, *non ergo ſilet vox*.

De Antecedentibus, Conſequentibus, & Repugnantibus.

A*Nteeunt quæ rem*, *quæque illi ſemper adhærent*,
Præcedentia dicuntur: ſic arguis ex hoc
Fonte: *Ortus ſol eſt*; *ergo fulgere diei
Lucem concedas*. At *quæ rem deinde ſequuntur*,
Præceſſiſſe probant, *quæ cum re juncta videmus*.
Ut: *ſi exorta dies*, *ſol ortus origo diei*.
Quæ lege haud certa, *aut numero opponuntur eodem*,
Illa repugnare affirmes: Ut *Amare*, *Nocere*:
Namque animi ſunt Affectus *Odiſſe*, *&* *Amare*,
Atque hæc Adverſa inter ſeſe dicimus eſſe:

At

At quia *Amare* animi eſt Affectus ; ſed *Notuiſſe*
Haud animi eſt motus, non certa hæc lege repugnant.

De Adjunctis.

Quæ rem circumſtant, & Cauſæ Adjuncta vocamus,
Plurima ſunt, & verſiculo clauduntur in iſto :
Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.
Singula percurrens rem mirificè amplificabis.
Integra naſcitur hoc aliquando Oratio fonte :
Ut quæ Rupellam ob captam ſuper æthera tollit
Gallorum Regem : nec verò Adjuncta per omnia
It : *quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo*, pendit.
Quid? Quam Rupē, quàm validam, quàmq; omnibus auctã
Præſidiis. *Ubi?* Præcinctam auxiliaribus undis.
Et *quibus auxiliis?* Geminis ſuper æquora vallis
Erectis fruſtra Oceano indignante, Britannam
Ut claſſem arceret. *Cur?* Relligionis amore,
Egregii quæ cauſa fuit juſtiſſima belli.
Quomodo ſignificat modum, ideſt citò, fortiter, atque
Non ſine prodigiis, & cuncta elementa rebellis
Hæreſis in cladem armando. Funebria ſæpe
Ex hoc fonte ſolent educi Exordia, quando
Mortis ab Adjunctis gemitus, lachrymaſque ciemus.
Sæpe etiam luſus Epigrammatum, acutaque ab iſto
Fonte oritur concluſio : Nos tantummodo ab uno
Adjuncto eruimus centum : Nix æthere lapſa eſt
Anni ſub finem : Ex *Quando* orta Epigrammata centum.

De Cauſis.

Cauſa eſt, *quæ virtute ſua efficit id, quod cauſat* :
Ut *lucis cauſa eſt Sol*. Quattuor eſſe feruntur
Cauſarum genera : Efficiens, & Materialis,
Formalis cum Finali. *Efficiens rem gignit* :
Ut *Sol lucem, homines homo, ſed Deus omnia cauſat.*
Finalis cauſa eſt, *quæ nos movet ad faciendum* :

Ut *ſperata ſalus eſt Finis, cujus amore*
Ex ægro hauritur medicina; at Materialis
Cauſa eſt, *ex qua res educitur, & formatur:*
Materia ut *lignum eſt ignis*. Formalis *at ipſi*
Dat formam, ſpeciemque rei, ac diſtinguit eamdem
A reliquis: Sic forma hominis *compos rationis*
Eſt animus, per quem a brutis ſecernitur idem.
Argumenta potes de Cauſis ducere: *ut ipſum*
Commendes hominem, lauda Cauſam Efficientem,
Patres, atque Deum; & Finem, in quem conditus ipſe eſt,
Silicet æterna ut Numen per ſæcula cernat.
Laudes amplifices ex cauſa Materiali,
Corpore præclaro: At Formalis plurima Cauſæ
Laus erit, *humanumque animum ſuper æthera tolles*.

De Comparatione.

ULtimus eſt fons Rhetoricus, cum comparo, & iſtum
Explico tripliciter: *Paria, & majora, minora*
Et ſimul æquiparans: Paria, *ut cum confero Magnum*
Cæſari Alexandrum. Majora aſt urgeo, dicens:
Ornarunt ſeſe Gracchorum ſanguine Patres,
Cur maculam nobis Catilinæ ſanguis inurat?
Præclarè dixit Cicero. Sunt illa minora:
Ut jugulent homines, ſurgunt de nocte latrones,
Ut te ipſum ſerves non expergiſceris unquam?

De Locis Extrinſecis.

INſita ſunt hæc argumenta; Extrinſeca verò
Sunt Præjudicia, & Tabulæ, Tormentaque, Fama,
Teſtes, & Iusjurandum. *Cum* ſcilicet *ante*
Judicium eſt aliquod latum, Præjudicium illud
Dicimus. At Tabulæ ſunt *leges, juraque Patrum*:
Cætera ſunt manifeſta. Genus ſed Iudiciale
Utitur his tantùm, quod vix noſtra excolit ætas.

De Argumentatione, ſive uſu Argumentorum.

EXplicat *Argumentum Argumentatio*. Prima
Illius eſt ſpecies Syllogiſmus: *Tribus idem*
Judiciis conſtat: propono: aſſumo: & utrumque
Judicium amplector: velut; *Ars omnis diſcenda eſt:*
Rhetorica eſt ars: ergo Rhetorica eſt diſcenda.
Enthymema eſt *imperfectus Syllogiſmus*:
Ars eſt diſcenda ergo Rhetorica eſt diſcenda.
Eſt Inductio, *quæ, numeret cum plurima, totum*
Conficit: vt: *Mores, quæ temperat, & ſua cuique*
Quæ tribuit, pectus quæ roborat, & regit omnes
Prudenter motus, Virtus, laudanda, & honeſta eſt.
Omnis honeſta ergo eſt virtus, laudemque meretur.
Eſt porrò Exemplum *imperfecta Inductio*. At *uno*
Circuitu verborum includitur Epicherema:
Quæque ſimul plures argumentatio acervat,
Sorites eſt. *Cum duo proponas, reprehendit*
Vrgens propoſitum, tradas quodcumque, Dilemma:
Omnibus eſt virtus quærenda: bonis, meliores
Vt fiant; pravis, ut diſcant vivere rectè.

De Tropis.

RHetoris eloquium ornatum, aptum, ſitque latinum
Ornatur ſed pulchra Tropis, pariterque Figuris
Scriptio: ſunt ſua verborum, ſunt lumina rerum.
Verbum, aut ſermonem quando aptè immuto, ſuaque
Avulſum de ſede, aliis accommodo rebus,
Dicitur eſſe Tropus. Segetes ſi dixero *lætas*, (*campis*.
Quod proprium eſt *hominum* Appoſitum, aptè accommodo

De Metaphoris.

AD *ſimile a ſimili cum transfero*, dicitur eſſe
Metaphora: ut: *pratum ridet*: Quadruplex genus ejus
Eſſe ſolet. *Cum animal pro animali ponitur*: ut ſi
Affir-

Affirmes *latraſſe hominem* : *ſpoliataque ſenſu*
Si pro aliis ſenſu ſpoliatis dixeris : ut : *nil*
Concentu virtutum ſuavius : Aut *pro animali*
Si ponas orbata animo : Ut, *duo fulmina belli*
Scipiadæ : Aut, *quæ vivorum ſunt propria*, *ponas*
Pro exutis animo : ut : *Pontem indignatus Araxes*.

Synecdoche.

C*UM totum ex parte, aut ex parte intelligo totum,*
Aut quæ præcedent ab iis, quæ deinde ſequuntur,
Eſt Vati uſurpata Synecdoche ; at Oratori
Non adeo conceſſa. Modis hæc aſſolet octo
Efferri : *Partem pro toto pono* : *carinam*
Pro navi : Aut *unum pro pluribus* : ut Maro dixit :
Hoſtis habet muros : aut *formam pro genere ipſi*
Subjectam generi : ceu *quovis pro ſue* dixit
Virgilius : *denteſque Sabellicus exacuit ſus*.
Aut *pro confecta re materiem affero* : *Pinum*
Pro navi : Aut *totum pro parte* : *Ignemque ferebant*,
Fontemque : Aut *plures pro uno* : Ut : *ſumus Oratores*
Viſi, inquit Cicero : Aut *pro parte genus* : velut : *ales*
Unguibus abjecit prædam. Aut *quæ ipſam anteeunt rem*,
Pro re ipſa pono. Ut Maro pro *Ruit Oceano nox* :
Aſpice, aratra jugo referunt ſuſpenſa juvenci.

Metonymia.

P*Er cauſas effecta, ſua aut intelligo cauſas*
Quando per effecta : *aut per ſigna intelligo eodem*
Rem ſigno expreſſam : *aut per rem, quæ continet, ipſum*
Contentum, Græcis Metonymia dicitur eſſe.
Per cauſas effecta aperis : *onerantque caniſtris*
Dona laboratæ Cereris : *legiſſe Platonem*
Dicor, divini cum legi ſcripta Platonis.
Cauſam ex effectis pando, cum *pro ſcelerato*
Depreuſum dico *ſcelus*, & *mæſtum* eſſe *timorem*

Dico,

Dico, quòd mœſtos faciat, *Quod continet*, *ipſa*
Profero pro re contenta: *fœlicia ſæcla*,
Et *bene moratas urbes*, *doctas* & *Athenas*
Cecropiis dico pro civibus: & Maro dixit
Pro ipſis Cælitibus, *Cœlo gratiſſimus amnis*.
Pro re poſſeſſa Dominum: *Iam proximus ardet*
Ucalegon: vel *rem per ſigna intelligo*: *pacem*
Sic *toga* ſignificat, *faſceſque & purpura regnum*.

Antonomaſia.

ANtonomaſia *conſuevit pro nomine certo*
Ponere quid clarum: ut *Carthaginis everſorem*
Dicit, cum fuerat dicendum, *Scipio*: *Princeps*
Romani eloquii dicetur *Tullius*, atque
Virgilium appellans, *Latii* appellabis *Homerum*:

Onomatopæja.

F*Ingere ſueta novas* Onomatopæja *voces*,
Perpendens ſonitum, *cui ſignificatio pulchrè*
Reſpondet: Pelagi ſic *murmur*, *ſibilus* anguis
Dicitur, atque boum *mugitus*, *ſtridula* ſerra.

Catachreſis.

C*UM verbis audactèr abutimur*, *aut quia deſunt*
Propria, *mutandi aut causâ*, Catachreſis Achivis
Dicitur. *Extinxit qui matrem*, *dicitur eſſe*
Parricida: *minari pulchra*: *optare dolorem*.

Metalepſis.

Q*Vibuſdam veluti gradibus* Metalepſis *ab una*
Ad res conſuevit reliquas expandere callem:
Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas:
Hinc *ſpicæ*, *ſegetes*, *æſtas* ſignatur, & *annus*.

Digitized by Google

Allegoria.

D*Iverſum* Allegoria, ſive Inverſio *ſenſum*
A verbis affert. Divinus dum Maro dixit:
Sed nos immenſum ſpatiis confecimus æquor,
Et jam tempus equûm ſpumantia ſolvere colla;
De *curru* fari eſt viſus, tamen ille profatus
De *libro* eſt. Sunt *plures metaphoræ* Allegoria.
Quandoque eſt propriis permixta. Subire procellas,
Atque fori fluctus ſemper Milo ſuevit, & auras
Spernere, & hoſtiles ſcopulos, ſyrteſque doloſas.
Quando obſcura eſt Allegoria Ænygma vocatur:
Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Tres pateat Cęli ſpatium non amplius ulnas?

Ironia.

N*ON tantùm diverſa, aſt & contraria verbis*
Significat ſenſu Ironia aſſueta jocari.
Sic Drancem Turnus commendat: *Meque timoris*
Argue tu, Drance, quando tot ſtragis acervos
Teucrorum tua dextra dedit: vix navita Portmeus
Tot ſimulachra virûm potuit traducere cymbâ.

Periphraſis.

C*VM per circuitum amplifico, quę dicere poſſum*
Paucis, aut uno verbo, conſueta Poetis
Dicitur eſſe Periphraſis: Hoc pacto Maro dixit:
Tempus erat, quo prima quies mortalibos ęgris
Incipit, & dono Divûm gratiſſima ſerpit:
Dicere cum poſſet: *nox cœperat arbitra ſomni.*

Hyperbaton.

T*Rajicitur verborum, ſeu pervertitur ordo,*
Cum uſurpatur Hyperbaton: ut: *Maria omnia circum:*
Pro, *circum Maria*: & *Septem ſubjecta trioni.*

Hy-

Digitized by Google

Hyperbole.

Auget, & imminuit tranſgreſſa Hiperbole *verum:*
Ut: *celſas ſuperant nubes, geminique minantur*
In Cælum ſcopuli: pennis volat ocyor Euri,
Fulminis atque alis. Quæ tam inſaturata Charybdis,
Neptunuſque vorax? Capreæ vix oſſibus hærent.

Quid ſint Figuræ Verborum, & Rerum, & in quo differant a Tropis.

Lumina verborum, & rerum, quas eſſe Figuras
Dicimus, *a ſolito vulgi ſermone recedunt,*
Et magis aſſurgunt. Verborum lumina verbis
Mutatis pereunt; perſtant at lumina rerum.
Efferri propriis verbis perſæpe Figura,
At nunquam Tropus aſſuevit. Diſcrimen in illis
Hoc tantùm eſt. Et ſæpe ſimul conſpirat utrumque
Lumen: quique Tropus, ſimul eſt præclara Figura.

Quot modis fiunt Figuræ Verborum.

Detraho, ſive addo, ſimiles ſive inſtruo voces,
Quando Verborum claras uſurpo Figuras.

Figuræ Verborum, quæ fiunt per Additionem.

Repetitio.

Ducitur ex uno cum ſæpe Oratio verbo,
Eſt Repetitio: ceu: *Quis Romam diruit hoſtis?*
Quis templa evertit? quis Tybrim ſanguine tinxit?

Converſio.

Deſinit at verbum cum ſæpe oratio in unum,
Eſt Converſio: *Sunt cæſa agmina veſtra, Quirites?*

 Extin-

Extinxti, *Antoni*. *Flos Vrbis funere merſus?*
Extinxti, *Antoni*. Ex his plurima Tullius affert.

Complexio.

UTramque includit Complexio; *nam repeto*, & *mox*
Converto: veluti: *Quis rupit fœdera? Pœnus*.
Quis bellum tulit Italiæ? Pœnus. *Quis equeſtri*,
Patricioque cruore implevit flumina? Pœnus.

Conduplicatio.

COnduplicatio *verborum eſt geminatio*, *quæ vim*
Sæpe habet, *ingenuo quandoque lepore ſuperbit*.
Te nemus Angytiæ? vitreâ te Fucinus vndâ,
Te liquidi flevere lacus: ſapiens Maro dixit.

Traductio.

ESt Traductio, *quando verba immuto parumper*,
Crebrius aut unum uſurpo. *Quis ſævior hoſtis?*
Cujus mucro latus noſtrum hauſit? quo duce bellum
Italiæ incubuit? Quis Romæ terruit arces?
Sæpe etiam verbum ſenſu uſurpatur utroque:
Eſt enim amari jucundum, *niſi quid ſit amari*.

Synonimia.

SIgnificantia *idem cum verba exaggero plura*,
Eſt Synonimia: *exceſſit Catilina*, & *ab Vrbe*
Evaſit tandem, *erupit ſæviſſima peſtis*.

Polyſyndeton.

CVM *crebra affertur*, *quæ det conjunctio robur*,
Eſt Polyſyndeton: ut Sapiens Maro dixit:
Armentarius Afer agit tectumque, *laremque*,
Armaque, *Amyclæumque canem*, *Creſſamque pharetram*.

Gra-

Gradatio.

EST Gradatio, *quæ repetens iam dicta, reſiſtit*
Singula percurrens: Virtutem induſtria, virtus
Famam, deinde hoſtes peperit celeberrima fama
Heroi, cui victa dedit clarum Africa nomen.

Figuræ Verborum, quæ fiunt per Detractionem.

Diſſolutio.

DIſſolvo, *cum detrabitur Conjunctio*: ſicut:
Ornant, delectant, proſunt documenta Minervæ.

Adjunctio.

CVM *ſententia non una ad verbum revocatur*
Vnum, Adiunctio dicitur, vt: *ſcelerata laborem*
Segnities, audax rationem amentia vicit.

Disjunctio.

CVM *quævis verbo ſententia clauditur uno,*
Disjungo: veluti: *pudor abſtraxit, revocavit*
Lætitia, & jucunda quies tardavit inertes.

Synecdoche.

CVM *ſubtractum aliquod verbum ſat cætera ſignant,*
Eſt Synecdoche: *nullus ſermo*: intellige, *de te.*

Syneciosis.

SYneciofis *diverſas res ſimul unit.*
Tam quod habet, deeſt, quàm, quod non habet æris, avaro.

Figuræ Verborum, quæ fiunt per Similitudinem.

Annominatio.

ANnominatio *verba parum immutata reſumit.*
Ut: *navus, vanus: flamma huic clariſſima fama eſt:*
Namque docent, quæ ſæpe nocent, non omnia lædunt.

Similiter cadens.

V*Erba cadunt non rarò in caſus plurima eoſdem:*
Non admirer, amem, atque ſequar te, maxime Iuli?

Similiter deſinens.

DEſino tunc ſimili ratione, *eſt exitus idem*
Cum in verbis, aut nomine: ut, *audivi: atque ambivi.*

Compar.

M*Embra pari numero cum conſtant*, dicitur eſſe
Compar: *Bella paravit, ſuſcepit, confecit.*

Contrapoſitum.

ESt Contrapoſitum, ſive Antitheton, *duo pugnant*
Cum verba, aut duplex potius ſententia certat:
Immortalis amicitia, at mortalis habenda
Eſt inimicitia; ulla tamen quandoque ſi habenda eſt.

Commutatio.

COmmutatur, *quando duplex ſententia pugnans*
Sic effertur, ut a prima contraria primæ
Naſcatur: Non vivo ut edam, ſed paſcor, ut ævum
Producam: Pictura loquens ſi eſt carmen, & ipſa
Dicitur eſſe etiam tacitum pictura poema.

Fi-

Figuræ Sententiarum.

NON *in verbis, aſt in rebus ineſt decus, ipſa*
Quando in ſe includit ſententia pulchra figuras.

Interrogatio.

I*Nſtandi causâ, haud quærendi*, interrogo: *Quid non*
Auri ſacra fames mortalia pectora cogis?

Reſponſio.

Q*Værenti unum occurro alii*, reſpondeo quando:
Occidit ne hominem quærentibus? addo: *latronem.*

Subjectio.

EST Subiectio, *cum orator ſe interrogat ipſum*,
Aut ſibi reſpondet: Deerat domus? illam at habebas.

Occupatio.

OCcupo, *cum præſumo, hoſtis quæ opponere poſſet*:
Cœcilium Cicero ſic occupat, objeciſſe
Qui potuit, *cur accuſet nunc Tullius, omnes*
Perpetuò ſuevit qui propugnare clientes?

Correctio.

EST Correctio, *cum ſententia tollitur, atque*
Mutatur: Non patria tecta, aſt Italiam omnem
Ornavit; quamquam domus ipſa ornatur, in omnem
Italiam quando Dux congerit ornamenta.

Dubitatio.

C*VM quæro, unde ſit incipiendum, ubi ſit ſtatuendus*
Terminus, eſt dubitatio. *Quò me, neſcio, vertam,*

Digitized by Google

Communicatio.

C*onſulitur quando judex, aut hoſtis*, habetur
Communicatio: ceu: *Quid tu faceres, Labiene?*

Proſopopæja.

PRoſopopæja eſt *perſonarum inductio ficta*:
Extinctos revocat tumulis, atque Urbibus ipſis
Sermonem tribuit: Reſpublica cum Cicerone
Sic loquitur: *Quid agis, Tulli, non conſulis Urbi?*

Apoſtrophe.

A*Verſus ſermo eſt a Iudice* Apoſtrophe: *Et hoſtes*
Aut urget: Tubero, tuus ille quid enſis agebat?
Invocat aut quidquam: Albani tumuli, antraque adeſte.

Hypotypoſis.

R*Es ipſas oculis ferme exhibet* Hypotypoſis:
Ardebant oculi, atque furor ſpirabat ab ore.

Apoſiopeſis.

APoſiopeſi *affectum indico, ſupprimo & illum*:
Quos ego? ſed motos præſtat componere fluctus:

Ethopeja.

E*St morum, atque alienæ* Ethopeja *imitatio vitæ*:
Corpore ut incultus, veſtitu ſqualidus ibat.

Emphaſis.

Q*Vod latet, ex dicto eruit* Emphaſis: Ut Maro dixit:
Immenſo Cyclops jacuit reſupinus in antro.

Su-

Suſtentatio.

P*Oſtquam animos ſuſpendit, inexpectata prefatur*
Suſtentatio: ceu: *Quid præſtitit inde, Quirites?*

Prætermiſſio.

PRætermitto, *cum neſcire, aut dicere nolle,*
Dico, quæ tunc amplifico. Non crimina quæro.

Licentia.

Q*Vod minimè lædat, cum profero,* ſumpta pudenter
Eſſe Licentia dicitur: Ut: *Vide: abeſt metus omnis.*

Conceſſio.

Q*Vando aliquid concedo,* ut, *quę dicenda ſuperſunt,*
Eniteant magis, eſt Conceſſio: Ceu: *levia hęc ſunt.*

Interruptio.

INterruptio, ſiue Parentheſis eſt *brevis a re*
Propoſita digreſſio, cui vis, aut lepor inſit.
Vare, tuum nomen (ſuperet modò Mantua nobis,
Mantua vę miſerę nimium vicina Cremonę)
Cantantes ſublime ferent ad ſydera Cycni.

Ironia.

IRonia, *animi* ſeu *fictio: Crimina, Cęſar,*
Affero inaudita: aſpexit Ligarius Afros.

Diſtributio.

DIſtribuo, *in partes aliquid tribuens, ſua cuique*
Cum ratio additur: Ut *prudens, & fortis haberi*
Pugnando eſt dignus Macedo, populoſque regendo.

Per-

Digitized by Google

Permiſſio.

C*VM datur ultro hoſti, quod ademptum maximè eidem*
Exoptat Rhetor, Permiſſio dicitur: Vt: *Quid Cunctaris, Catilina, ex Vrbe erumpere tandem?*

Deprecatio.

DEprecor *implorans alicujus opem*: Veluti: *Oro,*
O genitor, per ego has lacrymas, natumque tuum, te.

Execratio.

P*Erniciem cuidam cum deprecor*, execrari
Dicor: Ceu Cicero: *Dii te perdant, fugitiue.*

Epiphonema.

EPiphonema *eſt narrati acclamatio facti*:
Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Exclamatio.

A*Ffectum oſtendit, ſive* Exclamatio *quemquam*
Compellat: Velut: O *Miſerum me*! O *tempora, mores*!

De Perſpicuitate, & Decoro, præſertim in Metaphoris.

Ex Ariſtotelis Rhetoricorum lib.3. cap.2.

QUi petis artifici ſtylum ratione doceri,
Perſpicuè dicas. Cauſæ niſi verba repugnant
Magnifica, hæc præhabenda: addunt & priſca decorem.
Ne quæſitus, at innatus cultus videatur.
Vulgo incognita verba lege: eſto Metaphora mixta
Perſpicuis verbis: Proportio Metaphoram ornat.

Si

Si laudas, quære optima; peſſima, ſi condemnas,
Unde oriantur Metaphoræ. Laudare coactus
Immeritos, cautè mollita vocabula profer:
Peccantem dic *lapſum errore*. At crimina damnans,
Peccantem dicas, *non lapſum*. Ne trahat ortum
Metaphora ex injucundis, nimiumve remotis,
Turpibus aut rebus; ſed honeſtis, nobilibuſque,
Aut pulchris. Ne ſumas obvia: *Roſcida*, dicas,
Aurora eſt; At ſi dicas, *Rubram*, ineptus haberis.
Utere Synonimis. Eſt maxima in Appoſitis laus.
Si damnas, *Matricidam* appellabis Oreſtem,
Si laudas, *Vltorem patris*. Simonides non
Dixit, *dimidio eſſe aſinos*, mulos; ſed, *avete
Alipedum*, dixit, *ſoboles pulcherrima equorum*.
Diminutiva placent quandoque, ut, *Iurgiolum*: inquit
Lenis Ariſtophanes.

De frigida dictione;

Ex Ariſtotelis cap. 3.

Quo frigida dictio fonte
Dimanat? *Geminas voces ſi jungis ineptè*:
Ut ſi, *Anguſtivadum littus*. Sunt hæc dithyrambi
Propria, qui ſtrepitu gaudet: *nimiumque frequenter
Si verba uſurpes, quæ jam periere*: *pedeſtri
Si ſtylo appoſitis utaris inanibus*, *addant
Quæ nihil ignotum*: ceu: *lac album*. Iſta poetis,
Quamvis nil addant, ſint dummodo vera, relinquas.
Denique ſi translatio inepta, nimiſve remota,
Aut tumida: ut: *commercia pallida*: dictio friget.

De diſcrimine inter Metaphoram, & Similitudinem.

Ex Ariſtotelis cap. 4.

PRoxima Metaphoræ eſt Similitudo: *Eſt Leo Cæſar*,
Si dicas, Translatio erit. Sed ſi inquis: *in armis*

Eſt

Eſt Cæſar veluti Leo; erit Simile. Inclyta imago
Eſt rerum Similitudo, crebròque adhibenda:
Converti poſſe & ſimile, & translatio debent:
Hinc, *Phialam Clypeum Bacchi*, non dixeris aptè;
Nam *Clypeum Martis Phialam* appellabis ineptè.

De Grandi, & Magnifica Dictione.

Ex Ariſtotelis cap.6.

MAgnifica, & grandis fit dictio, *ſi uſurpetur*
Definitio pro definito: *Italiam* ſi
Dixeris *Italiam*, non ſic aſſurgis, ut addens:
Quam ſecat Apenninus, quam mare cingit, & alpes.
Ne quidquam dicas ignobile: circumſcribe
Illa, ſuo quæ ſi compelles nomine, ſordent.
Metaphoris crebris fit grandior, appoſitiſque,
Sermo, ſuperlatis præſertim; & congeminatis.
Plurali utaris numero: ne, *ad littus Achæum*
Devenit, dicas, ſed, *Achaica littora*, puppis.
Divide, quæ jungi poſſunt: Ne, *fœmina conjux*
Regis læſa eſt, dicas; Aſt, *& fœmina, & uxor*
Regis: namque addit crebra hæc conjunctio robur.
Materiem exilem ſi tractas, quæ tibi pauca
Præbeat affirmanda, nega, quæ plurima deſunt.
Amphimachus ſic de Tecmeſſo eſt plura locutus,
Quàm de Atho reliqui, dicens: *Ignobilis hic mons*
Non ſylvâ, aut fonte ornatur, non ſurgit ad aſtra.
Præterea lege verba, *A*, atque O crebrò quibus inſint:
Magnifico grandis ſic dictio profluet ore.

De Decoro ſervando.

Ex Ariſtotelis cap. 7.

SCriptio præterea debet ſervare decorum:
Quod præſtat, *ſi, quas tractat, ſit conſona rebus.*
At-

Digitized by Google

Atque imitetur mores, & motus animorum.
Conveniet rebus, ſi de altis alta loquatur;
At non aſſurgat nimium, mediocria quando
Profert argumenta: ciebis denique riſum,
Vilia ſi appoſitis illuſtribus exornabis:
Ceu qui conſuevit *venerandam* dicere *ficum*.
Ut genus, ætas, & patria, & fortuna virorum
Diverſa eſt, varii ſic mores: Rhetoris illos
Verba colorabunt: puero, juvenique ſeniles
Ne appingat mores, ſtudia aut regalia ſervo.

De movendis Affectibus.

Ex eodem cap.

ORator ſi vult animos incendere, flagret:
Si terrere, metum ſimulet: quoſcumque animorum
Motus provocat, illos exhibeat prius in ſe;
Hinc clamor quandoque ſolet, lachrymæque movere,
Quos nulla impellunt verba. Eſt aliquando decorum,
Spem certam ſimulare, timor quando anxius urget:
Quis neget hoc? dicas, quamvis incerta loquaris.
Si rem prodigioſè auges: *Nil augeo*, dicas;
Sed veri me cogit amor tam magna profari.
Omnia quæ facit ars, nil per ſe proferat: hæc eſt
Ars major, quàm quæ patet omnibus. Utere crebrò
Appoſitis, quando motus animi incenduntur,
Præſertim magni ſi oſtendas ſigna furoris.

De numero Oratorio.

Ex Ariſtotelis cap. 8.

EX numeris nimium aſſurgunt, nimiumque ſonanti
Ore fluunt Spondæus, Dactylus, atque Anapæſtus;
Hinc illos raro junges: exilis Iambus
Eſt nimium, excidit & crebrò ſermone pedeſtri.

Lu-

Lubricus, & currens ſaltu gaudere Choræus
Aſſolet: Hos inter medius Pæan neque turget,
Nec cadit, aut ſaltat. *Tres ſyllaba longa præibit*
Quando breves, primus Pæan dicetur: *& una*
Syllaba longa tribus brevibus ſubjecta, ſecundus.
Principium primo ducas a Pæone: finis
Commodus, & conſtans, alio ſi Pæone ſæpe
Utaris, ſolet eſſe: Brevis cum ſyllaba claudit
Circuitum, fracta eſt nimium, atque oratio præceps.

De Oratione Periodica, & conciſa.
Ex capite nono.

Hiſtorici veteres cæſim plerumque loquuti,
Herodotus veluti, & Divina Oracula, Mundi
Queis primordia narrantur. Sic dicito cæſim.
Eſt viſum Superis Priami Subvertere gentem.
Res Aſiæ cecidere. Ruit Neptunia Troja.
Auguriis agimur diverſas quærere terras.
Sub miſtra claſſem Antandro molimur, & Ida.
Si crebrò ſic incidas, Oratio torquet
Egregias aures. Sed nec producere longos
Circuitus præſtat; fit namque Oratio pendens,
Cui neque principii, neque ſit proportio finis,
Hæreat & ſolùm, cum res abſolvitur ipſa.
Auribus hæc ſemper doctis ingrata videtur,
Quas finis ſpe lactatas rapit anxius ultra
Orator. Velut in ſtadio qui certat, amatam
Cum metam videt, exultat; ſed flectere curſum
Extemplo juſſus queritur, laſſatur, anhelat.
Arridet doctæ verborum ille ambitus auri,
Aptum principium cui ſit, cui finis & ille,
Quem facilè intuitu complecti poſſumus uno,
Quique aptè claudit ſententiam. At integra ſæpe
Pluribus expletur verborum flexio membris,
Poſt quæ reſpiras. Aliquando partibus unus
Circuitus ſimplex non conſtat; membra ſed ipſa
Di-

Diſtincta aut solùm ſunt, aut contraria. Quando
Inter ſe pugnant, lepor eſt major. Velut: *Vndas
Tranavit pedibus*, ſed *montes navibus*, inquit
Iſocrates: *Xerſi, qui junxerat Helleſpontum,
Velificatus Athos*. Iucundus & ambitus ille eſt,
Cui paria inſunt membra, & ferme æqualia verba.
Dicitur hic compar: veluti: *Suprema laceſſit
In bello dum fata Parens, in pace quieſcens
Vxorem ducit Natus*. Nec ſpreveris illos
Circuitus, ſimiles cui partes inſeris. At vel
Principium ſimile eſt: velut: *Agrum accepimus, ægrum
Quem dicas, ſterilis quia ſpe nos ludit inani:
Placati donis, pacative ore fuerunt*.
Vel ſimilis finis: ceu: *Non puerum peperiſſe,
Dicitur, illius tantùm ſed cauſa fuiſſe*.
In caſus vel membra cadunt a nomine eodem
Exortos, ſed mutatos. Ut, cum ſimulachra
Ambiret quidam, quem nemo crederet ære
Dignum, aut aſſe uno, dictum eſt: *An dignus ahenâ
Sit Statuâ, venalem uno quem dixeris ære?*
Nomen idem aut repetis; Veluti: *Cum duceret ævum,
Verbis urgebas malè, quem poſt fata maligno
Nunc calamo exagitas malè*. Vel ſi nomen utrumque
Haud ſimile eſt, ſimilis ſaltem ſed ſyllaba claudit
Circuitum. Ut: *Te perpeſſum quod in agmine credis
Eſſe malum, ſi hunc vidiſti ignavum?* Aſt aliquando
Ponuntur quædam veluti pugnantia membra,
Quæ tamen inter ſe non pugnant. Sic Epicarmus:
Interdum fueram unus eorum, interdum apud illos.

De Oratione Vrbana, & Arguta.
Ex capite 10. *&* 11.

SYrenes, Charites, Veneres ſermonis, acuta
Dicta, quibus gaudet noſtra ætas, cognita magno,
Et laudata Stagyritæ, qui fontibus illa
Quattuor atque decem plerumque affirmat oriri.

An-

Antitheſi : ut : *Pacem , qua Res nunc publica gaudet ,*
Privatis rebus bellum putat hoſtis Achivùm :
Metaphora illuſtri , qua res incognita menti
Objicitur ſubitò : veluti cum *Græcia capta*
Uno lumine dicta fuit , cum diruta Sparta eſt :
Cum Paralus navis fortiſſima *Clava* vocata eſt
Cecropii populi . A ſimili , vel Imagine acuta :
Ut Pericles laudans juvenes , quos Martis arena
Suſtulerat : *Patria Urbs viduata hoc Flore videtur*
Anno , inquit , *ſimilis ſpoliato veris honore* .
Ex Energia , quæ vitæ munera rebus
Exanimis tribuit : De ſaxo Siſyphi Homerus :
Ille pudore vacans iterum lapis ima petebat .
Idem de telis : *Optant in corpora figi* :
At cuſpis pectus pertranſit plena furoris .
Ex Enargia , quæ oculis res ſubjicit ipſas :
Ut Sicula Argolici juvenes cum caſtra petebant,
Vividus Author ait : *Clamorem Græcia mater*
Extulit , audiri ut Siculo de littore poſſet .
An non penè vides Matrem ſine Prole gementem ?
Ex errore , alium quo lapſum oſtendis , in illum
Tela retorquendo ſua . Ceu quidam : *Sapiens eſt*
Tempus , ait , *quo res labente diſcimus omnes* .
At Paron ſubitò : *Inſipiens ergo eſſe negabis* ,
Tempore ſi res labente obliviſcimur omnes ?
Ex ſenſu diverſo ab eo , quem verba videntur
Primò præſeferre . Velut : *Cantare Cicadæ*
Incipient humi . In his latitant dira omina verbis :
Scilicet : Uſque adeo excindet ferus omnia victor ,
Ut nec , aves quibus inſiſtant , virgulta ſuperſint .
Ex verbis , improviſo quæ fulgure mentes
Perſtringunt , quoniam ſenſus contrarius illis
Inſitus eſt animo . Deſunt exempla Stagyræ:
Corduba ſuppeditat , Senecæ cum ſcena Tyrannum
Jactantem ſua probra inducit : *Jura paterna*
Non ego poſſideo ignavi Diadematis hæres :
Virtute invaſit ſceptrum fortiſſima dextra .

LIBER

LIBER SECUNDUS

COMPLECTENS SACRA NONDUM EDITA

IN DIVINOS CRUCIATUS

Brevia Carmina plurima Ovidii Stylo,

Dicta in Claſſe Rhetoricæ Anno 1672.

Quorum primo inſtitutam ab optimo Vindice noſtræ fælicitatis tractationem Pacis Æternum inter Parentem ſuum, atque homines, ineundæ celebramus.

MOns Oleis fœcunde, notant quæ frondibus almis
Optatam terris Pacem, Divina Propago
Te ſubit, ut telis viduetur dextera Patris,
Queis bello flagrante homines in tartara ſuevit
Mergere. Fœlices rami, qui pellitis Orbe
Eumenldes, animiſque, abſterſa nube, ſerenam
Affertis lucem, terris vos omnibus ardet
Inſerere. Hinc Cedros ſylvæ Libanitidis inter
Haud urget Patrem, vel Palmas inter Idumes,
Supplicibus votis; ſed amicas inter Olivas;
Namque illi haud petitur Victoria nobilis: ambit
Sanciri, nobis quæ proſint, fœdera Pacis.
At vetus en dira funeſtat imagine bellum
Divinæ ſolem frontis. Viridaria menti
Objiciunt hortum, nobis qui prima profani
Martis arena fuit. Foliis veſtita malignis
Arbor fatales objectat plurima ramos,

Irarum cauſam. Quos undique ſurgere telis
Armatos videt, ut terebrent ſua pectora, durnos;
Flagitii pretium oſtendunt. Si reſpicit aſtra,
Præduro videt obductas adamante beati
Regni hærere fores, ac telum ſæpe triſulcum,
Pacifico ſceptro poſito, torquere Parentem.
Hinc adeo mœſti pallenti nube doloris
Divinum jubar inficitur. Non proxima terrent
Funera magnanimum Solem, qui ad Tethyos undas
Occiduæ properat per torrida monſtra ferarum,
Tauriſque, atque hydræ occurrit, ridetque furentem
Horrorem Nemees. Fatum qui ſponte laceſſit,
Haud trepidat. Nobis irati fulmina cæli
Formidat pius. Heu clades exhorret atroces,
Quas nobis parit inſani vecordia belli.
En lapſum in terras, & ſparſum pulvere honorem
Syderei Vultus. En ut complexus inhæret
Uſque ſolo, Patris quod dextra tricuſpidis ictu
Non quatiet, ſua tranſadigat niſi pectora, teli.
En Terram aggreditur lymphà irrorare cruentà.
Nec ſe humus in flores ſubitò induit? Ilicet illa,
Arbitror, erupit florum mirabilis Iris,
In qna feralis necis iſtrumenta perennant,
Flagra, Columna, rubis horrens Diadema, verendum
Lancea potatura latus. Sed protinus arens,
Ingratos populos & deteſtata, virere
Noluit Iſacidas inter. Viridaria noſtri
Sed cordis, ſacro dudum lactata cruore,
Haud violas pariunt, & lilia pulchra, roſaſque?
Deleat ah ſaltem Divini Sanguinis imber
Fœdati labes animi. Quondam abluit acta
Eluvies cælo terrarum crimina. Tandem
Purpureis ſcelus, ut Pharao, mergatur in undis.
Non hic ſupplicium inclamat, ceu fuſus Abelis
Innocui ſanguis, ſed Pacem invitat ab Aſtris.

STA-

STATUENDÆ PACIS GRATIA'

Bellicam tempeſtatem in ipſum Pacis Principem exoneratam lamentamur.

PAx bello mercanda; ipſi ſed prælia Regi
Heu ſubeunda. Reis quæ debita fata, laceſſit
In ſe Rex Superùm. Quæ mœſto agitavit in horto,
Fœdera nunc conflanda; tuo ſed, Dive, cruore
Scribendæ Pacis leges. Si ſanguinis almi
Elicuere ſacris e venis prælia florem
Tantùm objecta animo, quos prælia vera dolores,
Quaſque ferent clades? Sed quo prædura rigebat
Marmore, dira fuit quæ Martis arena, columna!
Hoc ſaxo te firmavit Conſtantia, victor:
Hoc furor obvallat tortorum pectora ſaxo:
Atque ego, ni mæſtos ducant nunc lumina rivos,
Saxea corda geram. Procul o, procul ite profana:
Grandia fert animus. Superos, licet ægra, receſſus
Ingreditur mens: audaci depromere cantu
Bella Deo ſubeunda flagrat. Sed vulnerat, eheu,
Corda novi facies belli. Non protegit umbo,
Non lorica ducem, qui ſe in diſcrimina mortis
Projicit; at niveos laceratis veſtibus artus
Vulnerat obtutu lictorum turba maligno.
Occidua rutilas flammas extingue comarum
Doride, Phœbe: ſoror nec luſtret lumine cœlum;
Haud etenim hoſtili violandus lumine, qui te
Sydereum fecit ductorem, maxime Cæſar
Aſtrorum. Sed vos ſupera cur arce volantes
Tegmine pennarum non illum obnubitis aureo,
Aligeri? En ambit profuſi Sanguinis oſtrum,
Quod velet membrorum ebur. Atque horrentia vincla
Expediunt furiæ? Sævis cur funibus illa
Dextra cohercetur, toties quæ corpore abegit
Iſacidum morbos, animis & crimina in orcum?
Quæ charitum toties æraria ſacra recluſit?

Quæ mentem inſtigat vecordia? Vincta catenis
Illa animi haud ſolvet nexus, haud tartara claudet,
Dextra potens. Vos tænarea de rupe flagranti
Implicitos nexu decuit pendere perenni
Supplicio. Æternas lictor dabis impie pœnas:
Et quicumque ambis manicis vincire Tonantem,
Et vinctum, veſane, putas, ſi pendere differt
Promeritum ſceleri pretium. Niſi vincula amoris
Nunc quoque frenarent cæleſtem Heroa, catenæ
Incaſſum ambirent Divini Corporis artus.
Sed jam ſæva ruit tempeſtas. Impete in auras
Librantur valido flagra horrida: ferrea vincla,
Syderaque æthereo nimium ſatianda cruore
Ingeminant. Niveis in membris mille dehiſcunt
Vulnera. Crudelis palmæ quas ambitus urit,
Centum ardent furiæ. Pudet heu ceſſiſſe furori
Quamlibet alterius. Niſi victrix ira triumphet,
Feſſas incuſant vires. Non grandine campos
Sic quatit Orion: tot non intorta volarunt
Pharſalico pila in bello. Non amplius artus:
Vulnera ſulcantur. Tuus, o pulcherrime, candor
Quò ceſſit, quò virginei ſacra forma decoris?
Non te nunc albis componat Sponſa liguſtris,
Purpureis non illa roſis. Tua purpura livet
Heu nimium. At rabidis heu cur tortoribus aret
Non manus, ac torpet concretus frigore ſanguis?

CRU-

Crudelem coronam infixam Pacifico Principi aſſequuto animorum imperium

Elegiaco Carmine ſalutamus, ejuſdem Ovidii Stylo.

ALcidæ ut quondam tumidi per marmora ponti
Velivoli curſus meta Columna fuit,
Crediderам hærenti ſacræ tibi, Chriſte, columnæ
Sulcanda haud ultra ſanguinis unda foret.
Dona ſed horrenda, & crudeles frontis honores
Obtrudis, nimium o ingenioſe Furor.
Lynceus eſt oculis Amor, ingenioque ſuperbit?
Nunc Odium ingenii dicitur eſſe parens.
Purpurei, Flores, ridentia ſydera veris,
Veſtra iterum pingat decolor ora rubor:
Quæ vos dona decent, ſpinæ rapuere ſuperbæ:
Divini Floris ſunt diadema vepres.
Tuque adeo Mortis Victori debita Laurus,
Non cingis meritum fronde virente caput?
Nunc proprio viduatum munere palleat Aurum,
Quod non Cæleſtis tempora Regis obit.
Optatæ formoſa Iris prænuncia Pacis
Authori Pacis cur diadema negas?
Divinum in ſertum decuit vos, ſydera, necti,
Aſtra ut Soli ſint officioſa ſuo.
At vos infauſto prognati a crimine vepres,
Iratum peperit quos humus ulta Deum,
Cur Nazarenum crudeli munere Florem
Pungitis? Haud illum criminis umbra notat.
Non hic mortales Flos æthere venit in auras,
Nullus ut illi animos, admoveatque manus:
Quin potius corda invitat, dextramque legentum.
Arceat armatus vepribus ergo manus?
Aſt hæc non prohibent carptoris acumina dextram,
Quam tenet optati vulneris ambitio.
Ieſſææ matres veſtri ad ſponſalia Regis

Currite. Divinus fœdera nectit Amor.
Currite. Quam Salomon crudeli a Matre Coronam
Accipit, heu Sponſum Sanguinis illa decet.
Pœnarum Princeps quæſitas ſanguine dotes
Flagitat: humani flagrat amoris opes:
Quaſque ſuæ ſpinas dat Sponſæ prodiga tellus,
Ipſe legit, ſimili ut ſorte adoleſcat amor.
Utque ſuis Sponſæ naſcantur florea dumis
Serta, ſibi vepres Sponſus adoptat amans.
Serta tui volucrum pennis, America, Tyranni
Nectunt: Sunt animi hæc ludicra ſigna levis.
Tu tantùm infixam capiti, Divine, coronam
Rex, geris, ex te uno nam fluit Imperium.
Aſt alios etiam feriunt Diademata Reges;
Quamvis non pateant vulnera luminibus.
Tranſadigunt mentes lethali cuſpide curæ,
Dum miſeras nectunt ſplendida vincla comas.
Tortor, arundinei parco tibi ludicra ſceptri
Munera. Arundo angui funera ferre ſolet.
Tartarei hac ille elidet lymphata Draconis,
In Superos rabiem quæ capita alta vomunt.
Indulgenda quidem ſceptri probra; namque triumphos
Divinos, quamvis ludicra, ſceptra notant.
At nunquam ignoſci poterit tibi, barbare lictor,
Qui caput auguſtum depopulatur, honor.
Attonitam hic agitat mira vertigine mentem
Orbis, & in gyrum pectora mæſta rapit.
Ergo cæleſti ſpinæ naſcuntur in Horto?
Semina ibi veprium nulla fuiſſe, reor.
Me legiſſe decet, quorum mala ſemina ſæpe
Criminibus ſparſi, ſpinea ſerta, meis.
Turba Roſas carpas inſana, atque omnibus hortis
Deſtituas luxus ſigna probroſa tui.
Interea horrentes tantùm tibi, Dive, ſuperſint,
Nectere ſi capiti vis diadema, vepres?
Spinea prætexant animis diademata ſeptem,
Tartareuſque animis tunc procul anguis erit.

Hi ſi cinxiſſent Adæ viridaria ſentes,
Fruſtra ea tentaſſet ſepta ſubire Draco.
In ſe Rex hominum Libitinæ ut tela retundat,
Excipit hæc ſacris ſpicula temporibus.
Heu ſteriles olli Spinas! Fœcundus at ille eſt
Divitiis charitum, deliciiſque ſacris.
Divini Regis cum cingat tempora Rhamnus,
Quis plantarum illi deneget Imperium?
Induere in flores ſperavit Spina rigorem,
Cum primùm auguſto ſederat in Capite.
Floruit extemplo; priſcum ſed reddis acumen,
Ut te, Chriſte, iterum ſauciet ille rigor.
Purpurei vincunt radiantia ſydera ſentes:
Phœbus purpureis invidet ipſe rubis.
Vepribus ex his alloquitur nunc pectora, fertur
Qui Moſem e Spinis edocuiſſe, Deus.
Quantus & e ſacris nunc ſentibus emicat ardor,
Funere qui fauſto corda cremata beat?
Qui flos in teneris ſecretus naſcitur hortis,
Laudatur numeris, docte Catulle, tuis.
Illo ni fallor, Spinæ creviſtis in horto,
Quem magis inficiunt deliciis homines:
Aut prope fluctiſoni ſpumantia littora ponti;
Namque Maris vobis totus amaror ineſt.
Scire piget poſt tale decus, cunabula prima
Quæ vobis tellus præbuit, aut Pelagus.
Auræ illum mulcent, firmat ſol, educat imber:
Vos lachrymæ lactant fata dolentis Adæ:
Sunt auræ vobis ſuſpiria: decolor ille
Vos firmat, noxæ cui rapuere jubar.
Multi vos pueri, multæ optavere puellæ,
Non una & pueri Sponſa beata Dei.
Occidui Roſa veris honor, Peruvia nuper
Quam potuit Superis inſeruiſſe plagis.
Nec te præteream, Senarum gloria, Virgo,
Quæ Sponſi optaſti Spinea ſerta tui.
Elige: De Cæli lapſi, Catharina, viretis

Aligeri Roſea, & Spinea, ſerta ferunt.
Hæc tibi Sponſus Amor diademata donat amanti:
An Sponſæ Roſea, an Spinea ſerta placent?
Horrentes, viden, illa Rubos ut tempora circùm
Aptat, & Aligeris talia dicta refert.
Divinæ, Dumi, frontis læſiſtis honorem:
Cur blandita mihi florea ſerta legam?
Ambit Sponſa tuam, Cæleſtis Sponſe, coronam.
Non illo, heu, ſerto tu violandus eras.
Virginei areſcunt non rarò Lilia cordis,
Cum fronti ardentes inſiliere Roſæ.
Spinea Divinæ rurſus diademata fronti
Admovet, impuras qui legit uſque roſas.
Dixit, & exoſas turpem tolerare repulſam
Tunc magis infecit purpura viva Roſas.

Deſcribimus triumphale ad Solium iter Pacifici Principis.

CErvicem edomitam Libitina, & Rector Averni,
Flecte, triumphantis dum mens cōgeſta trophæum
Ætherei ſtimulat Regis deducere cantu.
Calvarii colles, & fortunata triumphi
Amphitheatra, mihi melior ſint Cyrrha canenti:
Victoris ſolium Crux ſit Parnaſia laurus.
Ut ceſſere hyemes, tempeſtateſque dolorum
Æterni lapſæ toto Ducis impete in artus:
Verberibus ſudata feris ut bella quierunt,
Utque cruentato ſpumarunt atria fluctu
Inſontis venis expreſſo Regis, & hoſtes
Sanguinis in pelago victor demerſit acerbos:
Funereo amplexus, atque oſcula dulcia ligno
Figit inexpletis labiis, cui pronus inhæret.
Haud ita, Carpathiis quem flatibus eurus, & auſter,
Trans maris emenſas undas, ſcopuloſque, procellaſque,
Annorum ſpatio cunctantem longius æde
Diſtinuere, Parens occurrit fervida Nato:

Mille

Mille per & lachrymas, & mille per oſcula, flammas;
Quas novus auget amor, ſitientis ſedat amoris:
Haud ita ſi reducem bello amplectaris Amicum,
Lætitiæ blando depaſceris igne medullas:
Ut complexa Crucem generis ſpes unica noſtri
Exarſit flammis cæleſtibus. Ilicet olli
Ludicra detrahitur, membris quæ purpura inhæret
Sanguine concreta; effuſi ſed ſanguinis oſtrum
Perſtat adhuc. Spinis horrens Diadema revellit
Vertice ab auguſto lictorum barbara turba,
Ut ſuetam injiciat veſtem, quam ſedula Mater
Ipſa laboravit Nato gaviſa labore,
Heu non crudeles aptatum munus in uſus!
Omnibus ille ſuam vult innoteſcere pompam;
Conſultò hinc populo nota indumenta reſumit.
En iterum telis horrens paliurus acutis
Tempora tranſadigit: funeſto hæc laurus honori
Debita. Feralis mox ligni pondere onuſtus
Egreditur Solimâ. Nimis heu miſeranda Sionis
Tecta: omnis fugit urbe, Deo fugiente, venuſtas.
Raptantur vinclis, urgentur ſacra catenis
Corpora, ſaxa pedes aquilone rigentia mordent.
Oppreſſus trunco, atque tuis, Rex alme, trophæis
Concidis. Eheu cur, Superi, torpetis? Ovanti
Suppetias Regi non affert ætheris aula?
Sed tu, Dive, tribus cælum fulcire, ſolumque
Conſuetus digitis, ligni ſub faſce laboras?
Illa quidem in cælum it ràmis audacibus arbor.
Infœlix ideo Genitrix morientia Nato
Lumina non claudet. Sed, quamquam immania, virtus
Omnipotens onera exhorret? Non cognita noſtris
Pondera luminibus vires læſere gementes.
Crimina noſtra premunt Divinum Atlanta: trophæis
Hiſce triumphalem exornas, Rex alme, quadrigam.
At non Divini languentia membra ſequuntur
Vim cordis; duro hinc adeo ſub faſce dehiſcis.
Interea Mors atra, ſuas Furiæque catenas

Ne-

Nequidquam mordent, & ſpumis ora cruentis
Inficiunt, juſſæ regalem anteire quadrigam,
Dum Tarpeja ſubit victoris ſaxa Tonantis.
Monte ſub hoc Adam, primus qui claſſica belli
Inflavit, latitat: cineres ſuper illius ergo,
Qui propria Pacem ſancivit Morte, triumphat.

Dolore confectæ Matris occurſum triumphanti Filio exhibemus.

ALme, triomphali dum, Rex, in calle laboras
Regali oppreſſus curru, tibi pallida Mater
Occurrit: quàm diverſo præcordia motu
Exagitata, olim quàm cum Tarpeja ſubibant
Culmina victores nati, exultantia matrum
Corda triumphabant. Tantùm triſtiſſima fata
Æmylii pia Virgo refert, cui funere nati
Multiplici ingratos funeſtavere triumphos.
Cupreſſum inſeruit palmæ fortuna: quadrigam
In feretrum vertit, quo natos intulit urnæ.
Agmina perrumpit: vires amor anxius urget.
Igne flagrant oculi, neque lymphà extinguitur ignis,
Quæ fluit ex oculis; pluvià ſed flamma fovetur.
Agnovit Prolem. Matris quis fallere poſſit
Lumina, nulla ſuper quamvis ſint ſigna decoris?
Quæ dolor aggreditur, virtus adamantina corda
Obſidet. Hinc motus non deficit obluctantem
Immenſo Matrem, aut lethalis vita, dolori.
Frçnavit curſum Proles, ſuffuſaque tabo
Lumina luminibus Matris permiſcuit: heu quæ
Vulnera luminibus torquet! Latonia Solis
E vultu tenebras haurit: rore illa cruentum
Ditat humum, lachrymaſque ſacro cum ſanguine miſcet.
Quem te cerno, inquit, Fili? Quò gratia vultus,
Quò fugit nitor ille tui? Quis volvitur imber
Sanguinis e membris? Vaſtos heu vulnerum hiatus!
Virginea heu flagris tellus ſulcata nefandis!

Qui

Qui divina vepres populantur tempora! Cingi
Syderibus dignum caput hoc diademate fulget!
Quo trunco opprimeris! Natum fulcire cadentem
Quis Matri vetat? O, quamvis crudelia, corda,
Tortores, ſenite. Illi me affigite trunco.
Aſt aliter Summo ſi viſum, Nate, Parenti,
Atque ipſe, humani generis fortiſſime Vindex,
Vitæ Author, ſi dignaris ſuccumbere letho,
Nil dolor, aut Matris lachrymæ te, Nate, morantur.
Æternum referas domito de Dite trophæum.
Jnſtar habens vitæ mihi mors æterna ſuperſit.
Turba furens Matrem plorantem, ac plura volentem
Dicere diſtinuit. Volat illa ad culmina montis
Tramite diverſo. Interea dum Filius urget
Triſte iter, irrorat rivis iter omne cruentis;
Non florum nimbo, Charites quo ſpargere callem,
Phœbe, tuum gaudent: non Hermi, aut Gangis arenis
Semita funeſti ornatur pretioſa triumphi.
Quot ſacri ſtillæ roris? Quot ſydera pingant
Lactis iter, quærant alii: labor irritus ille eſt.
Hac iter ad Superos. Heroum hæc ſemita ad aſtra.

Atteximus ob argumenti ſimilitudinem aliam Elegiam ejuſdem Ovidii ſtylo de occurſu eodem Deiparæ Virginis Filio ſuo Calvariæ Montem aſcendenti. Dictam anno 1670.

DUM trabe quadrifida preſſus Regnator Olympi
Ad Moriæ colles anxius urget iter,
Ecce ſuo Genitrix occurrit pallida Nato,
Agminaque intrepidus barbara rupit amor.
Ut vidit gelido rorantes ſanguine crines,
Infeſſa & dumis tempora ſacrilegis:
Vidit ut ora, ſuæ tantùm agnoſcenda Parenti;
Muta-

Mutatæ reliquos nam latuere notæ:
Diriguit, velut afflarunt quem fulminis alæ:
Ut Moriæ cautes, marmor & ipſa fuit.
At ſuus illam oculis fugitivæ ad munera vitæ
Sol revocat: fuerat mortis origo ſuæ.
Vita redit; tamen, ut ſegetes aquilonibus actas,
Vibravit ſubitus pallida membra tremor.
Hunc te, inquit, video, Fili, Rex Ætheris alti?
Hunc ego te. Tantum crimina pondus habent!
Sic tua fulmineis ſulcarunt membra flagellis,
Cinxerunt diris tempora ſacra rubis?
Qui Cælum torques (quantùm heu mortalia poſſunt
Crimina) ſub duro pondere ſæpe labas!
Cur o funeſto noſtrum latus addere trunco
Non datur, & Nato ferre Parentis opem?
Cur nimis in Cælum it ramis audacibus arbor,
Atque oculos prohibet claudere poſſe tuos?
Parte mei meliore cadens haud funera poſco:
Quantum o læthalis vita doloris habet?
Mors producta juvat; nam qui mihi cumque dierum,
Eſſet ſupplicii terminus ille mei.
Dixerat. Extinguunt gemitus luctantia verba,
Et lachrymæ: ſed non mens generoſa cadit.
Filius at contra, quamquam lenire dolentem
Gaudeat alloquio, haud triſte moratur iter:
Et, Genitrix, tantùm dixit, dilecta, valeto:
Addidit aſt oculis plura diſertus amor.
Defeſſum, inque ſuo lapſantem ſanguine lictor
Montis ad abrupti culmina fune rapit.
Iamque arbor funeſta humeris impoſta Tonantis
Ipſa etiam Matri cernere terga vetat.
Tunc, veluti cum Lunam inter jacet invida tellus,
Solemque, amiſſo Cynthia fratre perit:
Sic viduata ſuo Genitrix pulcherrima Nato
Palluit, alterius funere viſa mori.
Aſt objecta oculis magni portenta theatri
Lætitia exhilarant ſaucia corda brevi.

Tempeſtate furens ceu cum ruit arduus Æther,
    Quandoque abrupta ſydera nube patent:
Nam qui divino manans e corpore Sanguis
    Pulchrius id Cæli lacte colorat iter,
Nobile ver Mariæ parit. Illi viſa roſarum
    Semina Divini Sanguinis eſſe notæ.
Purpureà hic undà, gutta lapis ille ſuperbit,
    Liliaque hinc, viola hinc tollit ad aſtra caput.
Sanguineo veniunt miri de ſemine flores,
    Ac properant Matris gaudia luminibus:
Et quoniam multis Calvaria mortibus horret,
    Aridaque innumeris oſſibus albet humus,
Viſa ſuper nudi prægrandia verticis oſſa
    Senſim delabi ſanguinis unda ſacri:
Illa immortalem ſubitò ſenſere vigorem,
    Deque ſuo exultim proſiliere loco:
Ecce novus ſubit ora color, ſubjere juventæ
    Purpureæ flores, & rediviva caro.
Prodigiis defixa hærent dum Virginis ora,
    Plurimus Aligerum deſerit aſtra chorus,
Ut legat æthereos fœlici e culmine flores,
    Qui Mariæ ante oculos cum legerentur, ait.
Aſpice, quos fuſus quondam cruor inſeret aſtris
    Heroes fidei, Virgineique chori,
Floribus his picti vivunt. Viden? Igneus Adæ
    Ora coloravit penè renata vigor.
Monte ſub hoc hominum genitor tot ſæcla quievit,
    Putria nunc ſapiens expulit oſſa ſolum,
Divino ut melior fluat Adæ e Sanguine vita,
    Poſtquam Adæ fœlix abluit oſſa cruor.
Aligeri hæc Mariæ. Tunc, quas legere, cruoris
    Guttæ ſydereis erubuere notis.
Iamque Cruor, Stellis, & Apolline pulchrior ardet
    Irradians vultus, Aligerumque manus.
At poſtquam hæc oculis Virgo fugientibus hauſit,
    Urget ad infauſti culmina collis iter:
Labitur interdum. De Cælo lapſa per auras,
Tunc

Tunc illam ſumma ad ſaxa quadriga rapit.
Cætera, Apollo, ſile. Pro te dixere ruentis
Naturæ gemitus, & ſine luce dies.

Infixum Solio ſuo, non ſine horrore Univerſitatis rerum, ſuſpicimus Divinum Regem.

DEcolor atratis radiis Sol funera plora
Syderei Regis. Lucis fons aureus aret?
Extingui rivum decet. Inſolito tremere omnem
Miramur terram motu, ſi pendulus hæret
Aere ſublimis medio, cui terra, poluſque
Nititur? Extincti redeant ad lumiua Vitæ,
Ut Vitæ Authori ſolvant vectigal honoris,
Dum ſua fata ſubit. Perituræ defluat ordo
Naturæ: totus lachrymis nunc innatet Orbis.
Tu ſolum ſcelus exulta; tibi namque Tonantem
Ferali tandem licuit ſuffigere trunco.
A Moria nunc monte redux en criminis adſum
Infœlix teſtis. Melius ſed nocte diurna
Teſtatur cælum, colliſaque ſaxa tumultu,
Cumque ſuo periiſſe flagrans Authore ruentis
Teſtatur fatum lachrymabile machina mundi.
Heu quæ funeſtant oculos ſpectacula mæſtos!
Horrida ſed claram ſpirant ſpectacula pompam.
Nobile Divini Solium eſt Crux inclyta Regis.
Poſt duros tandem ad Regnum eluctata triumphos
Illius eſt virtus. An non feralibus apta
Cupreſſus tumulis, & nuncia Pacis Oliva,
Victrici Palmæ, & Cedro commiſſa perenni,
Hoc Solium effinxit, cui non certaverit ardens
Auro Ieſſæi Regis thronus? Hoc ſuper altus
Ille ſuum ad cultum mortalia corda laceſſit.
Non adeo exoriens Phœbi vis alma vapores
In cælum rapit: innumeris ut cordibus alter

Divinus Sol emoriens accommodat alas,
Ut gravis excuſſo terreſtri pondere molis
Inſtituant curſus ad ſydera. Barbarus olim
Perſarum Princeps, Solium ut regale Tonantis,
Quadrifidum lignum venerabitur, illud & ultro
Ipſe ſuo imponet ſolio: clavoque trabali,
Magne, tua ornabis quondam diademata, Cæſar,
Qui Solio hunc Regem affigit. Quæ perfida porrò
Affixiſſe throno docuit veſania Regem?
Inſontes terebrare manus, quas ille perenni
In vos donorum ſuevit protendere vena?
Uſque adeone hominum Patris illi furta luenda,
Qui dextram, infœlix, pomum ad fatale tetendit?
Ergo multiplici de vulnere pendulus hæret
Affixus Solio Superùm Pater? Irrita ceſſent
Munera clavorum: ſatis illum admoverit alto
Trunco amor. At non Regali diſſentit honori
Hoc Solii probrum, cui ſecum plurima victor
Affixit portenta. Hominum ſcelerata cupido,
Auri dira fames, inſana ſuperbia, luxus,
Qui quondam invaſere] hominum malè ſana Tyranni
Pectora, nunc hærent trunco, quo Rector Olympi
Fulcitur: ſeſe & quamvis ſubducere pœnæ
Luctentur, rurſumque hominum ſuccedere cordi,
Cæleſtis vis Regis obeſt: diſcerpere nullum
Monſtra queunt animum, niſi quem ſuus exhibet ultro
Perdendum furor. Egregii quis munere Regis
Perfunctum neget, e Solio pendere maligno
Qui cupit, ut populo fœlicia fata laboret?

Regalia munera mirificè obeuntem Pacis Principem adoramus.

SYdereus Princeps ſolio ſublimis in alto
Eductos venis totum diffundit in orbem
Irriguos fontes. Peperit quod Sanguine ſacro,
Nectare potabit populos. Arentia corda

Huc

Huc properate: Sitim ſanctis extinguite rivis.
Huc & anhelantes fauces, animoſque flagrantes
Admoveant, quos Tantaleos veſana labores
Edocuit ſpes cænoſos inquirere rores
Ambroſiæ mortalis, alit quæ pectoris æſtus.
Ille, licet Solio dextram transfixus inhæret,
Cæleſtes tibi, Latro, fores in prœmia largus
Rex aperit. Decuit partiri munera Regem?
Sacra tibi, Dilecte Deo, cuſtodia Matris
Creditur, Auguſtæ ſed filius ipſe Parenti
Traderis. Interea demens cur turba malignis
Solicitas votis, Solii ut deſertor amati
E cruce deſiliat? Nec Regum eſt fata ſubire
Pro populo, & vitam ſubjectæ impendere genti?
Ambis, ut manibus lignum ferale refixis
In debellatos victor Rex torqueat hoſtes?
At non iſta tuas, Samſon, miracula vires
Exuperant. Sunt divini miracula Regis,
Afflixis trunco manibus contagia culpæ,
Quodq; ſubit, lethum, & frendentem Acheronta domare.
Regnum olli ſi finxit Amor, dum pignora amoris
Orbi offert majora, ſacræ data victima morti,
Rex patet. En nutu invitat trepidantia fata,
Et moriens juſtas extinguit Numinis iras.
Non tamen eſt idem, vitæ qui finis, amandi.
Sævit in extinctum furiis impulſa nefandis
Lancea. Divini ferrum crudele recludis,
Vulneris immanis foribus, penetralia cordis?
Picta ibi noſtra viget, depictaque ſanguine imago.
Hoc ſpeculo explores ut Regis pectus amantis,
Ianua ſacra patet. Captum te lumine, miles,
Crediderim, ut fama eſt? Si vel præcordia certo
Ictu aperis, te quis centum non dixerit Argum
Luminibus ſubjiſſe oculis impervia noſtris?
At ſi theſauros aperis, fonteſque ſacrorum,
Quos oculis viduata Fides mente aſpicit, ipſis
Captum oculis credam. Cordi quis deneget ipſi
Im-

Impavidam præſtare fidem ? Quis vulnere ſacro
Spirat odor, gratæ fluctus quis volvitur auræ!
O oculis formoſa meis tutiſſima rupes,
Arx o tartareis monſtris impervia, quæ me
Excipiet, quando armabit furialia caſtra
Styx infeſta. O dives aquæ, ſanctique Cruoris
Fons luſtrans miſeras fœcundo flumine terras.
Ianua cæleſtis ſalve o pulcherrima regni,
Magnum orbis pretium. Terram ſalve inter, & aſtra,
Pignus amicitiæ, quamvis te impreſſerit hoſtis
Dextra ferox: ſalve ſignum venerabile Pacis.
O nimium pretioſa Dei Pax empta cruore!
Mente o dejecti, ſolvent qui fœdera Pacis.

DE VIRGINE DEIPARA

Ab Angelo ſalutata,

Præludium Pacis hominibus afferente, Carmen Ovidii Stylo, dictum in Aula Maxima Collegii Romani a Laurentio Gherardio anno 1663.

FUnereas extingue faces irata Megæra,
Bellorum fomes: rigeant in crinibus angues
Attonitis: nimiam timeat ne nauta paludem,
Nam multo umbrarum relevatur pondere cymba.
Pax venit, & niveis homines amplectitur alis:
Pax, & Hymen choreas plaudunt, Pacemque Hymenæus
Præproperam ſobolem parit. En Interpres Olympi
Pro face ſponſali famulantia ſydera præfert.
Candida purpureis pingit roſa mixta liguſtris
En Sponſæ vultum: Nivibus decus igneus addit
Spiritus, Ætnæas ceu nutrit flamma pruinas:
Umbræ divinus petit en ſuccedere Phœbus.
Palladis Auſoniæ columen, ſpes alma Quirini,
Parthenii flores, quos Virginis educat hortus,
Vadite, Nazareis ubi tollitur æmula Cælo

In campis Domus: ite alacres: vos legit Olympus
Divinæ Sponſæ Comites, dum civibus Axem
Sponſus Amor viduavit, & ad connubia ducit
Æthereos juvenes mulcentes aera cantu.
Alma dies rediit, Mundi pereuntis Origo,
Qua primùm æternis tellus emerſit ab umbris,
Explicuitque novam, cæleſtia munera, pompam.
Virgo animo complexa Deum ſuper æthera mentem
Provehit, ac terræ corpus demiſſa, profatur.
O ſi, vernantis lux incunabula terræ
Quæ primùm vidit, recreati gaudia Mundi
Cerneret! Omnipotens Genitor, cur non tua Proles
Urget iter? cur non hominum Deus induit ora?
Pulchra quid auguſti reſeratur ſcena Theatri,
Et blandita oculis terram natura colorat,
Rege ſuo ſpoliata gemit ſi machina Mundi?
Dædala ſuſpirat Numen famulantibus ulnis
Amplecti tellus; nam cui ſua munera ſervat?
Bellum ne in Superos agitans humana propago
Dum ſitit excidium, dum tela triſulca laceſſit,
Ambitioſa ſuos tellus effundat honores,
Mancipio Ditis famulata, Deique rebelli?
Cladis amans, propriis cur imprimis oſcula vinclis,
Mortalis: cur non Furias tibi adempta catena
Alligat, & belli rabiem? Qui fulmina torques
Illachrymans, oſus palmarum fertile bellum,
Pande triumphali reditum, Pater optime, Paci.
Conjungant homini ſi vincla jugalia Numen,
Atque immixta Deo natura ſuperbiat Adæ,
Pronuba ſponſalem Pax præferet aurea tædam.
Fœlix o nimium Genitrix, cui Numen in alvum
Influet, humani cupiens ſol carceris umbram!
Invidiam o Alvus Cæli paritura minoris!
Talia Ieſſidæ ſitientes dona Puellæ
Certant ut vinclo ſeſe ſociare jugali!
Ipſa viro quamvis properatis pacta Hymenæis,
Umbram conjugii ſequar: haud vernantia carpet
Lilia

Lilia fraterno Ioſeph gavifus amore.
Traximus a Davide genus, ſed non mea tanti eſt,
Ambiat ut Numen condi hoc in corpore, virtus.
O ſi Divinæ famulari ſerva Parenti,
Figere & auguſtis poſſem mille oſcula plantis.
Fortè ſuæ Numen dum Matris ludit in ulnis,
Suavia furtivis poſſem properare labellis.
Forſitan & noſtris olim pendere lacertis
Gauderet, qui ceu ſtipulam rotat ætheris axem.
Matris honor captas non ſpe nos ludit inani:
Virgineaſque nives ſi ſolvere debeat Hymen,
Matris non arridet honor: dum candida ſerpant
Lilia per frontem, ſtellatam temno coronam,
Debita Divinæ regalia dona Parenti.
Eneco adoratæ ſpem Prolis, & immolo Numen.
Nate Deo, de te vitam mea pectora ducunt:
Parce recuſanti tibi dona rependere vitæ.
Contemptum progignit amor: pugnantia ſuadet
Ingenioſus amor, pro Numine temnere Numen,
Et procul eſſe jubet, ſine quo mea vita peribit.
Pars animæ pretioſa meæ te reſpuo Mater,
Quò te Virgineis amplectar ſerva lacertis.
Sancte pudor, noſtrà mihi charior hoſtia vità,
Mactatur, ne te violem, Deus ipſe Tonanti:
Atque animam hanc ſcindit, qui vitam animare recuſat
Virginei candoris amor. Procul eſto, meum cor,
Quò tua ſint mea corda, Deus. Pia flamma calorem
De niveo candore trahet: velut æſtuat ignis
Lymphâ irroratus. Cum ſplendida dona recuſem,
Fortuniſque meis iraſcar, te fuga quærit
Noſtra, Deus, te pellit amor. Pia deſtinat aris
Abrami impietas Natum: præfervida anhelant
Corda agitante Deo patriis inſiſtere ſacris.
Sed manus audacem quia frænat blanda ſecurim,
Larga nec innocui Cælo placet unda cruoris,
Immolo ſpem Sobolis. Ponti ſi vincit arenas,
Syderaque, Abrami quæ gemine pullulat arbor,

 Non

Non populus natorum, at Lilia ſparſa per Orbem
De noſtro incipiant ſoboleſcere, plurimaque ignes
Sponſa maritales Divino extinguat amore.
Audiit, & jaculis transfixum Numen acutis,
Quæ contemptor Amor magnete attemperat aureo,
Fulgenti legat radiatum veſte Miniſtrum,
Virginea ut Sponſo connubia poſcat amanti.
Ille volans Euros, & fulminis increpat alas
Ceſſantes nimium: dein multo ſole coruſcus
Irradiat pulchros Mariæ trepidantis ocellos.
At fulgur Iuvenis metuens, ceu Gorgonis ora,
Avertit roſeos Virgo pulcherrima vultus,
Et nova Nazareis exarſit purpura campis
Filia candoris, Muro dum lumina figit
Adverſo trepidans Virgo, cæleſtis Apelles
Aliger in muro præſaga exempla colorat
Virginei Partus, quæ priſcis edita ſæclis.
Pro radio fulgur lucis, quæ promicat ore,
Dædaleas animat formas. Ulciſcitur undis
Dum flammas hominum Numen, metuitq; propinquum
Luna mare, atque ſuo tumulari Cypria ponto,
Imminet una Domus Pelago ſpes alma labantis
Naturæ. Procul omnipotens hinc Virga minatur,
Ægypti metus, attonitas quæ diffidit undas,
Atque triumphales Pontum ſolidavit in arcus.
Illa, licet matris genitali e ſtirpe revulſa,
Induit in florem ſeſe. Viden? Æmula ſurgit
Parte alia Ieſſe regali e germine Virga,
Syderei Floris Genitrix, & gloria veris.
At matutinus dum terram irrorat Eous,
Plurimus in vellus pluit unio; nec tamen haurit
Auroræ lachrymas vellus. Per ſingula lætos
Circumfert oculos Virgo miracula rerum,
Cunctaque miratur, quibus eſt mirabilis ipſa,
Prodigia. Exultant hilari præcordia motu,
Nec jam cæleſtis formidat damna pudoris
Auguriis firmata ſacris. Tum Nuncius aulæ
Syde-

Sydereæ hæc roſeo fatur pulcherrimus ore.
Hæc, Superùm Regina, tuo famulantur honori
Portenta: Ipſa inter pereuntis funera mundi
Inſultas pelago: Tu ſemper florida Virga
Inſultas hyemi: Intactum tu Vellus ab imbri
Nubibus inſultas. Chryſtallum hoc aſpice, ſolem
Quod bibit, atque expers maculæ ſtat lumina contra
Impavidum, inque axem fulgens ſua tela retorquet.
Expers tu labis Speculum. Fœcundus aquarum
Parte alia Puteus, viden, ut munimine firmo
Clauditur, ætherei præfert & nomina Regis?
Tu Fons illimis, vivæ pellucidus undæ
Tu Puteus: Tu deliciis ditiſſimus Hortus
Cæleſti certans, in quem non ſubdolus anguis
Invaſit, primis virus qui patribus afflans
Ante ortum miſeros funeſta clade nepotes
Infecit. Te multiplici ſub imagine cuncta
Sæcla ſpoponderunt terris. Tu Numinis alma
Mater eris. Sponſam ſibi te Divinus & optat
Spiritus. Intacta hinc adeo tua Lilia ſemper
Ridebunt: Cæleſtis Hymen, & candidus ignis
Scit nivibus ſervare fidem. Cum Prole Tonantis
Ex te naſcetur Pax aurea, ſydera terris
Concilians. Dixit, preſſoque obmutuit ore.
Quæ ſimul ac hilari libavit lumine Virgo,
Audiit & Sponſum cæleſtibus aſſore ab oris,
Mirata Aligeri digitos cum voce loquentes,
Annuit ætherei trepidans nil Solis ab umbra.
Tum Iuvenis promit Divini pignus amoris.
Aureus eſt, charitum labor, Anulus. Omnia vivunt
Hic decora, in Sponſam quæ Numinis ardor amantis
Conferet, Imperium terræ, ac dotalis Olympus,
Gaudiaque, & pavido carituri fine triumphi.
Gemmà oculos hilarat Virgo, qua dextra ſuperbit.
Interea niveo de ſanguine corpora Verbo
Aptat Amor. Deus, ille Deus, dum fulminat, aut dum
Percurrit rapido terras mens ignea motu,

Conditur ambitæ fœcundo in corpore Matris.
Fertilitas auget gravidi pretioſa Pudoris
Munera. Dum vinclis arctatur Numen in alvo,
Excutit exoſas hominum pars magna catenas.
Quæ Sponſi, & Mariæ, corda implicat aurea torques,
Bella fugans, hominum conjungit corda Tonanti.
Obſtupuit Natura parens, gaviſaque vinci
Certatim inſuetis oneravit fructibus ornos,
Vernaque populeis e frondibus uva pependit.
Ætheris attoniti ſonitus ſtetit, & rapidus ſol,
Flore colorarat qui primi luminis Hermum,
Preſſit anhelantes noctem pulſare jugales,
Arva Paleſtinæ non auſus pingere luce,
Quando ibi Sol melior gratæ ſucceſſerat umbræ.

AUGUSTISSIMÆ VIRGINI

Bethleem proficiſcenti,

Propempticon Ovidii Stylo dictum anno 1662.

ALigerum pennata cohors, quam nobilis ardor
Ætherei ſtimulat mandata capeſſere Regis,
Linque ſerenatos æterno lumine colles,
Neu faſtu terras humiles cotemne ſuperbo.
Grande miniſterium Superis te devocat oris
Solicitam. Virgo Bethlæam tendit ad urbem,
Cæli delicium Virgo paritura Tonantem,
Ut genus, & proavos edat, Regique Quiritum
In Patria ſolvat mundi Regina tributum.
Te decet aeream pubem lenire viarum
Aſpera, florenti colles depingere vere,
Æolio nocuos obſtringere carcere ventos,
Lædere ne Mariæ Boreas, aut humidus Auſter,
Reginam ignorans teneros ſors cogitet artus.
Audimur: volat ecce albis exercitus alis
Nubila diſſolvens, & plauſu lætus ovanti

Blan-

Blanditur terræ, Dominam quæ ſervat Olympi.
Ambitioſa ruit Superi pars magna Senatus
Muneribus decreta novis: non pulchrior illi
Æther, & ſacri viſa eſt plaga lucida Regni,
Quàm lacrhymis fœcunda hominum telluris imago;
Ex quo Divinam complectitur ipſa Parentem,
Cujus amor nimia captum dulcedine Numen,
Induere humanam tenero ſub carcere formam
Iuſſit, quamquam illi ſint parva mapalia Cælum.
Ergo alacris feſtinat opus delapſa juventus:
Pars Euri, Zephyrique domum petit, horrida ſaxa,
Fœcundam nimbis patriam, caligine nigra
Squalentem, fremit exoſis ubi clauſa cavernis
Turba procellarum genitrix, atque horrida Cæli
Arbitra nimbiferi, ſceptroque timenda nivali.
Illam expirantem furias Cæleſtis Alumnus,
Ventorum regimen ſortitus, & aeris, acri
Temperat imperio, vaſtaque in rupe catenas
Multa reluctanti nectit. Tunc fortè gravabat
Threicium vinclis Aquilonem, cum venit Ales
Numinis interpres, mandataque pandit Olympi:
Princeps,qui collem Hermonium, Taburumq; virentem,
Qui Solymæ campos, & Bethles divitis arva,
Aerei fratres immiti turbine vexant,
Huc revoces, cogaſque tuis mugire ſub antris.
Illa etenim juga Virginea protectus ab alvo
Scandere amat Superùm Princeps, prohibetque Parentis
Ora ſuæ rabidis ventorum flatibus uri.
Fertiſibus tantùm Zephyrus molliſſimus alis
Criſpet anhelantes Divæ ſe ſubdere flores,
Mille ac det roſeis veris pater oſcula labris.
Dixerat:Ille Notum revocat,Caurumque Tyrannum
Æquoris, Iſacidum qui tum regnabat in agris.
Roranti Zephyri pennas dein nectare tingit,
Solvit & halantes, quas Flora aptarat, habenas.
Aeris imperio, Divùmque hilaratus honore
In florem Zephyrus ſitientes induit herbas,

Quàque volat, latè ambroſium diffundit odorem.
Ipſe etiam immites hebetat ſol flammeus arcus,
Spicula ut innocuæ vibrent parcentia lucis;
Quippe illum edocuit Superi gens aurea mundi
Ire novum terris Solem, cui non ſua certent
Lumina, quamquam illum tenebris premat invida nubes.
At cur Aligeri populantur Apollinis ædem?
Præproperas cur veris opes, argentea carpunt
Lilia, quæ fletu exoriens Aurora feraci,
Memnona cum plorat, cæleſtibus educat hortis?
Nectuntur cui ſerta, legens cui turba laborat
Sydereis furtis, aureæ cur nimbus arenæ
Diripitur? Noſco ſtudium certantis Olympi:
Furta placent, amor eſt flores aſpergere calli,
Quo Virgo incedet: Veluti cum Phœbus anhelis
Afflat equis lucem primævo flore rubentem,
Æthereæ properant Nymphæ, quæ umbramque, diemq;
Bis duodena ſecant in tempora: ſpargitur illis
Florea tempeſtas, Phœbique terenda quadrigis
Auro, & ſtellatis ornatur ſemita gemmis.
At nunc Cælicolæ manibus dare Lilia plenis
Tempus: eat roſeus reſolutis nubibus imber.
Florenti ingreditur Virgo nam florea calle,
Solis inoccidui properat prænuncia Virgo,
Phoſphorus ut Phœbi prænunciat affore currus.
Quis decor in vultu, niveo quæ corpore clauſum
Majeſtas prodit Numen, quis fulgor ocellis
Emicat! Accelerant maternum pondera curſum,
Atque uterô gravis, indocilis properare puella
Evolat, optantique negat veſtigia terræ.
Fabula Semideos ceu quondam currere dixit,
Radit iter, ſummaſqùe levis non proterit herbas.
It lateri cuſtos oculis impervia noſtris
Cana Fides, Pudor, & rubicunda Modeſtia frontem
Virgineam, pedibuſque ſuas Amor applicat alas.
Per fines, Galilæa, tuos, valleſque virentes
Carmeli, per palmiferas Samaritidis oras

In-

Ingreditur, perque aerei juga ſumma Thaboris.
Quam peragrat, tanto jactat ſe munere tellus:
Exultant colles, tollunt ad ſydera frontem
Depreſſæ valles, nec, quo ſe tramite Virgo
Infert, ſydereo dubitat contendere lacti.
Pyramides vivæ demittunt alta cupreſſi
Culmina, procumbunt pinus, florentia certant
Agmina ridenti Divam contingere vultu,
Blandirique ſacris furtiva per oſcula plantis.
Ambitioſa olim quos lambent aſtra, cothurnis;
Sydera pratorum verno variata colore
Stragula ſupponunt: It circum Flora virenti
Serta manu intexens, æſtivaque gaudia ruris
Suſpicit admirans, &, non ſua munera, flores.
Spirat odoratis e frondibus aura Sabæa,
Et pretioſa ſuo gemmat Panchaja fletu.
Multicolor pictis foliorum turba labellis,
Quo datur ore, tuos, Virgo, decantat honores.
Ipſas quin etiam ſtudio geſtire videres
Annoſas quercus: ſterili manantia currunt
Mella libro, cupiuntque tuis dare pabula labris.
Ecce autem e latebris, & cæca valle ferarum,
Sylveſtrem exutas animum, properare cohortes:
Ire lupum cuſtodem ovibus, leporique moloſſum,
Et rapere innocuos orbes per humum, neque morſu
Serpentes furere; at collem circum undique fundi,
Quo ſecat aereum curſum Divina Virago.
Haud aliter prima vernantis origine Mundi,
Cum princeps nondum cæleſtia vincula Limus
Fregerat, ac generi peſtem conflaverat eſu
Fatalis Pomi, Cervi accubuere Leoni,
Virque jugum impoſuit ponti, nemorumque Tyrannis;
Nec truculenta ſuum læſere animalia Regem:
Ludentes Adam vidit per membra colubros
Serpere, nectareoque ſitim compeſcuit hauſtu,
Quo nunc haurimus mortem cratere natantem.
Hos inter plauſus Terræ, ac certantis Olympi,
Occur-

Occurrit placido ſerpens argentea curſu,
Per virides ripæ quæ volvitur unda ſmaragdos.
Ilicet iratos frænant vaga flumina fluctus,
Inſuetiſque hærent chryſtalla liquentia vinclis.
Litus Erythræas conchas vomit: unio flagrat
Virgineos implere ſinus: conchilia certant
Excipere, adverſæ & Reginam credere ripæ.
Illa ſed attonitas pedibus perlabitur undas
Neptuno inſultans: æterna ſilentia piſces
Dicuntur fregiſſe: avibus virgulta reſultant,
Tunc Mariam nemus omne loquaci fronde ſuſurrat,
Nominis & magni ducit ſuſpiria ventus.
Prodigiis fœcunda novis dum ſylva ſuperbit,
Fortè leves Paſtor texebat vimine ciſtas
Arbore ſub viridi, quà frondea culta flabello
Ventilat aereo Zephyrorum turba volantum,
Moribus innocuus, curæque impervius omni,
Incumbens operi carum luſtrabat ovile.
Cum Cælo huic olim fecit commercia virtus,
Et ſimul ac Divæ ſaturavit lumina vultu,
Mentis in exilium rapitur: videt abdita clauſtris
Pignora virgineis, gravidoque hæc pectore rumpit.
Uſque adeo patrii ſordent tibi Sydera Cæli,
Sylvarum ut ſcopulos, Paſtorum & frondea regna,
Numen, ames? Nec te ſocium pecoriſque, ferarumque
Eſſe pudet? Nonne æthereis radiantia gemmis
Tecta domus tibi ſunt impar, & regia ſolis?
Nunc tamen (o vis omnipotens mutantis Amoris!)
Carcere Virgineo premeris, perque horrida luſtra
Nube latens agitas curſum Sol immemor axis?
Hoſpitis & tanti paſtoria fiſtula laudes
Muta ſilet? Viden, ut pecudes, pictæque volucres,
Ut Zephyri tenui Numen canit aura ſuſurro?
Succeſſere homini volucres, oviumque magiſtros
Vincit ovis. Saltem laudes iterate Favonj.
Sic neque Pirene duris in cotibus alas
Atterat, & veſtros non tardent nubila curſus.
Se-

Secretæ valles, nudiſque horrentia ſaxis
Culmina, quas alitis magicis in collibus herbas,
Quæ Numen veſtris vis abdita detinet oris?
Fallor? An & nemorum Divina infantia cælum
Hauriet? an primis flectet vagitibus antra?
Hoc erat, Alme Puer, noſtræ quod gloria gentis,
Paſtorumque decus quondam prædixerat Amos.
Expectatus ades: quoties adamantina quæſtu
Sydera pulſavi, quoties mollita querelis
Antra meis tacito luctu aggemuere gementi!
Quàm bene cum longæ premerent me tœdia vitæ,
Promiſſus mora lucis erat Servator ab aſtris?
Ergo meis infans Numen regnabit in ulnis
Fulminis oblitus? Dabitur portare Tonantem,
Qui, tenuem ut ſtipulam, cæleſtes ſuſtinet Orbes!
Fortunata Parens, de te tot munera tellus
Expectat, condetque tuus nova ſæcula partus.
At nemorum gremio Superùm invidioſa voluptas
Si ſedit, Pueroque Deo reptabitur antrum,
Per quem remigibus volucer ſecat aera pennis,
Cedite Amadryades, ridendaque Numina Panes,
Cedat vipereo certans Diſcordia ſelle,
Vincliſque obſtrictus Furor in dumis deſertis
Infremat: in noſtras redeat Pax aurea ſylvas.
Te veniente, Puer, paſſim galea hoſtica fundet
Nectat api, in clypeis nidum fabricabitur ales,
Belliger agricolæ in falcem curvabitur enſis.

INTE-

INTEGERRIMÆ VIRGINI TEMPLUM ADEUNTI,

Quaſi Purgatione indigeret,

Carmen Ovidii Stylo dictum in Claſſe Rhetoricæ Anno 1672.

ALme parens lucis, rutilantis origo diei,
Aſtrorum Cæſar, tenebris ardentia conde
Lumina: ſordentem cæleſtis pulvere curſus
Ablue cæſariem ponto. Exhortatus habenis
Emeritos nondum currus in Tethyos undas
Præcipita: rapidis miratæ paſſibus Horæ
Feſtinent iter, atque harum pars magna quadrigam
Deſtituat deluſa tuam: properataque Solis
Æquoreæ trepident, ac plorent funera Nymphæ.
Tuque adeo, formæ nequidquam flore ſuperba,
Atra genas, maculis ſuffuſa Aurora profundo
Merge jubar. Nec vos oculatæ lumina noctis
Excubias agite in cælo mortalibus ægris:
Proiicite immeritum æterni Diadematis aurum:
Irruite in pelagus: non ipſæ attingere fluctus
Arctoæ trepident Urſæ; formoſa Tonantis
Dum Genitrix tergit Divinæ lumina frontis,
Pulchrior Aurorà, & Stellis, & fonte decoris
Ætherei Sole. Attoniti dum limina Templi,
Virgo, ſubis, ſimulans radios purgare nivales,
Suffice candorem Muſæ, quæ pangere laudes
Audet, Diva, tuas: quæ de te ſplendida Divi
Auroræ in tectis Eoo in margine cæli
Concilia inſtituunt, facili da promere cantu.
Eſt in ſemota cæli regione ſereni,
Albeſcit primo lucis quæ flore renatæ,
Auroræ Domus: hìc roſei ſunt ætheris horti,
Hic immortales nullo de ſemine flores

Naſcun-

Naſcuntur: poſtes rident, vernantia fragrant
Atria, pubeſcunt adytus, conclavia ſpirant
Ambroſiam, & rutilis radiantia tecta pyropis.
Auro conſurgit paries, ac dædala circùm
Aulæis adamas intextus mœnia veſtit.
Lactea diſtinguunt excelſi fornicis arcum
Sydera: calcantur permixta corallia gemmis.
Sunt urnæ circùm roris, quo filia Solis,
Et genitrix, lactat Pæſtana roſaria cæli.
Semina ſunt florum, in terras quæ ſpargit ab axe
Tithoni conjux: eſt, quo fugat aſtra, flagellum
Vicino de ſole rubens: eſt picta quadriga,
Quæ nobis affert præludia pulchra diei.
Aſt aulæ in medio regali fulgurat oſtro
Mygdoniæ ſolium Divæ, quo murice dives
Non Tyrus, aut Sidon, ſed quæ ſunt flumina Divis
Alta ſuper cæli laquearia: plurimus Hermus
Hic nitet æthereus, divini & munera Gangis.
Hæc adeo Auroræ pulcherrima tecta frequentant
Aligeri Iuvenes, æterno nectare paſcit
Quos Deus, atque ſui fœlici luminis hauſtu
Perpetuò potat, quamvis ad nobile munus
Selectis jubeat cæleſtes flectere curſus
Auroræ, & Solis, Stelliſque præeſſe perennes
Aurigas: ollis divini gratia geſtus,
Et vultus: vincunt ridentia lumina ſolem:
Aurea multiplici radiat coma nexilis aſtro,
Picta chlamys niveis illabitur artubus, auro
Fibula quam nectit. Matutæ invectus in ædes
Ut fuit Aligerum chorus, atque ſedilia preſſit
Gemmea, ſic, Soli qui præſidet, ora reſolvit.
Syderei Proceres, ergo vecordia cælum
Mortalis petit, & noſtræ concredita curæ
Obruit aſtra probris? Infamia nomina ſtellis
Indiderit! Mavors inſanus regnet in axe,
Saturnus, Cypris, Orion, Ledæaque proles,
Hydræ, Centauri, Piſces, & Scorpius acer,

Tauri-

Taurique, atque ipſo melior Iove turba ferarum!
Nunc etiam maculas humana ſuperbia ſacris
Luminibus tribuit? Mortali obnoxia labi
Aſtra putat? Scabra, dicit, rubigine ſordent
Plurima? Labentis reparant diſpendia lucis?
Incurvum hoc ſenio, languenti extinguitur igne?
Æquore id æthereo mutantem Protea formas
Ore refert? Denſo quà Cynthia cogitur orbe,
Atra ſitu ſqualet? Genitrix Aurora parentem
Luminis enixa oceani ſe mergit in undas,
Deleat ut ſordes, partu quas traxit ab aureo?
Ipſo etiam fingit maculas in Principe lucis
Humani caligo oculi? Quònam illa feratur,
Altius? Hæc Solis Rector, cui, lumine primo
Auroræ, ſuetus cæleſtes pingere campos,
Aliger hæc contra retulit. Si affingere veras,
Syderibus labes humana audacia certat,
Inſanit miſerè: quod ſi, dum carpere cælum
Creditur, arcana illuſtri velamine cœlat,
Quæ falſi latitant ſub imagine, fabula mentes
Docta beat. Matuta, inquit, tumulatur in undis,
Ut peperit Solem partus ſuffuſa rubore;
Nam veri Solis Genitrix Aurora Virago,
Divino poſtquam ditavit munere terras,
Non tumida inceſſit, partuque ſuperba beato;
Mite verecunda vibrans ſed nube ſerenum
Feſtinavit iter regalis ad atria Templi,
Ut reliquæ, proles temerat queis corpora, matres.
Æneum ibi Pelagus templi ſervatur in uſus:
Abluere hoc frontis radios Divina videtur
Aurora, & Patrias dein Natum ſiſtere ad aras.
Cernitis, ut niveo rubor, ut natat ignis in ore
Purpureus! Dejecta oculos ut nube modeſta
Sydereos orbes involvit! ut unio largo
Irrigat imbre genas, & ſacri plurima roris
Vis fluit! Ut pulchrum ſublimis verticis aurum
Frontis ebur tegit! Ut, quamvis ſit plurimus ore
Filius,

Filius, & quidquid Charis, & Natura decoris
Collegiſſe poteſt, ſeſe huic indulſerit uni;
Non tamen inceſſu pateat, neque Numinis alma
Ore Parens! Ut diſſimulat cæleſtia dona!
Luſtrari ut petit! Intactas ut Diva Columbas
Pauperis in morem ſacris altaribus offert!
At nive candidior Natus, quæ defluat Arcto,
A nivea Dein Matre piis imponitur aris.
Exilit inſolito vibratum lumine Templum:
Perſenſit pretium oblati ſibi muneris Ara,
Quo nunquam majus ſacri videre Penates,
Huc licet exuvias orbis, domitoſque Tyrannos
Ieſſæi intulerint Reges: non talia vidit
Munera Tarpeii templum regale Tonantis:
Non quæ tercentum Romæ delubra fremebant
Lætitià, plauſuque, Diis cum vota profanis
Sacrabat victor, cui palmæ inſigne relatæ
Ornabat frontem laurus, cui turba Quiritum
Obvia Neſtoreos annos, alioſque triumphos
Optabat: fremitum quadrupes, & gaudia vulgi
Miratus curſum frenabat. At ipſa decoras
Præſtolata ducum exuvias geſtire Deorum
Templa videbantur, quas poſtibus inde ſuperbis
Aptabat Cæſar, clypeos, & honore trementes
Criſtarum galeas, enſeſque, & ſanguine tinctas
Loricas Regum, veſtes Tyrioque veneno
Imbutas, & acu pictas, auroque rigenres
Intexto. Aſt aras circùm caſtella metallis
Pendebant efficta, Urbes, monteſque, lacuſque,
Captivi fractis mœrentes cornibus amnes,
Crinibus & paſſis, Reginæ flentis ad inſtar,
Regnorum ſimulachra, Ducis fugientis imago
Plurima, terribiles, ipſaque in morte minaces
Tigranis vultus, Nomadum, Libyæque Tyranni.
Sæpe catenatos etiam Tarpeja Syphaces,
Vincula nequidquam mordentes, Templa videbant.
At quamvis Regum populum tibi Roma dicaret,
Iupi-

Iupiter, & lectas utroque a margine Solis
Exuvias, non hæc æquabant munera, Regi
Quæ Superùm pia Virgo ſacrat; namque hujus adorans
Imperium Pueri Regum olim turba trementi
Horrebit latere, ardenti & quæ fulmina ab ore
Prodibunt. Pretium doni, quod conſecrat aris
Aurora' Æterni Genitrix pulcherrima Solis,
Longævus vidit Simeon, cui corda triumphant,
Ipſaque vernantes revocantur corpora in annos,
Dum Vitæ Authorem exultantibus excipit ulnis;
Munera ſed vitæ ſpernit: ſatiata beato
Aſpectu renuunt quidquam mortale videre
Lumina: in amplexu Vitæ exoptata laceſſit
Funera. Mæandrum Cycnus ceu propter amœnum
Invitat cantu fatum. Nunc vincula ſolvas,
Luctanti quæ frenum animo injecere malignum,
Optime Rex Superùm. Tua nunc promiſſa repoſco:
Nunc me complexus gremio pater inſerat Abraham
Concilio Procerum, tibi qui pia corda, ſacramque
Servavere fidem. Quos inter præſcia Vatum
Agmina venturum) te quondam ex axe canebant,
Ut primi lueres noxam, & fatalia Patris,
Heu malè ferali decerpta ex arbore, poma,
Poma heu Tartareo malè cuſtodita Draconi.
Ipſe ego promiſſi impleti, quo ex æthere quondam
Venturum, mortale genus qui morte piaret,
Spes cælo delapſa animos non luſit inanes,
Teſtis ero. His, dicam, divinæ frontis honorem
Hauſi luminibus: cæleſtis pabula amoris
Lumina ſpectavi: fœlicia pignora pacis
Hæ tetigere manus. Totus quo nititur orbis,
Eſt mihi ferre datum pueriles Numinis artus.
O bene tam fauſtos ſervata cadentia in uſus
Lumina! Vivacis bene nobis luſtra ſenectæ
Exantlata! Datur cæleſtia dona tueri.
Hic ille Æterni magnum Patris incrementum,
Hic mundi Servator adeſt. Adamantina tandem
Clau-

Clauſtra recluſa poli. Tandem æthere lapſus ab alto
Mortales hauſit, qui nos cælo inferet, auras!
Advenit ſperata dies, votiſque vocata
Iſacidum. Terras omnes qui lumine luſtret,
Emicuit roſeo Sol formoſiſſimus ore,
Ut riget hic lucis fons aureus ultima regna
Terrarum denſis dudum tumulata tenebris.
Ieſſææ ex illo quæ ſurget gloria genti,
Quæ proavis, magnam qui te genuere Parentem
Divini Auroram Solis! Correptus ab æſtro
Fatidico hæc Senior canet: hæc præſagus in axe
Cantavit prius, Auroræ qui præſidet, Ales.

DEIPARÆ AMOREM

Eſſe Gaudii Fontem oſtenditur

Carmine, Ovidii ſtylo

Dicto in Claſſe Rhetoricæ Anno 1672.

QUos Pindus finxit, pariant qui gaudia, fontes?
Quas riſus ſcatebras? Verus fons labitur axe,
Lætitiæ qui rore rigat mortalia corda.
Ambroſiæ, tu Virgo, ſacros in pectora rivos
Diffundis: tua quem blanda indulgentia lactat,
Nectaris huic levat unda ſitim: rapit ignea virtus
Hunc volucri in Montem curſu, ſpectare jacentes
Unde datur terras, miſeræque ergaſtula gentis,
Cui dulce inſtillat Babilonia ſaga venenum.
Inſani, quos invitat mentita voluptas,
Exiguo calicis contingens nectare labra.
Interea mortem aurato in cratere natantem

Hauritis. Mentem labor anxius urit: anhelos
Inſinuatque metus violati Numinis ira.
At nullo felle infectum gemmante liquorem
In patera potant, qui te, pulcherrima Virgo,
Depereunt, juvenes. His mella e quercubus undant,
Flumina lacte fluunt. Fœlici compede vinctus
Quiſquis, Diva, tibi florentes conſecrat annos,
Huic animi triſtes conſueſti avertere curas,
Hunc mentis nox nulla premit, ſine nube nivales
Ducit & ille dies. O ſi labefactus amoris
Deliquio ducam fœlici a funere vitam:
Interearn curis mortalibus: haud mea quiſquam
Diſtrahat in partes, aut pectora ſauciet ardor.
Inſanus fuerit, qui Virgine fixit in una,
Quos mundo vecors oculos debebat Apollo;
At ſapiens, oculos toti qui ſubtrahit orbi,
Atque illos una cæleſti in Virgine figit.
O noſtra ablegent perituram lumina lucem,
Atque inhient uni tibi, Diva. Affuſa labellis
Gratia quanta tuis! Oculis quæ intermicat iris
Nuncia lætitiæ! Tu lunà, & pulchrior aſtris,
Et Phœbo. Intexit radiis tua Syrmata Phœbus:
Quantum ore exuperas formantem Syrmata Phœbum!
Si rapere evaluit tua forma ex axe Tonantem,
Non me ſurripiat mihi? Me mihi ſurpuit illa,
Quæ rapere evaluit cæleſti Numen ab arce.
Dulcia quæ miti depromit tela pharetra!
Quas arcu Virgo jaculatur blanda ſagittas!
Ignea tela, animi populantes regna ſagittæ,
Irruite in fibras: parient mea funera vitam.

D. JO-

D. JOANNIS APOSTOLI, ET EVANGELISTÆ

Supra Chriſti Domini Pectus recumbentis Cæleſte Somnium repræſentatum

Virgilii Stylo, *Carmine*

Dicto in Eccleſia Maronitarum Anno 1673.

SYdera cæleſtes oculi, ſi veſtra ſopore
Lumina ſolvuntur, dum puro ex æthere lucem
Spargitis, excubiaſque agitis mortalibus ægris,
Sopitum dicam Iuvenem, cui Gratia nomen
Fingit, dum ſupra Divini pectora Regis
Vitali claudit fœlicia lumina ſomno.
Non ſegnis ſopor ille fuit, non triſtis imago
Luctificæ mortis: Vitæ fuit umbra beatæ,
Atque immortalis ſopor hic fuit arrha quietis.
Namque obtutu Aquilæ, & cæleſtis acumine mentis
Fertur in aſtra volans: mortalia lumina claudit;
Interea miro recreantur corda theatro,
Atque ſuæ, alterius ſub imagine, gaudia ſortis
Præcipit, & regni prænuncia ſigna perennis.
Semita lactis erat Cælo protenſa ſereno,
Syderibus ſparſa, & vincentibus aſtra liguſtris:
Hac vir ingreditur, roſeo quem lumine frontis
Crediderit Phœbum bis ſex per ſigna volantem,
Laurea ſi tantùm frenarent ſerta capillos;
Non Lauro innexæ Palmæ, non Lilia Palmis
Ambirent frontem; triplici ſed fronde ſuperbit
Egregius formà Iuvenis, celerique volatu

Aera dimenſus, ſeptemque volumina Cæli,
Quæ incerto irradiant fatalia Sydera curſu,
Et quem fixa Polum ſtellarum turba frequentat,
Ætherei penetrat fœlicem Regis ad Urbem.
Panditur ante oculos adamantina Ianua: Callis
Aureus obtutum exhilarat: circùm undique fuſum
Concilium Heroum properat per mutua certans
Officia, atque novo Cæli ornamenta Quiriti,
Regali ſceptrum dextræ, diademata fronti,
Syrma humeris aptat. Solium ad regale Tonantis
Dein, Hoſpes, ducunt Superi te Cive ſuperbi.
Non mihi ſi Cælo rutilant quot ſydera, linguæ,
Ora ſonent totidem, quæ te exundaatia, dicam,
Gaudia pertentent, quàm fauſto lumine blandus
Te Superùm Pater excipiat. Certare videntur
Agmina Cælicolùm, & ſtudio geſtire triumphis
Ambitioſa tuis famulari, & ſedibus aureis
Excipere, atque ſui conſortem cernere fati.
En, qui fatidicum jaculati in ſæcula lumen
Poſt annos agitanda ſuos, tibi ſole decorum
Multiplici ſolium exornant: en Laurea turba,
Quam totidem irradiant, pandunt quot vulnera, ſoles
Vulneribus fœcunda, tibi ſua præmia monſtrat.
Aſpicis, ut Fidei Patres, quo cardine Cælum
Nititur in terris, ſua certant jura tueri.
Quin etiam, quos Doctrinæ Sapientia Reges
Alma colit: nivibus veſtis quos pulchrior ambit,
Te nutu invitant? Divini at Mater Amoris
Imperio litem dirimit: Namque, advena, dixit,
Ornamenta tibi ſunt omnia debita laudum,
Scindis & incertum ſtudia in contraria Cælum,
Noſter eris: noſtra, Aligeri, ad veſtigia ſurgat
Auratum ſolium: decora huc diſperſa per omnes
Mixta fluant: huc multiplicis monumenta triumphi.
Dixerat, aggreditur munus ſtudioſa juventus
Hoſpitis ingeminans laudes: Sic Numen Amicis
Indulget: tanto Virgo dignatur honore,

Digitized by Google

Quos illi natos amor addidit. Haud tua Divùm
Sors ulli conceſſa. Tibi cæleſtia templa,
Et mitis patuere Dei penetralia, quando
Invida mors animà nondum ſecreverat artus.
Te, viden, ut tellus veneretur, & aſtra Magiſtrum?
Scintillat, multoque rigens adamante Volumen
Syderibus centum diſtincta ex æthere pandit
Ingenii monumenta tui, calamuſque perennis
Regnat in axe, Orphei mendax ubi Græcia quondam
Crediderat fulſiſſe lyram. Te Turba Deorum,
Te ſtygii tremuere canes: tu civibus Orcum,
Et Iovis impuras viduas cultoribus aras.
Fulminis ut fervor, flammis quod, & imbre tumeſcens,
Cum tonitru peperit nubes, ſecat æthera lapſu;
Templa ſuper Tarpeja ruens altaria ſolvit
In cinerem: tua ſic virtus ſimulachra Deorum
Diruit: ut fulmen ſceleratis incubat aris.
Tu victà, generoſe, Aſià, ductoque Oriente
Divini ad cultum Solis, fœlicibus uris
Europam flammis: timuit te Roma tonantem
In Iovis imperium: ſtupuit te Roma flagranti
Ridentem in ſtagno. Veluti tibi fervida Pallas
Funderet ambroſiam, aut vivacis munus olivi
Adderet ad bellum vires. Adamantina ſolvunt
Corpora carnifices, ac te ſupereſſe trophæis
Gaudet Roma tuis. Libitinæ exemptus acerbo
Crederis imperio terræque coævus, & axis.
Uſque adeo tranſgreſſa hominum confinia Virtus
Naturæ, ac Mortis viſa eſt meruiſſe triumphos.
At non perpetuus crudeli munere Divùm
Exul eris, nec te dives certabit Olympo
Terra diu. In ſomnis dum talia mente volutat
Ioannes, fruiturque perennis imagine Somni,
Aſpicit illum oculis Chriſtus, quibus omnia luſtrat.
Ac, velut ad ſolem ſi quis converſus Eoum
Sub Iove concedat languentia membra ſopori,
Evigilat, cum primo oculos perſtringit Apollo

Digitized by Google

Lumine: ſic feſtiva tui te ſpicula Solis
Mentis ab exilio revocant: neque ſydera torquent
Rapta oculis: Cælum, ſolemque tueris in illo:
Ille tibi Superùm Princeps, Superùm ille Senatus.
Tum ſic alloqueris Numen: Niſi Somnia mentem
Luſerunt, cuinam tantùm blanditur Olympus,
Nam te nulla latent animi penetralia noſtri!
Noſtri delicium cordis, tibi plaudit Olympus,
Numen ait: meritos tibi adornant aſtra triumphos.
Lætitiæ florem deliba, & præcipe fortis
Argumenta tuæ: ſpe non lactabere inani.
Eſt tanti, primo quem nos dignamur amore.
Dixit, & hac rurſus Iuvenem voce intulit aſtris.

DE D. HERMENEGILDO

Rege Hiſpaniarum, & Martyre,

Carmen Ovidii Stylo

Ab Authore dictum in Aula Maxima Collegii Romani Anno 1655,

EXere purpuream fœlix Hiſpania frontem,
Inclyta regnantum Genitrix, ſemperque recenti
Laude nitens, ſemperque novis fœcunda trophæis.
Exere adoratum terris caput: indue cultus
Auguſtos: priſci exoritur tibi temporis aurum.
Olim te ſtygiis elapſa e faucibus hydra
Corripuit, patrum natorum in viſcera ferrum
Merſit, & immerito temeravit ſanguine laurus.
Numinis at poſtquam te mitior aura reviſit,
Perfidiæ jugulata lues fremit ore cruento.

Quin

Digitized by Google

Quin etiam ſtillans regali e vulnere ſanguis,
Ceu campos pluvii rorantia munera cæli,
Et ſpes agricolæ turgentia nubila lactant,
Fœcundabit agros, Fideique hoc rore novales
Extollent ſata læta, & rumpent horrea meſſes.
Scilicet e ſacro qui corpore liquitur humor
Chriſtiadum Heroum, quorum ævi prodiga virtus
Ætherea gaudet vitam pro laude paciſci,
Seminat haud dubias meſſes, atque imperat arvis,
Et legit innumeras uno de ſemine fruges.
Qualiter Æſonides ſpirantes naribus ignem
Poſtquam colla jugo juſſit ſubmittere tauros,
Inſuetæque altos telluri infindere ſulcos,
Cominus e galea fatalia ſemina dentes
Vipereos campo commiſit: nec mora, terræ
Ferrea progenies duris caput extulit arvis.
Eſt locus, Ægyptum fluvio ſeptemplice Nilus
Quà ſecat, & campos ſtagnantibus alluit undis,
Haud procul urbe, ſuo Macedo quam nomine dixit.
Obſcurum hìc famà ſtagnum Mareotidis undæ
Subſidit, glaucàque ſolum complectitur ulvà.
Sæpius huc patria decedens urbe Sacerdos
Ferre pedem ſolitus, ſecumque arcana volutans
Cæperat in Superos moliri perfida bella.
Arium dixere patres, ingentia famam
Crimina fecere, & luctus, quos intulit orbi.
Ille Immortalem Sobolem Patris Icona Verbum
Æthereni fluxiſſe negat de fonte Parentis
Patri æquale, nec a magno Genitore creatum.
Hæc ubi mente ſedent, ac tantum pectore crimen
Hauſit, avernali vovet impia corda Tyranno,
Concepitque animo Ditem. Tum carcere ab imo
Suſcitat Artificem ſceleris, cui noxia verba,
Inſidiæque, dolique, & menti plurimus error.
Perfidia exin tænareis infecta venenis
Principiò afflavit peſtem, populumque minorem
Corrupit, ſenſimque lues illapſa per urbes.

Præſertim Heſperia in magna, quà Cynthius aureo
Liberat e curru tranſacta luce jugales,
Quàm multæ ſceleris facies, nec ſingula morbus
Pectora tentabat; ſed, qualis cum furor ignis
Incubuit ſylvis, ramos, annoſaque paſſim
Brachia circumdat, latèque incendia miſcet
Arboris allabens trunco, quæ proxima ſurgit:
Illa ruit, ſecumque trahit, ſpargitque ruinam.
Nam ſimul ac latam metitur torrida ſylvam,
Decuſſas ruit in frondes, quæ ſemine flammæ
Comprendunt truncos: mox eluctatur in auras
Ignea tempeſtas, & debacchantibus euris
Turbine flammarum populatur frondea regna,
Obſcuratque diem picea caligine fumus.
Haud ſecus Hiſpanos labes graſſata per agros
Vaſtavit plebem, & duri quem gloria Martis,
Iuſtitiæque rigor genti præfecit Iberæ,
Protinus infecit Levigildum, atque omnis ab uno
Perfidiæ in populum fluxit contagio. Vulgi
Scilicet involvunt Reges ſua fata ruinis.
At non Heſperiam torvo ſpectabat Olympus
Lumine; nam Regis natus, qui primus ad auras
Venerat, & patrii regni cui debita moles,
Egregii Princeps animi, cui forma pudorem
Ornabat, formamque pudor, pia corda ſacrarat
Numini, & æthereo perfuſus lumine mentem
Arium toto jampridem corde fugarat.
Fluxere in Iuvenem charites, & prodigus æther,
Partiri quæ dona ſolet, congeſſit in unum.
Olli forma decens, deſcripti in fronte lepores,
Certantes nivibus malæ, quas concolor oſtro
Gratia ſpargebat, radiis non invida Phœbi
Cæſaries, oculis caſtum ſpirabat amorem.
Regia ſed Regem pietas, & ſanctus honeſti
Illuſtrabat amor. Non illum gloria Regum,
Non populi ſtudium flexit, non divitis auri
Fulgor, & alliciens vel Martia corda voluptas.
Deli-

Deliciæ Iuveni Superos in vota vocare,
In ſua membra flagris ſævire, & fervida Bacchi
Pocula dum ſpumant, menſæque onerantur heriles
Perpetuis dapibus, certo jejunia cultu
Servare, atque ſitim puro compeſcere fonte.
Quin etiam nigris dum nox premit aera bigis,
Threiciuſque Aquilo liquidis bacchatur in agris,
Dum riget omnis humus, non mollis culcita feſſum
Excipit, aut tenui mulcentur corpora lino:
Fundit humo regale decus, ſpolioque Leonis
Incubat inſtrato. Senſit ſibi credita tellus
Pignora, & acclinem molli lætiſſima Regem
Excepit gremio, preſſaſque a Principe glebas
Induit in flores, ſceptro dum bruma nivali
Imperium exercet, dum nix jacet horrida campo.
Non tamen imbellis Pietas, nec frigida Regi
Dextra placet, ſibi nec cælum ſpe præcipit uni.
Ut primùm Iuveni fulſit lux aurea veri,
Afflavitque diem cordi: velut arduus Æthon,
Puniceis evecta rotis cum diſpulit umbras
Aurora, & dubia luſtravit culmina luce,
Stare loco neſcit, crinem quatit, & pede cælum
Creber agit pulſans, roſeaſque injuſſus habenas
Implicat, & luctantem e naribus egerit ignem;
Gliſcit enim volucres agitare per aera currus,
Ferre diem terris, radiiſque retexere cælum.
Haud aliter Iuvenis Divino percitus æſtu
Perfidiæ denſa merſos caligine cives
Eruere inſanis ramoſæ faucibus Hydræ
Ardet, & ætherei perfundere lumine ſolis.
Non tulit hoc ſtygii rabies obliqua Tyranni.
Infremit, ac torvùm liventia lumina volvens
Ipſum perfidiæ Patrem non mollia juſſa
Ad Regem deferre jubet. Ruit excitus ille
Carcere ab exoſo, & Myſtæ venerabilis ora
Mentitus ſulcis frontem exarat, horrida vultum
Contrahit illuvies, gracili ſonat hiſpida mento

Cani-

Canities, pulloque umbratur ſyrmate corpus.
Tum ſeſe ad Regem, toto dum pectore noctem
Accipit, & feſſos altus ſopor irrigat artus,
Intulit, ardenti ſimul hæc ſuperintonat ore.
Magnanime o Princeps, cui non virtutis egenti
Fortia bellantum moderari pectora Numen
Annuit, & Gothicas in cælum attollere palmas,
Noſtræ olim columen fidei, quis torpor adurget,
Aut quæ tranſverſam pietas agit impia mentem?
Siccine dum ſine Prole pari gens noſtra Parentem
Æternum teſtatur, iners patieris inultam
Regnator ſobolem Senis execranda Latini
Sacra, Deoſque ſequi, noſtroque e ſemine natum,
Quadrifido affixum trunco ſociare Tonanti?
Quid ſtruis, aut qua ſpe ſceleri prætendere nubem,
Perfide, moliris? Nati in te vertitur error.
Si facilis Princeps, legum qui torquet habenas,
Deliquiſſe ſinit, cogit peccare nocentes.
Quid prodeſt labor exactus, quid vulgus inermis,
Quid pœnà preſſiſſe reos, fideique tot urbes
Lumine luſtraſſe, & cæli excoluiſſe per artes,
Si tua Progenies, cui debita ſceptra Parentis,
Ut mors atra tuos animà ſecreverit artus,
In mea ſacra ruet, ſceleriſque novator aviti
Templa, fidem, leges populabitur, aut prece blanda
Alliciet populos, aut ferro proruet audax?
Quare age: Si Patris imperio parere recuſet,
Sentiat, & Regem non experiatur inultum.
Aut ego. Sic fatus ſtygiis ſe immiſcuit umbris.
Olli cura ingens noctem expulit, utque recenti
Flore rubens aurora diem, lucemque reduxit;
Hermenegildum jubet intra tecta vocari,
Mollius & primos advtus conſtantis alumni
Explorat, patrioque hæc mitior ore profatur.
Nate, meis oculis mihi carior, ora parentis
Languida qui placidæ ſolaris lumine frontis,
Si diverſa fides ſtudia in contraria regnum

Scin-

Scindat, & ancipiti nutet ſententia cultu,
In patrios acuet ferrum exitiale penates
Turba furens, fratreſque ruent per vulnera fratrum.
Nec te, nate, fugit quantis Hiſpania regnis
Nobiliora Patris fateatur Numina, & altæ
Mentis opus neget eſſe Deum: conſpirat in unum
Europæque, Aſiæque animis communibus Orbis.
Ergo cur vana deceptus imagine rerum
Volveris in veteres ritus, nec cura Parentis,
Nec populi te tangit amor? Quid vana tueris
Romulei documenta Senis? Quæ cauſa laboret,
Arma probant, preſſique recenti clade rebelles,
Qui falſa in ferrum pro relligione ruebant.
Vix ea, cum Patrem Princeps ſic ore ſequutus.
Si mihi ſyderei ſpirabilis aura favonj
Non ageret pectus, nec fixum corde ſederet
Conſiliis parere tuis, o maxime rerum
Arbiter, huic uni poſſem ſuccumbere culpæ.
Sed tibi quandoquidem devovi pectora, blandus
Non me flectit amor, non vocis fulmina terrent.
Infœlix genitor, cui caligantia nubes
Lumina nocte premit, mortales excute ſenſus,
Perviaque arcanæ ne ſubtrahe pectora luci.
Et tu, Magne Pater Divùm, tu Flamen Amoris,
Illuſtra mentem, totique infundere cordi.
Quis furor: Arma probant, & preſſi clade rebelles,
Quam partem Superi foveant, cui militet æther?
Scilicet is Superis labor eſt, ut fida Tonanti
Pectora ſublimem tollant ad ſydera frontem
Ebria fallaci blandæ dulcedine peſtis?
Divini Genitoris amor quos deſtinat aſtris,
Permittit gemere atrocis ſub pondere fati,
Ut curas, gemituſque pios mercede perenni
Compenſet, vertatque truces in gaudia pœnas.
Non habet infœlix pietati congrua tellus
Præmia, nam fragiles lauri, palmæque ſeneſcunt;
Et pereunt annis pereuntibus. Inclyta virtus

Non

Non labente labat cum tempore: Sola decorem
Virtutis paribus decorabunt aſtra trophæis.
Nobis aſtra favent, ſacrorum carmina Vatum,
Quæque hominem indutum Numen documenta reliquit.
Quid, quod Prodigiis patuit, cælique faventis
Auſpiciis Nicæna Fides ſe ad ſydera tollit.
O genitor, per ego has lacrymas, natumque tuum, te,
Per, ſi quid meruit pietas antiqua, tuumque
Nomen dulce, meas, oro, ne perfida poſthac
Murmura percellant aures. Prius æthere ab alto
Fulmina me tangant, ruptoque immanis hiatu
Terra prius vivum ſociet pallentibus umbris,
Quàm vis ulla tuos rapiat mihi, Numen, amores.
Talibus orantem furiis accenſus, & irà,
Percurrit Pater, & paulùm tellure moratos
In natum volvens oculos feralè tuetur
Impavidum: tandem hæc flammato pectore rumpit.
Et potui, infœlix, ſobolem genuiſſe rebellem?
Et tanta, heu, noſtro fluxit de ſanguine labes?
Scilicet hoc deerat fatis, ut inutilis annis,
Et letho propior, curarum dulce levamen
Qui fuerat quondam, Patris & ſpes una labantis,
Vipereos mores indutum, animoſque viderem?
Nuſquam certus amor. Quod luminis editus auras
Hauſiſti, noſtrum eſt: Tyrio quod murice clarus
Incedis, ſacroque premis Diademate frontem,
Dextra hæc, & virtus fecit. Nunc impia proles
Iuſſa ſequi renuis? Jam jam nec Conditor orbis,
Nec Superi, cælumque oculis hæc aſpicit æquis.
Perfidiam pietas auget: temerarius ardor
Muneribus crevit noſtris. Non talia quondam,
Degener, obſequiis de te ſperare jubebas.
Sed quid verba traho? Nicænas egere nugas,
Vel tua fatalis truncabit colla ſecuris.
Dixit, & averſus ſecreta conditur arce.
At Iuvenis recti memor, & virtutis avarus,
Fle-

Flectitur haud ullis precibus ; ſed firmior hæret,
Quàm quæ Carpathium rupes protenſa per æquor
Fluctibus inſultat, Caurique minacia flabra
Exeſo ridet ſcopulo, frangitque frementes
Neptuni furias, obluctaturque procellis.
Tingere amat patrium generoſo ſanguine ferrum,
Pondere & excuſſo terræ laquearia Divùm
Cernere, & æthereis victor ſuccedere regnis.
Interea magno curarum fluctuat æſtu,
Et ſecum hæc Genitor turbata mente volutat.
Heu quid agam? Quò me ira rapit, quòve impia Patrem
Perducit pietas? Ergo me transfuga natus
Luſerit impunè, & ſacris contraria noſtris
Sacra colet, me contempto? Ferale minatur
Exitium regnis Pietas mutata: nec unquam
Relligio duplex regno ſe tollit in uno,
Quin ſubitò excitus dubiis Mars flagret in armis.
Quàm bene pro patria maſtaberis hoſtia, nate?
Sed quid ego? Immergam regali in ſanguine ferrum,
Et me parte mei ſpoliabo? Non ego Thracum
Moribus imbutus, nec tygridis ubere paſtus,
Aſpiciam nati ſtillantem cæde ſecurim?
In Patrem Iudex labor? Si tabidus humor
Altius ad vivum inſedit, cœcuſque per artus
Morbus agit vires, non membris dextera parcit:
Diſtrahit hęrentem reliquo de corpore peſtem.
Hęc te fata manent, ſanguis meus. Improba tandem
Exceſſit pietas, penituſque impervia Patri
Corda gero: ſponte immitem nunc induo Regem.
Et cupio, & nequeo. Prodit natura Parentem,
Iudicis & vindex in Patre refringitur ira.
Occidat: haud meus eſt. Meus eſt tamen ille: ſuperſit.
Heu furiis incenſus agor. Natura recuſat
Horrendum facinus. Fili, mea gaudia quondam,
Spes infida patri, tu me poſt fata referres,
Æternumque tua firmarem in prole Gothorum
Impe-

Imperium : nunc ſpes inopes in fratre relinquis.
Ergo impunè feret, vivuſque, patrique ſuperſtes,
In pretium ſceleris regni tractabit habenas?
Aſt ego, me miſerum, popularis fabula turbæ
Audiam, & infidæ lentus ludibria prolis
Experiar, ſupplexque petam, ut mandata faceſſat?
Non ita. Sed Gothicos agitabit ſcena Thyeſtes,
Et ſceleris fama ad ſeros porrecta nepotes
Imprimet æternum Levigildi in nomine vulnus.
Quin potius non una ſuos Saturnia tellus
Torquatos feret, & Thebanos Græcia patres.
Sic ait, & proceres legat, tumidumque thiara
Pontificem indecori, vitiatum corda maligno
Perfidiæ morſu, quà carceris alta profundi
Umbra premit natum, & vinclis obducit ahenis:
Ut ſi juſſa ſequi renuat mens neſcia flecti,
Regali lictor caput e cervice revellat,
Iuſtitiæque tenax pateat pater. Haud mora, juſſa
Feſtinant, atræque irrumpunt clauſtra cavernæ.
Parcior hìc æther dubiis intermicat umbris,
Antraque ſenta ſitu ſqualent: it plurima circum
Tormenti facies, chalybes, tractæque catenæ,
Et ſeges æratis latè mucronibus horret.
Regius at Iuvenis, ſtringunt ingentia quamvis
Vincla pedes, manicis & dextra induta rigeſcit,
Corde volat ſuper aſtra, & mens adamantina nullis
Vincitur laqueis. Roſeo ſpirabat ab ore
Fulgor, & ætherea decorabat luce tenebras.
Acceſſere viri: jam prælia cominus hoſtis
Admovet, & medius procerum ſtipante caterva
Antiſtes fertur: manibus Cerealia præfert
Munera, fœcundo quæ murmure Myſta Tonante
Implet, ſed ſtygii veterator peſte veneni
Infectus porrecta a ſe cæleſtia dona
Libari exoptat, Fidei ut commercia ſecum
Exhibeat Princeps Arii ad caſtra regreſſus.
Qui tibi tunc animus, perjurus juſſa Sacerdos
Cum

Cum Patris expoſuit, cum lictor acinace lethum
Intentavit atrox, & carceris horruit umbra?
Syderei Proceres, patuit queis pompa theatri,
Dicite, quos cælum plauſus, quæ gaudia tellus
Fudit, in obſequium quàm prona e ſedibus aureis
Aligerum ſtellata cohors ſucceſſit ad antrum,
Regalemque animum Divorum cœtibus auxit.
Ille quidem Divina indignè dona ferentem
Deſpexit, renuitque nefas: dein talia fatur.
Omnipotens Genitor, meritas quæ reddere grates
Vox queat? Exultant dulci mea pectora motu.
Et potero ſpumante fidem tibi, dive, cruore
Teſtari, ſanguiſque ater miſcebitur Agni
Purpureis nivibus? Prævertunt munera votum.
O me fœlicem, & tam grandi ſorte beatum!
Nil moror ereptum regni pereuntis honorem,
Nil decora, & faſces in noſtrum nomen ituros,
Nam cælo meliora manent. Tibi munera vitæ
Addixi, Numen: te fata extrema ſequuntur.
Exoriare aliquis noſtro de funere fulgor
Heſperiæ, ut ſciſſa tandem caligine lucem
Aſpiciat, ſolemque ſuum, ſua ſydera noſcat.
Vix ea, cum lictor vaginà liberat enſem,
Auguſtumque caput ferro renuente recidit.
Regalem Iuvenem Superi pars magna Senatus
Excipit. Aligeri properant donare ſupremis
Muneribus cineres: concentibus aera mulcent,
Fataque, fortunaſque virùm, Regiſque nepotes
Commemorant, fuſi quos aurea vena cruoris
Cæleſtem inſpirans animum ſacrabit Olympo.
Ergo ita fatidico modulantur murmure cantum.
Parce metu, generoſa parens Hiſpania Regum.
Tolle animos, cape læta tuæ præſagia laudis;
Nam Reccaredus fraterna exempla ſequutus,
Et ſacra Romulei veneratus jura Parentis,
Heſperiæ populos e faucibus eximet Orci.
Quò, Fernande, rapis Divùm præſaga futuri

Agmi

Agmina? Maurorum hic turmas volventibus annis
Perniciem Heſperiæ Lybicis damnabit arenis.
Proh quantum auſa nefas proles ſcelerata Memetis
Hiſpanas vaſtabit opes, quæ funera regno
Inferet, & quanto maculabit ſanguine ferrum?
At Rex elapſos Granatæ mœnibus hoſtes
Marte ſacro franget, ſpoliiſque ornatus opimis
Victor aget domitum regali ex arce Tyrannum.
At vos, o Caroli, atque ingentes Marte Philippi,
Auguſta ingentes pietate, & moribus aureis,
Quas cælo palmas dabitis, quæ gaudia terris?
Auſtriacos faſces jam nunc Otomannica pallet
Luna, & ſanguineo ſuffunditur ora rubore;
Namque horum auſpiciis fumantibus Actia bella
Inſtaurantur aquis: ſolito jactantius æquor
Sanguine luxuriat, Nerei volvuntur in agris
Scuta virùm, galeiſque immixta cadavera Thracum.
Fortunata Domus! Non unquam germine tanto
Aſſaraci proles ſurrexit, & inclyta bello
Stirps Agamemnonia, aut Veneris gens Iulia ſanguis.
Fortunata Domus! Non unus ſufficit Orbis
Virtuti Auſtriacæ. Noſtrum porrecta ſub axem
Iam nova ſe tellus aperit, quam providus æther
Auſtriaci Imperii pietati ſervat, & armis.
Quæ procul intueor Caſtella natantia pontum
Verrere, & æratis proſcindere puppibus æquor?
Ite, piæ claſſes, quæ per diſcrimina mortis
Ætheream lucem cæcos defertis ad Indos.
Fervere jam video littus, jam compita plauſu
Intonuere pio: totis vomit ædibus undam
Gens conferta virùm, quibus aurea templa petuntur,
Ut frontem Myſtes cæleſti aſpergine luſtret
Sedulus, & liquido totum abluat æthere corpus.
India theſauro Fidei ditata recenti
Volvet ad Heſperiam flavos, ſua viſcera, montes,
Auratos montes. Fruſtra oppugnare Britannus
Nititur; hanc etenim tutantur ſydera claſſem,

Qua

Qua cælum ad merſos caligine navigat Indos,
Auſtriacum nomen Tethys colet omnibus undis,
Et ſol auratos curvabit ad oſcula currus,
Quà caput ex undis levat, & quà lumina condit.
Quin etiam Gothicæ laudes, & poſtera virtus,
Plauſibus implebunt Superos. Num lumina fallunt?
Roma triumphali Reginam ambire Gothorum
Obſequio gaudet Gothicis exciſa favillis?
Naſcetur pulchrum regali e ſanguine germen,
Baltica cui latè ſternet vada cærula Tethys,
Pronaque ſeptenum curvabit Parrhaſis aſtrum,
Quæ premet imperio Gothicas Regina phalanges,
Vandalicoſque patres, & flavos crine Suecos.
Sic pia magnanimum compenſant aſtra cruorem.

B. ALOYSII GONZAGÆ

E SOCIETATE JESU

Victoriæ cælatæ in novo ejuſdem Sacello,

Olim Carminibus, quaſi præſagis, celebratæ.

QUatuor ſelectæ ſunt, Marmore, vel Argento cælandæ, B. Aloyſii Victoriæ, ortæ a multiplici complexione illius Virtutum. Primam admirata fuit S. Maria Magdalena de Pazzis, quæ multis aſſertæ profuſo ſanguine Fidei Teſtibus Immortali Gloria præcellentem vidit, eò quòd ardentiſſimo Amore, perpetuoque orandi ſtudio ſemper Divino Numini adhæſerit. Hæc Palma oculis ſubjicitur, dum Anaglypticum Aloyſii Simulachrum a plurimis Beatarum Mentium Signis in altum effertur. Hinc arrepta videri potuit anſa Carminis, quo deſcribitur

Digitized by Google

Triumphus B. Aloyſio adornatus ab Amore Divino,

Expreſſus Carmine Virgilii Stylo in Templo S.Ignatii anno 1672.

HEroes, fuſo meriti qui ſanguine palmas,
Parcite, ſi, veræ pro Relligionis honore
Cui non hauſerunt tortoris tela cruorem,
Vobis antefero Iuvenem. Sunt & ſua menti
Supplicia: arcanæ flagrant in pectore flammę.
His adeo incenſus Gonzaga per atria Divùm
Sydereo incedit chlamydem circumdatus oſtro:
Plurimus atque illum ſequitur chorus, aſpera fata
Sortitus ferro. Hetruſci flos nobilis horti,
Magdala, quæ volucri devecta per aera curru
Nomen Aloyſii ferre ad cunabula ſolis
Optabas, tu, quos ſpectaſti, Diva, triumphos
Nunc memora, dum Gonzagæ inſtaurantur honores,
Incenduntque ſacro cineri pia thura Quirites.
Ad Cæli jubar, & ſuperas interrita ſedes
Sponſa ferebatur Divini Magdala Regis
Ætheræ inſuetos libans e fontibus hauſtus
Lætitiæ, cum Cæleſtis ſpectare Triumphum,
Captivos,! currumque, atque arma videtur Amoris.
Phœbo ipſe exoriente ab Eois pulchrior undis,
Lampadas intorquens, & ſpicula, fræna regebat
Alipedum, nivibus qui certant: flammeus olli
Currus erat: circum innumeri, quos ignea letho
Tela dedere Ducis, quadrigam pone ſequuntur,
Atque alii anteeunt, clara omnes veſte coruſci,
Sacraque inſignes lauro: qui martia paſſi
Vulnera Divinum teſtati funere amorem.
Saucius hic pectus, collum huic ceu tortilis auri
Signa notant, decoratque omnes pulcherrima labes.
Ince-

Incedens, Rex alme, tuis blandiris alumnis
Exultans, miraque animos dulcedine paſcis:
Attollenſque faces dextra vibrante beatas
Pectora tranſadigis, vivique loquentis ab ore
Viſi exire ignes, oculiſque erumpere flammæ.
Ardent, & nimio labefacti lumine, lucis
Fonti inhiant tamen. Aſt omnes pulcherrimus inter
Lumina fixa ſolo Iuvenis dejecta tenebat.
Ille quidem exemptus ferro tortoris iniqui,
Divina lenta ſed tabe pereſus amoris,
Præcox accelerat fatum: eſt ſibi tortor, & oſtro
Virgineo flagra tincta rubent, manibuſque catenas,
Quæque ſuo infigit lateri, calcaria præfert.
Regales humeris tandem rejecit amictus:
Et pro crinali frontem auro lilia cingunt
Mixta roſis, & ſyderibus par laurea nexis.
Magdalæ Aloyſius cultu patet; aſper Amori
At cur, averſuſque oculis ſit, mæſtus & ore,
Miratur. Iuvenem jaculatur lumine fauſto
Divus Amor, quem præ cunctis ſibi deperit unum.
Dum telis, facibuſque inſtat, ſeptemplicis arcet
Objectu clypei ſacras Gonzaga ſagittas,
Cœleſti juſſus ſubducere pabula flammæ,
Quæ viridis ſenſim carpebat veris honores.
Parendi ſtudio incenſus timet ille favorem
Numinis, utque nefas flammas exoſus amantes
Fortunis miſer ipſe ſuis iraſcitur. At ſe
Ni fugiat, vitare nequit ſacra ſpicula amoris
Cordi infixa. Animum ſcindit concordia diſcors.
Eſt Amor obſequio pugnax? Aſt urget ad ipſum
Obſequium Divinus Amor. Dum nomen amantis
Vitat, amat: ſterilem fœcundus vincit amorem.
Dum ſpreviſſe ferox blandè Divina videtur
Munera, totus adeſt tamen, & mentem erigit altam
Spretus Amor. Renuit flagrantem cernere coram
Durus Aloyſius, rurſumque modeſta retorquet
Lumina: Demum imo ducens ſuſpiria corde

Rorantes oculos, palmaſque ad ſydera tendit
Pacem orans. Videt extemplo diſcedere Cælum,
Et labi ſua corda ſuper de flumine rivum
Ambroſio. Vetitæ ne ſumant inde favillæ
Cæleſtes alimenta, oculis ſpectare theatra
Reſpuit ætherea, ac tenebris pia lumina damnat.
Contemptus gaudet, ridetque Amor, atque ita fatur.
Fruſtra ſydereas, Aloyſi, fallere curas
Luctaris. Quæ vitali nos lampade corda
Urimus, incaſſum properant extinguere flammam.
Quò prohibes magis, iratus magis æſtuat ignis,
Immensùmque furit, regnataque pectora nobis
Ipſæ undæ incendent. Fugiſti, ſed tua Numen
Invenit fuga. Parendi pugnaverit ardor
Hactenus: haud pugnæ deerit ſuper aſtra triumphus,
Interea noſtris indulge amplexibus ultro,
Quadrigamque ſubi, qua mecum ſydera victor
Contingas. Dixit, penè & renuentis in auras
Attollens dextram, ſpectandum præbet ab alto
Sublimem curru. Plauſu generoſa ſequuntur
Agmina, nec dirà invidià tabeſcere norunt:
Atque hæc alterno reſonant præconia cantu.
Fortunate puer! Tibi ſeſe Regia Cæli
Recluſit, primos ætas dum ſurgit in annos.
Hinc gazas animis ſuperans, tecta ampla parentum,
Regaleſque domos, nocituraque gaudia vitas,
Syrteſque, ſcopuloſque, & naufragos euripos.
Pauper agis duram non paupere pectore vitam.
Æthereus vigor eſt menti: mortalia regna
Sub pedibus: pennis Divini elatus Amoris
Aſtra petis, vitamque inſtauras alitis inſtar
Æterni. Tibi ſolennes affuſus ad aras,
Quem quondam victor ſpreviſti, ſupplicat Orbis.

B. Alo-

B. Aloyſii ad Moderatorem Animi, de inutili ſua a cogitatione Divinarum rerum fuga,

Epiſtola Ovidii Stylo,

Dicta in eodem Templo, eodemque anno.

DEſperat quas lingua, obſeſſæ nuncia mentis
Proferre hæc poterit pagina fortè notas.
Luctamur ſacrum iamdudum expellere amorem:
Non datur a ſacro libera amore via.
Pæonià extinguor curà. Commercia cæli
Dum prohibes, morbi vis furit aucta mei.
Hærentes animo durum eſt depellere curas,
Quas Divùm thyrſo ſuſcitat acer amor.
Sævius urit amor, pello dum pectore Numen:
Quò magis ignis abeſt, hoc magis ardor adeſt.
Neſcia vinci, atrox, dulciſque eſt cura meum cor,
Quod ſine amore ardet, dum ſimul alget amans.
Quid cervo fugiſſe juvat, Gortynia inhærent
Cui tela, & gelidi quærère fontis aquas?
Sic mihi, tranſadigit fauſto cui pectora Numen
Vulnere, nil prodeſt carpere ab axe fugam.
Quid cupiam, ignoro: ſurgunt pugnantia vota,
Iraſcor votis & miſer ipſe meis.
Sydereæ, quoties, curæ, diſcedite, dixi?
Mens hæret ſolido vincta adamante Deo.
Cæleſtes valeant arces: valeatis Ephœbi
Ætherei: a vobis me procul arcet amor.
Deſinite ambroſii ſucci: cratere nec aureo
Noſtram lætitiæ fonte levate ſitim.
Dulcis Amor fugias: ad ſydera flecte volatum,
Et regnata diu pectora noſtra fuge.

Digitized by Google

Aut, quæ te invitant, Sponſas dignare: malignos
Ducere me linquas, o mea vita, dies.
Sunt aliis formoſa: uni mihi ſydera ſordent:
Haurire hæc oculis eſt mihi grande nefas.
Si nemora, & ſaltus, & flumina adire jubemur,
Menti hæret, cæli qui rigat arva, latex.
Corripiunt mea cæleſtes en pectora flammæ,
Ipſaque viſa ignes excitat unda ſacros.
Dum ſeptemgeminos colles contemplor, & arces,
Extemplo videor templa habitare Poli.
Atque inquam, cernens victricia mœnia Mundi:
Orbis non ſubdit nunc tibi, Roma, caput?
Heu, quondam armatam timuit domus utraque Solis:
Utraque non metuit, dum ſacra jura doces?
Numinis ergo oculis ſpecies mihi ſemper inhæret,
Hæc animum ſpecies occupat una meum.
Quæ patior, damnis quænam graviora timetis?
Ne vitæ abrumpat ſtamina Parca celer?
Protrahere ingratæ quid prodeſt tempora vitæ,
Unica ſi vitæ cauſa, inhibetur amor?
Eſt pejor medicina malo. Si fecerit ardor
Hic cinerem, vivo. At quæ ſine amore ſalus?
Cum, Lojola, tuos ſuſpiria longa penates
Ardebant, animo hæc ſpes mihi fauſta fuit:
Fręna ibi, dicebam, dabitur permittere amori.
Cum ver ſperabam, cæpit amoris hyems.
Una mihi ſi cura fuit puerilibus annis,
Non erit hæc juveni cura beatus amor?
Uſque adeone mori miſerum eſt, ſuaviſſima tabes
Carcere ab infauſto ſi mihi pandat iter?
Opprimat hanc animam blandi violentia morbi,
Qui mihi, dum ſævit, nectare corda rigat.
Pulſus amor? Vitæ quos conſervamur in uſus?
Ipſa ſalus rediens mi ſine amore nocet.
Irrita Apollineę ſunt artis pharmaca: morbo
Una meo velox eſt Libitina ſalus.
Dum vitio Cęli populatur tabida totam

Vis

Vis Urbem, & gliſcit ſęvior atra lues,
Me ſinite, invaſit dirus quæ corpora morbus,
Efferre e triviis, atque fovere ſinu.
Non mihi terribili Lacheſis nam falce minatur:
Clavis ea ad cælum eſt pandere docta fugam.
Quę terres alios ſuccincta pavoribus alas,
Blanda es luminibus quàm, Libitina, meis!
Flammam animo prohibes? Dextrę at permitte laborem,
Sit mihi pro vetito laus ut amore mori.

EMicat inter Anaglyptica pręclari, ante Aram ſpirantis, marmoris Signa, forma Cęleſtis Iuvenis offerentis Aloyſio Lilium, integerrimę Symbolum Virginitatis, qua ita excelluit, ut e ſententia Sacræ Rotæ *Angelicus dici poſſit*, *quia Angelicam habuit Puritatem*. Hac verò non folùm de blandiente, ideoque nocentiore, Hoſte Victoriam retulit, ſed ad eam quoque referendam Ducem, & Auſpicem innumeris Adoleſcentibus ſeſe prębet. Quia hoc impuro Amori accidit moleſtiſſimum, Aquis extinguere conatus eſt, quem lędere ſuo Igne non potuit. Poeticis id coloribus pingit Carmen, quo deſcribitur

B. Aloyſii de Ticino Furente

Victoria Statii Stylo,

Dicta a Nicolao Giudice in Templo S. Ignatii anno 1674.

VIcit, io, Gonzaga. Suis quem lędere flammis
Tentavit fruſtra, veſana Cupidinis ira
Fluctibus aggreditur? Ticinus inhorruit undis?
Irrita ſunt ignis, ſunt irrita prœlia lymphę.

Vicit, io, Gonzaga. Sacros celebrare triumphos
Pieris auſa, tuos haud nunc in carmina fontes
Suggere: Caſtaliam ſuperatus præbeat ultro
Amnis aquam. Sed Aloyſii foret apta trophęis
Mœonii Vatis tuba; vel quę accendit ad arma
Buccina Thebanos fratres; nam clarus Homeri
Carminibus Xanthi victor furibundus Achilles
Gonzagæ cedit. Vix illi cærula Mater,
Cognatæque undæ, & Vulcani furta doloſi,
Irati feram palmam tribuere Scamandri.
Aſt alius fato canit Hippomedonta ſiniſtro
Iſmeni furiis congreſſum, quem prius unda
Infregit, Capaneus cruda dein abiete fixit.
Gonzagæ fluviique, & conjuratus Avernus
Fluminibus, fruſtraque armans Amor improbus amnes,
Multiplices pariunt laurus. Niſi Vate careres,
Vincis, Aloyſi, ut reliquos virtute, præires
Heroas, domitor fluviorum, fulgure famæ.

Qui populatur opes animorum, degener ardor,
Falſus Amor, verumque odium, poſtquam humida ſucco
Ambroſiæ nil tela juvant, nil lampades igne
Tartareo incenſæ, decrevit mergere fluctu
Gonzagam. Squalens cultu, facieque furentem
Accuſans animum, lauri viduatus honore,
Et pharetræ, volat ad fontem, qui regia ſedes
Ticini. Sedet is vaſto ſecretus in antro,
Quo ſua maternæ lacteſcit ad ubera venæ
Lympha loquax: Acuunt taurinam cornua frontem
Intexta Heliadum ramis, quos proximius olli
Commodat Eridanus: glauco velatur amictu,
Quem prima Annibalis depinxit adorea, campis
Orta ſuis. Urnam circumſtant Najades udæ,
Et cantu exhilarant Regem, cum fulſit in antro
Improviſus Amor. Lachrymæ eluctantur ocellis
Injuſſæ: explorant adytus ſuſpiria: tandem,
O Pulchri genitor pulchertime fluminis, inquit,
Inquit, nectareo mentes & inebriat ore,

Digne

Digne hac Nympharum pulchra, Ticine, corona,
Quæque tua ornabunt quamprimùm littora, myrtis.
Digne pater: nobis inviſus mox, tua Regna,
Trux Iuvenis tranabit aquas. Everte quadrigam,
Inſultans tibi qua fluctus Gonzaga ſubibit:
Ceu lymphas inopes gremio Ticinus amœno
Duceret. Egelidis ſi quondam arſiſtis in undis
Munere, Naiades, noſtro, mulcete parentem:
Tu calcata, parens, naturæ ulciſcere jura.
Improbus ille meæ contemnit tela pharetræ,
Atque ambita aliis renuit mea dona ſuperbus.
Heu quas non artes, quos non tentavimus aſtus!
Et tentaſſe pudet. Non ulli pervia ferro
Sunt, nivibus vallata, adamante rigentia, corda:
Nequidquam Charites vultum ſparſere nivalem
Purpureo ſucco: nequidquam lumina certant
Syderibus: fruſtraque rigor nil ſubtrahit acer
Cæleſti formæ. Ignorat, ſua vel bona temnit.
Non animum rapit ambitio, non plauſus, & aulæ
Commoda Regalis mentem avertere tenacem
Propoſiti trucis: haud titulis incumbit Avorum,
Qui ſtudium ſaltem poterant acuiſſe Nepotum.
Omnia dum luſtro, flammis incendere Martis
Conatus, noſtra ut Mavors in caſtra ferocem
Alliceret, ſibi nunc crudelia bella moventem
Horreo: præduris lactentia membra flagellis
Vulnerat; innocuos urget calcaribus artus.
Illum Maſſyla peperit ſub rupe leæna,
Aut Hyrcana Tygris, Siculi vel monſtra profundi.
Omina ſunt hæc, & noſtri fatalia luctus
Semina. Funeſtà jam ſurgere Lilia ſylvà
Intueor: nec vana timor mentitur Amori.
Illius exemplo jam ſeſe plurima pubes
Metitur. Noſtri Imperii vaſtator in undis
Si pereat, Ticine, tuis, te fama ſequetur
Non minor, Eridanum quàm quæ, Phaetonte ſepulto,
Inſequit Cælo. Terras is læſerat igne:

Hic

Hic ſævo extinguit vitales frigore flammas.
Hæc Amor. Aſſenſu facili plauſiſtis Amori
Flumineæ Nymphæ. At contra Regnator aquarum
Pauca refert. Renuam mandata capeſſere Regis,
Omnia cui parent? Gelidis Alphæus in undis
Non unus flagrat. Æoliis erumpite ab antris
Aerei fratres: in me nunc advena torrens
Influat: incumbant, ſi quæ ſunt æquora Cælo,
Noſtris cuncta vadis. Dixit, dextràque furorem
Afflat aquis, fluctu quas impulit ire ſonanti.
Spumeus ipſe ſuo rapidum caput abdidit alveo,
Ut propius Iuvenem bellum ad crudele laceſſat.
Interea Matrem curru Gonzaga ſequutus
Ibat in adverſas irati fluminis undas.
Cum videt inſolito ripas, amnemque tumultu
Infremere. Ut cum flagranti finguntur in axe
Tela, ſuper nigra nimborum incude, triſulca,
Terribiles gravida ſonitus e nube ſuſurrant,
Fulminis inſani præludia. Non tamen horret
Sępius emenſus fluctus auriga minaces.
Cunctantes urget ſtimulis, & verbere demens
Cornipedes: illi ſubeunt humentia regna,
Luctanturque vadis. Tunc verò turbidus amnis
Tempeſtate furit: Sævum ruit agmen aquarum,
Quas imbres aluere atri, niviumque rapinæ:
Et quas Tartareo jaculata ex amne flagrantes
Alecto, Ticine, tuis immiſcuit undis.
Sulphureus Phlegeton, ruptæ per viſcera terræ,
Plurimus erupitque Acheron: nec ſegnior inſtat
Cocitus: Styx tota ſuo dum prodit ab antro,
Deſtituit ſicco fruſtratum in gurgite Porthmea:
Cymba ſenis glaucæ deluſa infigitur ulvæ.
Fruſtra iter explorat ſonipes: veſtigia fluctus
Verberat aſſultans: juba tollitur hirta pavore.
Damna ſed ipſa juvant; urens nam lympha coegit
Præcipiti rapidos ad littora vertere curſu
Quadrigam æripedes. Prohibent occulta Barathri
Mon-

Monſtra iter: extremaſque rotas amplexa Megæra
Alligat. Impulſu volucrum diſtractus equorum
Diſſilit in partes currus, fluvioque, potitur,
Excuſſo, anterior ripà: natat altera ſævis
Fluctibus implicita: hæc gremio cæleſte tuetur
Pignus Aloyſium: torrens animoſus anhelat
Hanc circum: raueis hanc abſorbere laborat
Gurgitibus: natat hæc fluvii ſecura latrantis.
At puer, ut dulci reſolutus membra quiete,
Curarum nullos admittit pectore fluctus.
Irridet furias: augent diſcrimina vires,
Et fluvii exultans fruitur caligine dira.
Non adeo tranquilla Thetis certata procellis
Per maria incedit, concha ſubvecta volanti.
Hoc magis infrendens amnis ſequiturque, premitque
Victorem: aſſultu crebro circumtonat, ardens
Obruere impavidum. Tauri non cornibus acres
Sævius incurrunt. Nunc tollit ad ęthera lymphas,
Irrorans nubes: præceps nunc volvitur axe
In Iuvenis caput, Ut pelagus; quod vaſta Charybdis
Eructat, ſorbetque iterum: nunc pendula circum
Ambit Aloyſium: mox corruit unda feroci
Impete. Suſpenſis ut quondam fluctibus hæſit,
Iſacidum poſtquam tetigerunt littora turbæ,
Purpureum mare, ut alliceret Pharaona ſuperbum,
Quem ſuper incubuit. Sed non hæc fata morantur
Inſontes. Fundo Gonzaga emergit ab imo
Incolumis, pariunt amnis cui prælia ludum.
Tunc aliis Erebus Iuvenem, ſævuſque Cupido
Artibus aggreditur. Fluvio emerſere procaces
Najades. Infrænant aliæ Delphinas; at illas
Cæruleus defert Triton: Sirenibus omnis
Unda ſcatet, quas picta vehunt conchilia: cantu
Invitant Iuvenem: fœlicia littora, fœlix
Inſula ſpondetur pavido. Surda ille doloſas
Aure preces, clauſis & noxia munera temnit
Luminibus; furias iterum, fluviique repoſcit
Præ-

Prælia . Quæſitus rurſum ingruit impetus undæ ;
Littore quæ avulſas ſtirpes, & ſaxa ferebat,
Et ſylvas, Dryadumque domos: his fragmina currus
Incubuere. Volant vicino e margine ripæ,
Gonzagam & famuli plaudenti in littore ſiſtunt.
At ſcopulos vitæ, & fluctus, & noxia cordi
Gaudia Sirenum, & cœcum eluctatus Amorem,
Victor Aloyſius ſortitur in æthere portum.

Ad Ticinum ferocientem

IN BEATUM ALOYSIUM

Elegia dicta a Franciſco Simonetto
in eodem Templo.

Propertii Stylo, præſertim ubi digredi viſus ad diverſas Hiſtorias, & Fabulas, argumentum, quod præ manibus habet, & ad quod deinde redit, diſertè illuſtrat.

QVÆ, Ticine, tuos armat veſania fluctus?
In Superos audax impia bella moves?
Victorem Paphiæ properas extinguere flammæ?
Ergo in te Cypris jus habet, orta mari?
Aggreditur Gonzaga tuas intrare quadrigà
Dum lymphas, decuit, te referaſſe viam:
Pendenti & fluctu cryſtallina mœnia circum
Tollere: muſcoſum ſternere fronde ſolum:
Et gravida Eois conchilia pandere gemmis,
Aurifer ac tibi quas commodat Hermus opes:
Et quæ Sardoæ tribuere corallia Nymphæ:

Dives

Dives Erythræi quæ maris unda parit.
Fatalis Virgę ut cuſtos cum contigit Arca
Littora Iordanis, ſubſiliere vada:
Pendula & attonitis cęli venerabile pignus
Horruit unda fretis: prębuit amnis iter:
Pons fuit amnis. Aquis Iordanis digne nivale
Divinę quondam tingere frontis ebur:
Quàm benè formoſus te duplicis ubere fontis
Lactatum Libanus procreat, Aſtra beant.
Fortia fœcundas, partiris Regnaque curſu,
Montibus & ſpeculum es, gloria dives agris:
Nile Palæſtinis fœlicior urbibus, exis
Nativo e gremio, & fertilis arva rigas:
Perpetuis ridens floret tibi ripa ſmaragdis,
Nectareis pennis ventilat aura ſinum.
Sed te, qui fluctus acuis, Ticine, ſuperbos,
Effræni ut tumules vortice Aloyſium,
Æolia, Boreas, excuſſa compede, ſemper
Urgeat, & lymphas nox premat atra tuas:
Perpetuus te turbo agitet, ſemperque tonanti
Exhibeas ſonitu nubila rauca Poli.
Semper erunt infauſta bonis tua littora? Campis
Prima tuis Pœno laurea nata duci.
Perjuros, maleſane, foves? At Scipio penè
Viderat inferni triſtia regna Iovis;
Ni Patrem clypeo texiſſet Natus, adulto
Cui devicta parat terra Lybiſſa decus.
Imbuis exemplum Romanæ, aſperrime, cladis,
Cui Trebia inſiſtes, cui Traſymene lacus:
Quos anguſtabit cumulatis corporum acervis
Annibal: inficiet purpureuſque color.
Cum, quamvis tellus ſubſideret icta Tridente,
Ennoſigæe, tuo, prorueretque ſolum,
Non tamen auditus fremitus, terræque labantis
Exitium, cæcus dum quatit arma furor.
Excuſare tui lævum ſed littoris omen
Flaminius vecors, o Traſimene, poteſt,

Qui

Qui terrà, imprudens, renuentia ſigna refixit,
Irriſitque ſui funeris auſpicium.
Non hæc fata tuus Conſul, Ticine, meretur.
Deterior Dux, te judice, victor erit?
Nunc ſcelere exultans majora inſontibus, amens,
Damna paras? tumido gurgite tollis aquas?
A magno quæris metuendum funere nomen?
Audaci hic penna non petit Aſtra Puer.
Securo Aligeri hunc rapiunt ad ſydera curſu,
Quos ore, inſonti pectore quoſque refert.
Grande tuæ decus Inſubriæ, Ticine, protervis
Gonzagam vecors contumulabis aquis?
Sed te per Nomadum crudeles ſerpere terras
Inſubria optabit, Gangaridumque plagas.
Saxa tuos minuent fontes injecta, revulſæ
Turpabunt ſtirpes, inficietque lutum.
Nec verò antiquo tranquillus in æquora perges
Tramite, at in partes disjiciere reus:
Atque inopi flebis tua fruſtra crimina lympha,
Quærere per ſalebras triſte coactus iter.
Scinderis meritò. Ut quondam, dementia Cyri,
Gyndes innumera in cornua ſciſſus iit,
Qui prius Euphrati rapido certaverat alveo,
Gyndes Aſſyrios depopulatus agros.
Forſitan at fluctus glomeras, Ticine, feroces,
Gonzagæ ut victis palma oriatur aquis?
Pullulet ut frondens tumido de gurgite laurus?
Naturæ ut pateat Victor Aloyſius?
Hæc ſi te ſtudia incendunt, ignoſcite, Divi,
Audaci. Culpæ ſplendida cauſa fuit.
Qualiſcumque amni fuerit ſed cauſa furoris,
Victor Aloyſius littora tuta ſubit.
Quadrigam infregit violentior impetus undæ?
Navis Aloyſio ſciſſa quadriga fuit.
Diſſiliit poſtquam, Heroas quæ vexerat, Argo,
Colchorum ſæva ad littora Grajugenas,
Immenſo pars hauſta mari: ſubvecta per auras
Altera

Altera pars inter ſydera nomen habet.
Hoc pretium, Neptune, refert temeraria puppis,
Impoſuiſſe tibi quæ prior auſa jugum?
Quæ triſtes Hyadas riſit, ſyrteſque doloſas,
Et cæcos ſcopulos, terribilemque notum?
Hæc tibi, Rex Pelagi, celſo inſultabit ab Axe?
Et nautis animos in tua damna dabit?
Palladia immerito tandem ruat æthere Navis:
Peliaco haud proſit Pinus adulta jugo.
Auratæ furtum pecudis, Medeaque rapta
Urgeat, ut læſo ex axe refixa cadat.
Sprevit Aloyſius fluvii quo prælia, Currum
Par eſt, Aonides, inſeruiſſe polo.
Præfuit huic melior Pallas Divina Virago,
Quæ per aquas ſuevit pandere Stella viam.
Hic Tiphyn vexit, qui dux maria aſpera Vitæ
Incolumi Iuvenes vincere calle docet:
Orphea, Sirenes Cæli qui provocat ore:
Sydereis fratrem, & Caſtora luminibus:
Hic tulit Alciden, qui clavà armatus, & igne,
Omnia Terrarum monſtra, Erebique domat.
Improba quemque auri ſitis haud inflammat, Iaſon
Hoc curru attonitas ludificatur aquas.
Si tamen aurata puppim quæ merce ſuperbit,
Aurea ſortiri ſydera fortè decet,
Ditior haud ulla Indorum de littore funem
Solvit, quàm quæ fert Navis Aloyſium.
Ille Animi fœlix opibus ſic Aſtra laceſſit,
Præpropero ut furto ſit rapiendus humo.
Heu tua fruſtra olli, Ticine, pepercerit unda.
Quamprimùm terris invidus axis erit.

Sap-

Sapphyrinum Cæli colorem imitatur ſeleƈtiſſimus Lapis lazuli, quo conflata eſt Sepulchralis Urna, & ad ſiniſtrum Urnæ latus jacens prægrandis Globus, Terrarum Orbem repræſentans, quem pede repellit Cæleſtis Genius, & alter dextero aſſidens Urnæ lateri Coronam proterit, ac manu oſtentat Flagella, & aculeatas Catenas, exhorrentis Principatum, & in ſe ipſum ſævientis Aloyſii delicias. Ad hanc ille contra ſe Pugnam tranſtulit, quam cum Sanguine hauſerat, Bellicam Indolem, majori proinde inclytus gloria, indicata a Carmine, quo

Gonzagarum Heroum; & ipſius Herculis victor oſtenditur B. Aloyſius

Carmine Statii Stylo,

Dicto a Franciſco Zeccadoro Sem.Rom.Convict. anno 1676. in Templo S.Ignatii.

Uranie, Pœana canas, dum plauſibus ęther
Gonzagę aſſultat, ſacri qui martis amore
Afflatus fracto retulit de Dite triumphum.
Et Superis ſua ſunt arma, & ſua pręlia Cęlo.
Tuque adeo, ſacra belligerum cui ſuſcitat ęſtrum
Pectora, Aloyſi, Divino e fonte calorem
Infundas Vati, tua dum celebramus ad aras
Prelia: dum ſacros cineres, clauſaſque favillas,
Purpurei, recolunt Patres, lux prima Senatus:
Alternęque tuas jactant ad ſydera laudes
Sirenes Tyberis. Regali transfuga ab aula

Dum

Dum tranſire flagrat Gonzaga ad caſtra Tonantis,
Atque adamante rigens natum compeſcit anhelum
Dum Genitor, curis animum paſcentibus ęger
Intrat Aloyſius conclave, ubi plurima cęlum
Æmula Phidiacum Heroum Simulachra laceſſunt.
Gonzagę hic ſpirant Proavi, quos Martia virtus
Claravit: Spirant, quos mendax intulit aſtris
Fabula Semideos: varia ſub imagine vivit
Prętertim Alcides. Hic diro armata veneno
Serpentum in cunis elidit guttura dextrà:
Terrorem hic Nemees, populatum ſtragibus Argos,
Interimit Nemorum Regem: Qui littora Cretę
Fulminat, ęripedem ſiccantem flumina Taurum,
Urentem nemora hic perimit: nec dente ruinam
Lunato Arcadię minitans Aper, Hydraque Lernę
Dedecus, ac peſtis: Neſſi neque ſigna bimembris,
Geryonque triplex abſunt. Per ſingula ducit
Dum faciles Gonzaga oculos, videt Herculis ora
In ſua mutari. Veluti cum fręna Quiritum
Torqueret Cęſar, Caligę cui nomina fingunt,
Romani Imperii Phaeton Simulachra Deorum
Imminuit capite, & Signo ſe juſſit in omni
Oſtendi populis. At non hęc monſtra tuenti
Gonzagę exultant hilari pręcordia motu:
Quin indignanti ſimilis Puer aureus inquit.
Nec me caſtra manent, nec pręduri Herculis inſtar
Imbellem ſævire juvat. Quæ ſomnia ludunt
Deceptos oculos? Quæ ſpectra effingit Avernus?
Hæc ait, incertiſque animi dum fluctuat undis,
Mentis in exilium rapitur. De nube videndum
Tum ſe prodigium miranti præbet Alumno
Gonzagas inter Proceres lectiſſimus Heros,
Olim armis clarus, nulli ac pietate ſecundus:
Quadrigam advertit roſeam, & ſic voce loquutus
Nectarea. Non degenerem virtutis avitæ
Dicat Aloyſium Genitor. Tua gloria quantùm
Martia ſe tollet? Quanto dignatur honore

T Te

Te Superùm Princeps! Animi quæ Regna Tonanti
Subdis, erunt tua caſtra, Puer. Sic tempora lauro
Cæleſti ornatus vinces, quas fabula claras
Herculis ærumnas celebravit carmine Vatum:
Extinctaſque feras, debellatoſque Tyrannos,
Fumantem Cacum, Buſiris inhoſpita Regna,
Horrorem Nemees, Erymanthi fulmina, Cretæ
Ignitos Tauros, quæque illi Ætolia, Lerna
Quæ peperit portenta: avido fruſtraque Draconi
Heſperidum defenſa auro fulgentia poma.
Haud ululans nemorum clades, confoſſaque terræ
Progenies, haud Geryon, Lybicique Gigantes,
Defenſi Superi, & Cælo ſuppoſta ruenti
Terga probrum delent, quo nexum brachia vinclis
Per Lydas trahit Alciden Amor improbus urbes.
Fortior Alcide, humano quæ in pectore clauſa
Monſtra latent, perimes. Vatum vigilata Chymeras
Somnia ceu fingunt, dirus ſic plura Cupido
Effundit capita: huic Hydræ cui forma malignæ,
Huic Canis, aut Tauri, aut minitantis fata Draconis.
Civili hæc ululant ſemper diſcordia bello,
Et cladem ſpirant, proprioque infecta veneno
Exertant ora. At labiis atrocibus, igne
Lumina ſuccenſus frendet, rabiemque miniſtrat,
Imperat atque aliis monſtris Leo. Dira flagellant
Hæc hominum portenta animum: neque corda flagranti
Igne Acherontæo ceſſant incendere tæda.
Agmina curarum pugnant, certuſque ruinæ
Effrænes animus motus in prælia cogit.
Ut bellatorum commiſit ſemina terræ,
Qui fraterno haſtam temerarunt ſanguine, Cadmus.
Sed triſtes franges iras, Gonzaga, nec unquam
Sævitæ inſanæ tibi flammæ pectus adurent.
Detraxere omnes Alcidæ crimina palmas.
Mænalium nemus, ac miſeris deſerta colonis
Arcadia implorant invictæ robora Clavæ?
Sed ſterret Tirynthium Aper; namque ille paluſtri
Cor-

Corda volutabro inficiet. Si dulce venenum
Pingit Aper Cypriæ peſtis, quem vicit Iolas,
Alcides non vincet Aprum. Properate Tyranni,
Quaſque hic fuſte feras, fatali aut perdidit igne
Monſtrorum domitor, dum victum ulciſcitur Orbem
Lydia: Dum dignus credi poſt funera Numen
Amphitryoniades, non diſſimulanda Tonanti
Progenies, Lybico exuſtos Hyperione crines,
Atque hirtos olim, Aſſyrio perfundit amomo:
Sidonià indutus pallà ſervilia ducit
Penſa, colum tractans. At non adamantina collum
Sub juga demittes unquam, quæ nubila famæ
Herculeæ offundent, Aloyſi, moribus inſons
Parthenii numquam franges qui jura pudoris.
Quid vigilem prodeſt extinguere fuſte Draconem,
Semper anhelantes auro qui pingit avaros,
Aurea ſi vincunt victorem poma? Virentem
Tu Colubri extingues peſtem: cui luce maligna
Non Tarteſſiaco pallentia littora fluctu, (auro
Cui non concha Arabum, Æthiopum aut quæ fluctuat
Tethys, Aloyſi, Pactolo aut Lydia dives,
Permovere animum. Heſperidum quem poma laceſſunt,
Æſtuat, & ſævit magis implacabilis ardor.
Haud epota ſitim compeſcunt flumina diram.
Ut quamvis Iſtrum, & fluvio ſeptemplice Nilum,
Numinaque excipiat gremio centum humida Nereus,
Plura ſitit. Capitum ſylvà quæ ſibilat audax
Hydra refert animos vivaci clade ſuperbos.
Hanc non Alcidæ ſpirantia pectora patrem
Ambitioſa Iovem elidunt. Tibi Lerna veneno,
Gonzaga, incaſſum ſpumat, qui cardine fultas
Inſtabili ſpes derides: Præcordia vulgi
Cui non carpuntur plauſu, dominæque ſecures
Quem fruſtra alliciunt: quem nunquam faſcinat amens
Gloria, quæ vigili illudit, ceu ſomnia, menti.
Magnanimum tantùm cæleſtis adorea pectus
Impulit. Excelſas virtutum ſcandere in arces

Dum flagras, non Oechaliæ, non mœnia Trojæ
Alcides melior ſuperas. Non cæde ſagittæ
Lætatæ hoſtili, in cineres quæ plurima ſedit
Non arx Alciden decorat, ſi vincit inanis
Aura Cyclopęas auſum perfringere turres:
Barbaricos fracto mores ſi ſæpius haurit,
Injuſtæ pœnas dans palmæ victor, ab hoſte.
Imperium Oceano claudis, Thebane, columnis?
Curarum pelago fines imponere gaudet
Gonzaga, immenſum & cordis compeſcere regnum,
Cui neque ſunt fines extremi littora Ponti,
Nec Phœbo inviſę terræ, cui vota laborant
Perpetuò, mentis miſeros ſedare tumultus
Ni ratio norit. Nigri Iovis horrida tentat
Alcides regna, & pavido tria guttura ſoli
Tartarei canis oſtendit? Tibi victus Avernus
Nondum orto, Gonzaga, ſacrà te tingere lymphà
Cum Deus, & liquido properavit ſpargere Cælo.
Prima hæc belligeræ fuerunt tibi ſemina laudis.
Protinus a Puero conterrita Tartara magno
Intremuere: cava Ditis compage ſoluta
Monſtra Erebi ex imis fruſtra fremuere cavernis.
Cætera quid memorem Herculeæ miracula clavæ,
Fulminibus quæ ſæpe Iovis minuere laborem,
Dum ſcelera extinguunt, queis debita tela Tonantis?
Hæc tu monſtra domas aliis fatalibus armis,
Gonzaga. In tua quod torques, eſt, membra, flagellum,
Formidatum Erebo telum: Si pelle Leonis
Induit, atque Hydræ propriis armata trophæis
Corpora magnanimus Tirynthius, horrida ſetis
Texta tibi Cilicum, laterique infixa catena,
Et calcar, ſunt ære rigens lorica trilici.
Dixit, & hæc hilaris Gonzagæ præbuit arma,
Cæleſtes referat queis, fortior Hercule, palmas.

Arcana B. Aloyſii Gonzagæ pugna, ejuſdemque triumphus,

Elegiaco Carmine celebratus, Ovidii Stylo,

Dicto in eodem Templo, eodemque anno.

AGgredimur luſtrare novis Helicona triumphis,
 Et divina ſacri dicere bella Ducis.
Imbuis exemplum cæleſtis nobile palmæ,
 Gonzaga, inferno victor ab hoſte redux.
Dumque arcana refers fracto Phlegetonte trophæa,
 Ætherea in plauſus acta theatra rapis.
Crimina quòd vincas, laudum eſt poſtrema tuarum,
 Quæ prima eſt aliis, raraque palma viris.
Cæleſtes pugnant Charites. Quod quælibet ambit,
 Martis arena ſacri eſt pectus Aloyſii.
Parendi ſtudium cum dio certat Amore,
 Qui vitæ carpit ver juvenile brevis.
Ad Cælum una animum invitat Charis: altera torquet,
 Dum Superos acie mentis adire vetat.
Irrigat ambroſius Gonzagæ pectora rivus:
 Abnuit ipſe animi grata alimenta ſui.
Iuſſus ab amplexu ſe Numinis eripit, horrens
 Gurgite quòd pleno proluat ora Deus.
Regali geſtit perfundere flagra cruore:
 Eſt, ſacra qui jubeat projicere arma manu.
Turbata exagitat cæleſtis pectora pugna,
 Et divina animus ſeditione fremit.
At, quæ illum vexat, Virtutem fortis anhelat
 Gonzaga, & votis non favet ipſe ſuis.
Armat curarum quàm formidabilis arcus
 Virtutes! Divos prælia ſacra manent!

Noxia perpetuus populetur pectora vultur:
Tantalus inviſas ſpectet avarus opes:
Siſyphium ambitio nequidquam ad culmina ſaxum
Urgeat, ut lapſu deteriore ruat.
Fortunæ Ixion celeri vertigine raptus
Membra det infami dilanianda rotæ.
Cerberus exagitet, miſeræ quos mentis in antro
Conſcius ipſe ſui criminis horror agit.
Pallidaque hos fugiant incaſſum corda latratus,
Abſolvit dum ſe Iudice nemo nocens.
At ſacra cur gliſcunt Gonzagæ in pectore bella,
Perpetua virtus quod ditione tenet?
Dulcia curarum cur non oblivia potat,
Et fruitur Campis integer Elyſiis?
Rideat æternus Divorum in pectore Aprilis,
Hoc pennis Zephyrus permeet ambroſiis:
Lætitiæ fons eſt Virtus, quam vulgus inane
Mœroris damnat, triſtitiæque ream.
Perpetuo quamvis madeant at lumina fletu,
Exultant lachrymæ, fletus & ille beat.
Cernis, Aloyſio pariant quos bella triumphos?
Cæleſtem pompam, Pieris alma, refer.
Fama præit, feſtoque hilaris clangore tubarum
Divos Gonzagæ ad ſacra trophæa vocat.
Ille vehens curru volucri, quem flammeus, ales,
Cæleſtique agitat ſemine fætus equus,
Heroum ritu lentas vix flectit habenas,
Et blanda ducit gemmea fræna manu.
Chryſolithis axis, ſaturatur temo pyropis,
Intexto fulgent atque adamante rotæ.
In currum omne rubri pretium fluxit maris, Indi
Et quidquid nutrit, quidquid Hydaſpis aqua.
Quacumque ingreditur, ſubitò vernantia cerno
Gramina, & inſolita luce nitere ſolum.
Ipſe autem victor campo ſeſe arduus infert,
Plurimus inque oculis vivit, & ore Deus.
Et Pudor, & charites vultus, & amabilis oris
Ma-

Majeſtas uno jam ſedet in ſolio.
At quibus incendit victricia tempora gemmis,
Non Arabum hoc ditat munere Phœbus aquas.
Quoque illi virtus auro diademata fingit,
Hoc Regum vulgo nulla fodina parit.
En victi Ditis ſpoliis onerata quadriga
Et ſceptra, & capitis regia vincla gerit.
Et fractos arcus, & amoris tela protervi,
Extinctaſque faces Matris Acidaliæ.
Edomita cervice, & fræna Superbia mandens
Urget iter: Luxum ſæva catena domat;
Invidia incedit ſtimulis incenſa malignis:
Fulmineo ſeſe vulnerat enſe Furor.
Tincta Acherontæo queis pocula felle Megæra
Propinat, vinclis tradita monſtra fremunt.
Ac torvum aſpiciunt Victorem: & fulmina torquent,
Irrita ſed torquent fulmina, luminibus.
Tartara victa tuo ſubmittunt colla triumpho;
Te, Gonzaga, tremit pallida Tiſiphone,
Dum currus videt ægra tuos ad ſydera duci:
Io, dum tellus, aſtra, triumphe, canunt.
Mortales, ſtudio laudis quid perditis iras,
Ac demens animus cur ſua damna flagrat?
Quos rapit inflatos ventoſo gloria curru,
Vos gelido tellus claudet avara ſinu.
Pellæus Iuvenis Perſas, & fulminat Indos:
Dein illum anguſti torquet arena ſoli.
Injuſta ad belli diſcrimina provocat amens
Ignotos Orbes, ſomnia Democriti.
Helleſpontiaco minitatur vincla profundo,
Per medium injecta qui trabe navit Athon.
Dum pede proteritur ratio, qui Numen haberi
Ambivit, terras, & maria alta domans,
Degenerat ſævum in monſtrum: ſe lancinat ipſe,
Ipſe Harpya ſibi eſt, Hydra, Leæna, Tygris.
Crudelem trepidant Heroum pectora mortem,
Queis hæres fruſtra Fama ſuperſtes erit:

Nomina quantumvis rapiat peritura ſepulchro,
 Iunget fata animæ, & nominis illa brevi.
At ſævæ irrides, Aloyſi, ſtamina Clothus,
 Æternum peperit cui Libitina decus.
Majores virtus cordis parit alma triumphos,
 Quàm ſi des Regum barbara colla jugo;
Decerpſiſſe Duci nihil hinc nam miles honoris,
 Debellat cordis ſi fera monſtra, poteſt.

PRæcipuum Aloyſio Triumphum inſtruxit Mors obita in ipſo ætatis vere, argento cælata ſupra regalem Urnam; major enim excitatur admirabilitas ſeximiæ Sanctitatis a breviſſimo eidem indultæ Vitæ ſpatio, quam Heroica Virtute ultra Neſtoream produxit. Hoc exhibetur in Carmine inquirente,

Cur tam citò terris ereptus fuerit B. ALOYSIUS.

Quod inter olim edita recuſum eſt Libro primo pag. 306.

LIBER TERTIUS

AFFERENS ALIAS HEROUM LAUDATIONES.

LUDOVICO XIII.

Chriſtianiſſimo Regi

Captà Rupellà Victori Hæreſis, & Oceani

Epinicium Statii Stylo, dictum in Claſſe Humanitatis anno 1663.

FRacta catenati, Ludovice, ſuperbia Ponti
Oſcula dat plantis regalibus, aureaque undis
Lilia dejectis ſervus Neptunus adorat.
En tuba Tritonum, famæ præconia vincens,
Hæreſis, & pelagi victorem ad ſydera tollit:
Deque mari natam, ſterilique e littore laurum
Addunt regali Nymphæ ornamenta coronæ.
Imperat Oceano Rupella, Colonia Ditis,
Perfidiæ ſcelerata domus, quo plurima fluxit
Conjurata Erebo populi ſentina rebellis.
E ſaxis, urbs dira, tuis nova bella Gigantes
In cælum inſtaurant, veſani ut criminis ultor
Totus in ardentes æther ruat arduus ignes.
Evolat æthereis accenſus pectora flammis
Gallorum Princeps, læſi defenſor Olympi,
Ut ſuper aſtra ſuos cogat regnare rebelles.
Fulminis in morem volat Auriflamma per auras
Proſpera fata ferens, Numenque, & ſydera victis.

Tar-

Tartaream Rupem Rex obſidione coronat,
Mobilibuſque Ætnis, & centum fœta Veſævis,
Explodi tormenta jubet: centum oſtia flagrant
Tænarea, inque Erebum Superos Styx ipſa tuetur.
Sed quid fulmineæ proſunt incendia molis
Contra tartareæ immortalia mœnia Rupis,
Quam pater Oceanus famulantibus alluit undis,
Arma, dapeſque ferens, atque Angli militis iram?
Ergone Perfidiam, vecors Neptune, tueris,
Rex ait, & cœco præbes alimenta furori,
Me contra, & læſum Numen? Dabis, improbe, pœnas:
Quodque jugum noſtros renuis portare, rebelles,
Ipſe feres. Dixit, totas & in æquora ſylvas
Inferri jubet, ac Montes. Non talia quondam
Aeria ex Oſſa jaculatus in aſtra Typhœus
Culmina, & Enceladus non talia Pelio ab alto
Intorſit, cum ſceptra Jovis tremuere tonantis:
Qualia in Oceani clauſtra anguſtata frementis
Milite præcipitante ruunt: ruit omnis in altum
Sylvani, Dryadumque domus: ſtant mille cupreſſus,
Pyramides nemorum immanes, nemorumque gigantes
Stant pinus ſub aquis, quercus, & populus alba,
Nec tantum fluctus abies viſura marinos,
Sed cladem illatura mari. Merguntur arenis,
Radice & partim defixa ad tartara tendunt,
Attonitas partim per aquas luctantur in auras.
Dum ſylvæ, monteſque cadunt in Tethyos alvum,
Et factura chaos pugnant elementa elementis,
Jratus fundo ſenſit Neptunus ab imo,
Ac furiarum æſtu gelidis ſub fluctibus arſit
Carcere & e nigro ſenſit Rex noctis opacæ:
Nam neque cum diro terræ commota tridente
Fundamenta quatit Rex æquoris Ennoſygæus,
Dum turres, urbeſque volant, peregrinaque tellus
Nubibus incurrit pavidis, tantum aurea Mundi
Machina concutitur: quantum cum prælia Nereo
Intulit, & colles egit Ludovicus in æquor.

Ergo

Ergo ſuæ metuens Rupi conjurat Avernus
Cum Pelago. Aſſurgunt fluctu maria alta cruento,
Taurino & vultu ſtantes in littore Gallos
Aggreditur Nereus: vaſto dein Pontus hiatu
Diſſiluit, circumque adamantina funditur unda:
Perque maris gremium, patefactaque viſcera terræ
Sulphureus viſus Phlegeton, & ab amne flagranti
Calvinus magna ſtantem cum claſſe Charontem
Oſtentare, miniſque caput furiale tremendis
Concutere. Irrident fortes ſpectra irrita Galli,
Utque ſuis claſſem exornet, quos navita Portmeus
Trans vada nigra vehat, Calvino haud mollia juſſa
Per ludum imponunt. Montes circùm undique clauſos
Arboreo nexu, vegrandi mole catenarum
Arctius intorquent. Nunquam tam grandia Nereo
Vincla reluctanti impoſuit, quamquam æquora Xerſes
Vicerit, & ratibus firmaverit Helleſpontum.
Cerne triumphator Ditis, Ludovice, Mariſque:
En tua conſurgit ſuper æquora porticus ingens,
Et duo regali ſtant propugnacula fronte,
Quæ circùm rauci dum murmurat unda profundi,
Conqueritur victum Nerei ceſſiſſe furorem:
Dein ſpumas agit, & miræ dans oſcula moli,
Solvit adulantum Regi vectigal aquarum.

In

In Ortu Fœliciſſimo

CAROLI SECUNDI

Catholici Hiſpaniarum Regis,

Sexto poſt Fratrem ſuum Philippum Proſperum receptum in Cælum die,

Genethliacon Ovidii Stylo

Ab Authore dictum anno 1662.

ERgo etiam mitis mortalibus invidet Æther?
Cælicolæ magni, cur, munera veſtra, gementis
Delicias rapitis terræ? Nutabit Iberi,
Regali Puero ſublato, machina mundi.
O nimium veſtris inhiantia ſydera donis!
Præſtabat ſemper Cælum riguiſſe adamante,
Quàm donata ſemel ſubducere gaudia Regnis.
Siccine feſtivum dum Numinis aula triumphum
Duceret, Hiſpani lugebat Principis aula?
Lugebat viduata Fides cuſtode perempto?
Tu quoque, Rex cunas cui donat Iberus, & urnam,
Phœbe, ancillares nigra ferrugine currus
Velaſti, nitidos auguſtę frontis honores
Diſſimulans, melior terras cum liquit Apollo,
Miſcuit ac ſeſe patriis, te pulchrior, aſtris.
Invidus at pueri luget cùr gaudia fletus?
Eſt fœlix jactura, adimunt dum ſydera Reges;
Quę rapiunt, iterum Regnis nam dona reponunt.
Luditis, o Superi? Exululat dum Principe rapto
Heſperia, auratis en ſexta Aurora quadrigis

Luce

Luce aperit meliore diem: Vagitus ad aures
Accidit: Hiſpani nec nutat machina mundi.
Vivit adoratus ſublato Caſtore Pollux.
O nimium fauſtis dilecta Hiſpania Divis,
Quæ Regnis iterum Reges partiris, & Aſtris.
Tu quoque fœlici, Puer, auras omine rumpis,
Cum tuus ęthereis Frater ſe Regibus addit.
Ille tibi niveo vivacia pollice ducet
Stamina, deinde ſuo geminabit vellere fila,
Ut Fratri, ac Regnis fœlicia fata perennent.
 Syderei Regina chori, cui debet Iberus
Regnator Sobolem, Aonii mihi candida fontis
Vena fluat: tua dona cano: Si labe parentum
Te canit immunem conceſſis plauſibus orbis,
Illimis fluat unda tuo Parnaſia Vati.
Si dum virgineos animus primò imbuit artus,
Tęnareo quoque ab hoſte tui cępere triumphi,
Tu melior Lucina, ulnis regalibus ambi
Purpureum Infantem, & fauſto mitiſſima vultu
Fortunes Puero primævę munera lucis.
 Viderat e cęlo Genitrix Auguſta Tonantis,
Quę vaſta Princeps agitaret mente Philippus
Conſilia, Hiſpanum quo nunc fulcitur Atlante
Imperium: ut ſtygii afflatam ſe tabe colubri
Perneget, ac primà genitalis criminis umbrà:
Ambiat ut Sancti Divina Oracula Patris,
Queis Cortina ſuam certo jam Numine firmet
Vaticana fidem. Regalis pectoris aulam
Ut vidit Virgo, teſtata eſt fulgure riſus
Lętitiam, & nutu fœlicibus annuit auſis.
Magnanimi arrident aſtris arcana Philippi
Conſilia. Haud terræ vim ſpernit vindicis ęther.
Palmarum ſeges, ac defenſi munera Mundi,
Hęc olim, Rex magne, tuam ornavere juventam.
Nunc lauris gravis, ac regnato ditior orbe,
Sydera tutaris, clypeumque opponis Averno,
Tænareis auſo in Mariam conſurgere telis.

Vindicis haud ſtudium liquit ſine munere Regis
Prodiga Virgo, ſuum dubio ſed nomine donum
Cælavit, pretiumque dedit ſub imagine Pœnæ.
Illo Diva ſuæ pinxit primordia vitæ,
Quam nullo læſere patrum contagia tabo.
Poſtquam vitales hauſit Sol Gallicus auras,
Delphini & gemitus properavit gaudia mundo,
Sydereum repetebat iter, ventoſque ſecabat
Vita redux, blando cui gratia vivit in ore,
Vivit ebur, fulgent animata corallia labris.
Qui micat ex oculis, animaret marmora fulgor.
Spirant intexti regali in ſyrmate vultus,
Et vigor e cultu prodit, quo Vita ſuperbit.
Formæ hilaris donis, & Franci Principis ortu,
Ibat: eam circum Riſus, & Gaudia cordis,
Et Lepor, & Lux alma, Salus, & Copia miſcent
Feſtivas choreas: Vitæ cum ſceptra gubernans
Aſtitit ante oculos Virgo, Phœbiqae propinquos
Majori fulgens hebetavit lumine currus.
Dein ſic orſa loqui: charis innatat ore loquentis.
Hunc mihi ſydereæ frontis largire decorem,
Nube latens falſa Genitrix pulcherrima rerum.
Oris amabilitas fugiat, vultuſque fereni
Majeſtas: prætende genas, & lurida Mortis
Nunc formæ ſimulachra tuæ: faciem indue mundi
Dignam odiis: latitans Mortis ſub imagine Vita
Falce metas florem, mea quem viridaria dudum
Suſpirant. Puer Hiſpanà qui regius aulà,
Deliciæ patrum, vernat, meliora caducis
Regna ſitit, properatque illi ſe ſubdere Olympus.
Purpureum metito florem: dabit omina Proſper
Inſcriptus foliis, ſpondens fœlicia fata.
Tutatur Pueri Genitor nam candida noſtræ,
Neſcia communis labis, primordia vitæ;
Tu labis propriæ immunis mortalia linquas
Sceptra, Puer, vitamque trahens de morte perennem,
Te miſce Auſtriacis Divis: Sic ſpuma Draconis,

Qui mortale genus tabo inficit, haud tua peſte
Corda venenabit, proprio quam crimine quærit
Libera mens hominum. Quæſiti criminis expers
Noſtra premes partim veſtigia, queis neque primam
Afflavit labem fatalis culpa parentum.
Sic certam, tenui quamvis in imagine, pingam
Eſſe fidem Regis, quæque illi dona parantur,
Poſt longos ævi tandem ſolvenda rotatus,
Præpropera hæc rapiet ſoboles. Oracula Patris
Romulei quando properabunt noſtra tueri,
Tænareum indignata jugum, primordia vitæ,
Hauriet alma diem Soboles donata Philippo
Tutori aſtrorum, Pylii quæ ſæcula vivet
Longa ſenis, noſtræque premet veſtigia vitæ
Moribus innocuis, ut prima exordia frater.
Dixerat, ambroſiumque abiens diffudit odorem.
Vita ſed auguſto viduavit lumine vultum,
Induit ac Mortis faciem, rugiſque decorum
Frontis aravit ebur, velut ambitioſa videri
Turpior. At decorat forma hæc inamabilis ora,
Reginæ placitura ſuæ quam Vita capeſſit.
Nec mora: terribili cultu ſuperaſtitit Aulæ,
Mantua quam propius Carpetana admovet aſtris.
Purpureum metit hic florem, quem ſedula mater
Auroræ lachrymis, & munere ſolis alebat.
Ille cadens animam cælo tranſmittit odoram,
Ver membris abiit. Tenui velut æreus igne
Cum fornix ſiccat flores, en roſcidus imber
Sudat, opes veris populatur & improbus ignis,
At vultu exutus pulchro procumbit humi flos.
Te tamen Alcinoi ſylvis, te pulchrior hortis
Heſperidum, Puer alme, manet locus. En latet index
Fortunæ turpi Mortis ſub imagine Vita.
Regalem quando Puerum viridaria Cæli
Invidere tuis, generoſa Hiſpania, Regnis,
Lamentis, gemituque ululant conclavia matris,
Aula dolore fremit, totam graſſata per urbem

Sæva

Sæva cohors regnat, Pallor, Lachrymæque, Pavorque:
Quoſque oculis ignem ſpirantes horrida vidit
Martis arena hilari ſpernentes fulmina riſu,
Mors Pueri Hiſpanos lachrymarum flumine merſit.
Neſcia mens hominum triſti cur paſcere luctu?
An dolor, & lachrymæ recreant mortalia corda,
Cum mala præpropero feſtinent omine fata?
Sponte facit miſeros cura hæc præſaga malorum.
Lumina ne ſolvat fletu dolor improbus: iſtas
Gaudia mox lachrymas poſcent, cum pulcher in auras
Materna veniens Princeps prodibit ab alvo.
Prole gemens rapta, venturique inſcius ævi;
(Nam quis lethali latitantem ſyrmate Vitam
Intuitus, fati ventura arcana retexat?)
Regius hæc Genitor nati acclinatus ad urnam
Dixit, & auguſto turbavit ſydera queſtu.
Debita ſunt certè meritis hæc prœmia noſtris;
At num, Diva, tuo ſunt prœmia digna favore,
Numinis Alma Parens? Properato funere mergi
Permittis ſobolem? Secum muſſabit Avernus:
Sic fœlix, qui Virgineos noctesque, dieſque,
Ad poſtes vigilat Princeps? Mihi magna videtur
Servitii merces famulatus: & ambio ſacras
Mancipium regale diu tolerare catenas.
Tu Soboles fœlix, quæ Virginis ora tueris.
Me miſerum! Cui nam tranſmittere ſceptra Nepoti
Crimina noſtra ſinent? Bellona vocabitur hæres.
Majorem imperii moles trahit ampla ruinam,
Hercule cum viduatur Atlas. Fœlicia fata
Paſtoris, cui non armenti deficit hæres,
Vel ſi deficiat, ſylvis permittet alendum,
Et properantem animum poſcenti lætus Olympo
Donabit. Sævis lacerata o Purpura dumis,
O fœcunda malis fortunæ dona ſecundæ!
Curarum o ſoboles exorta e funere nati!
Quid gentes, & Regna juvant? Orientia ſervi
Quid mihi, & Occidui proſunt nunc lumina Solis,
Si

Si meus e cunis properavit Phœbus ad urnam?
Dixerat, & ventura animo dum fata revolvit,
Penè prophanavit luctantia lumina fletus.
Interea, ſupplex oneras dum ſydera votis,
Solviſti ſomno languentia membra, Philippe,
Dulcia quo tandem curarum oblivia potas.
Sed quæ blanda quies pandit, Rex Magne, theatra!
Quippe videbaris calcari Cyllaron urgens,
Aerias tranare plagas, & nubis aquoſæ,
Ventorumque domos, mox ignea cernere plantis
Sydera ſuppoſita: hinc Cæli viridaria viſus
Delibare oculis. Tua fræno libera colla,
Cyllare, tunc ſolvit, placitos & obambulat hortos!
Hic ver perpetuum viret, autumnumque coronant
Veris opes; variis nam pomis fertilis arbor
Serta gerit florum: gemmato adnaſcitur alter
Flos gremio fratris: quæ porrigit aurea poma,
En immaturis ſe fructibus induit arbor.
Aurea ſylva viret, quæ penſilis imminet hortis.
Parte alia cingit viridaria porticus ingens,
Atque hic ſyderei vivunt in marmore vultus,
Marmore, quod vincit gemmas: animata figuris
Scena oculos hilarat; magis at regalia mulcet
Corda cohors Charitum, cui porticus aurea ſedes:
Hic illas grato juvat indulgere labori.
Juſtitia, & Pietas, Pudor, & Concordia, Candor,
Libertas, cum Pace Fides, atque alma Voluptas,
Excipiunt paterà e labris ferventis aheni,
Atque adamante cavo pretioſa immixta metalla
Fuſilibus gemmis, quas aureus excipit alveus
Mæandri in morem currens, vacuiſque cavatus
Orbibus aſſurgens, infuſa metalla catenam
Ut forment: fluit argentum, fluit aurea vena,
Auroræ fletus, & pulchros orbibus orbes
Innectunt: ſolidi radios tres roris, & undam
Nectaream miſcent operi Pax, Copia, Candor:
Vitales addit ſuccos feſtiva Voluptas.

Incubuere omnes certatim, atque æmulus ardor
Affundit lucem torqui, pretiumque, coloremque,
Atque hic Dædaleus ſudat labor arte magiſtra.
Tu cuſtos inſtas operi, Divina Pronæa,
Quæ torqui ſimulas hominum fœlicia fata.
Fuſilis argenti quando vena innatat auro,
Mixtus & auratam cum perficit unio torquem,
Aurea fœlici labuntur ſæcula curſu.
Talia nunc fingunt Charites, quas ore Philippus
Alloquitur mæſto: Si ducitur aurea torques,
Cur noſtri labat Imperii ſine Principe moles?
Heu ferro rigeat, veluti mea fata, catena.
Dixerat, atque hilaris contra Pax talibus infit.
Me reducem blando tellus nunc excipit ore:
Thraces bellum agitat: communia fœdera inibunt
Chriſtiadæ; primos, Cæli Regina triumphos
De ſtyge quos retulit, pandet Cortina Parentis
Romulei: ſeries nec temporis aurea currat?
Ite triumphali fœlicia ſæcla metallo.
Tu, Regum Phœnix, a quo fœlicia ſurgunt
Fata aliis, cape læta tuæ præſagia ſortis.
Ille, viden, pulchris qui floribus imminet Infans,
Argumenta tui donabit proſpera fati,
Hæc ubi ſolicitus bibulis Rex auribus hauſit,
Lumine percurrit Puerum, atque immobilis hæret,
Promiſſa explorans præſagia. Decutit ille
Sanguineas maculas, queis Lilia tinxerat ardor
Bellicus: exultant primo candore ſuperba
Lilia, quæ dextrà tollit Puer almus amica,
Lætatus pulchri geminato floris honore,
Mox aliud molitur opus, Floræque relinquens
Regna, petit, Phryxi quà vellera ab arbore pendent
Aurea, & arguto deducens pollice fila
Torquet agens circum, celerique ea turbine verſat.
Currite, ait, noſtro fœlicia ſæcula Fratri,
Ut pretioſa meo ducuntur pollice fila.

Cur-

Currite: Phryxææ pecudis cum vellera deerunt,
Queis longæva tuæ metimur tempora vitæ,
Noſtra ſuper tibi erunt, duplicent quæ ſtamina lucem.
Me rapuit Cælum, vix dum trieteride plena.
Vellera quæ noſtro remanent extantia fuſo,
Penſa tibi ducent certantia Neſtoris annis.
Audiit, inſuetaque hilaris dulcedine Princeps,
Quis Puer ille, inquit, cuinam trahit aurea fila?
Pax contra reddit: Sobolis non ora tueris,
Alterius Nati nec ſpe tua corda triumphant?
Lætitià ruit ille amens, & ad oſcula fertur,
Expedit amplexus, vanaſque ampleċtitur umbras.
Nox oculis fugit, atque animo pulcherrima imago.
Dum queritur, vel ficta ſibi quod ſubtrahat æther
Gaudia, vagitus regales impulit aures,
Alterius Nati exortum mox nunciat index.
Ille diu tanto defixus munere Divùm,
Procidit exanimis, rapiturque in amabile mentis
Exilium: vitæ novus eſt mors ludicra partus.
Gaudia ſic properata nocent mortalibus ægris,
Sic obſunt riſus, & vita eſt mortis imago.
Salve, magne Puer, cujus natalibus æther
Aſſultat, geminus quem plauſibus excipit Orbis.
Divinæ, ſalve, non ultima cura Parentis,
Phoſphore primævæ lucis, qua Virgo refulſit,
Nunquam tænareis oppreſſa Draconis ab umbris.
Auroræ hos primos radios Cortina recludit
Vaticana, tuus nec fruſtra militat ortus,
Alme puer, Mariæ. Divina Oracula mundo
Pandit Alexander, gaudetque innoxia dici
Virgineæ vitæ primordia, pronus Iberi
In Regis pia vota, illi cum vidit Olympum
Arriſiſſe, alia donato prole virili.
Nam quamvis pietas ſua, dudum didita fama,
Et ratio pugnax, & Sancta Oracula Divùm,
Et pia credulitas, ac Mundi ſupplicis ardor
Flexit Alexandrum; nuper donata Philippo.

Pignora Divinæ ſtudium teſtata Parentis;
Quæ Regis cultum probat, & pia vota ſecundat,
Impulerunt magis, & ſtimulis egere volentem,
Ut ſua virgineis ſuffragia plauſibus addat.
Hinc adeo Hiſpanis Capitolii ut adſonat echo,
Et Pueri exortum tuba concinit aurea famæ,
Numinis Interpres primos celebrare triumphos
Virginis aggreditur. Quantus, cum creverit ætas,
Hic Puer invicto vibrabit fulmina marte,
Qui vix exortus telis puerilibus Orcum
Impetit, & ſtygii premit effera colla Draconis?
Si Patris invicti generoſa exempla ſecutus
Protegit aſtra Puer, creſcenti parva relaxet
Anguſtos natura ſinus: ſua Regna tueri
Ludus erit, ludus perfringere cornua Lunæ
Biſtoniæ. Nunc, quos, Macedo, tibi ſomnia mundos
Obtulerant, properent Puero ſe ſubdere Ibero,
Sydera qui tegit, & vix editus urget Avernum.
Ille etiam belli furias, quas atria Ditis
Vincla recuſantes properabant fundere in auras:
Iamque iræ cauſis ſurgentibus, horrida Martis
Semina fundebant, æterno carcere clauſit.
Ambitio rubuit, ſua quod nil ſpicula poſſent,
Nec Regum inciperent agitata tumeſcere corda.
Vicit, io! Pueri fletus: generoſa Philippo
Conſilia, & ſuaves infudit pacis amores.
Hinc puer Alcides Bellonam vicit Iberus,
Atque illi cunas victricia ſerta coronant.
Hoc erat, æthereis Genitor quod vidit in hortis
Lilia mulcentem Puerum, maculaſque cruoris
Decutere, ac dare cognato blanda oſcula flori.
Evenit. Pax alma tuis en explicat alas,
Ceu dudum, regnis, pretioſaque vita Puelli
Innumeri ſervat periturum militis œvum.
At, qui vix ortus reliquis jam prorogat annos,
Sæcula Neſtoreæ vincet numeroſa ſenectæ.
Hoc ſpondet ſtudium ducentis vellera Fratris,

Hoc

Hoc Pueri vigor, & roſeos effuſus in artus
Vivacis flammæ color, & ſpirantia magnum
Ora Patrem. Viden, ut grandi ſeſe arduus effert
Corpore: jamque, velut puerilia vincla peroſus,
Brachia jactat agens, & provocat ictibus auras.
Te quoque ſydereo Cælum pro Fratre reponit,
Nec Cæli donum ſpe nos lactabit inani.
Exprimit Auroræ ſi prima exordia Frater,
Quam nulla infauſti temerarunt labe parentes,
Virgineos olim mores, laudeſque ſecutus
Tu longæva, Puer, duces fata; ut premat ætas
Longior intactæ divina exempla Parentis,
Sydera quæ vincunt, pelagique frementis arenas.
His Pueri pietas, & laudis avara cupido
Inſiſtet: non hunc Sirenes compede blanda,
Non furiarum æſtus, aut pectoris aura ſuperbi,
Regnorum Dominum ſervilia ſub juga mittent.
Ambitioſa tuis ergo ſe tradet habenis
Frænandam tellus: cupient ſervire Catones
Corda catenanti Regi ſua legibus æqui.
Cernitis, ut Pueri prælibet Iberia laudes,
Atque illum excipiat feſtivo Regia plauſu?
Itala regali tellus quoque plaudit Alumno:
Electro Eridanus ridet, nec triſtia fratris
Fata dolent Nymphæ, quas populus integit alba.
Parthenope dulci promit ſua gaudia cantu,
Et quæ ſyderibus bellum infert flamma Veſævi,
Solvitur in plauſus, Sicanaque dum tonat Ætna,
Lætitià geſtit: ſunt ludicra fulmina flammæ,
Æmula queis artem ſequitur natura ſequacem,
Et feſtiva parit jucundus gaudia terror.
Mox alio implerint cum terras ſole calentes
Nuncia Regalis partus, orientia Iberi
Lumina adorabunt Solis, quos feſſus anhelis
Luſtrat equis nitidæ moriens auriga diei.
Et, regnanda olim gemini confinia Mundi,
Implebit magno vix ortus nomine Princeps.

Pulchrior affulget poſt horrida nubila Phœbus;
Gratior & partus regalis contigit aulæ,
Poſtquam orbis trepidans moles tractura ruinam,
Regnorum fletus, & Relligionis avitæ,
Corda cruentarunt longo labefacta pavore.
Ille quidem ſerò Heſperiæ, mundique timorem
Solvit, & ingenti Patri ſe ſufficit Infans;
At vitam Heroum Phœnix producet in ævum,
Vivaces imitatus avos: Centena recurrit
Meſſis, & Heſperiæ tres torquent ſceptra Philippi.
Hæc adeo Regis decora, & fœlicia fata
Præſagæ referant Charites, quas porticus ampla
Excipit, ætheriæ cingens viridaria Floræ.
Illæ, dum Puer exoritur ſub luminis auras,
Dædalea fundunt regales arte Coronas.
Mox Chlamydem vivis animare coloribus ambit
Ancillata cohors, quæ dum, gaviſa labore,
Accelerat, cantu exhilarat Pax alma ſorores
Inſtantes operi. Nunc o, nunc viribus uſus,
Cæleſtes Divæ: certet nunc æmula virtus,
Fingat ſpirantes acus ingenioſa figuras.
Prœmia nec deerunt. Regis chlamys aurea cinget
Ambroſios artus, fruſtra quos optat Apollo
Induere auratà Zonà, qua cingitur axis.
Noſter honos, Divæ, nobis arriſit Olympus.
In Chlamyde Auſtriadum monumenta illuſtria Regum
Pingite acu, quæ dum Princeps, creſcentibus annis,
Suſpiciet, pandat Rex illi exempla ſuorum.
Imperii genitrix Pietas antiqua Rodulphi
Hic vivat, Myſten Cæleſtia Liba ferentem
Quadrupedi imponens, hilaris cum fræna ſatelles
Ducat, & indutum Cereris velamine Numen
Dirigat, æterno quod curſu ſydera torquet.
Regius at Iuvenis vix cæno emergit, & imbri
Aſſiduo rorat; nam vertit Aquarius urnam,
Et Boreæ ruit atra domus; tamen ille triumphat,
Aurato peteret veluti Capitolia curru.

Cæ-

Cæſarei faſces, trabeæ, Regumque thiaræ
Circumſtent Patrem Imperii, quæ maxima grande
Servitium peperit. Vultus ex ordine Avorum
Surgant, ſepteno timuit quos Parrhaſis aſtro,
Cæſareo inſignes Diademate: quoſque vetuſto
Impoſuit ſolio genitrix Hiſpania Regum.
Materno veniens horum cum ſanguine Regnum
Fluxit in Auſtriadas. Fernandi hic bellicus ardor
Pictus acu vivat, Maurorum fulmen, arenis
Quos damnat Lybicis, ſua demens Regna Memeti.
At vos, o Caroli, atque ingentes Marte Philippi,
Regali ingentes pietate, & moribus aureis.
Quis vultum Heroum, quis lumina pingat Apelles?
Hic ſpumantis equi Carolus moderetur habenas,
Arva cruore natent: quadrupes ruat omnia, nulli
Luctatus, niſi quem fecere cadavera, colli.
Parte alia invictus fortunà, & robore Cæſar,
Orbe triumphato, dulci ſe carcere frænet,
Dum Regni exutus curis ſpe præcipit aſtra.
Hinc ſoboles Caroli ſurgat, quæ fertilis hydram
Hæreſeos premat, atque Otomannæ cornua Lunæ.
Arma procul Divæ. Quis vultum pingit avitum
Regali ſoboli? Chlamys hunc rectique tenacem,
Et ſceleris purum referat, Mauriſque ſubactis
Donantem Cælo palmas, & gaudia Regnis.
Obruimur numero: nec poſſunt Syrmate Reges
Arctari, quibus eſt impar Europa cubile.
Alcides rubeat: non Calpe meta recentis,
Atque Abila eſt Mundi. Noſtrum porrecta ſub axem
Iam tellus nova ſe pandit, quam prodigus æther
Auſtriaci Imperii pietati, ac tradidit armis.
Solvimus Herculeo ſed cur de littore funem
Europæ immemores? Cur non fatalia fila
Regali Patris recreatis imagine natum?
Cur ceſſat labor? Hærentes quę cura ſórores
Solicitat? Contra Euphroſine cui talia reddit.
Fraternas, viden, ut pugnas amor aureus armat;

Nam vultus habitum, & ſpirantia membra Parentis
Ingenio quævis ambit depingere Virtus
Freta ſuo, ut Regis vivant in imagine mores.
Fulmina molitur vibrantem Bellicus ardor
Pingere, & hoſtili nutritas ſanguine palmas.
Hæc decet invictum facies; ſed candida morum
Temperies, ac Pacis amor, vultuſque ſereni
Majeſtas, chlamyde indutum deſcribere ſuadet
Concilio Heroum in medio. Vult ſiſtere ad aram
Thura vaporantem Pietas; namque aſtra Philippus
Protegit, & Marię flagrat celebrare triumphos:
Nec lauro cingi patitur ſua tempora victor;
At ſequitur nivea cælatum in fruge Tonantem
Deductor Pompæ. Hunc ducunt ſi ſtamina vultum,
Conqueritur Vigor, & Conſtantia mentis Iberæ
Fortunæ inſultans. Fortem ſi fingit imago
Regia virtutem, cur non Clementia profert
Argumenta ſui? Vario ſic fluctuat æſtu
Blanda cohors Charitum, magnoque in Principe vivens
Tardat Arachnæum laudum ſeges ampla laborem.
Haud noſtrum eſt tantas Divarum ſolvere lites,
Feſſus & audaci Vatis ſuper aſtra volatu
Aonias potare cupit jam Pegaſus undas.
Fortunate Puer, cui provida cura laborat
Cælicolum, pingitque exempla Domeſtica laudum.
Aurea regales quando Chlamys induet artus,
Cordi infundet Avos, quorum te laudibus ambit.
Æquabis Proavos, aderit cum fortior ætas,
Teque ſuperſtes erit Patrum laus omnis in uno.
Sydereo tanti eſt Regem pro Fratre rependi.

In

In Romanam Supplicationem inſtitutam a Clemente X.Pont.Max. Et Pacem Turcis negatam a Polonis.

Carmen Virgilii Stylo,

Dictum in Aula Maxima Collegii Romani anno 1672. a pluribus Authoris Auditoribus.

P R O L U S I O.

DUcentis Turcarum, innumeris Koſacchorum, & Scytharum millibus negata Pax a Polonis noſtram ſibi vindicat Muſam; non ſolùm enim relatæ Victoriæ, ſed & non inita Fœdera ſæpe commendationem laceſſunt. Si prodigium viſum eſt illi, qui palmam duobus tantùm Imperatoribus, ſe Iudice, concedebat, quòd Annibal petiverit Pacem, prodigioſa pariter videri poteſt Magnanimitas inclytę Gentis, quæ civilibus agitata turbis, præteritis ferè annuis exhauſta bellis, ab incredibili Barbarorum copia propemodum obruta, fœdus cum potentiſſimo hoſte ferire detrectavit.. Quia verò poſt Urbem ſæpius funeſtatam infauſto nuncio Pacis ignavæ, certiores facti ſumus, quod illam perhorreſcat generoſa Polonia, poſtquam Romæ Supplicationes religioſiſſimè habitæ ſunt, iiſdem tribuimus conſilium gerendi fortiter belli, ſolutam obſidione Leopolim, ereptos a Barbarorum manibus captivos innumeros, receptas Arces plurimas, & munitiſſimas, & maximam hoſtium vim fœliciſſimè trucidatam. Cumque plura hoc anno ſcripturi carmina ſimus ad veterum Heroicorum Poetarum ſimilitudinem conformata, Virgiliani interim Styli qualecumque ſpecimen damus. Ad levandum dicentium varietate faſtidium eruditiſſimarum aurium.

Alternis dicemus: amant alterna Camœnæ.

CAR-

CARMEN.

MAgnanimos virtus incendit avita Polonos.
Bella fremit. Non ſe ſub leges Pacis iniquæ
Subdidit: Odryſios virtus aſſueta triumphis
Horreſcit dominos. Stat, pœnam ex hoſte cruentam
Sumere, & immani violatam turbine Martis
Ulciſci Patriam: fremitu bella, inclyta bella,
Certatim inclamant: nec ineluctabile tempus
Sarmatiæ eſt ullum, nec per tremefacta malignus
Corda metus cuiquam inſinuat. Cum Thrace ſuperbo
Nulla ſalus paci: bellum, te poſcimus omnes.
Auditis? pavido ſolvat ſe addicta Tonanti
Luctu Europa: Tuum Lechus ſtat, Romula, vallum,
Relligio. Nigrum velarunt æthera nimbi,
Pulchrior ut frontem poſt horrida nubila Phœbus
Exerat. Intendunt Zephyri nunc vela ſecundi,
Oceani vultus quia ſævus inhorruit. Ite,
Ite alacres. Regni fœlici it gurgite Pinus:
Civilis turbo poſuit. Contra agmina Thracum,
Maxime, divinum propera tentare, Sacerdos,
Auxilium Lechis. Armamentaria Cæli
Recludes, fauſtis oneras dum ſydera votis.
Sufficiunt pugnæ vires, animoſque volentes
Cælicolæ. Ductore Deo perrumpere fluctus
Bellorum, duris Michael exercite fatis,
Perge: gubernaclo tecum ſubit, atque Magiſter
Ipſe ratem, clarum genus a quo Principe ducis,
Stanislaus agit. Vates ſi verus Apollo
Solicitat, clarum celebrat quæ carmine Pacis
Contemptum, partos extollet Muſa Triumphos.
Erepti poſtquam Camenæci certior Urbem
Implevit rumor, mentem concuſſus acerbo
Chriſtiadum caſu Pater, ante altaria Divûm
Dum nocturna ſolet Superos in vota vocare:
Quo, dixit, tonitru bellorum Regna tremiſcunt

Sar-

Sarmatiæ? Exciſum vallum, quod montibus altis
Impoſuit Natura, atque Ars munimine certo
Firmavit. Video Camenæci e colle ruentem
Diluviem belli devolvi in viſcera Regni.
Viſtula purpureas exhorret ſanguine lymphas.
Nec tantùm innumeris viduatæ civibus Urbes,
At ſacra Templa cadunt: trepidat flos integer ævi,
Partheniique chori, matrumque effæta ſenectus
Sanguineos Thracum vultus. Per Lechica Regna
Graſſatum quos in populos aget impetus hoſtem?
Olli quis metas palmarum ponit? In omnem
Europam dira Bizantj effuſus ab Urbe
Turbo ruet? Spe quid fruſtrà lactamur inani,
Sæva rati diſtare pericula? Barbarus olim
Italiam quoties ſuper irruit, omnia latè
Involvens flammis, ac ferro Regna trucidans?
Viribus an magis, ac numero, palmiſque relatis
Vandalus exarſit, quàm dira ſuperbia Thracum,
Quàm Macedo, Argivus, Scyta, quoſque coegit in unum
Innumeros populos Othomani Luna Tyranni?
Ille, velut cum lauricomo nemori ingruit ignis
Invectus Boreæ pennis, incendia Regnis
Admovet. Experta Egyptus, deletaque Memphis,
Et Syriæ, quacumque rapax procurrit Orontes,
Urbes everſæ, captivaque nobilis unda
Iordanis: ſenſere Arabes, fruſtraque ſuperbi
Arſacidæ, & quas Neptunus circumfluit undis
Inſulæ Ægeo in magno: Rhodos inclyta diro
Succubuit ſceptro: cecidit pulcherrima Cyprus,
Extremum & Fidei vulnus Creta. Heu mora ſemper
Fallax bellorum nobis illuſerit? Aures
Præbet adhuc quiſquam ſpondenti fœdera Thraci,
Poſt hauſtum toties latitans ſub pace venenum?
Necdum Biſtoniæ norunt perjuria gentis,
Quæ totum (pudor) audaci ſpe devorat Orbem?
Lactamus lento vires torpore Tyranni,
Auſoniæ ut tandem galeis victricibus undas

Hau-

Hauriat? Extremis animum ſervare periclis,
Solvere & impavidas, quas longa ignavia mentes
Obſidet, ex omni jamdudum fervere parte
Chriſtiadas decet. At renuunt avertere ferro,
Criminibus quos invitant. Hæc fatus, & æger
Solicitum curis animum paſcentibus Heros,
Mentis in exilium rapitur. Spectare videtur
Arcis ſydereæ penetralia: pariete ſummo
Immenſæ pendent Claves, quibus oſtia cæli
Recluſa ultrici terras merſere nocentes
Diluvie: quibus æoliis educit ab antris
Non raro ſcelerum vindex Aſtræa procellas.
Hic arcus, ac tela rigent, queis dira ſuperbi
Fracta olim Monſtri vecordia, caſtra tumultu
Quod Superùm miſcere auſum ruit æthere præceps.
Humanæ terror mentis de fornice pendent
Fulmina: quoque Deus terræ quatit, & maris alti
Fundamenta, Aries, pondusque immane Tridentis.
Divino hæc dum Proregi miranda videntur:
Haud, reor, incaſſum nos, dixit, imagine paſcunt
Tam fauſta Superi; demiſſa ſed, auguror, axe
Arma dabunt. Qua fulmineam recludere turrim
Arte datur? Si Templa adeant, veniamque per aras
Criminis expoſcant homines, & Fruge refecti
Divina, tenui foveant labentia membra,
Et vili dape: ſi demum non parcus egenti
Suppeditet quiſquis, quæ cuique eſt copia, gazas.
Hæc conjuratos rapient in prælia Divos.
Dixit, & alta vocat populos in templa Sacerdos.
Haud mora: Solenni fulgent altaria cultu,
Suppliciter triſti cœtu quæ turba coronat.
Incedens albo in morem velatur amictu
Myſtarum chorus; at violæ dant triſtia magnis
Patribus indumenta, Fides queis nititur alma
Cardinibus: tum Chriſtiadum Pater optimus ævo
Obſitus, at viridis decoratus honore ſenectæ,
Cælicolis ibat ſimilis. Tua templa petuntur
Syderei, Hyacinthe, horti flos nobilis: Olim
Her-

Herculeis idem fortiſſime viribus heros;
Marmoream ſuetus Mariam tumidum ſuper amnem
Deferre, Odryſii per flumina dira cruoris
Vexillum ſiſtas Camenæci in turre Polonum.
Tum Stanislai ſupplex procedit ad aras
Relligioſa cohors Procerum: mirantur euntes
Romulidæ, externique viri, diſcrimina tanti
Quos belli excierant, placandaque ſydera fletu.
At dum Lechorum Patris ſacra Templa Sabæo
Thure calent, hæc præpetibus ſuper æthera pennis
Verba volant: Auſus truculento obſiſtere Regi,
Numinis & caſta pro lege laceſſere lethum,
Da, Pater alme, tuos audere in prælia cives:
Fortibus ipſe animis illabere: frange Tyranni
Cornua Biſtonii. Divinæ Auguſta Parentis
Perpetuo fluxu populus dein Templa frequentat,
Dædaleæ ſuper Exquilii quæ culmina Montis
Deſcripſere Nives, Nemeæi ex axe Leonis
Dum furor urebat terram. Velut agmina mille
Terribilis quæ dicta Erebo, Divina Virago, es,
Auxilio Lechos firma: Regina, tuorum
Aligerum lectas acies ad prælia mitte.
Si pedibus ſubjecta tuis innoxia Luna
Pingitur, Odryſii diſcerpe inſignia Regis,
Argento pingit quæ Cynthia ſæva maligno.
Nec tua non adeunt Laterani Templa Quirites,
Phoſphore Divini Solis: Si purior unda
Iordanis fluxit, tua cum ſacra dextera fonte
Sydereas laviſſe nives eſt juſſa: cruore
Tinge lacus, fluvioſque, atq; æquora Balthica Thracum.
Tuque adeo, dilecte Deo, quem Numinis almus
Infuſum gremio ſopor irrigat, indole quamvis
Spirares blanda cæleſtem ſemper amorem,
A tonitru partum ſi te quandoque Magiſter
Non fruſtra dixit, nunc fulminis indue vultus,
Biſtoniis latè ſpargens incendia caſtris.
At Vaticani lambit qua ſydera moles,

Ube-

Uberibus lachrymis cineres pia turba beatos
Dum rigat: Exoriare, inquit, ſacer ignis ab urna,
Chriſtiadum incendas qui fortia pectora Regum.
Claviger Aſtrorum, Fidei cui credita cura eſt,
Te ſuper hærentis cuſtos fidiſſime Templi,
Everti vallum Fidei patieris inultus,
Sarmatiæ irrumpunt quando confinia Turcæ?
Dein Stanislai ſacra limina rurſus adorant
Romulidæ, & Lechi referentem nomina Patris
Te quærunt, Iuvenis, ſublimi in colle Quirini
Pamphilio in Templo, quod lapſa Colonia Cælo
Sydereo lapidum fulgore videtur, & auri.
Huc populi fluit unda: Patres huc ſupplice cultu
Purpurei: Sacer ipſe Orbis Moderator ad aras
Procumbens: Magni, dixit, ſpes altera Regni,
Sarmatiæ lux, Koſtka, tuæ, ſi primus acerram
Implevi gazis Arabum, tibi debita honoris
Munera perſolvens, noſtris bonus annue votis,
Et patriæ ſuccurre tuæ. Si ſanguine clarum
Contingis Regem, Lechorum ex urbibus ignes
Threicios prohibe. Non te virtutis egentem
Odryſiæ ſpernent acies, namque alma Tonantis
Signa licet flore ætatis vernante ſequutus
Belligeras viſus laudes ſpreviſſe tuorum,
Non tamen innocuis tantùm ſubvertis Avernum
Moribus, at ſuperas Thraces fatalibus armis.
Te Scythiæ tremuere canes, te dira, Coſacchi,
Nomina: Cocimi de monte, invicte, phalangas
Proruis innumeras, & ditas ſanguine valles
Barbarico. Tu Sauromatis tutiſſimus umbo,
Tu Lechis haſta, & fulmen, nunc tela ſuperbos
In Turcas jaculare: tuà Viſirius ictus
Dextrà Chriſtiadum diſcat ſubvertere Regna.
Talibus orabat propiori Numine pectus
Afflatus Princeps: mutari viſa repentè
Syderei facies Iuvenis; nec riſus in ore,
Nec ludunt Charites: ſpirant ardentia Martem

Lumi-

Lumina; ſed feritas auget formoſa decorem.
Auratum tremulo vibratur fornice Templum:
Ignea rima oculos perſtringit: nubibus aer
Cingitur, & cælum trepido tonat omne fragore.
Emicat, atque hilaris non abnuit omina Princeps,
Inſtauratque diem votis, cæleſtiaque urget
Agmina in excidium Thracum. Veſtigia magni
Romulidæ Patris inſiſtunt, precibuſque laborant
Placare averſum Numen, fuſique verendos
Ante pedes Myſtæ ſua delent crimina fletu,
Seque reos dicunt, purgata & labe latentem
Sydereum excipiunt Cereris ſub imagine Regem.
Cæleſti Ambroſià paſti non munera libant
Aeris, aut Sylvę, ſed quę leviora dat amnis,
Et pelagus, quęque Agricolę juſtiſſima tellus
Præbet inempta olera: atque ſibi quæ denegat, ultro
Relligioſa Deo largitur dextera egenti,
Pauperis in gremium turbæ dum prodigit aurum.
Ter quinos operata dies gens omnis ad aras:
Cum jubar extulerat ſacris addicta ſupremum
Aurora, en Urbem melioris nuncia fati
Fama ſubit: Proceres ad Regia ſigna frequentes
Confluere: expulſos obſeſſa Thracas ab Urbe,
Magnanimus fingit nemorum cui nomina Princeps:
Innumera e vinclis raptorum erepta Scytharum
Agmina: barbaricas merſas Acheronte phalanges,
Admonet. In melius porrò quis diſſita corda
Rettulit, ac ſtimulis acuit non mollibus iras
In Turcas, Martiſque animos incendit amore?
Sydereis alis tua ſcilicet, alme Quiritum,
Et Mundi Pater, in cælum pia vota volarunt.
Aſt aliam rerum ſeriem, mutataque Regni
Fata, & cauſarum magnos evolvere nexus,
Calliope, aggredere, in Regum conclavia namque
Te juvat, & Martis pugnas intrare cruentas.
Turbidus ut primùm Lechi confinia Regni
Turcarum Princeps irrupit, & arce potitus

Aerea,

Aeria, peditum nimbos, equitumque per agros
Podoliæ ſparſit: veluti cum candidus annum
Cælo aperit Taurus, ruit alto e culmine torrens,
Multo imbre, & nivium tumidus tabe: undique mœſti
Agricolæ dant terga fugæ. Quem nulla morantur
Agmina, Biſtonius tranquillo exercitus urget
Curſu iter. Odryſio ſub noctem aurata Tyranno
Explicat, & ſatura Eois tentoria gemmis.
Ille tumens animis Regno ſeſe arduus infert,
Excidiumque tuum, generoſa Leopolis, ambit.
Innumeris emenſus iter jam cladibus, Urbi
Formidandus adeſt: circum undique partibus inſtat
Omnibus, ac totis renuentem viribus urget.
Horribili centum reboant tormenta fragore,
Exitiumque vomunt: ſtant obnixi omnia contra
Dura pati cives: numerum fortiſſima virtus
Auget, & eſt ſua dextera cuilibet agminis inſtar.
Ardua murorum rarà cinxere coronà:
Miſſilibus flammis, nitrati & pulveris alis
Barbaricas arcent acies. Spelæa ſub alta
Tellure effodiunt hoſtes, & ſulphure glauco
Certatim ſaturant: dein fornice claudere peſtem
Aggreſſi, ut ſerpens per cœca latibula flamma,
In ſublime viam dum quærit, diruta pandat
Mœnia, & excuſſas jaculetur in æthera turres.
Igneſcunt iræ ſpectanti talia Lecho:
Et, Pecudum ritu, ſocii, moriemur inulti
Incluſi caveà? dixit. Contemptor inertis
Si quiſquam eſt lucis, nobiſcum erumpere portis
Audeat. Inferna quam ſub teſtudine adornat
Hoſtis atrox, ardent animi corrumpere molem,
Atque inſperato artifices donare ſepulchro.
Ilicet agglomerant ſeſe, queis gloria calcar
Infigit lateri, Iuvenes, fortiſſima corda.
Biſdeni innumeros audent contendere contra.
Effuſi nimbo ſimiles, quà plurima fervet
Foſſorum manus, incumbunt, & lampada quiſquis
Con-

Conjicit immanem: obſeſſæ quæ deſtinat Urbi,
Hoſtis fata ſubit: ſerpunt incendia latè.
Et quoniam nondum muros effoſſa ſuburget
Semita, perniciem non infert flamma Polonis;
Barbara ſed Thracum rapit agmina: plurima vento
Delata inſiluit caſtris: præludit Averni,
Millia multa neci demittens, ignibus ignis.
Turcarum ductor ſpe tandem excuſſus inani,
Caſtra movet, multum incuſans infida Memetis
Numina, præſidiumque ſuæ ſuccedit ad Arcis,
Quæ celſo ſubjecta tegit tentoria colle
Podoliæ ad fines. Meritum cui Tartara nomen
Finxerunt, Scytha bacchari per viſcera Regni
Audet adhuc: Campis atrum volat agmen apertis,
Longævoſque ſenes, trepidas atque undique matres,
Heu matres, miſeraſque nurus, ſponſoque puellas
Abripit intactas: mœſtis ululatibus arva
Reſponſant, valleſque cavæ, ſylvæque gementes.
Heu fruſtra inviſam cupiunt abrumpere lucem,
Nec Scyticis, probrum! ſervitum matribus ire.
Migrantes cernant, patriàque impunè ruentes
Sauromatæ? Hic matris, captivæ hic conjugis irà,
Undique collecti invadunt; cedentibus inſtant
A tergo taciti. Per ſylvarum invia lentus
Incedit, turba imbelli gravis hoſtis, & auro.
Ut nebulà campos cum plumbeus obruit Auſter,
Carpit iter tacitus, crines & rore viator
Nocturno madidus, ſuſpirat lumina ſolis:
Sarmata ſic denſæ per vaſta ſilentia ſylvæ
Urget iter: meritas agit ardor ſumere pœnas,
Et Scythicam ferro jamdudum excindere gentem.
Pulveream ut primùm nubem, miſerabile vulgus,
Captivi hauſerunt, fulgentiaque arma per umbras
Attonitis videre oculis, præcordia motu
Lætitia ingenti pulſat: ſua quiſque peroſus
Vincula cuſtodem votis occidit amarum.
Aſt animoſa phalanx, ceu fulmen nube triſulcum,

Pulveris e nimbo exiliens tremefacta Scytharum
Agmina perrumpit. Tanais fruſtra illa nivalis
Exoptant latebras, rigidique Boriſtenis amnem,
Dum, modò nata, ſuo ſpectant fumare cruore
Flumina. In imbelles furiata mente feruntur
Sauromatæ: ante illos confuſæ ſtragis acervus
Tollitur immanis. Dorocenco hęc fata rebelli,
Inſtaurate, pii Superi, ſi debita poſco:
Concidat hortator ſcelerum, qui vendere Thraci
Eſt auſus Patriam. Interea convellere pontem
Lechiadę certant vicini fluminis, hoſti
Præpediuntque fugam: tum verò accenſa furentum
Pectora tartareis clamoribus ęthera complent:
Exitioque ſuo captivam involvere turbam
Feſtinant: cędunt pariter, pariterque nefandi
Dant ſceleris pœnas. Auſtro feriente procellę
Non ſecus inſanos urgent ad littora fluctus:
Dumque alios trudunt alii, franguntur acutas
Omnes ad cautes. At vix deducere adortos
Ad lethum Lechos premit undique victor, & arma
Excutit hoſtili e dextra, ſolvitque ſuorum
Vincula, barbaricis quę nectit digna lacertis.
Sauromatę rarus verſis aufertur habenis.
  Ut ſatis exarſit mucro, domuitque catena,
Queis parcit gladius, numerum, vultuſque recenſent
Servitio exemptos: quęrunt, quos barbarus hoſtis
In nemore extinxit fugiens, mandantque ſepulchro.
  Talia Sarmatiæ fauſto dum marte geruntur,
Armatę coeunt ad Regia ſigna phalanges,
Quaſque minor miſit, majorque Polonia turmas,
Lechi olim hęc ſolio, regali ea nobilis Urbe.
Poſnaniam biſmille viri liquere ſuperbam,
Lanciciam totidem, Caliſſię & uberis arva,
Et Petricoviam, cui ſummum Aſtręa tribunal
Indulſit. Sed tu, pręclara Cracovia, Regni
Grande decus, mittis plures ad Signa cohortes:
Nec retinent magnę te, Lublini incola, gazę,
Quin

Quin Patriæ cupias vitam pro laude paciſci:
Nec Sandomiriæ deſunt vexilla decoræ.
Qui pecori gratos, & luxuriantibus herbis
Lætos, Podoliæ campos coluere, ubi celſa
Cornua ramoſi haud extant e gramine Tauri:
Ruſſia quos nigra, Carpathio quæ ſubdita Monti;
Miſit ad arma viros: his clara Leopolis addit
Præcelſos ſtimulos, partæ jam conſcia laudis.
Candida Maſoviæ feſtinant pectora, magnum
Varſaviæ ſolita in campis ſpectare Senatum.
Pruſſia belligeros quos dat Regalis alumnos,
Fœcundæ Cereri, ac Nymphis, quæ ſtagna, lacuſque,
Piſcoſoſque ſecant fluvios, gratiſſima ſedes.
Accola Toruni, prædivitis ala Gedani,
Et Mariæburgi cives: exemptaque Sveci
Imperio quos immenſis Livonia nutrit
Æquoribus. Samogitiæ qui pinguja mella
Libatis, longo aſſueti exercere paterna
Venatu nemora, in martis pandetis arena,
Quod belli tyrocinium poſuiſtis in antris.
Martia Volhiniæ virtus, quæ vulnera ferro
Immenſo torquet, concurrere Thracibus ardet,
Et Czernihoviæ pubes ſua ſigna frequentat.
Unà ingens Lithuana cohors, quam nobilis armat
Vilna, animis, opibuſque potens, & laude Minervę.
Omnibus hęc Regni de partibus agmina in unum
Conveniſſe videns iram Rex aggere ab alto
Magnanimis acuit dictis, præclaraque belli
Ductorum pendet dicentis ab ore corona.
Mundi præſidium Arctoi, generoſa Gradivi
Robora, quò virtus abiit? quò ſparſa Poloni
Nominis in cunctas exceſſit gloria gentes?
Barbarus ingreditur Regni confinia Turca?
Nubibus immixtæ traduntur protinus arces?
Nunc etiam ſolvent (Superi prohibete) Tyranno
Vectigal Lechi? Sic verſis Sarmata fatis
Ergo jacet? Mundo debes ludibria civis,

Qui trepidos videat victori tendere inermes,
Spargere in Odryſios conſuetas fulmina dextras?
At certè metus omnis abeſt. Diſcordia Regnum
His ueſana malis oneras: quas gloria noſtra
Obliquis urit ſtimulis, in barbara Thracum
Agmina inaſſueto frangis torpore phalanges.
Tartara ſi repetat Patriæ pereuntis Erynnis
Excedens animis Procerum, nos quanta ſequetur
Gloria? Iam noſtris volitat victoria campis.
Haud etenim invicti ſubeunda eſt alea Martis,
O Socii: Lechos audent in prœlia Thraces
Poſcere? nec mentem Cocimi terret imago,
Cæſaque falcato ſexcentum millia ferro?
Et fracta Oſmani vecordia? At illa ſuperbos
Certè luſtra decem Turcas abſiſtere bello
Edocuit clades. Quàm porrò exæſtuet ingens
Imo in corde pudor, ſi vilis turba Scytharum
Sarmatiæ inſultet? Si debellata quotannis
Agmina bacchari valeant impunè per Urbes?
Quid vetera evolvam? Regni ex quo flectere habenas
Nos juſſi, qua procumbunt perculſa ruina!
Sanguine quot campos aluere! Ut turpia ſæpe
Terga dedere fugæ, pharetraſque, ſacrumque volumen
Infandæ legis jacientia, quod velut ingens
Horreſcunt crimen! Pars cæca, & concita frænis
Immiſſis in præcipites urgere cavernas
Quadrupedem ſueti, dum toto Sarmata feſſos
Æquore victor agit. Captas an proſequar Urbes?
Braclaviam, tibi quæ ceſſit, fortiſſime Pivvo,
Quoſque fides nobis devinxit clara, Coſacchis?
Et Bialogrodum, cujus prope mœnia ſoles
Tres tibi bellando exhauſti. Dare terga coactos
Tandem præcipites Turcas, unàque ruentem
Tartaream aſſequeris pubem. Quæ mittis Averno
Pabula, bellantum dum quadraginta trucidas
Millia! Tunc ſcelerum concretus labe Czecrinum
Dum peteret, fruſtra Dorocencus transfuga Pacem
Opta-

Optavit. Ladiſſinus, Brahilovia fortis,
Et Mohiloviæ vallum, celsàque Sciana
Arce potens, certans Camenæci turribus altis,
Sponte jugum ſubeunt. Halneci a civibus ignis
Exigit immanes pœnas. Te, Vinnica, linquam,
Sacra ubi barbarico maduerunt templa cerebro,
Et quos obſediſſe adytus eſt auſa, Scytharum
Sanguine placavit rabies? Tunc pectora matres
Percuſſas raptam ſobolem, metuenſque pericli
Invalidum ſenium, Moldavis exul ab oris
Ultra Danubii fluctus duxiſſe profundi
Turcarum fertur timor. Alter vertitur annus,
Ex quo Sauromatæ quamvis ſignare trophęis
Conſueſtis lucem, Pacis nunc damna probroſæ
Expetitis? Magno Bellum clamore Phalanges,
Atque Duces Bellum expoſcunt: odia inclyta quiſquis
Corde fovet: pugnà ſi quis deſiſtere Lechos,
Ac tanto hortetur ceſſantes cardine rerum
Dedecus haud Patriæ certatim abolere, recurvo
Scindatur ferro. Tunc cælo authore furorem
Rex acuit magis: Ipſe aderit Deus, inquit, ab aſtris:
Inſtaurate animos, Loyolæque aſſecla magni,
Stanislae, aderis, cuſtos fidiſſime Regni.
Tu mihi quodcumque hoc Sceptri, tu Numina, Dive,
Concilias: Patriæ in quovis diſcrimine rerum
Tu ſecura ſalus, avertes turbidus ora,
Sanguine dum tibi conjunctum regnare Poloni
Iuſſerunt Proceres, coluit qui ſemper honores,
Dive, tuos, auxitque tuos qui primus honores?
Vix ea fatus erat, ſubito cum læva fragore
Pars cęli intonuit: dictu mirabile monſtrum
Arrectas rapuit mentes. Vexilla, nitebant
Quę Regni, Regiſque notata inſignibus, arte
Nunc Superùm depicta notant monumenta Triumphi
Multiplicis, Turcas quo ſępe, Scythaſque feroces
Edomuit Stanislaus. Mille agmina Thracum
In trepidum Regnum irrumpentia pingit imago.

Ægęi fluctus, Mæotis nigra, Propontis;
Boſphorus, Euxinum pelagus, Tanaiſque nivalis,
Threiiciuſque Hebrus, immanem tibi viſa minari,
Viſtula, diluviem undarum. Tot barbarus olim
Perſarum haud Princeps campis infudit Achivis
Agmina, quot medius Turcarum in millibus ardet
Oſmanus, fruſtraque animo ſpem turbidus haurit.
Parte alia Superis, Uladislae, ſecundis
Agmen agis, ſpiraſque oculis, & pectore martem;
At numero obrueris: biſſenis Thracibus unus
Sarmata, vix totidem, ſi congrediatur, habebis:
Congreſſus vinces; namque haud procul inde colores
Dædalei referunt tua Templa, Cracovia, ſacrum
Quæ Stanislai rutilo incluſum caput auro
Dum ſubit, Auſonia ſubmiſſum munus ab Urbe,
Interea excelſa cæli in regione ſereni
Ipſa videbatur Superùm Regina quadrigam
Flectere, certanteſque nivi frænare jugales:
Formoſæ collum Matris complectitur Infans,
Pro Patria ſupplex quem Stanislaus adorat.
Huic indignanti ſimilis Puer aureus enſem
Porrigit, atroci tingendum ſanguine Thracum:
Deſiliens curru Iuvenis volat igneus axe:
Lechorum ante acies cæleſtibus horret in armis.
Turbine quo gladium torquet? quot ſtragis acervos
Erigit? Incenſi præclara exempla ſequuntur
Sauromatæ, innumeroſque metunt: diſcinctus ut Afer
Gargara cum viduat ſegete. Oſmannus fugere atro
Pulvere, & horrenti turpis pallore videtur.
Altera Lublinum Vexilla, Premislia muros
Aſt alia exhibuere tuos, quos undique cingunt
Agmina tartarea, obſeſſęque Leopolis Arcem.
Mœnia tormentis partim disjecta, ſub alta
Effoſſæ tellure ſpecus, & ſulphure diro
Fœcundę, Cereris penuria, tabida peſtis
Per miſeras graſſata Urbes, extrema minantur.
Cernere erat pavidas matres: in imagine terror

Vi-

Vivit, ad attonitas clamor penè accidit aures.
Ecce autem piceus dum ad mœnia volvitur ignis,
Stanislaus aquas cęleſti effundit ab urna.
Quà rara eſt acies Lechorum, devolat: unus
Tormenta innumera explodit: quà Tartarus inſtat,
Telorum effundit nimbum. Tot Apollo ſagittis,
Ut perhibent Vates, Troję ſub mœnibus altis,
Haud peſtem afflavit Grajis: nec ferreus enſes
Ægæon tot vibravit. Quod pectore robur
Concipiunt Lechi, dum lapſas æthere cernunt
Excubias Divi! Lublinum is protegit haſtà,
Et gladio, aſt alias clypeo tegit impiger Urbes.
Incendit frontem fulgor, ridentia Martem
Lumina contemnunt: quà ferreus ingruit imber,
Extemplo opponit clypei ſeptemplicis orbem.
Indica ceu lento conſtans pila glutine terræ
Alliſa, ad nubes reſilit: miratur, inerti
Impete qui jecit, globuli redeuntis in auras
Alatas vires: Clypeo incurrentia tela
Sic trepidos repetunt hoſtes. Cum concitus Heros
Fatalem dextrà quatit Ægyda, flammea torquet
Fulmina in imbelles acies. Formidinis ora,
Iræque, Mortiſque, truci pinguntur in ære:
Obverſo hoſtiles fugiunt umbone phalanges.
Vexillum aſt aliud cæleſtis pinxit Apelles,
Koſtkæ ubi procumbens ſupplex Caſimirus ad aras:
Aureus, inquit, eris, regali veſtis honore,
Quo tua Lublini in Templo fulgebit imago,
Tercentum frangas ſi quinquaginta Scytharum
Millia, quique tua irrumpunt in Regna, Coſacchos.
Dixerat: haud procul inde ſacra prodire videtur
Æde: velut Lybico Rex Sylvarum exit ab antro
Armentum in trepidum, incautus quod devia Paſtor
Impulit in nemora. Et celſo volat ilicet axe
Fatali Iuvenis clypeo munitus, & haſtà.
Ut cælo lugubre rubens Orionis ignis
Fulmineo interitum nautis ſolet enſe minari,

Dum ſupra iratas Ponti penè irruit undas.
Quam cieat ſtragem, immenſo ſaturata cruore
Arva Bereſtexi teſtantur, barbaraque oſſa,
Nunc etiam agricolæ queis ſæpe inſultat aratrum.
Prodigioſa vident hæc dum Vexilla Poloni,
Attonitis hærent oculis, lætique tuendo
Expleri nequeunt, ſpemque inde ediſcere gaudent
Magnanimam, incuſantque hyemem, quæ vellere fauſta
Nunc Vexilla negat, lituoque accendere Martem.
Cum primùm verno ridebit lumine cælum,
Inclyta Divorum ducunt quò ſigna, volabunt.
Auſpiciis magni properate ad prælia Regis.
Tartarei eliſit Michael ſi colla Draconis,
Sacra refers Ducis Aligerum qui nomina Princeps,
Ardentem domiti regnare Aquilonis in oris,
Odryſium tumido deturba e Monte Tyrannum.

Parænesis ad Polonos, ut bellum urgeant in Turcas.

Inducitur eam habens Franciſcus Bonviſius tunc Apoſtolicus Nuncius Clementis X. Pont. Max. deinde S.R.E. Cardinalis.

Lucani Stylo, ab Authore dicta in Claſſe Rhetoricæ anno 1673.

PRæfamur, hunc fermè in Concionibus eſſe characterem Lucani. Multiplicibus utitur argumentis, quæ inſignem etiam Oratorem decerent: non affluit verbis inanibus, ſed crebræ Sententiæ vim in breve dictum cogit: Dictio eſt animoſa, & acuta: vividæ, ac frequentes figuræ.

SArmatiæ tandem in præceps rapere inclyta Regna
Fortunam puduit. Thraci ſervire Polonus
Non

Non ambit miles. Nolenti barbarus hoſtis
Inſultet? Veſtræ armavit fiducia rixæ,
Sauromatæ, Turcas: civilis fulmina Pacis
Nunc horrent. Magni vigeat Concordia Regni
Certa ſalus. Cauſa ulla nequit civilibus armis
Obtendi: Patriæ ſævit quæ in viſcera ferro,
Eſt crimen virtus. Niſi tu facis ipſa timendum,
Haud metuiſſe potes, generoſa Polonia, Thracem.
Biſtonas haud metuit, timuit viciſſe Polonus.
Polluit antiquos Camenæci Arx capta triumphos;
At victos, Othomanne, times, quibus horrida vires
Incendit clades. Virtutem triſtia fata
Exacuunt: oppreſſus habet plus nobilis iræ
Magnanimus. Num læſi impunè fuiſſe ferentur
Sarmatiæ Heroes? Quantùm irritata flagrare,
Conſuerit virtus, ludentia fata tumultu
Monſtravere brevi. Ut terræ genitricis ab ulnis
Fortior exiliit proles, atque uſa cadendi
Auxilio eſt: Sic Sauromatæ ſunt cæde refecti,
Oſtendentque ſui non vile fuiſſe cruoris
Odryſiis pretium. Non ulla oblivia Lechos
Immemores fecere ſui, nec inebriat acres
Lethe ignava viros. In caſtra Polona Triumphi
Antiqui redeunt, &, quas haud obruet ullum
Ætatis ſenium, palmæ. Corrumpere famam
Lechiadas pudet. Oſmanus dum verteret Arces
Chriſtiadum, mora victori, Vallumque Latinæ
Sarmata erat Fidei: furor hìc, atque impetus hæſit
Torrentis belli. Arctoas qua cæde volucres
Oſmani miles ſaturavit? Tempſerit hoſtis
Victores impunè ſuos? Thrax Lechica Regna
Dum ſubiit, Patrum fremuiſſe ſepulchra feruntur:
Tollentem caput a gelida Viſirius urna
Uladislaum, minitantemque aſpera vidit
Funera terribili nutu. Sub pectore patres
Natorum vivunt, quos fortes eſſe coacta
Nunc tandem virtute pudet, veſania Turcas

Cum

Cum tanta exagitat, Vectigal ſolvere Lechos
Ut jubeant. Venit vitæ quæ libera in auras,
Libera vult fatum virtus ſubiiſſe Polona.
Turpe jugum accipient prono nunc milite colla?
Exhibeat fœdus, Vectigal & ipſe remittat
Odryſius quamvis Princeps, haud fortibus arma
Excutiet. Spondet victis donare ſalutem?
Sarmata funeſtæ contemnit munera dextræ.
Extorquere juvat, quæ, ne rapiantur, inertes
Indulgent hoſtes. Peperit ſi ad vincula quoſdam
Natura, ut ſapiens docuit Cortina Stagyræ;
Hæc vos fata manent, Turcæ, ſervire Tyranno
Queis libet inſano: queis nulla e ſanguine claro
Nobilitas: nulla & certi Patrimonia cenſus:
Nulla, niſi pecudum, Lex: nullæ Palladis artes:
Prolis amor nullus: Regalis purpura fratrum
Sanguine plerumque imbuitur: Rex barbarus ambit
Incutere horrorem populis, non optat amari.
Vos, generis probrum humani, convellitis alma
Naturæ qui jura, decet ſervilia vinclis
Colla dare. Ingenuis vos nectere vincla Polonis
Speraſtis? Videt haud gentem lux publica Mundi,
Quam deceat ſervire minus; namque unica Reges
Hæc facit. At cui ſceptra dedit, ſacramque Thiaram,
Quos addit Princeps animis flagrantibus ignes?
Oſtendit, quantùm interſit regnare coactum,
Inſomni volvit dum cura publica fata,
Oblituſque ſui Patriæ timet: improba nullo
Turbine ſors illi virtutem excuſſit avitam.
Emenſus Regni ſyrtes, ſcopuloſque recentis
Incluſum exhibuit juvenili in pectore Numen,
Conſilii fontem. Virtus, & ſumma poteſtas,
Ut coeunt in Rege pio, qui militat aſtris,
Et Patriæ ſervit? Regni niſi vita, ſaluſque
Pendeat ex illo Arctoi, atque in bella ruentem
Patria compeſcat, Thracum in ſe provocet unum
Fulmina. Crudelis penitus niſi corruat hoſtis,
Ad-

Admiſiſſe negat regali gaudia corde.
Illius auſpiciis clari juvet alea Martis
Sarmatiam. Patriæ irrumpant ne in viſcera Turcæ,
Votum erit? Ultro acies gaudet rapuiſſe feroces:
Et perrumpere amat, quò fortes inclyta Virtus
Ire jubet. De te hoc tantùm, Fortuna, Polonus
Conqueritur, jugulo indecori quod polluis enſes.
Concidat Heroum dextrà grex vilis, ademptà
Qui patrià triſtis, Cæli nec ferre rigorem,
Nec vultum valet hoſtilem? Rurſum aurea ſigna
Lechiadum cernes Camenæci effulgere in arce.
Aereos iter ad montes Natura negavit?
Expediet Cælum. Nullum ſubducite fatis
Tempus, Sauromatæ, faciles nec perdite Divos.
Eoi terror Mundi, victricia campis
Vexilla Odryſiis infer, dum barbarus hoſtis
Languet iners. Spes Chriſtiadum fœlicibus armis
Nunquam tanta fuit. Fortunæ exuſcitat iram,
Qui, dum ſors ridet, dum fervent militis arma,
Dum torpent hoſtes, non horret vincere lentè.
Qui bellum fugit, invitat. Differre paratis
Nunc certè noceat, dum Thrax terit otia Mavors
Attritus palmis, probroſa & Cypride putris.
Mox uret nix alta ſolum, pugnamque negabit:
Hoſtis vere novo vires, animoſque reſumet.
Expediunt illum curæ per acuta ſagaces
Bellorum. Ceſſat, donec civilis Enyo
Chriſtiadas rurſus dirimat. Tunc fœdere fracto,
Irriſaque fide, quem proruat, eliget hoſtem.
Heu mora noſtra dedit vires, & cornua monſtro:
Cunctando colubrum lactabimus? Aſpera ſurgant
Prælia, dum metuit: dumque Optimus excubat Orbi
Chriſtiadum Pater, atque aris cum ſupplice Mundo
Affuſus nobis pugnantia ſuſcitat aſtra,
Bella juvent: Patriæque, & ruptis legibus ullum
Subtraxiſſe diem pudeat. Viciſſe Polonos
Moſchorum dextrà pudeat: dum terga feroces

Illi urgent Thracum, ſpectabit Sarmata cladem?
Moſchorum titulis exuta Polonia vinclis
Accedet? Noſtro vecors Fortuna pudori,
Non Virtus parcet? Quæ tempora non probat hoſtis,
Hæc pugnæ expediunt. Fidei feralis Erynnis,
Chriſtiadum fatale malum, Viſirius horret
Sarmatiæ arma. Piget fortem, tentaſſe Polonos,
Et viciſſe piget. Mentem quatit ira, metuſque.
Cretæ everſores fregit Cyprus. Otia lentus
Dum carpit, luxu & marcens haud conſulit Orbis
Soliciti famam, quem fruſtra e ſede minatus
Concuſſiſſe, trucis cur nos immane Tyranni
Deſtruimus meritum? Verbis at pugnat acerbis?
Audendo dudum didicit velare timorem,
Pectora dum pallens imbellia concutit horror,
Quæ fuga comprendit curarum, odiumque pericli.
At quamvis amens cęptis immanibus inſtet,
Auroràque inflet minitantia claſſica totà,
Incaſſum furit. Extractus niſi miles Averno
Inſtauret pugnam, Thrax penè relinquitur enſi
Ipſe ſuo. Timet Ægyptus, Lybiæque Tyranni:
Fruſtra Arabas Campſan ſcelerata invitat ad arma.
Hinc inſtant Perſę: Ætiopes hinc bella minantur,
Si Regno excedant Turcæ: fruſtraque pudendum
Auxilium a ſociis Orbis Rex quærit Eoi.
Moldavam tentare fidem, populoſque bibentes
Danubium fruſtra ſatagit: fierique recuſant
Haud ulla Valachi tandem mercede nocentes.
Ignavos lethi metus urget: fama relatæ
Haud quemquam impellit palmæ. Vix Thracia conſtat,
Dum reliqui rupere fidem, torpore vel hærent
Attonito populi. Scelerum nox horrida terret,
Quos egit furor Odryſio ſervire, Coſaccos.
Tartariam invaſit peſtis: quæ paſcitur ipſam
Bizantj regalem Urbem: gens obſita ſquales
Infernæ pallore domus. Conſpirat Avernus
Cum Superis, ſævitque tuos dum, Sarmata, in hoſtes.

Bel-

Bellum urge. Vix mortali victoria quidquam
Debebit dextræ. Laſſatum in crimina fulmen
Non torpet. Nullas meruerunt ſolvere pœnas
Cælicolis Thraces? Facilis ſua Regna tueri
Eſt Deus. Una poteſt Lechis cauſa eſſe timoris,
Haud cauſam cognoſſe ſuam. Vindex ne Tonantis,
Formidet miles? Virtus ſecura feratur
Quò ſe fata vocant, quò votis proripit Orbis.
Si pereas, æquo meritorum Iudice quæris
Funera. Sors utra contingat, Victoria certa eſt.
Clara immortalem pariunt ſi fata Triumphum,
Exoptat clades, palmas timet inclyta Virtus.

In Vexillum Imperatoris Turcarum a Joanne Sobiesko

Supremo Polonorum Exercituum Duce conſecratum Sanctiſſimo Pontifici CLEMENTI DECIMO

Carmen Statii Stylo,

Dictum ab Authoris Auditoribus anno 1674. in Aula Maxima Collegii Romani,

Pridie quàm Romam afferretur Nuncium ejuſdem Excellentiſſimi Ducis Sobieski electi in Sereniſſimum Poloniæ Regem.

PROLUSIO.

REgale Vexillum Imperatoris Turcarum, quod Supremus Polonorum Exercituum Dux Excellentiſſimus Princeps, & incomparabilis Heros Ioannes Sobieski Sanctiſſimo Pontifici Clementi X. devovit, ut Romam gaudio erexit, ita Muſas animavit ad cantum. Expendimus in Carmine quot nominibus Vexillum debitum fuerit Sanctiſſimo Patri, & quàm ſapienti conſilio fuerit ab eodem Apoſtolorum Principi religioſiſſimè conſecratum. Quoniam verò in Epiniciis olim ſcriptis, & nuper in Paræneſi, ſemel, & iterum, qualicumque Virgilii Stylo, & rur-

rurſus Lucani charaƈtere Polonæ virtuti plauſimus, juvat in præſentia magnanimum Statii volatum, licet imparibus alis, tentare. Quis enim æmuletur eximiam in hoc Vate facultatem, qua multiplices rerum formas imaginatur, ideoque diſertæ Picturæ artificium, quo ita eas carmine repræſentat, ut ſi eædem coloribus exprimerentur, jucundiſſima oculos admiratione ſuſpenderent: acumen, quo animos ipſos pervadit, & eorum regnum ſpeƈtandum oculis exhibet: vividas, & experreƈtas figuras Interrogationis, Admirationis, Sarcaſmi, ideſt amaræ, ac inſultantis Irriſionis: creberrimas Similitudines: mirabile Incrementum, quo frequentiſſimè, & ingenioſè materiam illuſtrat: grandiloquum denique verborum ſonum, ac Stylum perpetuis ferè metaphoris, aliiſque tropis aſſurgentem?

Aggredimur Carmen ab adhiberi conſueta a Statio in Sylvis amplificatione rei deſcribendo Quiritum gaudium oculis uſurpantium erepta hoſtibus Fidei Trophæa, iiſdemque barbaris inſultantium eò quôd Vexillo intexuerint Oleas potius, quàm Laurus, argumentum probroſæ Pacis, quam perditè ambiunt.

C A R M E N.

QUæ Petri Vexilla tholis pendentia cerno,
Auro barbarico, textoque imbuta ſmaragdo?
Quæ miſerum triplex argentea Luna pavorem
Induitur Thracum, ac trepidis vincitur Olivis?
Biſtonas ad Bellum rapuere ferentia Pacem
Signa intexta Oleis? Sic Martem Aurora minatur?
Sobrius an tandem votis Viſirius haurit
Perpetuam Cretæ vindemiam, amara timoris
Eluat ut Baccho? Viƈtori Creta ſuperbo
Incumbe, ambroſiàque tuà te ulciſcere, fortes
Extinguens animos, ignavæ & Pacis amorem
Infundens. Hinc piƈta oſtro manſueſcit Oliva?

Nec

Nec Laurus pavidas Lunas amplectitur audax?
Fruſtra Oleas prætendit Enyo: nulla ſoporat
Pax oblata viros. Pulchris animata pavoris
Odryſii Vexilla notis, volitantia campis
Podoliæ vidit currus auriga Bootes:
Threiiciumque auro pictum riſere timorem
Aſtra, Tyras diro tumuit cum ſanguine Thracum.
Frigida belligeros inſpirat Parrhaſis æſtus,
Dumque horret glacie, Martis flagrat ignibus Arctos.
Vincis io, Sobieske! Rotæ de culmine tandem
Dejecti Thraces damnant immania vota
Veſanis auſi furiis tentare Polonos,
Et cervi inſultare leonibus. Impulit Urbem
Laurigeræ clangor famæ:, palmæque relatæ
Argumenta hilarant Romanos inclyta colles.
Sórs victa erubuit ſervire clientibus Orci.
Impulit in furias amentes Eumenis hoſtes,
Ut palmas pareret cælo. Cur aurea Magno
Clementi Vexilla ſacro quęſita cruore
Sarmatię Mavors donet? Cur illa ſuperbis
Poſtibus affigat Clemens, evolvere geſtit
Calliope, mea Cyrrhęum dum gaudia fontem
Largius hauſere: in venis & ſuſcitat ignes
Belligeros, Aſcręa animo quę fluctuat unda.
Dum tua, Magne Parens, Argentea Sydera adorat
Biſtonii triplex Argentea Cynthia Regis,
Incendas avidum mihi, major Apolline, pectus.
Luxuriat ſparſo Thracum dum ſanguine tellus,
Conjurata hilarat clamor Mavortius aſtra:
Lechiadę exultant. Secum pugnantibus ardent
Quas belli exuvias Divis ſacrare, feruntur
Ante Ducem: pictæ veſtes, ardentia gemmis
Cingula, gemmati capulis radiantibus enſes,
Signa auro contexta, undantia turbine lina,
Pręſidium capitis, galeę jubar, ęmula ſoli
Umbonum, radios cum vibrant, ęra, coruſcos.
Dum pia cura flagrat bellantum, ex ęthere lapſa,
Nexa

Nexa triumphali crines Victoria lauro,
Signiferi e manibus Vexillum nobile in altum
Evehit, & blanda alloquitur ſic voce cohortes.
Auguſto hæc Fidei ſunt debita munera Patri.
Is Cælum precibus fractos armavit in hoſtes:
Abſenti Deus Odryſias evertere turmas
Annuit. Arcana haud unquam ſunt irrita tela,
Clementis pharetra in Regem quæ torquet Eoum.
Cruda olli virtus, viridiſque illuſtre ſenectæ
Eſt robur: fortis cæleſtia ſurgit in arma
Canities: in Threiicios illi omnia Romæ
Templa tonant: ſacra cuduntur fulmina in æde,
Per noctem vigilant noſtris ubi vota triumphis
Chriſtiadum Patris. Nobis ſi plurimus ignis
Excubat aſtrorum, ſacris totumque ſub armis
Collucet cælum, nobis prece Numen amicant,
Atque armant Superos Clementis vota faventes.
Si manifeſte tuas impellis, Koſtha, phalanges,
Qui te aris donat, rapit in certamina Clemens.
Ut quondam Iſacidis pugnantibus adfuit æther,
Alatam mentem dum Moſes inferit aſtris.
Nec votis tantùm Clemens in Tartara pugnat.
Solicitas totum curas dum ſpargit in Orbem,
Olli primus amor, princeps & cura Poloni
Nominis eſt. Noſtras legiones inſtruit auro,
Atque Virum huc legat, qui vincens Pallada mente,
Mercurium eloquio, ſæva ambitione furentes
Sarmatià Eumenidas pellat: cunctantibus addat
Principibus calcar Fidei cæleſtis in hoſtes.
Dum volat aereas bruma flagrante per alpes,
Illius eximias celebrans huc Fama præivit
Divinas dotes: parcam in præconia Famam
Vidimus, ambroſio quando hauſimus ore loquentis
Manantem fluvium: Procerum cum pectora flexit
Civilis ſtudio Pacis: fax primaque belli
Biſtonii fuit: in nummos & præbuit ultrò
Conflandum menſæ argentum. Tibi grandia legans,

Sarmata, Bonviſium dat propugnacula Clemens.
Ergo illi, qui nos ſtimulis cæleſtibus urget,
Per quem nobiſcum pugnantia ſenſimus aſtra,
Unde fluunt vires, huic Palmæ ſigna relatæ
Debita ſunt, hoſti rapta hæc Vexilla feroci.
Dixerat, & Labarum Sobiesko ut tradidit, alas
Explicat, & curſum æthereas molitur ad auras.
Haud mora: Sarmatici Dux invictiſſime belli,
Te pius ardor agit Cælo parere jubenti.
Evolat emenſum Boreæ canentia regna,
Atque iter, Auſoniæ quà mitior intepet aura,
Ac exultantem Vexillum fertur in Urbem,
Excipiens blando Clemens quod fulgure riſus,
Obtutu læta ora premit: tum plurima gaudet
Scitari, & longo vix explet gaudia viſu.
Nec minus auguſtà dignatur tangere dextrà,
Tartara quæ claudit, quæ nutu ſydera pandit:
Infuſumque Oſtro Thracum ſpectare ruborem
Exultat, ſolùmque hebetat ſpes gaudia major.
Tum ſic orſa loqui Magni ſunt ora Parentis.
Lechiadum virtus fortunæ crimina delet.
Auroram quamvis totam deſcendere mendax
Concineret fama, objeciſtis pectora Thraci.
Sancta pias rapuit clara in diſcrimina dextras
Ambitio: Threſſo contraria fata Tyranno
Illuſtrem retulere vicem. Quæ mittitis Orco
Pabula! Biſtonii quantum generoſa cruoris
Exaturata ſitis! Boreas dum ſævit in Arctos,
Has peperit palmas Sobieski nobilis ardor!
Romulidum quondam virtus, quæ ſubdidit Orbem,
Cum fremerent nimbi, haud ſuevit tentare Gradivum.
At nunquam poſita Sobieskus caſſide ceſſat.
Æternum Cæli haud hebetat Mavortia frigus
Pectora. Cum viduas Regni non flectis habenas,
Magnanimis, Princeps, quem ſpondent aſtra Polonis,
Sic Oriens fractus? Thraces quo funere merges
Impoſitus ſolio, qui jam venture timeris?

Lau-

Laudis anhela ſitis, jurataque dextera Cælo,
Quas Erebo ſpondet clades? Ut Numina contra
Tendere te incaſſum, veſane, fateberis, hoſtis!
Eveniet: Lætam ſpes extrahit inclyta mentem.
Hæc ait, atque animis, oculiſque frequentibus axem
Aſpiciens, aliud videt aere penſile Signum,
In quo Dædaleis depicta coloribus ora
In pavidos Thracas torquentis fulmina Petri.
Miratur Magni ſtudium teſtantia Patris
Prodigia: &, Petri quà occurrunt aurea Cælo
Templa, jubet ſacro ſuſpendi e pariete Signum.
In plauſum erigitur ſepteno culmine Roma,
Atque hilaris quatit aſtra fragor, per compita fertur
Dum canis Odryſii probrum: via murmurat omnis:
Per fora funduntur feſtivæ gaudia turbæ.
Aſperat ut quando ventorum pugna profundum,
Frangitur ad ſcopulos magno maris unda tumultu.
At cum pervenit Labarum, quà marmora Pontem
Ut tibi ſacrarent, Michael, Dux inclyte Cæli,
Fluxerunt Ligurum montes, regalia muſco
Colla levat Tyberis, Vexillum & nobile ab undis
Dum videt: Hunc, inquit, Galilæi gloria ponti,
Et fluviis dilecte, Hominum Piſcator, honorem
Fluviorum Regi indulges; ſpectare triumphos
Ut valeam ſacros, qui cum Tarpeja ſubibant
Saxa Iovi veterum ſacranda trophæa Quiritum,
Illa meo ſemper libavi mœſtus ab alveo.
E Vaticano melius tu fulmina torques,
Cum Capitolini tandem ridenda Tonantis
Fulmina detonuere: rubet tua dextra triſulcis,
Barbara quæ Regum transfigunt agmina, telis.
Marte triumphator pulſo, turbaque Deorum,
Tu Romæ imperio moriendo potitus, & Orbis.
Fulmineas acies Lybiæ rapiebat ad Urbem
Annibal, ut noſtræ Romanis cædibus undæ
Hærerent, poſtquam fumarat ſanguine primo
Ticinus: Traſimene rotans ingentia gentis

 Fu-

Funera Romuleæ, vix eluctataque in æquor
Purpureum Trebia, incaſſum indignata, rubebas.
Præcipiens animo Vates ventura ſuperbo
Tunc dixit Lybiæ Monſtro: Nil tela, nec enſes
Profuerint tibi, prætumidi nil pectoris æſtus.
Non tu Romana victor regnabis in arce.
Hanc olim nudus, remo qui verberat undas,
Invadet, letho mercatus regna probroſo.
Militibus fruſtra, quam ſpes jam devorat audax,
Urbem partiris pretio: atque e culmine montis,
Incola ceu Pholoes, ac fratres fronte proterva
Ætnæos referens, rutilanti fulgure dextræ
Ad ſtragem invitas Afros. Te ferreus agger
Fruſtra ambit, niſi ſubversà cui turpe reverti
In patriam eſt, Romà, quem lactat magna pericli
Egregii ſpes, quem ſtimulis incendit Enyo.
Cingeris incaſſum, veſane, horrentibus armis.
Quam tu ſuſpiras fruſtra, regnabit in Urbe
Piſcator. Poſtquam attonitis hæc auribus hauſit
Annibal, infrendens, indignatuſque Tonanti,
Secretus coquit invidiam: dolor, iraque mentem
Exedit: arcano cordis pallore notatur
Invitus vultus: quas anxia pectora potant,
Incluſit lachrymas furor ebrius! Obruit ingens
Tunc acies metus, immanis Ducis impetus hæret
Dum ſegnis: compreſſa fames dum Tygridis Afræ
Molitur reditum, grave, & illætabile murmur
Agmina permiſcet. Diſcedit nubilus irà
Annibal exutus fortunæ dona ſuperbæ,
Et Piſcatori regnandam deſerit Urbem.
Evenere, olim quæ Mavors horruit Afer.
Retia qui traxit, regnat Piſcator in Urbe.
Aurato inſultant tecto quæ Templa Neronis,
Sacra, Palæſtinas, Petro, qui diffidit undas
Remigio: trifido ligno quem perfidus olim
Suffixit Nero: barbaricis hæc Templa trophæis
Nunc rutilant, Fidei Petrus dum fulminat hoſtes.

Ta-

Talia ſuſpiciens Thracum Vexilla profatur,
Æſtuat & ripis animoſus Tybris anhelis.
At Labarum auguſtam trepidans defertur in ædem,
Sacra triumphales cineres quà amplectitur urna,
Divinæ flagrant ubi tot poſt ſecla favillæ.
Dum raptæ Thraci exuviæ ſacrantur ad aras,
Nubibus undantur feſtivaque Templa Sabæis,
Lectus Divorum cœtus convenit ab axe,
Ut fracti Odryſii Petro gratetur honorem.
Hos inter Primi facundia clara Leonis,
Verba notis Arabum Vexillo intexta notavit,
Queis ſe Chriſtiadum Thrax appellare Flagellum
Audet adhuc: Hoc exultans & nomine in urbes
Auſonias, ait, irruerat quondam Attila vecors.
Sed tunc Hunnorum latè agmina proruit idem,
Qui nunc Biſtonidum victor ruit agmina Petrus.
Turbidus Auſonios irruperat Attila campos
Excidium Romæ flagrans: Aquileja ſuperbos
Dat ſubverſa animos: cæcà nec Numina curà
Metitur: præceps in prælia cogit Erynnis.
Vadit atrox, undam Eridani quà Mincius auget,
Vim, ſcelus, arma, dolos, agitans, & funera Romæ.
Ut colubrum, cui longa ſitis de corpore virus
Convocat in fauces: fuſo ſic ſanguine ovantem
Fundendi magis incendit ſitis atra cruoris.
Auſoniæ tumidus ſed dum cedentis anhelat
Regnum animus, fractas extemplo in pectore vires
Miratur, fruſtraque acuit: caligine mentem
Fuſcatur, victuſque animis trepidantibus hæret.
Lampada Tiſiphone fruſtra quatit: iniicit arma
Cunctanti Alecto: Veteres reminiſcere palmas,
Fruſtra inquit pavido, & currus auriga Megæra
Impellit fruſtra. Ut torrens, cui verna ſolutæ
Dant alimenta nives, campos inſanus inundat:
Prædatur ſegetes, & deſperata coloni
Vota rapit, donec frænatus ab aggere, fluctus,
Et furias ponit. Gelida formidine torpens,

Attila, ſic hæres: ſic, quas Bellona phalanges
Nequidquam invitat mota face, perculit horror.
Cæleſtis nigro terret de turbine imago
Lymphatum monſtris Regem: liventia tabo
Lumina proſpectant te, Cæli Claviger, enſe
Fata intentantem. Idaliæ metuere chelydros
Non adeo volucres, trepidant ut corda Tyranni.
Teſtatur regnare Deum tuus, Attila, pallor,
Ac tandem timidum crimen, nubeſque ferocem
Involvens animum. Magni fugis immemor auſi,
Oblitus Famæ; quamvis jam parta trophæa
Ignavo reditu in patriam, turpique pavore
Dedecorare piget, frendens veſtigia torques.
Gorgoneos clypeos, Siculæque incudinis ignes
Mentiris, Pinde. Immenſus nunquam æthera contra
Exarſit Briareus Geticæ de culmine Phlegræ,
Exultans clade ut Princeps, qui, triſte renidens,
Irati dixit ſe Numinis eſſe Flagellum.
Turcarum hæc ambis ſi nunc immania Ductor
Nomina, dira manent Hunni te fata Gradivi.
Hæc Leo, quem Templis nuper donatus, & aris,
Excepit Pius. Hæc primùm vexilla Quirites
Suſpiciunt, ex quo Ambraciis Romana trophæis
Templa exultarunt: atque hæc quoque præbuit Urbi
Signa Thetis, rubuiſſe Tyras nam ſanguine Thracum
Gaviſus. Tunc Actiacis pugnavit in undis
Piſcator. Quos optas luctus? Triſte furoris
Te pretium, Selime, manet. Pugnare Tonantem
Aſpicies. Animus vecors tibi Numen, & ira?
Undantes acies cernis, ſubitoque pavore
Perculſas? Rapidæ incurrunt vix æquore puppes,
Cum terrore ruunt lymphati in funera Thraces:
In ſtygios amnes infanda ad prælia raptos
Proruis innumeros: nullo ruit ordine clades.
Corda ſuperba fremunt, inito cum fœdere cernunt
Conſpirare Ætnam hoſtili de claſſe tonantem
Cum fremitu undarum Turcas in fata vocante.

In

In vallum aſſurgunt fluctus, viſique cruore
Incendi, oceanoque animos dat Numinis ira.
Invitant avidæ toto dum gurgite lymphæ
Odryſios, eadem fluctus, animoſque procella
Exagitat: mugit pelagus, mugitque ruentum
Inſanus fremitus. Thracum ſic nuper anhelans
Fata Tyras diri vectigal nobile Nereo
Sanguinis exhibuit, quamvis evolvere in æquor
Vix lymphas valuit, dum fluctus cladibus hærent,
Amnemque avertunt congeſta cadavera ponto.
At dum vipereo ſpumant vada nigra cruore,
Stantes Threiicii vis ſanguinis impulit undas.
Non ita Dyrcæos pepulit cum cædibus amnes
Turbidus Hippomedon, miratæ flumina Nymphæ
Purpurea intremuere, Tyras ut quando cruento
Perfuſus tabo, fluvio ſurrexit ab imo,
Et quatiens madidos ferventi ſanguine crines,
Thracibus inſultavit atrox, & barbara in æquor
Ipſe manu valida propellens corpora, in alveo
Ferre indignatur jam debita pabula Averno,
Purgatiſque undis ambit ſervire Polonis.
Deſierat Pius: hunc alii quem deinde ſequuntur
Pontifices. Sed Divûm, audax, te, Pieris, infers
Concilio? Tantone tibi Cyrrhæa moventur
Antra Deo, tantus nervos intendit Apollo?
Ne tenui molire chely Divina Senatus
Arcana Ætherei: ſolùm quæ gaudia terras
Exhilarent, refer, Odryſiis cum rapta trophæa
Cælo oſtentantur. Florent tunc lumine poſtes
Arcano, lætoque exultant Templa tumultu.
Romuleæque nurus, pueri, innuptæque puellæ
Scire ardent, quis dona tholis ingentia ſacris
Deſtinet, atque aliqua indigitans Vexilla favillis
Impavidum gaudet ſacris incendere natum:
Artubus incurrit lætus puerilibus horror.
Aſt alia: Hoc, inquit, Labarum ſcelerata Memeti
Thracia ſacrarat, ſed fruſtra in vota vocatum

 Mon-

Monſtrum, quod Furiæ exhorrent; Styx livida mœſto
Sit quamvis recluſa ſinu, & properarit ab antris
Tænareis inſanus Arabs: in turbine belli
Ipſe ſuum quamvis Vexillum amplexus anhelet,
Imbellem Alecto precibus fruſtraque fatiget,
Incaſſum cecidere preces. Vexilla Polonus
Eripuit victor: Paries veſtitur Eois
Nunc tuus exuviis, fortiſſime Claviger Axis.
Æneadum hæc adeo recolunt dum murmura, ſacras
Ante fores, Labarum quibus imminet, aſtitit inſtans
Fama tubam. Hæc, inquit, Thraci ſint quando feroci
Signa erepta, cupis quiſquis cognoſcere, fauſtis
Auribus excipias, verax quæ Fama profabor,
Quæque oculis ſubjecta meis. Dum bella recuſant
Odryſii, oppoſitis ſtetit horrens curribus agger.
At certus ferro ſceleratam excindere gentem
Sarmata caſtra audet munita irrumpere: triſtes
Deſtituuntur equi: vellet ſeſſoris honori
Miſceri quadrupes, calcare & pectora Thracum.
Impaſtus ceu plena Leo per ovilia victor
Graſſatur, rabidi invadunt tentoria Lechi.
Quis mixtam memoret cladem vulgique, ducumque?
Exultat mors atra: labor victoribus ingens
Eſt, palmas metere; at vires inſtaurat, & iram
Ipſe labor. Tremuit tellus concuſſa ruentum
Impete: ceu vaſta montis cum mole Typhœus
Preſſus, obire vices pœnæ conatus iniquæ,
Impoſitas Arimas inferno horrore flagellat.
Dira fremunt valles, & reddita montibus echo.
Caligat belli ſol pulvere: turbinis atri
Inglomerat noctem denſa caligine nimbus;
Armorum at ſolvunt rutilantia fulgura noctem.
Nec caligantes ardor Mavortius agros
Formidat: ſcintillæ oculis abſiſtere viſæ,
Et reparare diem. Trepidi tot funera pallent
Solis equi: penè infectus jam ſanguine currus
Abrupto rapit in fluctus Hyperiona curſu:

Penè ſuas horrens Lechorum gaudia palmas.
Interea partes Ductor diviſus in omnes,
Et palmas umbone gerens Sobieskus avorum,
Campum obit: e galea prodit jubar: emicat undis
Sydus ut exurgens. Magni ſolatia fati
Pluribus indulges, quos dat tua dextera letho.
Circumſtant fremitu Heroem, innumeræque laborant
Excindi turmæ. Hetruriæ Paz gloria quondam,
Nunc Lithuana trahens in bellum fulgura Martis,
Antevolans omnes Ductor metit arduus hoſtes,
Ingeminatque ictus. Riphœas fervidus irà
Iupiter haud tundit tam crebra grandine cautes.
At plures claro dignatus perdere ferro
Omnibus e turmis, Thracum Dux horride, tantùm
Nobile te in Martis diſcrimen voce tremenda,
Uſſaine, vocat. Tibi vix veſtigia conſtant;
Namque animi rapuere diem bellique tumultus,
Et cordis. Tamen e caſtris in aperta phalangas
Æquora camporum exturbas: hìc ſævior ardet
Lechiadum virtus: rabidorum more luporum
Irruit in Turcas: madidus ſudore cruento
Ardet ager: Threſſis ut cladibus æſtuat aer!
Terribiles morientum iras quis carmine pingat,
Flagranteſque oculos, odiumque in funere vivens!
Falcatos diro gladios dum turbine torquent
Sauromatæ in Thraces, quos impoſuiſſe tributum
Sarmatiæ haud puduit: Tantùm hoc, obliqua tuentes
Vectigal, dicunt, novit perſolvere ferro
Odryſio Regi victoris dextra Poloni,
Tartara quo ditat. Pavidis dum fervidus inſtat
Sarmata, queis ignava ſalus, vitæque probroſæ
Supplicium placuit, pedibus timor addidit alas,
Et cœca attonitos rapuit fuga; nuncius aures
Ut, Campſane, tuas funeſtet, & agmina, ferum
Quæ trahis auxilium. Sed jam turpiſſima clades
Eſt oculis ingeſta tuis ſpectare coactis,
Quæ tabo madidæ Odryſio rediere, volucres.

Crudelem metuunt veniam quæ pectora Thracum,
Atque ardent famam projectà extendere vità,
Funduntur circa Labarum, quod ſæpius aer
Implicat, & circùm picea caligine nimbus
Denſatur: planctum accipitres imitantibus alis
Vexillo incurrunt, nigro quod ſanguine rorat.
Crebris attonitus monſtris Vexillifer horret,
Moliturque fugam: trepidant induta ferentis
Signa metum. Lethale furens, & mentis inanis
Ductor ait: Claram dubitas invadere mortem?
Omnis ſic animo pudor exulat? Hanc mihi vecors
Spondebas, Arbane, fugam? Sic gloria Regis
Excidit Odryſii? Precibus convicia miſcens
Hæc memorat, revocatque alacres in pectora vires,
Stipantur circa Labarum fortiſſima Thracum
Agmina, quorum acuit ſpes ut jam nulla furorem,
Æoliæ nec bella fremunt. Sed fulmina ab arce
Syderea velut exiliunt, it Ductor in hoſtes,
Quem Kodkevicii magna de ſtirpe creatum
Senſere: haud patrius Turcarum e pectore Mavors
Excidit. Innumeros avido petit enſe, latebras
Signifero explorat cordis, Labarumque ruenti
Extorquet. Veluti cum fœta cubilia cervæ
Ingreſſus matrem interimit leo, & ore cruento
Hinnuleos rapit. Ut terram concuſſit anhelam
Signifer: alta velut, cui crebrò impacta ſecuris,
Populus: huic verbis Sobieskus fata ſuperbis
Aſperat. At noſtro manans hoc ſanguine Signum,
Siſtere Cracoviæ tua dextra ſpopondit in arce
Odryſio Regi. Everſi in penetralia Regni
Cur non fertis iter? Thracum ſic ergo feroces
Detumuere minæ? Sic belli inſana libido,
Quæ Mundum pavido Arctoum ſpoliare tumultu
Iamdudum flagrat, atque Italos irrumpere fines,
Inque ipſa Regnum ſibi deſtinat Urbe Quiritum,
Torpet iners? Alios ceſſant afflare pavores
Odryſii? Nondum coeuntia cornua Lunæ

In-

Intueor, quæ picta notat Vexilla Tyranni
Biſtonidum? At dudum totum exhaurire laborat
Thrax Orbem. Lenocinium, fraudeſque malignæ,
Queis populos captat, bellique occulta doloſi
Furta nihil Turcæ, nil profuit impetus amens?
Chriſtiadæ metuant, ne barbara Cynthia pleno
Orbe olim coeat? Quamprimùm cornua Lunæ
Frangentur, vecors niſi nos diſcordia perdat.
Tandem rara movens inglorius agmina languet
Viſirius, quondam tumidus, gladiumque minatus
Pacem ambit. Retulit quam nuper, palma carinæ
In pelago eſt ſimilis calli, quæ ſcindere viſa
Neptuni Regnum, ac Nereo inſultare trementi,
Nulla ſui tandem linquit veſtigia curſus.
Odryſio quas imperio Mars addidit arces,
Sunt onus, haud robur. Quot ſponte immergeret antris
Tænareis, recluſus iter ſi panderet Orcus?
Nec validum Scyta præſidium, nec grande Coſacchus
Threiiciis affert: nec rarò incommoda ſecum
Gens trahit, & parti exitium, cui perfida adhæret:
Ut ramos hedera extinguit, queis nititur. Urget
Moſchua Sarmatiæ crebra nunc clade rebelles:
Mox ruet in Thraces. Dorocenske, hortare Poloni
Ad prædam ſceptri Turcas: te Moſchua perdit
Interea. At fruſtra invitas ſua regna tueri
Invalidos, nedum Arctoi latera ardua mundi
Oppugnare. Suos Mars ſæpe in Biſtonas egit
Ædonos currus. Belli civilis Enyo
Sæpe Arabas, ſæpe Aſſyrios exuſcitat. Ardet
Ut crebra Leo febri, Oriens ſic ſæpe rebelli
Seditione flagrat. Populis inviſus Eois
Exulat æternùm Bizantj ex urbe Tyrannus.
Formidata domi quamvis diſcrimina ceſſent,
Sarmaticum Odryſii bellum, manifeſta volare
Difficiles in fata, horrent: & conſcia cladis
Biſtoniæ loca, Turcarum & qui ſanguine pinguis
Spirat adhuc, terret campi feralis imago:

Thre-

Threiiciis terrent ululataque manibus arva:
Deteſtata Ducis furias atque agmina terrent
Oſmani, augurio terret fatale Cocimum.
Hircanæ ut Tygridis trepidat jejunia paſtor,
Sic veteres horrent clades, ſocioſque vocantes
Tænaream ad ſedem Turcæ. Si peſſimus augur
Ignavus pulſat timor anxia pectora Thracum,
Lechiades bello exultans trepidantibus inſta.
Qualiſcumque decet fortes vindicta Polonos?
Et ſatis eſt hoſtem pepuliſſe? Una obruat iras
Palma? Nec incendat ſpes inclyta nobile robur?
Cernitis, ut raptum, dextrà quod præfero, Signum
Prodigiale rubet, portendens funera Lunæ?
Anne adeo refugo torpemus ſole Geloni,
Ut poſtquam noſtros Turcarum amentia fines
Invaſit ſæpe, haud unquam nos viſcera Thracum
Irrupiſſe juvet! Dacis, Mœſiſque ſubactis,
Conſpirant quando nobiſcum fœdere Moſchi,
Helleſpontiacas dejectum vadimus arces?
Europæ vota implemus? Fortiſſima virtus
Urgeri precibus rubeat. Qui primus in hoſtem
Caſtra movet, bello quæ ſint magis apta gerendo
Tempora, quæque magis conducat, Martis arenam
Eligit. Hæc ſemper linquemus commoda Thraci?
Barbara Chriſtiadum vires ſolertia vincet?

IN VICTORIAM POLONORUM

De Turcis relatam fauſtiſſima die, qua renunciatus eſt Sanctiſſimus Pontifex

INNOCENTIUS XI.

Carmen Virgilii Stylo

Ab Authore dictum anno 1676.

Regnatis, Superi. Generoſa Polonia Thraces
Evertit, qua luce datur Pater Optimus Orbi?
Vera canens, nec vana fides, Fama impulit Urbem?
Ebrius exultat meritò Tybris? Aſtra pudorem
Mortalem vicere. Unum tot munera ſolem
Fortunant? Accepto audet vix credere dono
Anxia mens. Adeo Superis mortalia cordi?
Ergo ſacras vix, Alme Parens, aggreſſus habenas
Tractare, intorques cæleſtia fulmina in hoſtes?
Hanc nunquam rapient ſub nubem ſecula lucem,
Quæ decima Octobres anteivit fauſta Kalendas.
Haud cæco Fortuna rapit mortalia curſu.
Hæc Tibi dant Superi, ſpes, & cuſtodia Mundi,
Dona, Pater. Magnus ſua munera conſecrat Author.
Incaſſum certas nutu compeſcere plauſus,
Inſolito queis Templa vibrant clamore Quirites,
Atque tui celebrant optata exordia Regni.
Dum noſtræ exultant lachrymæ, communia fruſtra
Gaudia conquereris: multoque madentia ſemper
Numine corda ſacros fruſtra ſolvuntur in imbres.

Qui

Qui rigat auguſtum vultum dolor, ora frementis
Ut Populi frænet, Cæli num gaudia ſiſtet?
Ipſa, viden, plaudunt Tibi ſydera. Bellica Thraces
Quæ tormenta vorant, plaudentis flammea Cæli
Ora, reor. Conjuratis quæ fluxit ab aſtris,
Palma Tibi Pæana canit. Tu Numina Terris
Concilias: Tu præſidii fortiſſima Turris
Sauromatis: Tu Biſtonios es fulmen in hoſtes.
Tu ſacra nondum terrarum, Cælique coactus
Sceptra ſubire, Tuos armaſti divite gaza
Lechiadas: largo pluvius Tu Iupiter auro
Illapſus Boreæ, jam tum regalia geſtans
Pectora, ditabas Reges. Nunc Phœbus ovantem,
Quæ Numen ſenſere Tuum, rape in inclyta Vatem
Prælia. Quo flagrans animos Helicone rigare,
Et quibus elatus pennis tentare volatum
Audeat, hoc fœlix qui flectat Apolline curſum?
Sarmatici Rector mundi, quo ſoſpite temnit
Pellæos Arctos Reges, majore ſuperba
Alcide, magnis actus præcordia curis,
Purpurei longùm dum vertitur urna Senatus,
Atque hærent immota diu, nil tale merenti
Præſidium, & Sancti decus allatura Parentis
Fata orbi, hæc alto verſabat pectore. Sacrum
Accipiet Regnum Cælo gratiſſimus Heros,
Cui cordi ſumus? Odryſios quique aurea in hoſtes
Spicula Tarpeja largus jaculatur ab arce?
Quas tunc Turcarum clades, quæ funera gentis
Threiiciæ nuper perfuſus cornua Tyras
Sanguine barbarico ſpectares! Ipſe ruentes
Sauromatas Bizantj in mœnia, decolor undà
Boſphore, palleres. Nec tantùm Sarmata Regnum
Ambit Odeſcalchi. Mecum domus utraque ſolis
Illum ſupplicibus votis implorat ab aſtris:
Illum flebilibus plorans Aſtræa querelis,
Illum inopum lamenta, illum fora turbida luctu
Extorquent. Noſtris aſt illius inclyta virtus

Heu

Heu votis obſtat. Reges ſuus impulit ardor,
Et noſtræ movere preces, ut ſponte volantum
Concilium Patrum urgerent: Illi agmine facto
Conſpirant. At mœſta refert mihi Fama recepto
Numine flagrantem fortunæ dona faventis
Heroem trepidare: truci compeſcere vultu
Spondentes olli Regnum, triſtiſque ſevera
Nube ſupercilii, meritos quæ temnit honores.
Sceptra dolent contempta, & Gloria mœſta repulſam
Formidat. Pulchri nova quæ certaminis orbem
Suſpendit facies? Illum flexiſſe laborat
Regalis Cœtus, ne ſceptra Vicaria Cæli
Abnuat: ille ſibi exhorret ſuccumbere mundum.
Quò ſeſe Fata evolvent? Num crimina palmam,
Atque Orcus referet? Vincet num cauſa Tonantis?
Spes pallet, magnique timet fiducia voti.
Dixerat. Interea curis alia ingruit urgens
Pectora cura recens. Inſtant horrentia bella:
Perjuri armorum nimbos vomuere Coſacchi:
Tempeſtas Scythiæ incumbit. Nec ſegnis in Æmo
Mars cubat. Odryſii vires, & dextra Tyranni,
Venerunt Vigiles ſueti Prætoria Regis
Pectoris objectu munire Hos æmula virtus
Æternam inflammat Macetum ſuperare phalangem.
At non multiplici ſtipatus ab agmine Princeps,
Sarmatiæ Alcides, librans diſcrimina Martis,
Aſpicit Aligerùm Reginam ſtrage Draconum
Purpureis pennis ſupera ad convexa volantem:
Semeſum roſtro colubrum, geminoſque coherce
Unguibus, incaſſum qui linguis damna triſulcis
Victrici, & peſtem minitantur: ſibila colla
Invadit volucris, ſciſſos & proiicit artus
Dira ſuper Turcarum caſtra. Hæc omina Regem
Exhilarant. Colubros nam quæ diſcerpere gaudet,
Inquit, Avis noſtri Regalia Stemmata pingit
Herois. Nunquam hæc dapibus ſaturata coemptis
Illuſtri pugna noſtro quæ pabula ferro

Tur-

Turcarum ſpondet? Dum fida Miniſtra Tonantis
Regnat in Urbe, hæc Arctoo ceu fulget in axe,
Tartarei exitium, & clades trepidate Chelydri.
Dum pulchris inhiat ſignis, vicina frementis
Perpetuo Boreà nemoris qui luſtra ſubivit,
Dux Equitum, explorans fraudes, & furta Scytharum
Bellica, prodigiis implet majoribus aures.
Namque ait: Haud unquam Germanis cognita ſylvis
Bellua ſemoto nuper prodivit ab antro,
Marmaricus Leo, flagrantis tantùm incola mundi.
Clade ovium ſaturi viduata mapalia linquunt,
Aſſuetumque lupi ſubeunt nemus, ora cruenta
Lambentes, aliamque famem irritare laborant:
Cum ſupra trepidum nemorum Rex irruit agmen;
Unguibus aggreſſus tergum partitur in omnes
Uulnera raptores, miſeroſque ulciſcitur agnos.
Dixerat. Auguriis exultant pectora Regis,
Ora ſerenantur riſu: Novus accola ſylvas
Intrat Hyperboreas, inquit, qui ſceptra ferarum
Sortitur? Noſtri in Clypeo hic quoque Principis ardet,
Ut Colubris Aquilæ fatales. Martia ſacrum
Si tradat Regnum generoſo Roma Leoni,
Quas prædatorum ſtrages mea dextra luporum
Illius auſpiciis edet, qui noſtra per arva
Graſſati caulas ovium populantur inulti!
Hæc ubi dicta, petens incenſo lumine cælum
Aut videt, aut vidiſſe putat, per inane Quadrigam
Deferri nimbos inter, flammaſque coruſcas,
Electro ſimilem. Miro ſunt ordine nexi
Aeris, & Nemoris Reges, atque ignea Tauri,
Atque Hominis ſpecies. Non hunc prope flumina quondã
Spectavit Chaldæa afflatus Numine Currum
Ezechiel: nec magna tamen diſcrimina utrumque,
Rex inquit, dirimunt. Anne hoc meus ille triumphat,
Cura hominum, & Superùm, Princeps? Agnoſco Leones,
Et Gentilitias Aquilas. At fervida Tauri
Cur facies rutilat, vultuſque, habituſque Viriles?
Cum

Cum ſtupet attonitus monſtris, erumpere vidit
Aereo e curru fulmen, ſcelerataque Thracum
Agmina corripere. Incenſus tunc omine fauſto
Caſtra movet, ducitque ſuas in prælia turmas.
Dant hilares ſacra ſigna tubę. Rapit inclyta virtus
Dulcibus incenſos furiis, animoſaque pulſat
Gloria ſolicitum pectus, dirique cruoris
Flagrat anhela ſitis: quos & fiducia cauſæ
Propulit, arcano ridens & lumine cælum,
Haud numerum penſant hoſtis, vireſque ſuperbas.
Parte alia Thracum trepidas ignavia mentes
Obſidet: involvunt oculos caligine nimbi.
Incaſſum Bellona faces in pectora vibrat:
Mars urget ſtimulis, colubriſque incendit Erynnis
Cunctantes. Tandem congreſſi prælia tentant.
Lechiadum Alcides cæleſti lampade tactus
Exemplo præit. Hunc niveis Victoria pennis
Ambit, & Odryſias deſpondens Gloria lauros.
Sauromatæ aſſurgunt animis. Non altius unquam
Turcarum in cladem falcatus decidit enſis.
Flamma vorax, pelagum verſat qui turbo, triſulcum
Sarmaticæ eſt impar telum virtutis imago.
Nec verò blandita diu fortuna pependit.
Barbaricas cædunt acies, ut meſſor ariſtas,
Chriſtiadæ. Attollunt proſtrata cadavera montes.
Nec tamen infœlix aliis hìc cladibus agger
Claudit iter. Gaudent callem feciſſe ruinà
Victores, palmàque alacres fugientibus inſtant.
Deſuper incumbit Currus, probroſaque terga
Inſequitur telis cæleſti e nube coruſcans
Fulmina Bellator. Ruit axe, inque agmina Thracum
Procumbit Pavor, ac trepidis amplectitur alis
Corda Metus. Meritum exitium, ſupremaque fata
Turcarum, rapido Romam regreſſa volatu,
Fama, refer. Regi interea, dum barbara ferro
Agmina præcipiti delet, tu gaudia Romæ
Centum, Diva, tubis ceciniſti. Ut vicerit Axis:

Optatus terris ut fluxerit æthere Princeps.
Illi ut Relligio Syrma, ut Diadematis aurum
Obtulerit Pietas: ut Claves, oſtia claudat
Queis Erebi, alma Fides dederit, Cælumque recludat.
Non unquam majore Deo flagrantia corda
Imperium ſubiere Orbis: nec maxima flammas
Extinxit fortuna. Animum irrequieta fatigat
Cura Viro: imbelli non torpent pectora ſomno.
Publica fata vigil volvit, ſparſiſque per omnem
Luminibus feſtinat humum. Conſerta ſed uni
Dum ſtudio inſurgunt alia, hæc prima ingerit Orbis
Seſe cura Patri, Thracem expugnare, ſuamque
Sarmatiam munire auro. Quæ prodigus olli
Munera ſubmittit, cum primùm ſacra coactus
Regna ſubit! Nec verò æraria publica gazam
Suppeditant. Regis deceant quæ munera dextram,
Dat privata domus, quæ nunc primùm aucta ſuorum
Imperio gazæ diſpendia ſenſit avitæ.
Quid mente hac Roma,atque Orbis, quid clarius unquã
Spectaſtis, Superi? Regi quod calcar amantis
Sarmatiam ſtudia inſigent Patris? Illius ambit
Solari ut curas immenſa clade Scytharum,
Biſtonìdumque! Sacræ ſed mira arcana Quadrigæ,
Uranie, pandas Regi. Dic, Alma, Leones
Cur Tauro, atque Aquilis currum conjuncta Virorum
Ora trahant? Scis, Diva, dies ut, nobile funus
Quæ colit Euſtachii, qui gratos edidit aſtris
Mugitus Tauro incluſus candente, beare
Decrevit miſeras cæleſti Principe terras.
Aſt alià, colitur qua Buccina ſacra Tonantis,
Æthiopum inſonuit quæ terris, ſceptra merentem
Ornarunt dextram. Olli inter Divina Virilis
Aptatur ſpecies Animalia. Pingitur ergo
Utraque lux aliis, qnæ fert Exordia Regni,
Principis aſt aliis Inſignia ſacra notantur.
Qui torquere truces cæleſte videtur in hoſtes
Fulmen ab æthereo Curru, ſimulachra Parentis

Ro-

Digitized by Google

Romulei præfert Bellator. Quanta modeſti
Majeſtas animi rutilat! Patet ore ſereno
Infuſum menti Numen, perfuſaque dio
Nectare corda patent. Talis de nube curuli
Affulget populis, qualem ſpectare Tonantem
Aſſueti Vates, poſito cum fulmine mitis
Omen ſuſpendit Pacis de nubibus Arcum:
Blanditur ſic ille ſuis. Cum dira tuetur
Agmina Turcarum, quis fronti, orique, quis ardor
Luminibus? Talis, cum terret fulmine fontes,
Eſt Superùm Princeps. Tibi adornant aſtra triumphos,
Alme Parens, ſeptemque hilarat Tua Forma Triones,
Cæleſtis radio artifici quam pinxit Apelles:
Et fervere Urbem obſequio Tua juſſa vetabunt?
Mortales exempla ſequi cæleſtia quiſquam
Abnuat? Ergo aliis vigilata Myronibus æra
Fundantur. Polycletæis educta caminis
Æra fluant: & ad aſtra labor nunc ardua tollat
Praxitelis ſimulachra. Tuæ miracula Formæ
Nubifer ambit Athos. Nunquam tam grandia quondam
Pellæo Iuveni ſciſſis e montibus audax
Steſicrates voluit ſimulachra effingere cælo:
Ut debet quæ Roma Tibi. Cudantur: Et Amnis
Regali cadat e dextra, quæ ditat Egentes,
Quoſque Urbem ad ſacram pietas peregrina laceſſit,
Atque ipſos gazà Reges. Sedeatque ſiniſtræ
Impoſita Urbs;animo namque ipſum amplecteris Orbem.
At quos Victori Turcarum flectimus Arcus?
In cælum, juvat, aerias attollere moles.
Alma Themis, pretio dites accedere montes
Huc jubeas. Solido rigeant adamante columnæ:
Incumbant gemmæ, quas denſa immanibus æquet
Marmoribus ſeries. Circum, ſupraque locentur
Divarum formæ, quæ ſacro in pectore fulgent
Pontificis, Superis æquat quem regia Virtus.
Orandi ſtudium, quod mentes inſerit aſtris,
Alma Fides, Pudor, exornans Clementia mores,

Iuſtitia, & ſacris Metanæa armata flagellis,
Et Cæleſtis Amor, quaſque enumerare laboras,
Uranie. Aſt Arcus auguſta in fronte notetur:
Odryſio, Scythico. Tellus ſed tota triumphis
Nam luſtranda Tuis, titulis pars quælibet ambit
Acceſſiſſe ſacris, quæcumque & littora ponti.
Non unquam tantam metuerunt Tartara cladem.
Styx latrat, triſtique Erebi Rex nubilus ira.
Incaſſum diro ſpumas, Lemane, veneno.
Romana augebunt Babylon, & Bactra trophæa.
Hi tibi, Relligio, Mores ſubmittere Mundum,
Aut ars nulla poteſt. Meritarum & prœmia laudum,
Magne Parens, Arcus & dedignaris ovantes?
Everſus, quem Farneſii ſuſpenderat ardor
Principis? Obſequio nil indulgetur amanti?
At ſaltem ſolitos Tibi Roma inſtauret honores,
Dum Laterana petes Regni ad primordia Templa.
Cuncta vetas. Prohibere nequis, quos erigit Arcus
Attoniti mundi ſtupor, ac Tua Roma triumphans,
Altius attollens, Te Principe, ad ęthera frontem.
Inveheris curru, quamvis invite, per Urbem:
Prona triumphales aptant Tibi corda quadrigas.
Nec prohibes, oculis vulgi ſubducta profanis,
Pontificum Phœnix, ſacræ miracula pompæ,
Quam ſpectant ſuperi cæleſti ex arce Quirites.
Quadrigam flectunt Sancti, ſpirantia Numen,
Ora Patris. Durum mordet fręnata lupatum
Perfidia, Odryſii cultus induta Tyranni,
Lunamque,& fractam pharetram.Centum Hæreſis hydra
Verticibus truncata fremit: circumque catenis
Crimina vincta gemunt, quæ cladis concutit horror.
Deciſis pennis dejecta Superbia vultum:
Squalidus it Luxus: telis viduatus, & arcu
Turpis Amor, Rabieſque ululans adamantina dente
Vincla petit: nullo ditandus & ardor Avarus
Proventu ſcelerum. Fatum mœrentia plorant
Agmina dira ſuum. Tantus dum conſecrat Ultor
Cri-

Crimina, penè juvat, mores quæ influxit, Erynnis:
Solatur magnus Virtutum funera Vindex.
Non tua parcenti perſtrinxit pectora telo
Relligio, priſcum revocas qui ſecula in aurum.
Quanta, viden, Charitum circumſtent agmina Currũ,
Quo Victor veheris! Cupido Te lumine figunt:
Ut Tecum regnent, Phœnicis ſecula flagrant
Ducere, qui Cæli rapis ad commercia terras.
Aſpice ſolicitas, ne vires improba frangat
Cura Tuas: meritos, ſuadent, nēque temnere plauſus,
Et Famæ obſequium, quod per Te militat aſtris.
Scilicet his fractus ſuccumbet viribus Orbis.
Aſt inter Divas roſeo Pax aurea vultu
Fœdera Chriſtiadum ſpondet, Pater Optime, Regum.
Ius quodcumque Tibi virtus Divina volentes
Aſſerit in Reges: jurataque ſpondet in hoſtes
Agmina Threiicios. Illos Tua nomina terrent:
Viſirium exagitat cordis lethale venenum,
Dum fremit, & fruſtra captivus vincula mordet.
Helleſpontiaca, Monſtro, quod regnat in aula
Anxia ſolicitus populatur pectora vultur.
Sarmatia interea ſacrum, & Germania Martem
Urgebit, Romæ, Superiſque faventibus inſtans.
Mox omnis Boreæ mundus conſurget ad arma:
Belligero gelidi flagrabunt igne Triones.
Auſpiciis & parta Tuis hæc Palma triumphis
Præludet, ſpargens majoris ſemina laudis.

F I N I S.

Digitized by Google

INDEX PRIMUS DIDASCALICUS.

Ideſt Præceptorum Rhetoricæ, Encyclopædiæ, & varii veterum Poetarum Styli.

A

A Atque O. frequentia in vocibus reddunt magnificam Orationem, ut notat Ariſtoteles. pag.220.

Actio, ſeu Pronunciatio Rhetoris,quæ ſit.200.

Actor ſuperbus deſcribitur. 6.

Acumina a ſe contemni profitentur, qui ea nequeunt effingere. 10. Quænam deceant heroicum Carmen. 9. Acumina Virgilii præſtantiſſima. ibid. Acuminibus, veluti ſale, reſpergenda eſt Oratio ex Ciceronis ſententia. ibid. Pluribus affluere debent brevia Poemata. ibid. Lucanus eſt nimius in ſententiis, & Acuminibus, ut etiam illi coævus Petronius Arbiter. ibid. Ovidii Acumina. ibid. Non debent officere Stylo. ibid. Quænã frequentius a Statio uſurpantur.10.Quæ ab heroico Poeta reſpuenda. ibid.Quatuordecim Acuminum ſpecies laudatæ ab Ariſtotele. 223.& ſeq.

Adjumenta tria Rhetoricæ. 200.

Adjuncta. 205. Ab Adjunctis aliquando naſcitur argumentum integræ Orationis. ibid. Ut Panegyrici de capta Rupella. ibid. Et Exordia funebria. ibid.

Adjunctio. 213.

Adverſa. 204.

Æneidi præferuntur quòad Elegantiam Styli Georgica Virgilii. 12. Æneidos Stylum excolere cur magis ar-

duum fuit, quam Georgicorum. ibidem.
Ænigma. 210.
Affectus animi ab Ovidio egregiè exprimuntur. 7. Frequentius, quàm a Virgilio. ibid. Ovidium ducē ad eos permovendos conſectari debemus. ibid. Quomodo excitandi ſint. 221.
Allegoria Homeri præſtantiſſima. 5. Et Virgilii. ibid. Morum & doctrinarum Allegoria a Poetis texenda. ibid. Allegoria Tropus. 210.
Amœnitas Carminis in Claudiano commendatur. 12.
Amphimacus amplificator egregius ſterilis argumenti. 220.
Amplificatio Poetica Laudum, & Objurgationū, a Claudiano petenda. 12. Præſertim naſcitur a diſtributione partium. 202. Fit affirmando, & negando. ibid.
Anapæſtus, Dactylus, & Spondæus raro conjungendi in ſoluta Oratione. 21.
Annominatio. 214.
Antecedentia. 204.
Antitheſis eſt unus ex fontibus Argutiarum. 224.
Antonomaſia. 209.
Apollinis ore dignus character Virgilii. 73.
Apoſiopæſis. 216.
Apoſtrophe. 216.
Appoſita, ſive Epiteta quænam adhibenda in laudibus, quæ in objurgationibus. 219. Unde petenda. ibid. Quæ nihil addunt, non uſurpanda in ſoluta Oratione. ibid. Illuſtria non conjungenda vilibus rebus. ibid. Frequenter adhibenda, cum incenduntur animi motus, præſertim furoris. 221.
Arbiter Petronius quid habet laude, quid vituperatione dignum. 9. Ejus Stylus. ibid.
Argumentatio, ſive uſus argumentorum. 207.
Argumentorum fontes. 200. & ſeq.
Arguta, & urbana Oratio. 223. Ejus fontes quatuordecim ex Ariſtotele. ibid. & 224.
Ariſtoteles quanto in pretio habuerit Homerum. 23. Ejus
mira

mira eloquentia laudata a Cicerone. 25. Præcepta Rhetoricæ ab illo petita. 218. & ſeq.
Aurei verſus nimis frequentes in Claudiano improbantur. 12.
Aurora dicenda eſt roſcida, non rubra. 219.
Ars a Poetis occultanda. 12.
Aſtrologos ut Satyrà perſtringere poſſit Rhetor, inepta eorum arcana noviſſe debet. 43.
S. Auguſtinus in libris de Civitate Dei facundiam, & eruditionem Ethnicorum in ipſos retorſit. 28.

B

BAcchi clypeus Phiala ineptè diceretur. 220.
Bellarmini, & Perroni Cardinalium præconium. 30.
Brevitas amanda in libris contra Recentiores hæreticos. 29. & ſeq.

C

CApilupi fratres eſſent principes Poetarum, ſi primæ illis partes eſſent deferendæ, qui Virgilianas formulas coagmentant. 13.
Carminis ſonus aliquando aſperandus. 12. Majeſtas amanda, vitandus tumor. Sententia aliquando cum Carmine ipſo concludenda, aliquando reiicienda ad ejuſdem Carminis initium, ac medium, finis ſententiæ: deſinere aliquando debet in vocem unicà ſyllabà conſtantem. 11. Cur Carminis argumentum abjectum Stylo facilius illuſtretur, quàm ſublime. 12. Carmina Latina quorumdam Italicè exponenda, ut pateat nihil in eis eſſe ſucci, ac vitæ. 13.
Catachreſis. 209.
Cauſarum genera. 199. Quomodo ex iis eruatur argumentum. ibid. Cauſæ, locus topicus. 205. & ſeq.
Cento Virgilii conflandus ne ſit? 13.
Charites Virgilii quatuor. 12.

Choreus pes quando ab Oratore adhibendus. 222.
Chriſtus Dominus præclarum eſſet argumentum Heroici Poematis.31.& ſeq. Quomodo excultum fuerit a Sannazario, & Vida. ibid.
Ciceronis opinio de neceſſaria in Rhetore Encyclopædia. 4. Ejus ſententia de Acuminibus. 9. Et de collocantibus omnia in uno Stylo.13.Commendat eloquentiam Ariſtotelis, ac Theophraſti. 25. Inducit Craſſum carpentem Rhetores. 43.
Circumſtantiæ, ſive Adjuncta.205. Quomodo ex illis amplificetur oratio. ibid. Ex illis frequenter ſumuntur Exordia Orationum, & Concluſiones Epigrammatum. ibidem.
Civilis, & Militaris Virtutis exemplar proponit poetica Allegoria. 5.
Claudiani Stylus Veneris pulchritudini comparatus. 2. Quid habeat laude dignum. 11. Ejus cura nimia in quærenda æquabilitate numerorum.12. Lepor & eruditio inſignis, & ubertas in laudando,vel carpendo. ibid. Illius Styli imitatio. 119.& ſeq.& 169.& ſeq.
Collocatio rerum Iudicio deſtitui non debet. 6.
Communicatio. 216.
Commutatio. 214.
Compar. 214.
Comparatio majorum, minorum, & parium.206.
Complexio verborum noſtro marte ſæpe formanda. 13. Complexio figura. 212.
Conceſſio. 217.
Conciones Poetarum oſtendunt, an Scriptor Iudicio præſtet. 6.
Conciſa, & periodica Oratio. 222.
Conduplicatio. 212.
Confidentia ab Oratore ſimulanda. 221.
Conjugata. 202.
Conjunctionibus crebris dictio aſſurgit. 220.
Conſequentia. 204.
Contradicentia. 204.

Contrapoſitum. 214.
Contraria. 204.
Converſio. 211.
Correctio. 215.
Craſſus apud Ciceronem carpit Rhetores. 43.
Cultus Orationis videri non debet quæſitus, ſed innatus. 218.
Currentis in ſtadio, & juſſi flectere curſum, poſtquam ad metam pervenit, comparatio cum periodo nimis in longum producta. 222.

D

DActylus, Spondæus, atque Anapeſtus tarò conjungendi in ſoluta Oratione. 221.
Dantes Aligerius Poeta Theologus. 31.
Decorum quomodo ſervandnm. 218.& 220.
Definitio. 201. Definitiones conglobatæ. ibid. Definitio uſurpanda identidem pro definito, ut Oratio ſit magnifica. 220.
Deliberativum genus. 199. In eo quid præſtandum.ibid.
Demonſtrativum genus. 199.
Deprecatio. 218.
Deſcriptio petenda a partium diſtriburione. 202.
Dii fabuloſi non inſerendi Præliis Chriſtianorum. 6.
Dilemma. 207.
Disjunctio. 213.
Diſpoſitio. 200.
Diſſimilitudo, & ſimilitudo. 203.
Diſſolutio. 213.
Diſtributio Partium Locus Topicus. 202.Quomodo ab ea naſcatur Amplificatio, & deſcriptio rerum. ibid. Diſtributio Figura. 217.
Dityrambus gaudet ſtrepitu vocum. 219.
Domitianus amavit Extemporaria Statii Carmina. 10.
Dubitatio. 215.

Dux Belli doctrinis omnibus exornandus eſt.38. Illis exculti fuerunt veterum celeberrimi, ac præcipuè Pompejus, & Cæſar. 39. & ſeq.

E

ELoquutio. 200.
Emphaſis. 216.
Enargia eſt unus ex fontibus argutiarum. 224.
Encyclopædia num Rhetori,& præſertim Poetæ, neceſſaria ſit ex Ciceronis ſententia. 4. Scientias omnes in unum quaſi alveum, ſinumque cogere videtur arduum non minus, quàm conſilium Pyrrhi, Varronis, & Seſoſtris de Maribus, & Fluminibus conjungendis. 17. Statuitur hoc eſſe preſtandum,ſicuti maria omnia ſuas invicem aquas permiſcent.18. Non ſuademus illa,quæ fieri nequeant.20. Falsò præſumitur doctrinas ipſas naturà ſuà conjunctas invicem non eſſe, nec conjungi poſſe ob brevitatem vitæ. ibid. Ardua quidem, ſed non deſperanda eſt cognitio doctrinarum omnium, ſaltem ingenio præſtantibus viris, quibus tantùm authores ſumus, ut illi acquirendæ operam navent. 21. Vires animi humani a vitiis non hebetati. 21. Probatur Nexus doctrinarum ex inſito a natura deſiderio eas omnes acquirendi. ibid. Et ex eo, quod res omnes noſtræ ſe menti repræſentare prægeſtiant. ibid. Et ex fœdere cæterarum rerum, præſertim Elementorum, oſtenditur nexus omnium diſciplinarum. 22. A Philoſophia primùm, ac Theologia exigi conſortium Rhetoricæ probamus Exemplo Veterum Sapientum, & Recentiorum. ibid. Plurima Philoſophi a Poetis edocti ſunt, ac multò plura edoceri poſſunt, ſi veritatem ex allegoricis nubibus evolvant. 23. Magna pernicies illata ſcientiis ab iis, qui primi fecerunt divortia ſcientiarum, quia raros habet amatores Sapientia, quæ pulcherrimis verborum coloribus non exornatur. ibid. Quæ ornamen-

namenta Rhetoricæ deceant Philoſophum, ac Theologum: quæ Figuræ in diſputationibus adhibendæ ſint: quis elegantiæ lepor in ſcriptis voluminibus. 24. & ſeq. Solus Epicurus contempſit Stylum. Summa Platonis, Ariſtotelis, ac Theophraſti Elegantia. ibid. Recentiores Philoſophi non modò inquinato Stylo utuntur, ſed illo utendum etiam docent. ibid. Quæ ſermonis ornamenta a Philoſophis quærenda ſint. ibid. Theologo magis, quàm Philoſopho, neceſſarium eſt conſortium Rhetoricæ. 26. Ut in Sacris Concionibus Populum ad virtutem hortetur. ibid. Ut in Sacris Conciliis cauſam Fidei contra hæreticos tueatur. ibid. Ut ſcriptis Voluminibus de Controverſiis Fidei eorumdem audaciam retundat. ibid. Proponitur Exemplar Theologiæ cum Rhetorica fœderatæ in Sfortia Cardinali Pallavicino. ibid. Artes Petri Suavis, quo cum eloquentiſſima Sfortiæ Doctrina decertavit. 27. Idem everti non potuit, niſi ab eo, qui in utraque laude Rhetoricæ, ac Divinæ Scientiæ Cæſar eſſet. ibid. Theologicam doctrinam ille tantùm eleganti veſtire Stylo poteſt, qui eamdem penitus hauſit. ibid. Præcipuę dotes, quæ fulgent in Hiſtoria Sfortiæ Cardinalis Pallavicini. ibid. D. Auguſtinus in libris de Civit. Dei facundiam, & eruditionem Ethnicorum in ipſos retorſit. 28. Simile Opus ſcribendum in hujus temporis hæreticos. ibid. Id non ſolùm eſſe debet Theologicum, ſed etiam Rhetoricum. ibid. Hæretici enim humaniorum lepore literarum ſe in animos inſinuarunt. ibid. Iidem contemnunt Stylum, quem Scholaſticum dicimus. 29. Non ſolùm Orator, ſed & Poeta eſſe debet, qui Theologiam profitetur. 30. Ejus arcana poeticis coloribus veſtienda ſunt. ibid. Id olim fruſtra conati Veteres Græci Poetæ. ibid. Fœlicius aſſurrexit in ſua Comędia Dantes Aligerius. 31. Sicuti Philoſophi, ac Theologi Rhetoricà, ita Rhetores humanis, Diviniſque doctrinis perfici debent. 37. Quamvis Rhetores Vulgum tantùm alloquerenrur, omnibus deberent eſſe ſcientiis eruditi. 37. Qui propria doctrina-

ctrinarum principia penitus non exhauſit, neque ipſa communia, quorum eſt capax vulgus, bono in lumine ſtatuit. 38. Patet in ſacris Oratoribus, qui niſi doctiſſimi in Sacra Theologia ſint, Myſteria Fidei miris tenebris involvunt. ibid. Ipſæ Conciones militares ſine multiplici doctrina haberi non poſſunt. ibid. Præſtantiſſimi Imperatores doctiſſimi fuiſſe perhibentur. ibid. Laus Pompeji Magni, cui opinio doctrinæ viam ad triumphos aperuit. 39. Et Iulii Cæſaris 40. Rhetor ſine cognitione omnigenæ ſcientiæ Regum animis imperare non poteſt. ibid. Moralem præcipuè Philoſophiam callere debet. ibid Ut expendere poſſit Philoſophorum ſententias, omnes noviſſe debet. ibid. Orator ſuadere dicendo poteſt, ut unum potius, quàm alterum, in Philoſophia, & Theologia ducem ſequamur, adeoque omnium arcana complecti animo debet ibid Et Poeta exornandus eſt omnibus diſciplinis. 41. Niſi Rhetor ipſe omnibus ſit doctrinis eruditus, mutuari ab aliis eorum notitiam nequit. ibid. Si, ut rerum naturam deſcribat, alios conſulat, ex innumeris ſententiis facillimè deterrimas eliget. 42. Exempla errorum, in quos lapſi ſunt Rhetores ſequuti deteriores Philoſophos. ibid. Ut Aſtrologos Satyrà perſtringere poſſit Rhetor, eorum ſecreta noviſſe debet. 43. Craſſus apud Ciceronem contendit hæc non præſtari ab ipſa Rhetoricæ facultate, ſed a Rhetore, ut informato cæteris diſciplinis. ibid. Tamen conſtat ipſum Rhetorem excultum eſſe debere doctrinis omnibus. 44. De rebus omnibus eloquenter poſſe loqui Rhetor debet. ibid. Niſi omnia noverit, non omnium potiri poterit animorum imperio. ibid. Ut nullus præter Romanum populus retulit univerſales triumphos. ibid. Parænesis ad Romanos Adoleſcentes, ut Encyclopædiæ dent operam. ibidem, & 45.

Energia arguta. 224.

Entymema. 207.

Epicherema. 207.

Epicurus tantùm ex veteribus inquinavit Stylum. 25.
Epigrammata optima Epicheremate comprehendi debent. 5.
Epiphonema. 218.
Epiteta. v. Appoſita.
Error, cujus alter argutè inſimulatur. 224.
Errores, in quos lapſi ſunt Poetæ ſequuti Philoſophos deteriores. 42.
Ethopeja. 216.
Etymologia, ſeu notatio nominis. 201.
Exclamatio. 218.
Execratio. 218.
Exemplum. 207.
Extemporariam Poeſim quinam exagitent. 10. Culpanda ne ſit. 80.

F

Figuræ adhibendæ a Philoſophis, ac Theologis diſputantibus. 25. & ſeq. Figuræ Verborum, & Rerum quid ſint, & in quo differant a Tropis. 211. Quot modis fiant Figuræ Verborum. ibid. & ſeq. Et Rerum, ſive Sententiarum. 215. & ſeq.
Fontes argumentorum intrinſeci, & extrinſeci. 200. & ſeq.
Forma, & Genus. 203.
Formulas Poeticas aliqui ſerviliter ſuffurantur. 7. Quomodo novæ fingendæ ſint prudenti uſu modeſtæ metaphoræ. 13. Unis formulis ſuperbiunt aliqui, quorum carmina ſi vernaculo ſermone donentur, nihil in iis invenietur, præter phaleras alienorum verborum. ibid.
Frigida Dictio. 219.

Ge-

G

GEnera Cauſarum . 199.
Genus, & forma . 203.
Georgicorum Virgilii elegantia unde naſcatur . 12.
Gradatio . 213.
Grandis & magnifica dictio . 220.

H

HÆretici humaniorum lepore Literarum ſe in animos inſinuarunt . 28. & ſeq. iidem contemnunt Stylum, quem Scholaſticum dicimus . 29.
Homerus a Scaligero inſimulatus . 4. Præclara ejus Allegoria . 5. Non ſemper ad eventum feſtinat, ut de illo inquit Horatius . 9. Hoc præſtat Virgilius . ibid. Eximio in pretio habitus ab Ariſtotele . 23. Ejus Allegoria indicat Naturæ Arcana . ibid
Horatii Styli in ſermonibus imitatio . 24. & ſeq. & 47. & ſeq. Inter Stylum Horatii, Perſii, & Juvenalis, diſcrimen. 46.
Hyperbaton. 210.
Hyperbole. 211.
Hypotypoſis . 216.

I

IMitari veteres Authores quantum expediat . 80.
Inductio . 207.
Interrogatio . 215.
Interruptio . 217.
Inventio Poetica intra quos fines contineri debeat . 6. Inventio una ex partibus Rhetoricæ . 200.

Ironia Tropus 210.

Ironia Figura . 217.

Iudiciale Genus . 199.

Iudicium ſit ne Sexta Rhetoricæ pars,ut quidam opinantur . 5. Inſigne Iudicium neceſſarium in illuſtri Vate . ibid. Eo præ omnibus ornati Virgilius , & Horatius . ibid. Eniteſcit in ipſis Epiſodiis Odarum , & in luſibus Epigrammatum.ibid. Illo infœliciter deſtituuntur plurimi Carminum farctores . ibid. Præſertim in Inventione, & Collocatione Rerum,& Perſonarum. 6. Et in Concionibus . ibid. Et in ſelectu laudum Heroibus tribuendarum . ibid.

Juvenalis Stylus , & ejus diſcrimen ab illo Horatii , & Perſii . 46. Illius Imitatio . 64. & ſeq.

L

Laudes peculiares , & propriæ tribuendæ ſunt Heroibus in Natalitiis, in aditu Principatus , in Victoriis &c. 6.

Licentia. 217.

Loci Rhetorici intrinſeci 200.& ſeq.Extrinſeci. 206.

Lucani character Junoni comparatus . 1. Ejus Acumina nimis frequentia . 9. Quibus præcipuè ſententiis affluat . ibid. Qualis ſit ejus Stylus in Concionibus.328. Illius imitatio. ibid.& ſeq.

Lucretii Styli imitatio. 19. & ſeq.

M

Magnifica , & grandis Dictio . 220.

Membra periodi . 222.Aliquando ſunt ſolùm diſtincta , aliquando contraria . 223. Hæc ſecunda ſunt magis lepida . ibid. Membra comparia . ibid. Similia vel in principio , vel in fine . ibid. Vel cadentia in ca-

ſus exortos ab eodem nomine, vel mutatos. ibid. Vel repetentia nomen idem. ibid.
Memoria. 200.
Metalepſis. 209.
Metaphora. 207. Quatuor ejus genera. ibid. Metaphoræ decorum cuſtodiant. 218. Sæpe miſcendæ perſpicuis verbis. ibid. Unde petendæ. 219. Metaphoram inter, & Similitudinem diſcrimen. ibid. Metaphora illuſtris aliquando arguta. 224.
Metonymia 208.
Militaris, & Civilis virtutis exemplar proponit poetica Allegoria. 5.
Mores hominum pingendi a Rhetore. 221.

N

NEgando amplificari poteſt, ſicut affirmando. 220.
Notatio Nominis, ſive Etymologia. 201.
Numerus oratorius. 221.
Nundinæ rerum omnium videntur quorumdam carmina. 5.

O

O Atque A. frequentia in verbis reddunt Orationem magnificam. 220.
Occupatio. 215.
Odarum Epiſodia inſeri non debent imprudenter. 5.
Onomatopæja. 209.
Oratio conciſa, & periodica. 222. Urbana, & arguta. 223. & ſeq. Oratorius numerus. 221. & ſeq. Oratores Sacri deſtitui non debent cognitione Doctrinarum omnium. 38.
Ovidii Stylus laudatæ a Paride Veneris pulchritudini comparatus. 1. Idem hominum mores ingenioſè, ſolerter,

lerter, admirabiliter imitatur: & motus animi pulcherrimè pingit. 7. Immeritò culpatur tamquam nimis redundans. 8. Præcipuè inſiſtendum illius veſtigiis pro locorum deſcriptione, & Affectibus exprimendis, & morum notatione: & in quo ab iis recedendum. ibid. & ſeq. Ejus Styli imitatio. 139. & ſeq. 187. & ſeq. 225. & ſeq. 262. & ſeq. & 277. & ſeq. 293. & ſeq. 300. & ſeq.

P

PAllavicinus Cardinalis Sfortia præbuit exemplar Rhetoricæ cum Sacra Scientia fœderatæ. 26. Ejus laudes 27. & ſeq. Idem philoſophicum ingenium requirit in futuro eximio Poeta. 4. Comparat æſtuantes Poetas Cretico vino. 8.

Parentheſis, ſive Interruptio. 217.

Partes Rhetoricæ. 200.

Partium Diſtributio. 202. Deſcriptio, & Amplificatio, quæ ex illa oritur. ibid.

Periodus quomodo conflanda. 221. & ſeq. Periodica, & conciſa oratio. 222. Nimis longa eſt moleſtiſſima. ibid. Ejus membra diſtincta, aut contraria. ibid, & ſeq. Conſtans membris comparibus, aut ſimilibus. Simile principium, aut finis. Membra Periodi cadentia in caſus exortos ab eodem nomine, ſed mutatos: vel repetentia nomen idem. Membra poſita veluti pugnantia, licet inter ſe non pugnent. 223.

Periphraſis. 210.

Permiſſio. 218.

Perſius, alioqui ſummo in pretio habendus, quos nævos habeat. 46. Inter illius, & Horatii Stylum, ac Juvenalis diſcrimen. ibid. Ejus imitatio. 73. & ſeq.

Perſpicuitas, & Decorum ſervandum, præſertim in Metaphoris. 218.

Petri Suavis inquiſſimi Scriptoris artes, ac doli. 27.

Petronius Arbiter quid habeat laude, quid vituperatione dignum. 9.

Philoſophia Rhetoricæ conjungenda. 20. & ſeq. Philoſophos hortari poſſe debet Rhetor ad hunc, vel illum ducem conſectandum. 40. & ſeq.
Platonis facundia mira, & elegantia. 25.
Pœan duplex quomodo in Oratione adhibendus. 222.
Poetarum variorum dotes comparatæ fabuloſo Paridis judicio de unius ſupra cæteras Deas præſtantia. 1. Poeta num debeat afflari divinitus, ut aliqui opinantur. 5. Poetarum Veterum vix ullus imitatus eſt miram in Virgilio Numerorum Varietatem, quam fœliciter ſequuti ſunt Recentiores aliqui. 11. Poeſis perfectæ quænam ſint dotes. 14. Poetæ Græci olim conati ſunt verſibus includere Arcana Cæleſtia, ſed irrito labore. 30. Poeta excellere debet omnium cognitione doctrinarum. 41. Mutuari ab aliis earum notitiam nequit abſque magno errandi periculo. ibid. & ſeq. Exempla errorum, in quos lapſi ſunt Poetæ ſequuti Philoſophos deteriores. 42.
Poliſyndeton. 212.
Prætermiſſio. 217.
Proba Falconia præſtaret cæteris Vatibus, ſi ſatis eſſet ad poeticam laudem depopulari Virgilii flores. 13.
Propertii Styli laudes. 284. Ejus imitatio. ibid. & ſeq.
Proſopopęja, 216.

R

Regum in animos inſinuare ſe nequit Orator, qui non ſit diſciplinis omnibus excultus. 40.
Repetitio. 211.
Repegnantia. 204.
Rerum, ſive Sententiarum, & Verborum Figuræ quid ſint, & in quo differant a Tropis. 211. & 215.
Reſponſio. 215.
Rhetorica, & præſertim Poeſis, eſt aptè loquens Sapientia. 4. Rhetorica conjungenda doctrinis omnibus. 37. & ſeq.

& ſeq. Rhetorica quid ſit. Quod ejus Officium, Finis, & Materia.199.Ejus Partes,Adjumenta,& Munera.200.

S

SAnnazarius parum aptè inducit Proteum plurima de noſtræ Salutis Aſſertore vaticinantem.6.Ejus illuſtria cæteroqui decora. 31.
Satyricos inter Poetas diſcrimen 46.
Scaligeri Iulii Cæſaris Cenſura nimis ſevera. 3.
Scholaſticorum recentium Stylus plerumque inquinatus. 25. Quæ ornamenta in illis requirimus. 26.
Scientia Rerum, & Morum latet ſub inſignium Poetarum Allegoria. 5. Scientiæ omnes inter ſe nexæ. 20. & ſeq.
Senſus diverſus ab eo, quem verba videntur præſeferre, aliquando conſtituit arguta dicta. 224. Senſus contrarius illi, qui erat inſitus animo Auditoris, argutè aliquando proponitur. ibid.
Sfortia Cardinalis Pallavicinus. v. Pallavicinus.
Similitudo, & diſſimilitudo. 203. Similitudinem inter, ac Metaphoram, diſcrimen. 219. Similitudo, & Metaphora debent poſſe converti. 220. Similitudo arguta. 224.
Similiter cadens. 214. Similiter deſinens. ibid.
Sorites. 207.
Statii faſtigium, & ampullæ Iunonis indolem præſerunt. 1. Ejus Acumina plerumque naſcuntur a mirabili rerum incremento. 10. Illius Sylvæ non præferendæ Thebaidi, & Achilleidi. ibid. Non improbanda ejus Poemata Extemporaria. ibid. Fuit diſertiſſimus Pictor. 11. Illum Critici temerariè carpunt. 81. Illius Styli imitatio. 151. & ſeq. 279.& ſeq.288.& ſeq. 297.& ſeq.& 335.& ſeq. Amplificatio in Sylvis ab eo frequenter adhibita initio Carminis. ibid.
Styli candor potior ſit Acuminibus infœliciter expreſſis.10.

ſis. 10. Stylus veterum Poetarum quomodo quærendus, & noſtro marte locupletandus. 13. Stylus excultus allicit Lectores, ut forma vultus pulcherrima. 23. Stylus triplex. 200. Stylus Virgilii, Ovidii &c. v. Virgilii Stylus, Ovidii Stylus &c.
Suavis Petri ſcriptoris iniquiſſimi artes, ac doli. 27.
Subjectio. 215.
Suſtentatio. 217.
Syllabam producendam contrahere num grave crimen ſit. 76. & ſeq.
Syllogiſmus. 207.
Synecdoche Tropus. 208. Synecdoche figura. 213.
Synæcioſis. 213.
Synonimia. 212.

T

THeologia Rhetoricæ conjungenda. 20. & ſeq. Theologos magis, quàm Philoſophos, decet Elegantia, & Facundia. 26.
Traductio. 212.
Tropi. 207. & ſeq.

V

VArietas numerorum amatur in Carmine. 8. Verborum, & Rerum Figuræ quid ſint, & in quo differant a Tropis. 211. Quot modis fiant Figuræ Verborum. ibid. & ſeq.
Vida Hieronymus inducit SS. Joſephum, & Joannem uberrimè alloquentes de Chriſto Domino Pilatum, qui ne præſtolatus quidem eſt, ut explicaretur ſibi, quid eſſet Veritas. 6. Ejus laus. 31.
Virgilium unicum imitari an expediat. 3. & ſeq. Ipſe omnibus diſciplinis excultus. 4. Iiſdem ornari quem-

libet eximium Poetam decet: & ille ſolùm excellit in Carmine, quem e ſuo eductum ſacrario Philoſophica Pallas commodat Muſis. ibid. Præclara Virgilii Allegoria. 5. Summa ejus in ſcribendo Prudentia. ibid. Hæc præcipuè fulget in ejus Concionibus. 6. Mores hominum ſolerter imitatur. 7. Et Affectus repræſentat. ibid. Ejus Acumina, & ſententiæ raræ, ſed præſtantiſſimæ. 9. Carminis majeſtas abſque ullo tumore. 11. Mira numerorum Varietas. ibid. Elegantiſſimus in libris Georgicon. 12. Cur magis ardua Styli perfectio abſolutiſſima in Æneide. ibid. Quatuor ejus Charites. ibid. Quomodo non ſolùm Virgilii Stylus, & quaſi Veſtes, ſed etiam aliæ illius dotes exprimendæ ſint ab egregio Poeta. 13. Ejus Styli qualiſcumque imitatio. 37. & ſeq. 86. & ſeq. 91. & ſeq. 96. & ſeq. 103. & ſeq. 259. & ſeq. 274. & ſeq. 313. & ſeq. & 349. & ſequent.

Vitæ brevitas non obſtat Encyclopædiæ acquirendæ. 20. & ſeq.

Urbana & arguta Oratio. 223. & ſeq.

INDEX SECUNDUS CONCIONUM.

Quarum multæ in longum producuntur, contrahuntur aliæ, prout requirit Inventio, & Diſpoſitio Rerum.

S. Alberti Archiducis Auſtriæ ad S.Ludovicum,& alios Sanctos Reges. 125. & ſeq.

B.Aloyſii Gonzagæ juſſi detorquere animum ab Amore Divino. 277. & ſeq. Illius triumphum comitantium Divorum ad eumdem. 276.

Amoris Divini ad B.Aloyſium.87.& ſeq. & 276.

Amoris Prophani ad Ticinum contra B.Aloyſium. 280. & ſeq.

Angeli Sacris Armis præſidentis ad Religionem. 92. & & ſeq. Angeli Galliarum Præſidis ad alium Rectorem Aeris, & Lunæ. 141. & ſeq. Hujus ad illum Reſponſio. 142. & ſeq. Angeli præparantis iter Deiparæ ad alium, qui Ventos moderatur. 247. Angeli Solem regentis ad alios Angelos. 253. & ſeq. Angeli Auroræ Moderatoris ad Solis Rectorem.254.& ſeq. Angelorum plaudentium S. Hermenegildo, & orituram ex ejus morte Hiſpaniæ fœlicitatem augurantium. 271. & ſeq.

Antonium Card.Barberinum alloquentis Poetæ. 122.

Arii ad Levigildum Regem. 266.

Aurei Seculi Cuſtodis ad Iridem. 195.

Bellicæ Virtutis Iridem alloquentis. 193.

Cardinalium S.Collegium alloquentis Poetæ.96.& ſeq.

S.Caſimiri ad Polonorum Exercitum. 107.

Chriſti Domini ad S.Ioannem. 262.

Clementis X.conqueſti de capto Cameneco, & ingruentibus aliis Polonici Regni periculis. 314. & ſeq. Ejuſdem

dem indicentis criminum veniam illa deteſtaturis 316. Ejus vota pro Polonia ad S.Hyacinthum. 316. Ad S.Stanislaum Epiſcopum, & Martyrem.317. Ad Deiparam in ejus Templo Exquilino. ibid. Ad SS.Ioannes Præcurſorem, & Apoſtolum. ibid. Ad Principem Apoſtolorum. 318. Ad B.Stanislaum Koſtkam . ibid. Ejuſdem excipientis Vexillum Imperatoris Turcarum. 338. & ſeq.
Copiæ Iridem alloquentis. 194. & ſeq.
Cretam alloquentis Poetæ. 91. & ſeq
Critici ſibi plaudentis. 75. Ejuſdem aliis inſultantis . 76. Illum alloquentis Poetæ. 74. Et frequenter alibi uſque ad 86.
Delphinum Galliarum alloquentis Poetæ. 132. & ſeq.
Ducis captivi. 112. & ſeq.
Euphroſines ad Sorores.311. & ſeq.
Famæ Virtutem, & Fortunam Præneſte alloquentis. 172. & ſeq. Ejuſdem narrantis Quiritibus Victoriam Polonorum de Turcis. 344. & ſeq.
S.Gabrielis ad Deiparam.245.
Glorię Virtutem, & Fortunam alloquentis. 180. & ſeq.
Gonzaga e Gente Cęleſtis Herois ad B. Aloyſium. 289. uſque ad 293.
Hæreſis ad Schiſma. 104. & ſeq.
S.Hermenegildi ad Patrem. 267. & ſeq. Ejuſdem morituri. 271.
Iridis Pacem , Copiam , Virtutem bellicam , Romę Genium, & Aurei Sęculi Pręſidem alloquentis. 191.
Lapidatoris ad Ieſuitam. 64.
S.Leonis Magni celebrantis Victorias D. Petri de Attila, deque Turcarum Rege. 341. & ſeq.
Levigildi Hiſpaniarum Regis ad S.Hermenegildum filium ſuum. 266. Alia ejuſdem ad illum. 268. Tertia ejuſdem deliberantis de morte filio inferenda. 269. & ſeq.
S.Ludovici Galliarum Regis alios Sanctos Reges, & Principes alloquentis. 123. & ſeq. Alia illius ad eoſ-
dem.

dem. 126. & ſeq. Tertia ejuſdem. 131. & ſeq.
Ludovici XIII. ad Neptunum. 298.
Lunam Nubibus tectam alloquentis Poetæ. 140. & ſeq.
Mariæ Sanctiſſimæ Deiparæ ad Filium ſuum Divinum Crucem ferentem. 234. & ſeq. & 236. Ejuſdem indignam ſe cenſentis Divina Maternitate, & eam recuſantis, ſi Virginitatem eſſet violatura. 243. & ſeq. Illius ſedantis amicum certamen Sanctorum de S. Ioanne. 260. Ejuſdem ad Vitam. 302. & ſeq.
Michaelis Poloniæ Regis ad ſuum Exercitum. 323. & ſeq. Alia ejuſdem ad B. Stanislaum. 325.
Moſchorum Ducis ad ſuos Milites 106.
Nympharum maris Franciſco Moroſino Venetorum Duci plaudentium. 160. Earumdem celebrantium Venetam Rempublicam. 161.
Pacis alloquentis Iridem. 192. Ejuſdem ad Philippum Quartum Hiſpaniarum Regem. 306. Illius ad alias Cæleſtes Charites. 310. & ſeq.
Paſtoris Prophetæ de Gente Amos ad Deiparam. 250. & ſequen.
Philippi Quarti Catholici Regis conqueſti de morte Proſperi Filii ſui. 304 & ſeq. Ejuſdem ad Cæleſtes Charites. 306.
B. Pii Quinti deſcribentis Navalem Chriſtianorum de Turcis Victoriam. 342. & ſeq.
Poloni Militis Moſchis intra Caſtra ſe continentibus inſultantis. 110. & ſeq. Poloniam alloquentis Poetæ. 113. & ſeq. Polonorum flagitantium excidium Turcarum. 325. Polonos ad bellum contra Turcas provocantis Franciſci Bonviſii, deinde S. R. E. Cardinalis. 328. & ſeq. uſque ad 334.
Proſperi Hiſpaniarum Infantis ad Patrem ſuum. 306.
Protei contra Turcarum Claſſem. 153. & ſeq.
Religionis everſam Cretam deplorantis. 92.
Sanctorum celebrantium laudes S. Ioannis. 260. & ſeq. Eorumdem B. Aloyſio plaudentium. 276.
S. Simeonis Divinum Puerum amplexi, & ejus Cantici Paraphraſis. 256. & ſeq.

Sobieski Ioannis tunc ſupremi Ducis, & deinde Poloniæ Regis inſultantis Turcis. 346. & ſeq. Ejuſdem exoptantis Imperium Cardinalis Odeſcalchi. 350. & ſeq. Alia ejuſdem, poſtquam per Viſum illi oblata ſunt Innocentii XI. inſignia, & dies, quibus illi decretum, & collatum fuit Sac. Imperium. 352. & ſeq.
Ticini ad Profanum Amorem reſponſio. 282. Eumdem alloquentis Poetæ. 284. & ſeq.
Tyberis plaudentis pompæ inſtitutæ a Principe Præneſtino. 175. & ſeq. Ejuſdem intuentis e ſuo Alveo Vexillum Turcarum, dum ad Vaticanam Baſilicam deferebatur, & inſultantis Annibali occupandæ Romæ cupidiſſimo, in qua regnat Galilæus Piſcator. 339. & ſeq.
Victoriæ ſuadentis Poloniæ Regi conſecrationem præcipui Turcarum Vexilli Clementi X. Pont.Max. 337. & ſeq.
Virgilium alloquentis Poetæ. 74.
Virtutis ad Fortunam. 171. & ſeq.

IN-

INDEX TERTIUS DESCRIPTIONUM,

Multis, vel paucis coloribus res exhibentium.

AFfectuum effrenatorum humanum animum vexantium. 290. & ſeq. & 294. & ſeq.
B. Aloyſii quinquennis bellicum tormentum explodentis. 87. & ſeq. Seſe torquentis, & juſſi avertere animum a rerum Divinarum cogitatione. 275. & ſeq. In Ticino flumine periclitantis. 282. Ejus furias irridentis. 283. Arcanæ illius pugnæ, ac triumphi. 293. uſque ad 297.
Amoris Divini Triumphus viſus a S. Maria Magdalena de Pazzis. 274. & ſeq.
Amoris Profani mœrore confecti, ac frementis contra B. Aloyſium. 280.
Angelorum adornantium iter, per quod Bethleem profectura erat Deipara. 246. & ſeq. Eorum Vultus, & Veſtis. 253.
Animi ſceleſti ſcalpi avidi attactu ſenſilium rerum, & undique tartareas flammas venantis. 54. Exagitati Pœnis inteſtinis. 294. & ſeq.
Annibalis Victoriarum de Romanis. 93.
Apum ſe ad certamen parantium. 106.
Aquilæ Serpentem interimentis, & Leonis Lupos. 351. & ſeq.
Arii tartareum vultum cælantis. 265.
Armamentarii Cæleſtis 122. & ſeq. & 316.
Arcus triumphalis adornandi Innoc XI. P.M. 355. & ſeq.
Attilę horrore perfuſi, & in Pannoniam regredientis. 342.
Avaritiæ. 291.
Aulæ Providentiæ Divinæ. 87. Aulæ Sanctorum, qui ſacris, dum viverent, armis inclyti fuerunt. 122. & ſeq.

Auro-

Auroræ Domus. 252. & ſeq.
Bacchanalia exoptantis improbi Iuvenis comparati Iudæis expectantibus Meſſiam. 50.
Belli a Duce ſciendarum rerum. 38.
Bellicum tormentum explodentis B. Aloyſii. 88
Carceris, quo S. Hermenegildus includebatur. 270.
Cardinalis S. R. E. dotibus omnibus ornatiſſimi. 19. & ſeq. & 37.
Charitum excipientium B. Aloyſium prodeuntem in lucem. 86. Et exortum Delphinum. 133. Et formantium catenam fauſti ſeculi Symbolum. 305. & ſeq.
Chlamydis, quam Charites intexuerunt Carolo Secundo Regi Catholico acu in ea pingentes egregia Proavorum, & Parentis geſta, 310. & ſeq.
Chriſti Domini in Horto orantis. 225. Crudeliſſimè verberati. 227. Spineà Coronà transfixi. 229. Crucem ferentis. 232. & ſeq. Occurrentis Divinæ Matri ſuæ. 234. & ſeq. Cruci ſuffixi. 238. Regalia munera in Cruce obeuntis. 239.
Cladis multiplicis illatæ Turcis a Polonis. 324.
Clementis X. excipientis Turcarum Vexillum ad ſe miſſum a Joanne Sobiesko tunc Poloni Exercitus Imperatore, ac deinde Rege. 338.
Clypei mirifici. 327.
Concilii Divorum amicè concertantium de præcipuis dotibus Delphino infundendis. 127. & ſeq.
Conſtantiæ S. Hermenegildi. 269.
Critici alienorum Carminum Auditoris. 3. Aliis inſultantis. 74. Audita Carmina carpentis. 76. Infœliciſſimè a Criticis tentati aſcenſus in Parnaſum. 84.
Cretæ captæ. 91.
Crucem amplectentis Chriſti Domini. 232. & ſeq.
Cuniculi ignei præparati. 93. Ejuſdem erumpentis. ibid. & 94. & 320. Et ejuſdem retorti in Conſtructores. ibid.
Currus pulcherrimi Principis Præneſtini. 175.
Deformis Adoleſcentis amaris ſeſe oculis in ſpeculo intuentis. 49.

Diaboli hominum ſcelera in Templo ſcribentis. 56.
Doctrinarum fœderis comparati variis odoribus profluentibus ab Unguento pretioſiſſimo. 22.
Doloris, quo perculſa eſt Aula Hiſpanica ob interitum Infantis Regii Philippi Proſperi. 303.
Equi pulcherrimi donati Principi Præneſtino a Magno Hetruriæ Duce. 174.
Equitatus triumphalis Principis Præneſtini deferentis Alexandro VII. P. M. Cenſum Catholici Regis pro Regno Neapolitano. 173. & ſeq.
Exercitus ad Pugnam ſe inſtruentis. 106. Ad eam tendentis. 107. Clam hoſtibus appropinquantis. 321. Irruentis in eoſdem. 322.
Famis extremæ. 111. & ſeq.
Figurarum orituri ex Virgine Chriſti Domini, quas Gabriel exhibuit Deiparæ. 40.
Flagellationis Chriſti Domini. 227. & ſeq.
Fluminis contra B. Aloyſium furere incipientis. 282. Ejuſdem & Inferorum contra illum pugnantium. 282. & ſeq
Fornicis flores ſiccantis 303.
Fortunæ Præneſtinæ Templi everſi. 170.
S. Gabrielis ad Deiparam inviſendam volantis. 244. Ejuſdem pingentis Præſagia Virginei Partus. 244. & ſeq.
Getſemanes horti. 225.
Granadillæ, in qua deſcripta ſunt Inſtrumenta Pœnarum Chriſti Domini. 226.
Hebræorum per mare Rubrum tranſitus. 283.
Herculis Monſtra plurima e medio tollentis. 289. uſque ad 293. Ejuſdem nentis. 291.
Hæreſis latiſſimè propagatæ, velut incendium Sylvæ. 264.
Ianſenianæ Hæreſis. 129. & ſeq.
Ignem e ſilice ferro excitantis. 88.
Ignium ludicrorum. 144.
Incendii, quo corripiendus erat B. Aloyſius. 89.
Incenſæ Sylvæ. 264.

In-

Indulgentiæ lucrandæ causà ſponte ſuſceptorum piorum operum. 319.
Infortuniorum imminentium. 97.
Innocentii XI. Pont. Max. cælitus contra Turcas pugnantis. 354. & ſeq.
Innocentis Adoleſcentis. 52. Peccandi occaſionem fugientis. 182.
S. Ioannis Apoſtoli in Cęlum rapti. 259. & ſeq.
Iridis prope Vaticanum Templum fulgentis. 189. & ſeq.
Iuvenis improbi ęgrè, ac ſerò ſurgentis e Strato. 48. Muliebriter exornati. ibid. Corrigentis ceruſsà proprii vultus labes. 49. & ſeq. Superbientis ob pręſtantiam formę. 51. Nullum ferme Religionis veſtigium in Templo pręſeferentis. 56. Et Helvetii Militis illum alloquuti. 56. Nullam in Gymnaſio diſcendi curam exhibentis. 57. Formidantis morbos, ſi literis operam navet. 58. & ſeq. Inſanè ſperantis ſummos honores. 59. Decernentis ea, quę a ſe agenda ſint in Principatu. 60.
Lapidatorum ad Pugnam apparatus. 67.
Lętitię Regnorum, quæ ſubſunt Catholico Regi, ob exortum Carolum Secundum. 309.
Leonis in Lupos irruentis. 352.
Mariæ Sanctiſſimæ Deiparæ occurrentis Filio ſuo Crucem ferenti. 234. & ſeq. uſque ad 238. Ejuſdem ab Angelo ſalutatæ. 241. & ſeq. Bethleem proficiſcentis. 246. & ſeq. Templum adeuntis, quaſi purgatione indigeret. 252. & ſeq. Filium ſuum in Templo offerentis. 254.
Mercurii ſimulachri. 83.
Militum captivorum ſuo Duci inſultantium. 112. Hærentium ſuæ Navis malo demiſſo ſupra hoſtilem. 160. Pugnantium. v. Pugna.
Modeſtiæ mirificè in Deipara fulgentis. 254. & ſeq.
Najadum a Ticino emergentium. 283.
Nympharum maris claſſem Turcicam incendentium, ut olim Archimedes combuſſit Naves Marcelli. 157. Tumulum adornantium Venetis Militibus extinctis in Navali Pugna contra Turcas. 160. & ſeq.

Obſi-

Obſidionis. 320.
Pacem comitantium proſperitatum. 128.
Peſtilentis morbi. 90.
Philippi Proſperi Hiſpaniarum Infantis in cælum recepti texentis fœlicia vitæ Stamina Carolo fratri ſuo. 306. & ſeq.
Philoſophi abſurda voce, ac geſtu diſputantis. 24.
Piratarum noſtra maria obſidentium. 153. & ſeq.
Plauſus exhibiti a Nymphis marinis victoriæ Venetorum. 151.
Pluviæ præparatæ. 142.
Pœnarum ſponte ſuſceptarum a B.Aloyſio.89.Et a S.Hermenegildo. 265.
Poloni Regni Provinciarum ad ſigna confluentium.322. & ſeq.
Poloniæ bello exagitatæ. 103.
Pontificem Maximum ornantium Virtutum.96. & ſeq.
Præſagiorum Virginei Partus. 244. & ſeq.
Principis dotibus omnibus ornatiſſimi. 264.
Prodigiorum, quæ contigerunt in exortu Delphini. 133. & ſeq.In pugna maritima Venetorum cum Turcis.156. & ſeq Dum in Alvo Virginea conceptus eſt Hominum Reparator. 246. Quæ illuſtrarunt iter Deiparæ. 248. & ſeq. Quibus B.Aloyſio blandiri Ticinus debuiſſet. 184. & ſeq.
Propugnaculorum mirabilium in mari conſtructorum a Gallis Rupellam obſidentibus.298.& ſeq.
Protei ſpeluncæ. 152. & ſeq.
Providentiæ Divinæ in ſua Aula. 87.
Pueri acutè reſpondentis Principi ominato hebes ab illo adulto ingenium oſtendendum.58.
Pugnæ ferociſſimæ initæ per ludum. 156. & ſeq. Polonorum cum Moſchis inceptæ igneis armis,& ferro deinde confectæ. 108. & ſeq. Maritimæ Venetorum cum Turcis. 156. & ſeq. Amicæ Pugnæ Divorum ad ſuum chorum S.Ioannem invitantium.260. Arcanæ Pugnæ Virtutum in animo B.Aloyſii. 293.& ſeq.Polonorum cum

Tur-

Turcis. 320. & ſeq. & 344. & ſeq. & 353. & ſeq.
Pulchritudinis miræ fulgentis in Deipara. 258.
Regionum, quæ ſubduntur Turcarum Imperio.92.& ſeq.
Regnorum Hiſpaniæ plaudentium nato Carolo Secundo. 309.
Rodulphi Auſtriaci Auguſtiſſimum Sacramentum comitantis. 310.
Romanorum Triumphorum. 255.
Rotæ Fortunæ conſiſtentis. 171.In triumphalem Cutrum immutatæ. 181.
Rupellæ obſeſſæ. 298.
Sanctorum ex omni Claſſe S.Ioannem ad ſuum Chorum invitantium . 260.
Schiſmatis Domus. 104. Schiſmatis induentis ora non ſua. 105.
Simulachrorum, ac Triumphalium Arcuum , quos promerebatur Innocentius XI. P.M.355.& ſeq.
Sirenum fruſtra lenocinantium B.Aloyſio. 283.
Solis Equorum ad curſum anhelantium. 110.
Speculum conſulentis improbi Iuvenis, ut olim in ipſo prælio præſtitit Otho Cæſar. 49.
Spineæ Coronæ infixæ Capiti Chriſti Domini. 229. & ſeq.
B.Stanislai contra Turcas pugnantis.326. & ſeq.
Stragis immenſæ in prælio editæ.94. & 109. & 322.& 344. & ſeq.
Supplicationum habitarum ad Romana Templa pro Victoria Polonorum de Turcis . 316.
Sylvæ incenſæ. 264.
Tabernaculi a Iudæis ſupra Domorum tecta præparati,ut Meſſiam excipiant.50.
Tartari prodigiorum fruſtra minitantium B.Aloyſio.282. & ſeq. Et Gallis militibus. 299.
Teſtacei Montis. 67.
Thetidis procellas irridentis. 283.
Ticini fluminis Domus.280. Ejuſdem contra B.Aloyſium intumeſcentis. 282. & ſeq.
Triumphorum Romanorum. 255. Triumphi Amoris

Divini. 274. & ſeq. Adornati B. Aloyſio ab eodem Divino Amore. 294. & ſeq.

Turcarum Imperatoris urgentis ſuos ad Creticam expeditionem. 94. Turcarum Claſſis. 152. Turcici Imperii dilatationis. 315. Turcarum in Poloniæ Regnum irruentium. 326. Turcarum Tyranno ſubjectorum Regnorum metus. 332.

Vallo ſe tegere laborantis exercitus. 110.

Venetæ claſſis ad pugnam contra Turcas inſtructæ. 155. Veneti militis poſt truncatas manus dentibus frænantis Turcarum navem. 159.

Ventorum Domus. 247.

Vexillorum, quæ cælitus picta mirificè apparuerunt. 325. & ſeq. Vexilli Turcarũ, in quo intextæ Oleæ, non lauri. 335. Per vim Turcis erepti, & Romã deinde delati. 346.

Victoriarum, quas retulit Pompejus Magnus. 39. Quas Annibal de Romanis. 285. Inteſtinæ victoriæ ab effrænatis animi motibus multò præſtantioris Herculis palmis. 289. & ſeq.

Viridarii Cœleſtis, & Charitum in eo formantium auream catenam indicem fœlicis ætatis mortalibus indulgendæ. 305. & ſeq.

Viſirii metus audaciam ſimulantis. 332.

Vitæ in Cælum redeuntis poſt exortum Galliarum Delphinum. 302. Ejuſdem induentis faciem Mortis. 303.

Vitiorum, quæ vinculis incluſa ſequi coguntur Triumphum B. Aloyſii 295.

Vultus notati Stigmatibus. 70.

IN-

INDEX QUARTUS

Aliarum , præter jam notatas , rerum .

ABrahami Sacrificium. 243.
Actiaca Chriſtianorum Victoria. 272.
Adami Caput Divino Sanguine irroratum. 237.
Æmylii triumphum filiorum mors funeſtat. 234.
Affectuum moderatio plurimùm prodeſt acquiſitioni doctrinæ. 21.
Alexandri VII. P.M.laudes. 176. & ſeq. Idem commendat piam ſententiam de Virgine Deipara exempta ab Adami culpa, & vetat eamdem impugnari. 307.
Alexander Magnus dementer inhians mundis Democriti. 295. Illi,ac Xerſi, prælatus B.Aloyſius. 295.& ſeq.
B.Aloyſius Gonzaga cur citò terris ereptus.86. & ſeq.Illi naſcenti adeſt Divinus Amor. 86. Puer ſubit magnum vitæ diſcrimen ab igne. 87. Et iterum ab aquis Ticini.88. Et rurſus ab igne. ibid. Pœnæ ab eo ſponte ſuſceptæ. 89. Charitas heroica illum in juventutis flore cælitum choro inſerit. ibid. Ejus Victoriæ cælatæ in novo ejuſdem Sacello olim carminibus , quaſi præſagis, celebratæ. 273. uſque ad 297. S.Maria Magdalena de Pazzis cælitus videt illum præſtare plurimis profuſo ſanguine Teſtibus Fidei. 274. Ab animi Moderatoribus jubetur mentem detorquere a cogitationibus Divinis , nec nimis indulgere cæleſti Amori eum abſumenti, 275.& ſeq. Ejus in laudes effundi coactus Profanus Amor. 281. Irridet Ticini furias. 283. Exhorret Sirenum cantum. ibid. Præſtat Argonautis omnibus. 287. Et omnibus e Gonzaga Gente Heroibus , atque ipſi Herculi. 289. & ſeq. Multiplex arcana illius Victoria

ctoria de omnibus exlegibus animi motibus. 290. & ſeq. Illius inteſtina Pugna, & Triumphus. 293. & ſeq. Illuſtrior Alexandro Magno, & Xerſe. 295. & ſeq.
Americę Reges volucrum pennis coronantnr. 230.
Annibalis prope Ticinum prima de Romanis Victoria. 283. Aliæ 285. Deluſa ejus vota occupandæ Urbis, in qua triumphat Galilæus Piſcator. 339. & ſeq.
Antæus Terræ filius humi proſtratus vires inſtauraſſe creditus a Poetis. 329.
S. Antonii ſolennia cur turba frequentet. 66.
Aper Erymanthius impuræ voluptatis Symbolum. 290. & ſeq.
Apollo imberbis irridetur. 47.
Aragonii Petri Card. Laus. 179.
Archilochi Carmina Lycambem ad ſuſpendium adigunt. 64.
Archimedes Romanam Claſſem incendit. 157.
Argo Navi prælatus Currus B. Aloyſii. 286. & ſeq. Immeritò in Cælum recepta dicitur. ibid. Argonautarum dotes omnes multò præſtantiores in B. Aloyſio. 287.
Arii Hæreſis. 263.
Ariſtoteles & Strabo maria omnia, ipſumque Caſpium, conjugi opinabantur. 18.
Arundo pro Sceptro tradita Chriſto Domino. 230.
Aurora cur dicatur ſe abluere poſt Partum Solis. 254.
Auſtriacæ Domus Præconia. 272. Auſtriacum Imperium a Religione partum. 311.
Bacchanalia ab improbis Iuvenibus exoptata. 50.
Barbarigi Gregorii Card. Mores, & Vultus, cælum ab ipſa Pueritia ſpirantes. 149. Ejus amor erga Societatem Ieſu. 150.
Barberini Card. Antonii Laudes. 117. & ſeq. Idem quinquaginta Virgines dote muneratur in exortu Delphini. 142. Alia ejus Præconia. 146. & 178.
Barberini Maphæi Præneſtinorum Principis dotes. 165. & ſeq.
Bar-

Barberinæ Gentis Decora. 169. & ſeq.
Barberini Franciſci S. R. E. Cardinalis Vicecancellarii Virtutes eximiæ. 177. & ſeq.
Barberini Caroli Cardinalis commendatio. 178.
Belfortii Ducis ſtrenuitas. 91.
Bellica indoles B. Aloyſii quas de ipſo victorias retulerit. 289. & ſeq.
Bottinius Marchio Ioannes Baptiſta Epigrammate comprehendit Argumentum Carminis inſcripti: Virtutis cum Fortuna Fœdus. 168.
Bonviſius Franciſcus Cardinalis hortatur Polonos ad bellum contra Turcas . 328. & ſeq. Ejus Præconium. 337. & ſeq.
Caligula ſuum caput ære, vel marmore cælatum imponi jubet Statuis Deorum. 289.
Canadæ Regnum in Septentrionalibus Indiis Chriſtianiſſimo Regi ſubjectum. 132.
Capitolium a Lapidatoribus infeſſum. 66.
Caroli Secundi Catholici Regis exortus. 300. uſq; ad 313.
Caroli Quinti Cæſaris de aliis, ac de ſe ipſo victoriæ. 311.
Caſimiri Poloniæ, ac Speciæ Regis Præconium. 101.
Caſpium mare non eſt diſtractum a cæteris. 18.
S. Catharina Senenſis Spineam Roſeę Coronę pręfert. 231.
Catulliani floris cum Spinea Chriſti Domini Corona comparatio. 231.
Caudinæ furcæ. 111.
Centaurorum, & Lapitharum inſtaurata Pugna. 71.
Cerberus in Animi humani antro latrans. 294.
Chriſtinæ Svecorum Reginæ Romam adventus. 273.
Clemens IX. Pont. Max: omni ſtudio tueri ſatagit Cretam a Turcis obſeſſam . 91. Ejus laudes. 188. uſque ad 197.
Clemens X. P.M. Poloniæ a Turcis defendendæ ſtudioſiſſimus. 314. & ſeq. Ejus laudes. 331. & 337. & ſeq.
Colorum in gentilitio Clementis IX. Inſigni fulgentium interpretatio. 193. & ſeq.

Columnę Herculis fœlicius curarum oceanum terminantes quæ ſint. 292.
Columnæ Hieronymi Cardinalis Laus. 179.
Concilium Deorum. 96.
Corona prodigioſè formata Clementi IX. Pont. Maxim. 190.
Creta capta poſt vigintiquinque annorum obſidionem. 91. & ſeq.
Critici Poetarum Cenſores carpuntur integrà Satyrà. 73. & ſeq. Sunt vulgi Adulatores. 73. Ironica eorum commendatio. ibid. & 74. Poetæ ad eos Apoſtrophe. ibid. Deſcriptio Critici vultus. ibid. Magnificæ de ſe ipſo Critici voces. 75. Poetæ reſponſio. ibid. Pingitur Criticus alienorum Carminum auditor. ibid. & 76. Illum Poeta ironicè alloquitur. ibid. Poſt auditum Carmen Criticus in illud invehitur. ibid. Dum alios damnat, ſæpe verbis offendit. 77. Expenditur argumentum ſæpe a Criticis uſurpatum: Hæc vox eſt mihi incognita. Ergo Latina non eſt. 78. Quoniam Criticus profitetur omnium Veterum monumenta ſibi eſſe cognita, de aliquibus interrogatur. ibid. Exoptanda eſt illius Cenſura. 79. Comparatio jurgiorum, quibus Poetas Critici, & Vulgus Ieſuitas impetit. ibid. Secunda Satyræ Pars, qua enumerantur illa, quæ præcipuè Critici culpare ſolent in Carmine, ac ſolvuntur. ibid. Damnat Criticus in ſcribendo celeritatem. ibid. & 80. Obliqua reſponſio. 80. Criticus loquitur improbans Stylum a Veteribus deſumptum. ibid. Reſpondetur, & imitatio veterum commendatur. ibid. Criticus neſcio quis damnabat Authores, a quibus omnia ipſe hauriebat, ne ab aliis legerentur. ibid. Criticus omnes Recentes Poetas damnat. 81. Expenditur, an Vatis interitus proſit ad Carmen perficiendum. ibid. Comparatio Critici ratiocinantis cum Iudice quodam diſſolvente lites ad jactum crepidæ. ibid. Criticus alios omnes Veteres Poetas contemnit, præter Virgilium, & Horatium. ibid.

Inve-

Invehitur in recentiores Poetas, qui ſua Carmina in lucem edunt. 82. Poetæ reſponſio. ibid. Paræneſis ad Criticum, ut aliquid ſuum Typis ſubiiciat. ibid. Refellitur inepta ejus reſponſio. 83. Augurium ejus fatorum. ibid. Diogenes Criticorum princeps. ibid. Cur dolium ſit Critici Domus. ibid. Criticæ origo fuit invidia, & Poeticæ laudis deſperatio. ibid. & 84. Infœlix conatus, quo Critici eluctari in Parnaſum contenderunt. 84.
Crucem Chriſti Domini quæ arbores conſtituerint. 238. Illi affixa hominum crimina. 239. Cur ab illa delabi noluerit Servator Humani Generis. 240.
Cyri dementia Gyndem fluvium ſcindentis. 286.
Czarniecii Ducis laus. 113.
Delphinum Gallicum dotibus omnibus exornare contendit Divorum Concilium. 127. & ſeq.
Deucalionis Proles videntur Lapidatores. 69.
Diaboli ſatellites Duce ſuo deteriores. 52. & ſeq.
Diogenes Criticorum princeps. 83.
Doctrina ad ſe nos allicit magis, quàm Sirenes. 21.
Draco aurei velleris cuſtos Avaritiæ Symbolum. 291.
Elementorum, rerumque omnium mirificus inter ſe nexus. 22.
Eruditiones Criticis incognitæ. 78.
S. Euſtachii die cur decretum fuerit conferre Sacrum Imperium Innocentio XI. 353.
Exercitus a ſerpentis dentibus orti comparatio cum vera Chriſtianorum copia, quam producit Martyrum Sanguis. 263.
Extemporalium Poematum excuſatio. 139. & 187.
Ferdinandus Catholicus Rex Maurorum everſor. 271. & ſeq. & 311.
Flaminii Conſulis prope Traſimenum temeritas. 285. & ſeq.
Flos Paſſionis. 226.
S. Franciſci Seraphici pannos induit paritura Galliarum Regina. 131.

Gallorum prælia pro Religione. 132.
Ganymedum ſtudia.v.Iuvenis improbi matutinas curas.
Gaudii veri fons eſt Amor Deiparæ. 257. & ſeq.
Glyceræ Pictura. 14.
Herculis probra non deleta a palmis illi attributis a Poetis. 290. & ſeq.
Hermogenis formæ. 14.
Hiſpaniæ Regum Præconium. 169. & ſeq. & 271. & ſeq.
Horæ a Poetis dicuntur adornare Soli cæleſte iter. 248.
S.Hyacinthus imploratur ad Poloniæ præſidium.316.
Hydra Lernæa Superbię ſymbolum. 291.
Impuræ confabulationis execratio. 51. & ſeq.Impura volumina flammis digniſſima. 54. & ſeq.
Indiæ Occidentales ad Catholicam Fidem vocatæ. 272.
Innocentii XI. Pont.Max.dotes eximiæ.349. & ſeq. uſque ad finem Carminis.
S.Ioannis Apoſtoli dotes innumeræ.260. & ſeq.
Ioannis Sobieski Poloniæ Regis Præconium. 338. & 350.
Iordanis fluvii commendatio. 285.
Iſmenus fluvius certat cum Hippomedonte. 280.
Iudæus vidit verberari Lemurem eò, quòd non viciſſet Cœnobitam. 53.
Iudicio ſe præſtare ferè omnes opinantur. 60. Aſtolphus tantùm dicitur emiſſe vim judicandi vitro incluſam pro Patruele ſuo. ibid.
Iuvenalis cur decreverit Prochitam mutare Suburrà. 66.
Iuvenis improbi Antemeridianæ curæ Satyrà perſtringuntur.47. & ſeq. Ad eos coarguendos invitatur Apollo, licet imberbis, & Muſæ, quæ Puellæ pinguntur, ibid. Excitatio ignavi Adoleſcentis a ſomno. ibid. Ineptiæ Nebulonis ſemiſopiti. 48. Muliebris Adoleſcentium ornatus. ibid. Speculum ab iis etiam extra Domum conſultum frequentius, quàm ab Othone Cæſare. 49. Etiam a deformibus. ibid. Optantibus induci morem, ut homines perpetuò perſonati incedant. 50.

Et

Et expectantibus Bacchanalia, ut Hebræi Meſſiam. Ibid. Aliqui ſemper deferunt perſonam, quia pingunt faciem coloribus non ſuis. ibid. Hominem quærenti Diogeni pandunt animum ſuum in occurſu, & confabulatioae cum ſodalibus de rebus inanibus. 51. Narrant admiſſa crimina. ibid. Iactant ſcelera, etiam non perpetrata, ut milites glorioſi Pugnas, & exactos Tyrannos. 52. Invectiva in narratores hiſtoriarum peccare docentium. ibid. Refellitur inſana excuſatio ſceleſti Iuvenis culpantis Diabolum, cujus contra illum concio inducitur. ibid. In Iuvenes, qui per vias venantur peccandi anſas. 54. In Lectores impuræ Poeſis. ibid. Hoc nequiſſimus unus præſtitit in ipſo Templo. 55. Studium quærendi Myſtas, qui Sacri compendium faciant, quorum duo quondam de brevitate certarunt. ibid. Crimina in Eccleſia a multis admiſſa. 56. Nulla exhibita Religionis ſigna. ibid. Improbi Adoleſcentis ad Gymnaſium acceſſus. 57. Sed nulla data literis opera. ibid. Ingenio tamen præſtare ſe gloriantur. 58. Opinio, quæ circumfertur, de indole vivida, & experrecta Puerorum quorumdam. ibid. Irriſio excuſationum, quibus tueri conantur ignaviam ſuam. ibid. & 59. Et inanis honorum ſpei, qua nihiloſecius lactantur. ibid. Quænam animo agitent ſuperbi Adoleſcentes Supremas quoque Dignitates opinati ſe aſſequuturos. ibid. Irridentur decreta Iuvenis dementi ſpe devorantis Imperium. 61. Et inſultantis iis, qui convolant ad Religioſas familias. 62.

Kodkevicii Poloni Ducis laus. 346.

Lancea Divinum Chriſti Domini latus transfigens. 240. & ſeq.

Lætitiæ veræ fons eſt Amor Deiparæ. 257.

Lapidatores objurgati Satyrà. 64. & ſeq. Poetæ ſocii ab illis diſcrimen non ſemel ſubierunt. 64. Calumniæ, quibus ab iiſdem ſunt impetiti. ibid. Regnare perpetuò videntur antiqua Saturnalia. 65. Præſertim ineun-

ineunte Majo prohibemur Hoſpitio Romæ . ibidem. Nunc maximè Iuvenalis vellet Prochytam mutare Suburrà . 66. Occaſio ſcribendæ Satyræ oblata ex eo, quod in aſcenſu a Foro Boario ad Capitolinum Clivum ſauciatus à Lapidatore fuerit Seminarii Romani Convictor . ibid. Congrediantur cum prole Lurconum , Exploratorum , Sycophantum. 67. Et extra Urbem . ibid. Ironica laus inſultantium avitæ Romanorum virtuti. ibid. Cauſæ multiplices , propter quas exoptant ſibi caput diffindi . 68. Apoſtrophe ad Deucalionem. 69. Pœnæ , quas promerentur . ibid. Cur facilis Romæ ſit curatio vulnerum capitis . ibid. Iterum irriſoriè celebratur Lapidatorum ſtrenuitas priſcam Quiritum in præliis laudem æmulantium. 70. Eorum Pugnę initæ per ludum, & cum Amicis, & ſedatę Caupone ſequeſtro , quem ut pretio fraudent , iterant pugnam Centaurorum, & Lapitharum. 70. & ſeq. Metus , quem incutiunt , hoſtibus Urbis Romę . 71. Paręneſis ironica ad Principes inter ſe decertantes , ut hos Heroes legant victoriam de hoſtibus relaturi.ibid. Augurium finis, quem ſortiri merentur . 72.

Leo Nemeæus ab Hercule interemptus. 289. Quid ſignificet. 290.

Longinus transfixor Divini Lateris fuerit ne cæcus . 240.

S. Ludovicus Galliarum Rex Proavus eſt Regum , & Principum omnium , qui Chriſtianam nunc Rempublicam moderantur. 119. & 125.

Ludovicus XIII. Chriſtianiſſimus Rex captà Rupellà victor Hæreſis, & Oceani. 297. & ſeq.

Ludovicus XIV.Rex Chriſtianiſſimus ortus flagrãte bello.121.Religioſus ejus Ardor contra Hæreſes.128.& ſeq. Et præcipuè contra Ianſenianam. 129. & ſeq. & aliæ illius dotes.130. & ſeq.

Lunæ Nubibus tectæ, dum feſti exhiberentur ignes in honorem nati Galliarum Delphini , multiplex cauſa.

ſa. 140. & ſeq. uſque ad 147.
Lycambes ad ſuſpendium actus ab Archilochi Carminibus. 64.
Mariæ Sanctiſſimæ Deiparæ Deum parituræ Præſagia. 244. & ſeq. Eadem Bethleem proficiſcitur. 246. & ſeq. Templum adit. 252. & ſeq. Ejus Amor eſt veri Gaudii fons. 257. & ſeq. Piam de illa ſine labe concepta ſententiam laudat Alexander VII. Pont. Maxim. 31. & ſequen.
S. Maria Magdalena de Pazzis celebrat B. Aloyſium, & intuetur Triumphum Amoris Divini eum extollentis in ſuum currum. 274. & ſeq.
S. Matthæi Apoſtoli, & Evangeliſtæ die eur collatum fuerit Sacr. Imperium Innocentio Undecimo Pont. Max. 353.
Mauroceni Franciſci deinde Venetæ Reipublicæ Ducis Præconium. 91. & 160.
Maximi Camilli Cardinalis dotes eximiæ. 19. & ſeq. & 37.
Michaelis Poloniæ Regis laus. 330.
Milites e ſparſis a Cadmo ſerpentis dentibus exorti. 263.
Miſſæ brevitatem quærentes objurgantur. 55. Miſſam auditurum exercitum, ne in hoſtes prius irruat, compeſcit Ludovicus XIV. Rex Chriſtianiſſimus. 130.
Moroſini. v. Mauroceni.
Mors Authorum expectenda ne ſit ad eos laudandos. 81. & ſeq.
Muſæ, quæ pinguntur Adoleſcentulæ, perſtringuntur. 47.
Pacem Deum inter, & homines pertractat in Horto Chriſtus Dominus. 224. & ſeq. Et ad Columnam, inque aliis cruciatibus. 227. & ſeq. Et Deipara ab Angelo ſalutata. 241. & ſeq. Pax Chriſtianorum Principum Turcis formidanda. 143.

Pam-

Pamphilii Benedicti, nunc S.R.E Cardinalis, tunc Adoleſcentis mirabiles dotes. 187 & ſeq.
Paſquillus, & alia loca, in quibus affigi dicuntur famoſi Libelli. 68.
Paz fortiſſimi Lithuanorum Ducis Laus. 345.
Perroni, & Bellarmini Cardinalium Præconium. 30.
Pharmacopolæ infortunium, a quo ſolus Aſtolphus tribus obolis emit incluſam vitro vim rectè judicandi, cum cæteri omnes Judicio ſe præſtare opinarentur. 60.
Philippi Secundi Catholici Regis Laus. 311. Philippi Tertii. ibid. Et Quarti. 301. & ſeq. & 311. & ſequen.
Philoſophorum quorumdam ſtultæ opiniones. 42.
Pœnæ a B. Aloyſio ſponte ſuſceptæ. 281. Earum inſtrumenta veſtibus, & armis Herculis anteferuntur. 292.
Poeſis ab Urbano VIII. Pont. Max. ſacris tantùm argumentis exculta. 181.
Pompeji Magni victoriæ. 39.
Pontificatum Summum ſperantis inſani Adoleſcentis decreta 60. & ſeq.
Potocii Ducis Laus 113.
Pyrrhi votum de maribus conjungendis. 17.
Reccaredus Hiſpaniæ Rex Fidei Propagator. 271.
Religioſam familiam optantes deridentur ab improbis Adoleſcentibus. 62. Dilemma oſtendens illos decipi non poſſe a Piſcatoribus. ibid.
Romæ cur ſit facilis medela vulnerum capitis. 69.
Romani ſolùm retulerunt Univerſales Triumphos, non Perſæ, Macedones, aut alii populi. 44.
S.Roſa a S.Maria infixis capiti ſuo aculeis Chriſti Domini coronam imitatur. 231.
Roſpilioſius Vincentius ad Cretam defendendam contendit. 92. Roſpilioſii Iacobi Cardinalis laus. 192. Et Camilli ejus Patris. 194.

San-

Sanctorum omnium feſta die natus Galliarum Delphinus. 122.
Sapiehæ Ducis Præconium. 113.
Saturnalia perpetua inducunt Lapidatores, 65.
Scipio filius patris defenſor. 285.
Seſoſtris ambitio Nilum fluvium Erytrhæo mari admovere decreverat. 17.
Sinarum Imperium a Tartaria dividens murus 71.
Siſyphus Ambitionis Symbolum. 294.
Sobieski. v. Ioannes Sobieski Poloniæ Rex.
Societatis Ieſu amantiſſimum erga Venetam Rempublicam obſequium. 150.
Somnium Cæleſte S. Ioannis ſupra Chriſti Domini pectus recumbentis. 259. & ſeq.
Somno nimis indulgentium Iuvenum irriſio. 48.
B. Stanislaus Koſtka celebratur a Clemente X. Pont. Max. 318. Prodigium in ejus Imagine. ibid. Idem delapſus e Cælo pugnat contra Hoſtes Poloniæ. 326. & ſeq.
Stellæ a Poetis dedecoratæ. 253. & ſeq.
Stradæ Famiani præconium. 2.
Tantalus Avaritiæ Symbolum. 294.
Taurus Cretenſis occiſus ab Hercule. 289. Et Aper Erymanthius, & Hydra Lernæa, & Neſſus, & Geryon. ibid. & ſeq.
Tela in Hoſtes mirificè retorta. 327.
Thereſiæ Auſtriacæ Galliarum Reginæ ſumma Religio. 130. & ſeq.
Ticini exprobratio eò, quòd prope illum Annibal primam de Romanis Victoriam adeptus fuerit. 285.
Turcarum Imperii propagatio. 124. Turcæ ad ſervitutem nati. 330. Eorumdem dedecora. ibid. Fidem frangunt. 331.
Varronis Votum de Maribus conjungendis. 17.
Venetiis ſuperſunt multæ veterum Romanorum familiæ.

liæ.161. Venetæ Reipublicæ præconium.ibid.& ſeq.Veneta Urbs mirabilis. 152.
Verba incognita Criticis uſurpari ne poſſint. 77. & ſequen.
Virtus eſt fons veræ lætitiæ. 294.
Uladislaus Poloniæ Rex debellat ſexcenta Turcarum millia. 324. & 326.
Ulyſſis Homerici Prudentia. 14.
Urbani VIII. Pont.Maxim. dotes eximiæ. 171. & 181. & ſeq.
Xanthus Fluvius cum Achille congreſſus. 280.
Xerſis Inſania. 295.
Zeuſidis Alcmena. 14.

FINIS.

005654330

Digitized by Google

Digitized by Google

[illegible] Google